

304298 N^{ro} I.

H A S Z N O S
M U L A T S Á G O K.
1 8 3 0.

Új Esztendőre.

Vallyon nem tsalatik rémledező szemem?
Százanként szomorún erre suhannak el
Bús Árnyékok — azok' lelkei, kik minap
A' had' rettenetes fegyvere' élitől
Elhullottak; — azok' lelkei, a' kiket
Meggyilkolt boszusan dögleletes mirigy! —
Hány pusztult faluk, és városok, öszvedőlt
Tornyok, várak alélt színbe' jelentgetik
A' felháborodott föld kebelének is
Rettentő erejét?! — Szörnyű hideg telünk
Hány embert nyomorult bajba taszítani
Készül?! — Látod-e, hogy mind ezek a' le-
húnyt
Év' munkái? — De Mi boldogok, és Hazánk
Boldog, kik boszus Ég' ostorinak tsak egy
Kis részét viselők! — Ime beállá új.

Üdvezlégy kegyes év! Drága Hazánkra sok
Áldást hozz. Koronás drága FERENCZre
szórj,
Szórj Házára ditsó fényt. Tselekedd meg azt,
Hogy szépen ragyogó fényre derüljenek
A' hív, 's jó Magyarok' napjai. — *Nádorunk,*
Primásunk sok időt érjenek; éljenek!!

Kováts Tamás.

Első Felesztendő.

Londoni Vendégség.

Azon vendégség, mellyet Nov. 8-ik az ujjonnan választott Londoni Lord Ma adott, semmivel sem különb az előbbe eknél. Lássuk a' konyha czédulának lajst mát: 200 tál teknyős-béka leves, 30 tsirke, 45 felékesgetett sódor, 50 kappan 30 pujka tengeri-tsiga lével melegen, de 50 nyelv, 45 tál pergelt hús, 50 tál k tsonya, 105 kolbász, és másféle hurkál 103 tál paczal, 30 galamb pástétom, 3 tál tengeri tsiga, 30 velő-pudding, 45 alm és másféle torta, 120 tál krumpli annyif leképpen elkészítve. A' tálok változtatása 40 tál olasz-káposzta, 105-tál vad-h , 1 tál vad-madárhús. Poszpász 150 darab ana nasz, 150 tál szőlő, melly üveg-hazba termett, 50 tál különbféle nemű alma, 50 tál körtvély, 50 tál gesztenye, mandola mogyoró, 50 tál czukor-sütemény. Borok Tokaji, Champagni, Hoki, Clareti, Ma derai, Porti, és Sherri.

Tudományos dolog.

Nagy Péter Czár különbféle személyekhez szőlő leveleinek mind a' két első nyomtatatlan darabjai Sz. Pétervárott nem régiben a' válaszokkal együtt megjelentek. Ezen munkák nagyobb részént az Admirálisság ügyeit érdekli, mellynek Könyv-táraiból vannak kivéve, és az éjszaki Újság' megjegyzése szerint az Oroszok történeteiben felette nagy időszakaszt tesznek, midőn a'

nagy Tsászár' bölts intézeteiről, nevezetesen az Orosz tengeri erő gyarapodásáról, felette nagy figyelemre méltó czikkelyeket foglalnak magokban. A' Kiadó Berg Al-Ezere-des Kapitány ; a' mi a' kinyomtatás' költségét illeti, Ő Tsászári Felsége kegyelmesen megengedni méltóztatott, hogy az az Admirálisság pénz-tarából pótoltsék ki.

Természeti Tünemény.

A' Tiflisi Újság Baskisetből November 5-kén ezeket írja: „Ma délutáni 4 órakor egy nap-fogyatkozást tapasztaltunk, melly mintegy 4 óráig tartott. A' reggeli idő tiszta, és tsendes vala. 11 órakor szél támadott, melly mindég inkább inkább nevedett; 2 órakor egész fergeteggé vált, egész por-felhőket formált, és több sátorokat, 's boltokat öszve szaggatott. Végtére egy vérforma karika fogta körül a' napot, és mellette a' fergeteg szörnyű módon kegyetlenkedett, mihelyest a' veres karika a' naptól eltávózott, azonnal a' fergeteg is engedni kezdett.

Rövid út kelet-Indiába.

Angliában mostanság azon törekednek hogy Gőz-hajó segedelmével Egyiptomon keresztül kelet Indiával öszveköttetésbe jöjjenek. Dublintól Bordeauxba a' Gőz-hajó egy óra alatt rendszeren 10 mértföldet halad; e' szerént tehát a' Gőz-hajóval 30 nap alatt keleti Indiába lehet evezni, holott eddig min-

dég 4 hónapot kellett erre fordítani. Falmoutból Lizabónába 4, onnan Maltába 5, Maltából Alexandriába 5 nap alatt vizen, onnan Suezbe 2 nap alatt a' szárazon, és vértére Suezből 14 nap alatt könnyen Bombayba lehet jutni. Az új Tudósítások szerint az elindulás' napja megmásolhatatlannal van határozva.

Régi Pénzek.

A' Dorpáti Universitas' művészet tárnak gyűjteménye folyó esztendőben két nevezetes pénz gyűjteményekkel gazdagodott meg. — Megvették a' Becker Tanácsos es méretes pénzgyűjteményét. Ezen gyűjteményben részszerént Görög, és Római részszerént közép időbéli, és kevés mostani pénzek találtak. Ajándékban kapott ellenben a' Szent Pétervári első rendű kereskedőtől Agejeff Mihálytól magában 800 darabnál többet foglaló gyűjteményt, melly valóságos, és emlék-pénzekből áll. Ezek közt 51 Görög, és 78 Római darab. A' többi, kivévén mintegy 80 keleti, 's külömféle tárgyú darabokat, mind mostani pénz, mellyek 600 darabra telnek. Ezek közt vannak nagyobb részsént olly emlék-pénzek, mellyek egyéberánt magokban nagy értékűek.

A p r ó s á g o k.

Néhány nap óta (azt jelenti a' Nov. 20-dikán költ Drezdai Újság) hogy a' Méltóságból kiesett Hayti szigeti Fekete Tsászár-

né, és Kristóf elmaradott özvegye itt lévén, a' kíváncsiság őtet látni olly nagy vala, hogy szükség volt őtet a' nép tolongásától oltalmazni.

Sz. Pétervárott a' Bányász hivatal' műhelyében a' kereskedői Ujság szerint 15 hónap alatt 97 pud platinát ugy mégtisztítottak, hogy a' pénz verésre minden órában alkalmas. Ugyan azon idő alatt mintegy két pud Szalamiák-Iridiumot is. A' fentemlitett platinából mintegy 60 pud pénzre verettetett, 3 pudot pedig arany, és ezüst olvasztásra való edényeknek használtak. A' további munkára ismét kész 40 pud durva platina, 17 pud, a' mi a' pénzverésből elhullott, ugy hogy a' munka szakadatlanul folyhat. E' mellet a' platinából vert pénz mindég nagyobb forgásba jő a' Publikum között.

Rövid idő előtt New-Yorkban egy kő, s két emeletű háznak, mellynek szélessége 25 láb és magassága 40 láb, a' tetejét tsigan feltekerték, és belőle három emeletű házat tsináltak. Az egész mesterkedés olly egyszerű, és a' ház megromlására nézve olly ártatlan, hogy a' lakosok egész foglalatoság' ideje alatt benne tsendességben megmaradhattak.

Egy ebéd' alkalmatosságával, mellyet az Exeteri város Birái adtak, a' plum-puddingban (torta neme) találtak egy arany jegy-gyűrűt, mellyre behívták a' vendégfogadóst, hogy ezen találmányról világosi-

tást adjon, és ez látván a' gyűrűt, nem kolhatta el örömét, mivel tudta, hogy s ki sem veszthette el más a' gyűrűt, m a' felesége, a' kivél ő rosszul élt, 's em fogva azt gondolta, hogy ez által fel légy oldozva minden házassági kötés alól, tellyes szabadsága legyen más feleséget ve ni. A' Törvénytudók tsak hamar megmutá ták, hogy helytelenül vélekedik.

Berlinben egy szabadon álló kertbe Dec. 23dikán reggel 6 óra után 50 mint tumkor a' hőmérő 21 gradus hideget m tatott. 7 óra után 45 minutumkor azon h lyen, hol a' napnak kellett feljöni, eg tiszta veres színű oszlop látszott; e' melle kétfelől hasonló színű oszlopok voltak, d nem olly magosak, hanem egész szivárvány formájúak. Midőn 8 óra után a' nap felkelt a' középső oszlop vakító briliánt-tűz for mán ragyogott, midőn a' mellék- oszlopok a' szivárványt még világosabban ábrázolták. 9 óra tájban lassanként elenyészett ezen tünemény.

Rejtett szó:

Kemény hanggal buzát tisztít

(Ugyan pedig a' ritka).

Lágygyal tisztát maga rútit,

'S emészt. — Negyed' a' titka.

G.

Jegyzet: Az 52-dik számbeli Rejtett szó: Harang.

H A S Z N O S
M U L A T S Á G O K.
1 8 3 0.

*Nagyságos, és Fő Tiszteletű Dertsik
János Kanonok Urnak, Apátságra
emeltetése ünnepére.*

A' kit az ész, tudomány, erkölcs, szelid élet, az Égig
Fel fel emel, 's fénylő érdem' szép karja babérral
Tetteiért koszorúz; ugyan azt koszorúzza Ferenczünk.
Sőt valamint nem tud pályáján szünni az erkölcs
Ugy az erős, és hiv követője is általa rangok'
Napról napra ditsőbb, 's magasabb polczára jutand el.—
Tégedet e' soraink Dertsik! éréntenek; élni
Ki csak azért sietél, hogy ritka tulajdonid által
Számptalanok hasznára ügyelj; 's kéz fogva derültebb
Bölcsesség' térére vezess.— Mind ezt bizonyítják
A' kiket oktattál, kiknek nagy lelkű Tanító!
Bölcs magyarázások, mélyen bévéste szivökbe
A' sulyos, és idegen nyelvek sükeres tanulását.
Illy szent nyomdokokon járván nagy Férfi! az érdem
Már ez előtt méltóvá tett, hogy földi jutalmad
Böven arathatván, Esztergami Káptalan érdem
Csillaga tiszteljen, hogy Atyánk, Gyámunk, Nevelőnk, és
Példás Kormányzónk, sőt boldogságra Vezérlőnk
Légy.— Im most ismét, mikor egyre követni azon jót,
Melly fel az Égig emel, meg nem szünsz, Bölcs Fejedelmünk
Rangodat újítván, kegyesen nevezett ki Apátnak.
Igy díszesíti Ferencz, kit az erkölcs Laurusa tisztel!
Illy diadal koszorút nyervén nagy Férfi! készülj
Mennj az Oltárhoz, 's buzgón áldozni az Urnak,
Kérj áldást fiadra, kik is viszonzva Te érted
Tiszta ohajtással nem nyugszunk kérni az Istent,
Élni hogy engedjen, míg a' sűrű Csillagok árja
Önként földre futand, vagy nap míg adja sugárit.—
A' forró szeretet, mellyel már számos időktől
Fogva ölelsz, valamint ölelé Atya gyenge szülöttjét.

Még mikor a' csesemős, 's nem képes szárnyra kikelni
 Kóstoltassa velünk kegyeidnek bő sokaságát,
 Oktass, ápolgass, és szent ösvényre vezérelj. —
 Mind ezekért mi legyen tőlünk Nagy Férfiu zsoldod
 Nem más, mint szeretet, hő szív, és háladatosság.
 Égni kívánnak ezek meghült tetemünkig erántad.
 Csak kérünk ne felejts, sött élj örömünkre sokáig!
 A' Pesti nevendék Papság.

Egy két szó a' Pesti pályafutásokról.

Az ez idei Pesti versenyzések' kimeno-
 tele olly szép volt, hogy az nem tsak a' ha-
 zabelieket, hanem a' külföldöt is figyelen-
 re gerjesztette; 's jövendőre is szép remé-
 nyeket ébresztett fel. Az 1829-ről szóló
 Versenykönyv szerint, (lap 38 és 39) 1830
 ban a' Pesti gyepen, résszerént kész pénz-
 ben, rézszerént billikomokban, mindössze
 1662 arany lesz elnyerhető; 's hihető hogy
 ezen summa tavaszig még szaporodni is fog
 Természetes tehát hogy a' jövő kikelet
 versenyzésekre a' hazában felesen, 's a'
 külföldről is egynehányan jó eleve készül-
 nek. Úgy halljuk hogy szép fogadások álla-
 nak; 's a' készítő Istállóknban is mind itt
 Pesten, mind pedig másutt falu helyt, sok-
 kal több a' ló, mint tavaly ősszel volt. Ha
 pedig a' hazánkban most már alkalmasint
 meggyökerezett versent-futások következé-
 seit — nem tsupán közönségesen —
 mert ugyan kitagadja hogy a' hazafiak és
 idegenek feles számmal való össze sereglése
 a' pályafutások' alkalmával már jó summa
 pénzt hozott be a' hazába, 's honnunkat a'
 külföldön ismértebbé teszi, — hanem kü-
 lönösen lótenyésztői és méneses

gazda szemmel nézzük; ezen tekintetben is sokféle haszon mutatja magát. Ugyan is, — ámbár nem lehet tagadni, hogy a legközelebb múlt esztendőben egynehány ló nagyon is ifjant jött a' ló-készítő kezébe, 's ez által valamennyire talán meg is erőltetődött; — de még se látunk több már csikókorában megzaklatott és megbénult lovat, mint ez előtt; a' csökönnyös, makacs és bokros lovak' száma pedig szemlátomást fogy. Ennek okát abban kell keresni, hogy most sok ló nevedevén fel Istállón, korán megjámborodik, 's mivel könnyéded gyermeköze ül a' hátán, ritkábban szökik, ritkábban bakolja meg magát, — a' vasalásnál pedig csendesebb, és így sokkal nehezebben tesz kárt magában, a' jó nehéz lovászmester is ritkábban hág fel a' nyeregbe, 's a' szegény párát az iskola mély homokjában, jól hátra a' fara felé nyergelve, 's egy nagy ugró-szíjjal felkantározva természet ellenkurta galoppal nem tsigázza. Tudva van hogy a' lovak' makranczosságának, nyakasságának, 's nevezet szerént az inpókosságának is okai többnyire az előlhordottak szoktak lenni.

(Folytatása következik.)

A' Párisi Telegráph.

Az ember' tökéletlenségeit a' hihetlenségig kitudja pótolni az ezer találmányú mesterség, mérhetetlen darabokat, mozdíthatatlan testeket megbillent a' mekhánika,

's az embert egy rúd és egy tsiga erején fogva archimedessé teszi, ki a' földet s a kából való kiugratással fenyegeti. A' látásvörvidségét mértföldekkel toldja a' mesterség kezébe egy két tsó, 's a' messziség homályos palástja lehull a' hold elől, 's a' ember tulajdon földének tüneményeit fedőzi fel messze felfüggesztett lámpásába. — A' correspondentia, a' tudósítások, a' levelezés mesterségét ilyen tökéletességig vitt Chape Franczia Ingenieur a' Revolutio alatt az úgy neveztetett Telegráph által ennek segítségével egynehány minutum alatt tudósítást vett a' Nemzeti Parlament az országnak legtulsó részéről. — Hijába bérl levélhordóivá az ember a' galambot hijába sóhajt a' szélbe a' szerelmes, hogy annak szárnya vigye a' hirt az imádott tárgynak fülébe; a' Telegráphhoz képest ezek tsigák. Kezdődött ez a' Telegráph a' Párisi Louvre felett, hol egy négy szegletű üveg-ház forma tsutsorodik ki, így foljtatódik ez olyan távolságokba, mellyeket a' szem a' messzelátó tsó segítségével fogva bérhet az egész országon végig, a' Telegráphokból kinyúló keresztbe álló vas-léczek mozgásából ki nézi és ki olvassa, 's egyszer'smind a' közel lévőknek kimozgatja a' Telegráphba lévő mekhanikus az izenetet, tudósítást, 's egy két minutum hijján tsak nem az egész országon keresztül forog az új hír a' Telegráphnak vas-léczetskéin. — 1794-ben midőn a' Nemzeti sereg Conde várát befogta,

a' Telegraphnak segítségével 5 minutum alatt megtudta a' Nemzeti gyűlés, 's Conde vára új nevét — Nord liboré — megtudta elfoglaltatása után egy órával, a' mi tsak 80 mértföldnyi út.

Ritka Vakmerőség.

Portland szigetében (Angliában) Veymouthból nem messze, a' minap egy figyelemre méltó eset adá magát elő, tudniillik November 27-kére Penn Generális a' kastély Igazgatója levelet kapott, mellyet egy közönséges öltözetű ember, kinek mindazonáltal a' képe egy nagy gyapjú-nyakravalóban vala elrejtve hozott oda, mintha ezen levél' íróji négy elszegényedett, 's kétségbe esett mesteremberek volnának, kik jól felfegyverkezve a' szigetbe jöttek, és a' Generálistól 50 font Sterlinget kérnek, hogy Austráliába az új gyarmathoz útjokat folytathassák. Ezen levélben élet vesztés alatt megvult hagyva, hogy az Igazgató az egész dolgot legnagyobb titokban tartsa, egyszerűsmind az is világosan megvult írva, hogy a' fentemlített summa főképpen aranyban, papirosba jól bégöngyölve következő napon 4 órakor a' Generális sétálójának egyik padján le legyen téve, külömben jaj néki. Az Igazgató, ki öreg, 's beteges ember, ezen a' levélen rettenetesen megijedett, tsak hamar arra határozta magát, hogy azt jóbarátjainak megmutatja, kik őtet arra birták, hogy 50 font Sterlingről szöllő

váltó levelet a' meghatározott helyre tegyen és mi történik vele, várja el. Ez meglett. 's két biztos ember egy elrejtett helyről jó vigyázott. Alig tért vissza kastélyába a' Generális, midőn egy napszámos a' hely mellett elmenvén, 's megpillantván a' pénzt, azt felvette, 's mint betsületes ember, azonnal a' Kastélyba vitte, és ottan egyik szolgának által adta, ki a' Generális' kezéhez szolgáltatta. És így ez nap semmit sem fedezhettek fel. A' lesben lévő emberek, mihelyest a' napszámos a' pénzzel eltávozott, azonnal láttak egy Dámát a' padhoz közelíteni, de miuthogy ez esmeretes asszony volt, mivel a' Generális' kastélyába járatos volt, semmi ollyast nem gyaníthatnak felőle. Más nap találtak ismét más levelet a' kastélyban, mellynek ez volt a' tartalma: „Penn Igazgató! Az Úr a' betsületét kockára tette. A' vére elfog ontatni, ha három nap alatt nem engedelmeskedik. Ekkor a' dolgot tudtára adták Murray G. Úrnak, ki egyszer'smind helybéli Biró, és midőn már a' dolog nagyobb részént tudva volt, a' sziget' nevezetesebb lakosait a' templomban felszóllitották, és az határozatott, hogy a' ki a' levél' íróját kinyomozza, és feladja jutalomúl 100 font Sterlinget kap. Ugyan azon időben végezték magok közt azt is, hogy szükséges lesz Londonból egy bátorságra ügyelő Tisztet hozatni; jött is valami Gardiner nevezetű. Azon környűllás addig is, hogy az asszony arra járt,

hol a' pénz vala letéve, gyanúságot gerjesztett, mellyre Murray Úr az asszonyt kérdésre vonta, de egy ember, kinek a' házában lakott, kezeskedvén érte, szabadon bocsátatott el. Mihelyest a' Londoni Politia Tiszt Gardiner megérkezett, a' leveleket gondosan megvizsgálta, és mindjárt észrevette, hogy a' kéz hamiskodott vonásaiban, és hogy mind a' kettőt fejérszemély írta, a' tinta felette fekete, és a' papiros igen vékony volt, ennél fogva a' fentemlített asszonyságot ismét befogatta, és a' vizsgálódást nála tartotta, hol tust, és finom papirost is találtak, erre Gardiner azt nyilatkoztatta ki, hogy a' kérdéses asszony légyen a' levelek' irónéja, és valójában az asszony maga is megvallotta négy szem közt, hogy ő a' vétkes, és esedezett kegyelemért. Okaul ezen vétkes lépésének adta a' szegénységet, mellyel tusakodik, és így ezt tsak kéntelenségéből tselekedte. Ezen ki nyilatkoztatáson a' Generális, és mindnyájok igen megütköztek. Az Igazgató minden további perlekedéstől elállván, tsak azt kívánta, hogy az asszony tüstént a' szigetből eltávozzék. Ennek tselekedete annál szokatlanabb, mivel őtet kiki vagyonosnak tartotta. Az asszony korára nézve 35 esztendő, 's igen kellemetes, és kimivelt.

Különös Testamentom.

Mult esztendei October 27-ikén Doncaster nevű városban (Angliában) egy Hirst

nevezetű különcz abban a' koporsóban
 mettette el magát, mellyet ő sok esztendő
 asztal gyanánt használt. A' Testamenton
 ban meghagyta hogy őtct a' temetőbe nyolc
 öreg szűzek vigyék, kik közül fáradsa
 fejében kinek kinek 10½ Sillinget hagyott,
 olly formán mindazonáltal, hogy ha
 szükség megkivánná, a' szűzeket özve
 asszonyok is kipótolhatják. Imé itten ké
 telen az ember magán özvegyekkel segíten
 vagy azért hogy körül belől nints ann
 öreg szűz, vagy azért, hogy a' jutalo
 sokkal tsekélyebbnek találatott, hogy se
 az öreg szűzek magokot a' világgal kin
 vettetni érdemesnek tartották volna.

A p r ó s á g.

A' Hamburgi Tanáts azt végezte, hogy
 a' seregenként oda vándorló idegenek, akár
 a' szárazon, akár a' vizen érkezzenek, l
 ne fogadtassanak, hanem a' határszélekről
 vagy a' tengeri révből vissza igazittassanak.

M e s e.

Volt, vagyon, és lészén, mindent megemészteni képe
 Kéméllés nélkül pusztítja szülöttjeit, és sok
 Szívbeli fájdalmink szárnyán eltűnve enyésznek.
 Hogy futtában rá esmerj, nem fátyolozom - bé
 Mélyen, mert addig sem vár rád, míg kitalálnád.

Harsányi Pál.

Jegyzet: Az 52-dik számbeli Rejtett
 szó: Rosta, rosda.

H A S Z N O S
M U L A T S Á G O K.
1 8 3 0.*Algir' mappája.*

Napoleon Boutin Obestert egykor a' végett küldötte Algirba, hogy mély tudománya, és fáradhatatlan igyekezete által oda vinné a' dolgot, hogy a' várost környékestől együtt felvenné, és azon eszközöket, mellyek ezen rabló tengeri város' valahai kiirtására szükségesek volnának, mindenképpen kitanulná. Ez a' biztosság, olyan gyanakodó természetű emberek között, mint az Algiriak, lehet gondolni, hogy nem legkönnyebb volt. Munkájának legnehezebb része volt a' révtöltés' (Molo) kikémlése, és a' különböző vasmatska-hely mélységeinek kikutatása. Azonban hogy ezt elérhesse, úgy tette magát, mintha az ángolna-halászatban legnagyobb gyönyörűséget találna, és hálóján a' mérő-ón szolgált kikémlő-jel gyanánt. A' tenger' messzeségét, és mélységét megtartotta emlékezetében, és hazamenetekor feljegyzette a' nélkül, hogy abból valamit eltévesztett volna. Midőn már azon végső pontra jutott, hogy munkáját béfejezze, az Algiriak feltett szándékát és

czélját észrevették. Hijában tettette magát melázónak, hijában eszelősnek, mert a' tetetést tovább vinni lehetlen volt. Egyik napon midőn újra a' révhez menne, ennek tisztje hirtelen megfogja, és útját állja e' szavakkal: „Keresztény Kapitány! te gaz ember vagy; hanem már én kiesmértelek, takarodj innét míg jól van dolgod, mert ha mégegyszer ide jőni mersz, elevenen megégettetlek.” Az Obester nem vette tréfára a' dolgot, hanem kevés napok mulva felülvén egy Ausztriai zászlót viselő, és Livornóba igyekező hajóra, Algir városától eltávozott. Munkája 20 esztendő óta hever a' Franczia Kormány' petsétje alatt és azon szerek, melyeket ő gyűjtött, a' mostani Expediónak készítésére nézve, a' Ministerium nagy hasznát vette. Algir' mappája az ő rajzolatja szerint most jött ki Párisban.

Helyek' ismértetése.

La Glaneuse Franczia hajó, melly a' mult eszt. Dec. 27dikén 75 bujdosóval mind a' két nemből, sok eszközzel, 's egyéb szerekkel indult el Havreból, Febr. 8dikán szerentsésen megérkezett közép Amerikába a' Mosquitoi partokhoz. Gracias a Dios nevű rév — így ír egy tudósító — jó és tágas; midőn megapad a' víz, akkor is 15 lábnyi mély. Innét nem messze van egy falu, mintegy 100 lakossal, kik Indus, és Szeretsen öszekeveredett fajtából állnak. Ugyan itt vagyon két Angol kereskedőház is: t. i.

Ellis , és Boyd , mellyek az ide érkezett portékát a' Jamaikai kereskedők' számára tovább küldözik. Egy Angol Pap is megtelepedett itten háznépével együtt. Mihelyt Glaneuse ide érkezett, a' falunak Indus Elöljárója, ki Admirális nevezetet visel, egy kalauz-tsajkát küldte ki, a' révbe ereszkedésnek könnyebbítésére. Általában a' Franczia kibujdosókat igen barátságosan fogadják a' honni lakosok, és mindenben segítik. A' Fejedelem, kinek az Angolok Király nevezetet adtak, Powlingtonban lakik, a' foktól két órányira. Ez egy 30 esztendőös fiatal ember, ki, valamint a' többi honföldiek is, igen jól beszél angolul. Ez a' francziáknak hasznos ajándékokat adott, és azoknak, kik ott a' földművelésre adják magokat, maga személyesen kikereste a' legtermékenyebb földet. Gracias a Diosfalva homokos földön fekszik; innét feljebb a' folyó körül felette bő termékenységű a' föld. A' Király (Róbert a' neve) nagyon óhajtotta, hogy a' Francziák ott gyarmatot telepítenének meg. Az oda vitt portékákat igen nagy haszonnal adták el. Ezen kikötőhelyet a' Jamaikaiak gyakran meglátogatják, 6 hét alatt oda valami 20 gálya, 's 1 brigg érkezett marha-vásárlásra. A' halászat gazdag; kivált a' tekenyős-béka kelen-dő. Némelly kibujdosott munkások a' szomszéd gyarmatba mentek, minthogy ott nagyobb bért ígértek nekik; de nagyobb része még is Gracias a Dios fok mellett maradt.

A' hangya-tojás szedésének tilalma.

A' Burkus országai királyi Kormány által a' Szász Herczogségben lévő királyi Uradalmokra, és erdei Tisztségekre nézve f. e. Februárius 24kén a' Merseburgi hivatalos Ujság' 11dik darabjának következésében folyó esztendőtol fogva a' királyi erdőkben a' hangya-tojás' szédése 1 for. 30 kr. büntetés alatt annyiszor a' mennyiszor, meg van tiltva, mivel bizonyos tapasztalás szerént a' hangyák a' fenyő-hernyók' pusztítására vannak teremtvé.

Az almát sokáig eltartani.

Angliában Betley Hall várososában Stafford' kerületben Tollet úr a' Titoknokjához intézett levelében leírja azon módot, melly által a' kertésze az almát akár meddig eltarthatja; tudniillik a' kertésze általjában úgy bánik az almával, mint a' krumplival, az az: vermeket ás, és mindegyikben 4—5 véka almát teszen. A' verem' fenekét, és a' falait meghinti szalmával, úgy, hogy a' földet ne ériék, és azután feljúl is, betakarja szalmával, a' mi a' krumplira nézve szükségképpen nem kívántatik. Az ezen vermekből ki vett almák olyan frisek voltak, mintha akkor szakasztották volna az alma fáról (Az olyan mezei gazdáknak, kiknek gyümöls-kamarái nintsenek, ezen mód felette ajánlható.)

Rövid út Angliából kelet Indiába.

Angliának a° keleti Indiával való azon arányos közösülését, melly a° veres Tenger által tétetni javaltatott, tsak ugyan végre is hajtották. Egy 160 ló erővel bíró gőz-hajó nem régiben Bombayból Suezbe vitorlázott, és pedig mintegy 21 nap alatt. Az azzal vitt hivatalos tudósításokat azonnal Alexandriába küldötték az Angol Consulhoz, ki ezeket Maltán, és Gibraltáron keresztül Angliába tovább küldötte. E° szerént Bombayból Londonba vehetni leveleket mintegy negyvennap alatt, holott különben a° nagy kerülés miatt 6 hónapig is elmaradtak. Az ezen hajózás° módjához kívántató szén lerakóhelyek vannak Adenben, Dseddában, Mokkában, és Cosseirben. Megjegyzésre méltó dolog, hogy ezen gőz-hajó huszonegy napi útjában az ezen helyeken történt feltartóztatása miatt időt vesztett; napjában tizenegy hordó szenet égetett fel, mellyekből minden hordó a° külömbféle lerakó helyeknél 10 font Sterlingbe került.

A p r ó s á g o k.

Az Amerikai „Norfolk Beacon” nevű folyóírás szerént ottan van egy 60 esztendős ember, ki feketén született, és 45 esztendeig úgy is maradt, de azóta a° bőre lassan megváltozott, eddig két harmad része testének tökéletesen megfejedett, és a° karjai, s kezei olyan finomságot kaptak, hogy

még a' legszebb dámákkal, és kisasszonyokkal is képes szembe szállani.

A' minap egy különös és ritka eset adá magát elő: tudniillik egy lelki Pásztor éppen midőn egy pár fiatal embert akarna öszveésketni, a' Kerület' Igazgatójától tudósítást vett, hogy a' házasság sem az Egyházi rendszabások szerént, sem a' polgári törvények szerént meg nem állhat, mert ő hiteles kútfejekből tudja, hogy mind a' Vőlegény, mind a' Menyasszony fejärszemélyek.

Megirtuk már, hogy a' derék Kőrösink Tibetben nevezetesen Kuna-várott a' tudós Lámák' társaságában az Indiai Litteraturában buvárkodik, ki a' többek közt ott felfedezte a' kőre-írás' régiségét, mellynek eredetéről a' Tibetiek nem is emlékeznek. Sok külföldi Újságok, 's havi írások tettek már erről említést; de a' magyarul nem értő idegenek szegény Kőrösink' nevét már úgy elrongálták, hogy alig lehet reá ismérni. Így a' Wanderer 172dik számában előadván a' dolgot, e'képpen kereszteli őtet: „Ein Ungar, Cosmus de Cords” (az az: Csoma de Kőrös).

Egy Anglus Mechanikus olyan műszert talált fel, melly által egy öt lábnyi hosszú, és egy lábnyi széles követ, úgy a' mint a' kőbányából kikerül, egy minutum alatt el lehet metszeni, és kisimítani.

Genfben (Geneva) megérkezett két 13 esztendősr Arab, kiket az Egyiptomi Vice Király küldött oda, hogy az órás-mesterséget megta-

nulják. Ezeket egy szomszéd Francia faluban bizonyos óráshoz tanulásba adták.

Folyó esztendei Junius 9ikén reggeli 9 órakor láttak a' tón túl Neufcha:eltől egy órányi távolságra Porrollan faluval általellenben egy fekete, vastag, és mintegy 60 lábnyi magosságu felhőt, mellyből egy általlátható oszlop egész a' tó' színéig leereszkedett, melly felette nagy dühösséggel szívta abból fel a' vizet a' felhőbe. Bámulva, és nem félelem nélkül, tartván a' dolog' rossz kimenetelétől, látták a' vizet patak módjára felrohanni a' felhőbe. Erre nagy távolságról hallatszott egy tompa morgás. Ezen természeti tünemény (mellyet sárkányfarknak, forgószeles viz-szivárványnak lehetne mondani, németül Wasserhose) mintegy 8—9 minutumig tartott, míg a' keleti szél a' viz-oszlopot, és nem sokára a' felhőt is eloszlatta; arra zápor eső esvén, a' dolognak szerentsés kimenetele lett.

A' Chinabeliek, a' testi tisztaságot nem igen szeretik; igen ritkán mosdanak. A' fürdőt éppen nyári időben tartják egészségtelennek. Zsebbevaló, és asztalkendő helyett papirost vesznek. Saruik' talpa egy hüvelyknyi vastag, de nem bőrből, hanem vastag papiros-táblákból valók, és mivel ez nem hajlik, felette alkalmatlan. A' hosszú-üstök ékesség gyanánt tartatik; kinek hosszú haja nintsen vendég-hajat hord. Az arany' vagy ezüst kivitele a' hazából halálos büntetés alatt meg van tiltva (Vajha nálunk is úgy volna).

Dr. Pariset úgy vélekedik, hogy a' chlorban (sósavanyos gázban) feltalálta a' gyógyító szert majd minden physikai nyavalyáink ellen. Az ő véleménye szerint majd semmi betegség sem lesz, mellyet chlorral, 's annak külömbféle készítéseivel meg nem lehetne gyógyítani. És ezen megfoghatatlan jelenetnek nem egyéb az oka, mint a' chlornak tsupán rokonsága a' vízanyaggal (hydrogenum), és ezen utolsónak jelenléte minden tenyésző (organicus) testben. A' szántásvetésnek hasznára lehet a' chlor, mivel azt vették észre, hogy ha a' gabona-szemeket ennek bizonyos keverékében ásztatják jobban tsiráznak.

Báró Neuhof Tódor, Vesztfáliai születés 1736dikban Apr. 15dikén Korzikai Királya lett, és Alensanóban a' közgyűlés által borostyánnal koszorúztatott; — Bonapárté Jeromos, Korzikai születés, Vesztfáliai Király volt.

Rejtett szó:

Felét keresd a' fák' több nemében;
Ha van igaz lakód más felében,
Bájjal nyugszol az egész mentében,
Az első félnek hús enyhelyében.

Budán N. A.

Jegyzet: Az 1-ső számbeli Rejtett-szó: Gyepelő.

H A S Z N O S
M U L A T S Á G O K.
1 8 3 0.

Egy két szó a' Pesti pályafutásokról.

(Folytatás.)

Ha pedig most több fiatal hibás és hó-
jagos lábú mén-lovat kap az ember, mint ez
előtt, annak oka megint igen természetes.
Ennekelőtte az egy mén-lovat kivéven, min-
den egyéb lovat igen korán istállóra szok-
tak venni, 's mindenkép kíznani, az egy
hágó tsődörnek jutott az a' szerentse,
hogy minden próbatétel nélkül, több fiatal
mének közül (kik azután kiheréltettek)
csupán csak testállása miatt kiválasz-
tódván, soha senki rá nem ült, senki nem
használta, hanem magára, meleg istálló-
ban kényezteték. Most egészen máskép van
a' dolog. Próbálni akarjuk a' mént elébb
mintsem hágóvá magasztalnánk; — 's így
a' mén-ló 2 esztendős korától készítő-kéznél
lévén, 's négy esztendős kora előtt több-
nyire már futván is, lábaiban éppen olly
könnyen eshetik kár, mint minden más ló-
nál. Természetes tehát, hogy a' harmad és
negyed-fű mének egész seregében most több
hibás lábút lehet lelteni, mint ez előtt: Hogy

egyébaránt a' gyepre való készítés, ha okosan történik, 's a' mellett a' lóval való bánás jó, a' lovakat szerfelett nem gyengíti, azt az ide rekesztett lajstrom bizonyítja, melly szerint a' pálya díjakat nyerő idős lovaknak száma Angoly országban esztendőről esztendőre nevedik.

1821-ben	965	eszt.	és ezen felül való ló nyert	214	Pálya díjat
1822-ben	117	—	—	242	— —
1823-ban	142	—	—	278	— —
1824-ben	124	—	—	214	— —
1825-ben	165	—	—	349	— —
1826-ban	154	—	—	210	— —
1827-ben	184	—	—	429	— —

Az olly lótenyészőnek tehát, a' ki csikait Angoly módra aklon tartja, később pedig systematice készíti a' pálya-gyepre, minden bizonnal kevesebb beteg lova lesz, mint annak, a' kinél a' lovakeleinten ugyan kinn a' ménesben harapóznak, rugdalóznak, a' melegtől, hidegtől 's mindenféle féregtől szenvednek, utóbb pedig mikor istállóra kerültek Spanyol iskolával, kordázással és dresszúrral nyaggattatnak. A' lábokban esett hibák pedig nem sokat tesznek a' hágónak szánt ménlónál; csak tudja az ember, mint Angoly országban, hogy ki volt nemzője? 's hogy ennek ugyan azon hibáji voltak-e, vagy nem? mert csak így lehet bátorságban az ember; 's a' csupán e s e t b e l i 's nem igen fontos hibájit a' lónak, annak örökségbe

nyert, 's következésképpen igen veszedelmes hibájitól megkülömböztetheti.

(Béfejezése következik.)

A' Fársáng.

A' fársáng igen kedves, és — úgy szólnán — örvendetes nevezet. A' pallérozottabb nagyobb, a' pallérozott kisebb társaságba való, és, valamint a' mezei társaságos, úgy az ekénél, kapánál egyebet nem esmérő magános kertész, egyformán örül ennek. Hallattára még a' lépkórságosnak (hypochondriacusnak) is úgy tetszik, mintha még is élet, 's ennek öröme volna. — Hát az, egyébkor korlátok közt sohajtozó félénk — de ilyenkor mintegy szabadabb, 's annál fogva bátrabb, — Amor' Édenében virágot válogató nőtelenység! — —

A' Fársáng, Carneval (Caró vale) leg híresebb Velenczében, Rómában, és általában az Olaszföldön; és a' keresztény Rómaiaknál most az, a' mi elejök pogány korában a' Szaturnáliák voltak. Azzal Szaturnusnak, 's hajdani kormányja' arany idejének emlékezetét ünnepelték; és általa ezen időszak boldogságát, az emberi Nem' szabadságát, és egyenlőségét, eleven képekben kívánták megmutatni, és emlékezetben fenntartani. Az ünneplés módja, 's szokása időjártával jóllehet egészen más alakba öltözött is, még sem ütött el az eredetitől annyira, hogy az újból az ó (a' fársángból Szaturnus' Ünnepe) ki nem tetszenék.

Már nálunk sok kimúlt szokásból, kivált mi a' jó rendel és okossággal ellenkezett, mindennel azért felnem hagytak; legkedvesebb multság maradt a' táncz, az atyafiak, és szomszédok enyelegni, mesélgetni öszveülése, a' bor, és kártya. Olasz országban máig is a' Herczegek, és más fő rangú Személyek fő szakmát játszanak minden zajos fársáingi ünneplésben.

Gobrias megfejtése.

Midőn Dárius Király Krisztus Urunk' születése előtt 16-dik évben azt kívánta a' Scythiaiktól, hogy hodulnának néki, azon vad nemzet feleletül küldött néki egy madarat, egy vakandokot, egy békát és 5 nyilat. Sokan törték fejöket, mit jelentsenek ezen tárgyak. Gobrias, a' Király' apósa e'képpen fejtette meg a' dolgot: „Persák”! így szóllít meg a' Scythiai Nemzet ezen 4. külömbféle jelei által, „ha ti innen madarak' módjára el nem repültök, vagy mint a' békák a' mótárokbá nem bujtok, vagy pedig a' vakandokok' módjára a' föld alá el nem ássátok magatokat, a' mi nyilaink majd emberségre tanitnak benneteket.”

N. I.

Természet-Historiai nevezetesség.

A' taníthatóságra nézve a' föld' élő teremtései e' következők rendben állanak: az emberek, a' négylábu állatok, a' madarak, ezekután következnek a' tsúszó-úszó állatok (amphibia), a' halak, a' bogarak, és nyúvek. Ámbátor ugyan a' halak, bogarak, és nyúvek a' taníthatóságra legalkal-

matlanabbak, Bostonban még is egy természet-visgáló próbát tett némelly e'féle teremtményekkel, mellynek következése fellette szerentsés volt. Ugyan azon természet-visgáló mostanság a' látni kívánóknak mutogat egy pár ló-legyet, mellyek az adott bizonyos jelre sorba állanak, egyszerre elindulnak, és külömbféle katonai mozgásokat, és fordulásokat tsinálnak; továbbá egy tsukat, melly a' kívánság szerént a' halastóban a' kis halakat fogdossa, és úgy szolgál (apportéroz) mint egy kutya. Végtére egy földi gelesztát, melly először egyenes lineában kinyújtószik, azután egy gyenge érintésre rendes karikába szedi magát. Ezen állatok' tulajdonosa szándékozik a' maga természeti próbáit tovább is folytatni, erős reménységben lévén, hogy a' halakkal, bogarakkal, és férgekkel e' végre teendő próbája szerentsésen fog kiütni.

Hosszu élet' példája.

Erdélyben Nemes Hunyad Vármegye' Kikidi Járásában Sz. György Váallyán a' múlt eszt. vége felé korosság-gyengülésben 120 esztendő's korában meghalálózott *Floreszka Aniska*, ki 1709-ben született, három pestisre emlékezik az egyik volt 1709-dikben 1719—1739—1742—1770-ben, ezek közül az 1739-ikbélinek súlyát ő is, midőn reá ragadt, kiállotta, de abból felgyógyulván, valamint ő, úgy több koros emberek is felőle azt állítják, hogy több betegséget soha nem szenvedett.

vedett, holott két férje közül az egyik tunya lévén, hogy szükségét ne szenvedjenek kénytelenített mind a' házi, mind a' mezei munkát maga egyedül folytatni, u. m. szántani, vetni, tsépelni, erdőlni 's a' t. Látása most is olly éles volt, hogy halála előtt is három nappal még szem-üveg' segítség nélkül varrogatott, a' lévén utolsó esztendeiben legkedvesebb foglalatossága. — Első fogai mind megvoltak, tsak az órlők hibáztak. Hogy fiatalabb korában kellemetes, és szép természetű személynek kellett lenni, abból is gyaníthatni, mivel kiálló kék szemei, szépen hajtott orra, nyílt magos homloka volt, magassága pedig 5 láb 6 hüvelyknyi. Gyermekének, kik előttte már rég kihaltak, árván maradtak 3 unokái; ezek is már a' 60-dik év körül járnak, a' kiktől 11 élő gyermekek résszerént házasok, résszerént házasodni valók. Mindazonáltal ezen vidéki helységekben az illy korosoknak száma nem ritkaság.

A p r ó s á g o k.

A' jövendőbeli Spanyol Királyné, (ki Dec. 11-dikén szándékozott pompás bemenetelét Madridba tartani) azon pillantattól fogva, mellyben a' Spanyol földre lépett, (ez a' f. e. Nov. 11-dikén történt meg) mindjárt húzni kezdi a' neki rendelt töre valót, melly esztendőnként 30,000 piasztert teszen.

A' Párisból elérkezett elefánt fellépett Londonban az Adelphi theatrómba, és az e' végre készített Dramában az Angol Pu-

blikum' legnagyobb meglepésével játszotta rolléját. A' darab czime „A' Sziámi Elefánt” és tárgya egy lázadás (revolutio) mellynek alkalmatosságával egy elefánt a' Sziámi Bitongoló koronáját elveszi, és minden akadályt elmozdítván, törvényes Urának megszerzi. A' Publicum a' darab' végével a' Sziámi vendéget, öröm-kiáltás közt kihívta, ki néma jelek által meg köszöné az Angol Publikum' tetsző figyelmét, mellyel eránta viseltetett.

Egy Amerikai Patch Sámuel nevezetű (ki minap a' Niagara omlásába ugrott) azzal dítsekedett, hogy New-York tartományában Rochesternél lévő Genessee folyónak omlásába is leugrik, ezen vakmerő tettének áldozatja lett. Azon állás, mellyről leugrott, a' viz felső színénél 25 lábbal magasabb volt, holott a' viz-esés maga 100 lábnyi magassagu, következésképpen öszvesen 125 lábnyi magasságról mérészelt leugrani. Úgy látszott, hogy minekelötte a' vizet érte volna, meg volt halva, holt tetemeit egynehány nap mulva találták az eséstől nem messze. Azt mondják, hogy a' leugrás' alkalmatosságával leitta volt magát.

A' többi figyelmet érdemlő tárgyak között, mellyeket mult December hónapban Varsóban mutattak, vagyon egy iróalmáriom is, mellyet egy oda való asztalos készített. Ezen almáriomban annyi nagy láda van, hány hónap, annyi fiók, hány hét, annyi fiókotska, hány nap van egy esztendőben.

1561-dikben Béts városában még egy orgona tsináló sem volt. Ferdinánd Királyi Herczeg meg akarván a' Sz. István templomában lévő orgonát igazíttatni, kénytelen volt Psannmiller Fridriket, és Waldek Cypriánt, orgona-tsinálókat Tyrolisból elhozatni. —

Chateletben (Angliában) egy ifju halászasszony, Jacquin Rosette nevű, Aeneas bajnoki tettét követte; midőn t. i. atyának háza égne, a' mindenütt lobogó lángok közepé rohant, felragadá 76 esztendőös öreg attyát, 's vállain a' szabadba kihozá.

Odesszától nem messze egy elhagyatott szerelmes leány kegyetlen bosszút állott hivatelen kedvesén, minekutánna ez más leányt vezetett az oltárhoz. Éjjel az ifjú férj' ágyához orozkodott, és egy beretvéval elvágta a' nyakát. Arról fedeztetett fel a' gonosztévő leány, hogy egyik czipőjét ott elejtette; ki most várja büntetését.

Rejtett szó:

Ketteje orvos szer, 's baja
 Van, ki visszán ezt teszi,
 Mert baj nélkül, 's szántszándékkal
 Józan ezt nem tselekszi.
 Gyorsan futó, söt repülő
 Az, a' mit mind a' hárma
 Tesz, noha természettől nints
 Neki lába, sem szárnya.

G. I.

Jegyzet: Az 2-dik számbeli Mese
 Idő.

N^{ro} 4.

H A S Z N O S
M U L A T S Á G O K.
1 8 3 0.

Új Évi Hála-Érzés:

*Tekintetes, 's Tudós Szabó Pál, Na-
gyon Tisztelendő, 's Tudós Bresz-
tyenszky Béla Antal a' Győri
Királyi Academiában Rendes Tanító
Urakhoz.*

Keblemben zárva Neve t e k emléke!

Felétek gyakran buzgón gondolok,
Ha boldog óráim szebb öröm - karokkal
Ölel, — köszönve Néktek hódolok.
'S még szívem egykor majd a' sírba hervad —
Évenként Néktek többször koszorút ad.

Vegyétek ez új Éven üdvözlésem

Szent szívömléssel mellyet hordozok,
Buzgón itt küldve kintseit szívemnek,
Ezekkel Néktek híven áldozok —
Vidám szív — édes örömkedv öleljen —
Szívetek mindent boldogságra leljen. —

Szeretve tisztel a' Múzsák Barátja —
Hosszú sort kíván Élteteknek!

Szép érdem oszlop áll sok iljú szívében -
És koszorút fon nagy Neve t e k nek!

Mellyet messze elvisz a' bámuló Hír —
 'S a' sors hatalma öszve döntni nem bir!

Szent hálaérzés — szíves tartozásom

Boldogabb korba vissza vezet —

Hogy örök leszen forró háladásom,

Mutassa e' szép Emlékezet!

Mellyet oltárán üdvözlő szívemnek

Fűztem zálogul hív tiszteletemnek.

Moth Endre.

Egy két szó a' Pesti pályafutásokról.

(Béfejezés.)

Mivel tehát megtörténhet, hogy a' versent futott lovak közül kívánna valaki magának hágó csődört választani; igen hasznos lenne, ha jövődőre a' verseny-könyvben a' nemzők és viselők, 's ha ez meg nem eshetnék, legalább az elsők — nem csupán a' bérért hágó csődörök mellé, — hanem minden versent-futott ló, vagy ha ez sok lenne, minden diadalmas ló mellé feljegyeztetnének. Nem lesz talán kedve ellen olvasóinknak, az 1826-tól fogva e' máig napig a' Bétsi, Po'sonyi és Pesti gyepeken győzött, 's Ausztriai Monarchiában nemzett lovak' apjait egy tsumóban látni. Ebből az is kifog tetszeni, mitsoda csődör adott eddig elé legtöbb diadalmas lovat a' hazának.

atyaló.

győző ivadékok.

Grimalkin-tól—alBorak,

—Tuker,

—Bolivar,

—Ibla.

- atyaló* *győző ivadék.*
 Sledmere-től—Gawing, Babiéka, Duncan,
 —Arandeka, Cleveland, Alces,
 —Bonassus; Snap.
 Tayar-tól —Sade, Sultana I, Sultana II.
 Witwal-tól —Selim, Sprite.
 Partisan-tól—Belvoirina, Miss Diana, Partisan
 Fitz Oliver-től—Zuleika, Oliva.
 Manchester-től—Fornerina, Jolantha, Jerta.
 Monaci-tól —Emir.
 Cato-tól —Navarino.
 Gydran-tól —Fortuna
 Parish-tól —Woful.
 Gawdy-tul —Manfred.
 Grey Marquis-tól—Restless.
 Prodigious-tól —Mylady.
 Beningborough-tól—Trueblue.
 Grosvenor-tól —Grosvenor.
 Császári hágó
 csődöröktől —Turitschek Győr,
 Kuntner János,
 Putshardel János' lovai.
 és Mayer J. lova, Weidenholz.
 A' nemzók tudva nintsenek a' következő
 győzedelmes lovaknál:
 Parasol, Madár, Pogány, Ráró, Ró'sa, Sö-
 lyom, Cardenio, Hajhó, Turcsi, Nevetlen,
 Ismael, Boy, Silvertail, Tew, Romana.
- Saint Elme Francia Iróné esete.*
- A' mult esztendei Nov. 22-dikén költ
 Szmirnai Kurir Saint-Elme híres Irónéről,
 k egy jelenkori emlékirásnak Szerkesztető-

je, és a' ki mostanság Szmirnában vagyon ezeket közli: „Saint Elme asszonyság ké nap előtt érkezett ide. Ezen asszonyságo az a' szerentsétlenség érte, hogy a' Tsez mei útjában a' haramiák megfosztották October 29-kén egy nápolyi briggen Alexandriából (Egyiptomból) kiindulván, a' veszedelmes hajózás után 19 nap mulva alig érkezhett Tsezmébe, hol Saint Elme asszonyság, ki már 40 nap óta rosszul volt. 's alig várta, hogy várost érhessen, mellyben alkalmatossága legyen magáról gondoskodni, a' szárazon való útra szánta magát, és így November 17-kén a' fia', és egy P Gergely Pap' társaságában elhagyván Tsezmét, estvéli 8 órakor egy irtóztató fergeg, és kimagyarázhatatlan esső után Vurlába érkezett, honnét más nap ismét eltávozott. Midőn Ellyman helység mellett menne, hét útonálló zshiványoktól megtámadtatott, kik közül 4 az út' mentében, 3 pedig a' bokrokban lappangott. Mitsoda következése lett ezen megtámadtatásnak, a' mint Saint Elme előladja, nem fog ártani megemlíteni: „A' fiamnak ekkor fő gondja a' volt, hogy magát felfegyverkezvén, a' haramiák ellen álljon, 's mivel a' nyelvöken nem tudott, kiálta a' Papnak, hogy az öszvér-hajtókat erről tudósítsa; a' szegény barát már térdre állott, és az öszvér-hajtó a' haramiának, ki az én öszvérem' fékszárát megragadta vala, önként oda nyujtá megtöltött pistolyát. Én oda vetém neki

erszényemet , 's letsúszék a' földre , reménylén hogy elfuthatok , de ő azonnal melyemnek tartá a' kardot. A' fiam közünkbe veté magát , 's nekem segite a' víz partra felmászni. Egy fertály órányi kerület után valami sűrűségbe értünk , mellyben a' haramiák engemet , a' papot , és a' két öszvér - hajtót hurczoltak ; tsak a' fiam egyedül állott a' lábán ; sőt egyik haramiának segített bőr-zsákunkat levágni. Hideg vérűségéből gyanítám , hogy valamit forgat fejében. Valóban midőn a' haramia lehajolt , törét tőle ki akará tsikarni. Inte a' papnak , és az öszvér-hajtóknak , hogy ragadnák meg azt a' haramiát , ki a' pistolyt az én homlokomnak tartotta ; de a' barát ki nagyobb szorongattatásban volt , mint én , és reszkett mint a' kotsonya , irgalmasságért kiáltott , és az öszvérhajtók irtózva elfordulának. Ennél fogva a' hasztalan ellentállásról le kellett mondani. — Minekutánna majd fél óráig a' halállal tusakodtunk volna , a' haramiák holminkat egy sűrű bokorba czepelelték. A' fiam karjai közé vévén engemet , a' hegyi patakon , melly akkor megáradt vala , által vitt , hol egy kevéssé kipihenvén magát , ismét a' hátára vett , és egész a' tenger-öbölíig vitt ; itt találók a' szerentsétlen utazó társainkat. Illy szomorú helyheztetésben lévén , tsak tovább ballagtunk , a' nélkül , hogy reménységünk lett volna valami jó helyre jutni. Egy hajó mene el mellettünk , de ez nyomoruságunkat 's rettene-

tes szükségünket tekintetbe sem vette; eg-
 más ellenben, mellyen ember - szeretők va-
 lának, felvett bennünket. Ezen bárkát egy
 Ausztriai matróz, és egy fiatal Görög haj-
 totta. Egy kastély mellett elmenvén, tsal-
 azért kötöttünk ki, hogy az odavaló Agá-
 nak szerentsétlenségünket előbeszélhessük,
 honnét elindulván végtére estvéli 7 órakor
 ezen város' kikötőhelyébe érkeztünk. Itten
 azonnal a' Franczia Consulhoz Dupré Ad-
 riánhoz folyamodtunk, kinek szíves elfoga-
 dása súlyos visszantogságaink után leirha-
 tatlan örömet szerzett". A' Szmirnai Kurir'
 tudósítása szerint a' zshiványok Saint El-
 métől a' sok holmiján kívül, mellyeket alig
 birt két öszvér, 560 valódi Spanyol piász-
 tert raboltak el. A' Basa tudósittatván a'
 Franczia Consul által ezen nagy haramiak'
 gonosz tettei felől, azoknak elfogattatása-
 eránt jó rendeléseket tenni el nem mulasz-
 totta."

Lakadalmi ajándék.

Néhány esztendő előtt Párisban két fiatal
 ember' egybekelése' alkalmatosságával, belé-
 pett egy idegen, kit ugyan senki sem esmért,
 de mindazáltal vagy egyik, vagy a' másik
 fél atyafiának lenni gondolt. Ezen idegen a'
 menyasszonyhoz közelitvén, a' fülébe akart
 valamit súgni; a' leány' atya a' magános
 beszédét eleintén egy általyában nem en-
 gedte, de minekutánna bizonyossá tétetett
 volna, hogy a' leányának felette nagy hasz-

nára fog válni , tovább nem ellenzette. Erre az idegen félre hívja a' menyasszonyt, 's azt kérdi tőle: meg van - e elégedve a' vőlegénnyel? a' menyetske azt felelé: igen is én meg vagyok vele elégedve. Melly nagy kívántsíságot gerjesztett ezen kérdés a' menyasszonyban, lehet gondolni. Ekkor az esmeretlen kihúza a' zsebjéből egy tsemő papirost, és mondá; „Ime itt vagyon egy levél a' meghalálozott Nagy-Anyádtól, egy másik az Anyádtól, és 500,000 frankról szólló váltó czédula , mellyek reám oíly végett valának bizva , hogy kitanulván megtörtént egybekeléseddel való megelegedése-det néked általadjam.” Ezekután az idegen a' nélkül hogy magát a' lakadalmosokkal megesmértette volna, sebesen eltávozott, és tsak igen sokára és nagy kifürkészés után tudták meg, hogy ez a' Tartrei Notárius volt.

A p r ó s á g o k.

Beaulin Kapitány, ki születésére nézve Francia, és mostanság az Egyiptomi Basánál mint Tiszt szolgál, egyik jó barátjának Párisba, Alexandriából a' többi régiségek, és természet- historiai nevezetességek között küldött 3 krokodilus-tojást is. Ezen tojások vagy a' hosszú útban, vagy a' contumacia-tartás' ideje alatt kikeltek, és a' vámházban a' láda' felnyittatása' alkalmatosságával találtak három 13—15 hüvelyknyi nagyságu eléhezett, de külömben tö-

kélltetes formájú kis krokodilust. Ezen állatok út közben több tekerts papyrus-leveleket, valamint Ibis-mumiát is úgy megettek hogy tsak a' tsontok, és egynehány tollak maradtak meg. Ezen krokodilusok már Páris felé útban vannak, és ha az időjárás nem árt nekik, épen elérkeznek.

Liverpoolban most azon vannak, hogy ezen várost az által ellenében fekvő Cheshire nevű megyével, melly a' Mersey vize által tőle el van választva, ezen folyó alatt ásandó út által, öszvekössék. Minekelőtte a nagy útat munkába vennék, próba gyanánt egy kis gyalog útat készitenek, melly 3—4 lábnyi széles lesz, és tsak mintegy 4000—5000 font Sterlingbe fog kerülni.

Angsburgban mult eszt. December 25-kén kimult a' világból Chlarmann Aszszonyság 87 esztendő korában. Maradékjai (kiket egyetlen egy férjtől szült) állanak 16 gyermekből, 75 onokából, és 48 másod onokából; öszvesen van 129 maradék, kik közül 60 meghalt, és 79. még életben van.

Rejtett szó:

Öt betű, két tag, rendjével
Víz parton, fán találad;
Visszafelé egyikével
A' másikat dobálad.

Keresztessi Mihály.

Jegyzet: A' 3-dik számbeli Rejtett szó: Hír.

H A S Z N O S
M U L A T S Á G O K.
1 8 3 0.

---

*Kaposvári olvasó szoba Ns. Somogy
Vármegyében.*

Két esztendeje mióta Kaposváratt Ns. Somogy Vármegye Rendei között aláírás által a' Vármegye házánál egy olvasó szobát nyitottak-meg, melly megérdemli, hogy fölle a' közönség is tudósítva legyen.

Az aláírók ennek folyamathban tartására kétfélék, 1. esztendőnként tizenkét pengő forintosok, kiknek az egész' elintézéséhez szavok is van, 2. négy forintosok pengőben, kik megnyugszanak amazok rendelésein 's tsak az olvashatásért fizetnek. Mindössze pedig az aláírók száma 60 feljül menvén, azok egybe tett pénzéből 1829-ben a' következő 23féle újságot jártatta az olvasó eggyesület. u. m. 1. Hazai 's Külföldi Tudósítások. 2. Magyar Kurir. 3. Tudományos Gyűjtemény. 4. Mezei Gazdák Barátja. 5. Felső Magyar Orsz. Minerva. 6. Élet és Literatura. 7. Wiener Zeitung. 8. Archiv für Geschichte. 9. Allgemeine Zeitung. 10. Allgemeine Theater Zeitung. 11. Deutsche Garten Zeitung. 12. Handlungs Zeitung und Mode Spiegel.

13. Oeconomische Neuigkeiten. 14. Jenaische Literatur Zeitung. 15. Ausland. 16. Staatswirthschaftliche Zeitung. 17. Jahrbücher der Literatur. 18. Politechnisches Journal. 19. Allgemeine politische Annalen. 20. Land und See-Reisen. 21. Minerva von Brun. 22. Jahrbücher der Geschichte und Staatskuns. 23. Hertha von Humboldt. — Haza vinn az aláírónak lakhelyére ezen Ujságok közül valókat tsak törvény-szünetre szabad 's akkor is olly maga lekötelezésével, hogy közgyűlések, törvénykezések idejére megint Kaposvárra állítja az elvitteket, 's így akkor ott a' bégyülekezett résztvevők kényeik mindent együtt találnak. Különösen megva pedig ezek által a' helybeli Gymnasium igazgatója Tanító társaival együtt az olvasó szobába mindenkor szabadon való bójárhatásra kínálva és híva, melly reggeli 8 órától fogva 12-ig, 's délután 3-tól 8-ig naponként nyitva áll.

Fő felügyelő ezen olvasó intézetre Ts Kir. Aranykultsos Saardi Somssich József Úr. Titoknoka most Kapócsfi Mátyás Fiscális. Írója Auszter Ferencz 's ez 50 frint fizetéssel.

Megindítatásakor 1828-ban Januariusban a' kiszabott első rendű aláírás summáján feljül többet is adtak öszve még néhány Urak, 's buzgón igazíták el az által mind a' szoba szükséges felbutorozását, mind egyéb félének a' folyamatba hozáshoz tartozó öszveszerzését.

Örömmel fordultam-meg a' mult Julius 22-dikén 1829. ezen olvasó szobában, 's ohajtottam, hogy bár az Országnak több Vármegyéjiben, kivált nagyobb városoktól félrebb esőkben is ilyenek állíttatnának, mert a' folyvást falun lakó 's talán inkább tsak a' Vármegye gyűléseire és távolabbra ritkábban menő Nemesség közé mennyi hasznos ismeretség terjed efféle olvashatás által, 's kiki azok közül távolban is, a' főbb történetek folyamatjának maradhat ismeretében, a' mi a' lelket mindenkor mozgásban tartja 's félszeg gondolkodás helyett igazabb pontból való nézéseket támaszt.

D. G.

Párisban a' Koldusok' Intézete.

A' Párisi *Le Temps* nevű Újság, melly tsak mult esztendői October 1-ső napján jelent-meg legelőször, a' Párisi Koldusok' Intézetéről, melly a' fő város' előkelő lakosainak önként való adakozásaiból *De Belleyme* Úr' fáradhatatlan munkássága által állott fel, ezeket közli: „Azon három szegletű roppant régi épület, melly az *Oursine* utsza' végén vala építve, négy hónap lefolyása alatt egész más tekintetet kapott, mivel megujjittatván, még egy emeletre vitetett. Az épület' egyik oldalán vagyon az ór-ház, és a' fenyíték-szála, a' másik oldalán pedig a' várnagy lakása, e' mellett bal kéz felől van két szála, mellyekben mind a' két nembeli oda útasított koldusok

elfogadtatnak. Ezekben várják a' bátorságra ügyelő Biztos által eleikbe adandó kérdéseket. Mihelyest valamelyik koldusnak az Intézetbe bevétele elhatároztatik, azonna az ollyas személyt az Orvoshoz viszik megvizsgálás végett; ha az orvos valakit nehéz betegnek talál, az a' közönséges kórházba útasittatik, hol minden kifogás nélkül bevétetik, ha ellenben valaki csak rosszul van, és nagy orvosi segedelemre nints szüksége, az ollyast bent az Intézetben szokták gyógyítani. Erre való nézve elegendő gondoskodás vagyon, mert az épület egyik szálája patikának, és a' kertnek egyik része orvosi füves kertnek van szánva. — Ha a' koldusok egészségeseeknek találtatnak, a' földőbe vitetnek, melly célra a' fentnevezett udvar tószomszédságában van egy fejer ónból való kádakkal felkészült szoba. — Mienkutánna itten megtisztultak, Intézeti ruhát kapnak, a' férjfiak ugyan len-inget, gyapju-salavárit, posztó-nadrágot (pantalon), lájblit, és dolmányt; a' fejer-személyek pedig inget, salavárit, két gyapju-szoknyát, ködmönt, és főkötőt, saru helyett mind a' férjfiak, mind a' fejer-személyek kapnak fa-paputsot. Az előbbeni viselt ruháik mosásba adatnak, és megtisztittatván, megjelelve egy tárházban a' végett letétetnek, hogy azon esetre, ha valaki az Intézetből kilép, annak vissza adathassanak. A' ruhamosás, és minden egyéb Intézetbeli ruhák tisztítása ki van árendálva, és a' Kontraktus

szerént az árendás naponként minden személytől kap 6 Centimet (az az: mintegy 2 krt ezüstben). A' mint bemennek az épületbe, van egy nagy konyha, melly alatt egy gőz-műszer olyan készüléket teszen mozgásba, melly által tsontokból kotsonya fő, ez a' Darcet Úr' találmánya és módja szerént elkészítettvén eledelül szolgál. A' konyha mellett van a' sütő kemencze, és több rendbeli szobák. Azután jő egy irtóztató nagy ebédlő palota, melly két nagy ajtóval végződik, e' megett van egy kápolna; az ebédlő mind a' két felén van egy kert, és egy nagy udvar, mellynek tornáczai köröskörül fejer ónnal vannak fedve, ezeken a' koldusok rosz időben sétálni szoktak. Az épület két részre van osztva, mellynek egyik részében a' férjfiak, a' másikkban a' fejer személyek laknak. Az első, és második emeletben igen szép háló szobák vannak, mellyekben most ugyan tsak 200 ágy van, de 400-ra vannak készítve. Minden szobában van egy a' rendtartásra ügyelő Tiszt. — A' nyoszolyák 28 hüvelyknyi szélességűek és vasból valók. Van benne szalma-zsák gyapju derekaly, egy vánkos, két gyapju takaró (pokrócz), és egy pár lepedő. A' háló szobák a' világosságot visszaverő új módi lámpásokkal vannak kivilágositva, és valamint az ebédlő-szála, és a' fedett tornácz, melegítő tsővek által fűttetnek, mellyek a' konyha alatt lévő gőz-műszerrel öszveköttetésben vannak, Itten a' férjfiak, és

fejér személyek semmi egybeköttetésben nintsenek egymással, mert ebédre is különböző órákban jelennek-meg mind a' kénbéli személyek. Az Isteni szolgálat alatt a' férjfiak az ebédlő palotában, a' fejér személyek pedig egy háló szobában vannak, melly a' kápolnához vezet. — Az Intézet rendszabásainak következtetésében a' férjfiak és a' fejér személyek váltva minden hónapban kétszer Vasárnap kimehetnek. A' házas személyeknek mindazáltal szabad együtt is kísértálni. — A' boltokban, mellyek mindazáltal nem mélyek, hanem a' föld'színével mintegy egyformák, vannak számos nagy műhelyek, és külömbféle kézi szerszámok. A' melly koldus semmi mesterséget sem tud, azt a' mennyire az ereje engedi, a' kerti munkára szokták használni. Minden szegény kap naponként másfél font kenyeret, levest, főzeléket, vagy húst. Adnak itt kinneknek mindent, a' mi az élethez tartozik, de azért dolgozni kell. A' napszám legalább is 60 Centim. Az Intézet kap ebből $\frac{1}{3}$, a' második $\frac{1}{3}$ minden személy' számára elteszi, és tsak a' harmadik $\frac{1}{3}$ engedi a' koldus' szabad akaratjára. Már arról is gondoskodtak, hogy egy második, úgy nevezett luxuskonyhát állítsanak, és ezt egy Intézetbeli Tisztnek olly formán általadják, hogy az minden ide tartozó koldusnak pénzért mindent adjon, a' mit tsak megfizethet. — Ennek az itten leirt Háznak e'kép felkészítése 400,000 franknál kevesebbe került."

Venus Tsillaga.

A' mostani estvéken legkedvezőbb ezen gyönyörű esti tsillagnak állása, mellyet vatsora - tsillagnak is neveznek, a' szemlélésre, melly láthatárunk felett dél-nyugotra naplemente után szépen tündöklök. A' Wurm' táblája szerint Dec. 24-ikén estve 7 órakor 12 minutumkor érte-el legnagyobb keleti eltérését, mellynél fogva az új hód' első negyedének formájában kezdette magát mutatni. Noha a' következő hetekben mindennap kisebb lesz fogyatkozása, még is tányérának felénk fordult világos része naponként nagyobb, és a' setét éjjeleken mindég tündöklőbb lesz, 's látható árnyékot fog vetni, mivel sebesen közelit a' földhöz. Fényének nevedése véghatárát a' mult Szerdán 1830. Jan. 13-ikán érte-el, midőn, mint esti tsillag, legnagyobb fényében állott-elő, de akkor is a' tellyes hód' fényének csak valami $\frac{1}{8000}$ részét lövette földünkre. Ez nap délután mindjárt 3 órakor ment által a' meridiáunson, midőn a' tsillagvizsgálás' kedvelője szabad szemmel is láthatta, ha valami tsekély készületet tett, mellynél fogva szemeit egyenesen azon pontra függesztette, hol ezen általmenetel történt. Ez nap ezen bolygó tsillag 11,200,000 geogr. mértföldnyire volt a' földtől, és 14,925,200 geogr. mértföldnyire a' naptól, midőn a' föld a' naptól 20,387,128 ilyen mértf. állott. De ez a' földhöz annyira hasonló Planéta

midőn legnagyobb fényére jutott, még nem érte el legnagyobb közelítését a' földhöz hanem azt csak 1830. Mart. 7-ikén délután 3 órakor éri-el, midőn éppen újsága lesz (az az: valamint az új-holdnál; a' föld a Venus megett áll, úgy hogy csak a' setét 's ennél fogva láthatatlan része a' tsillagnak lesz a' föld felé fordulva); 's akkor csak 5,766,020 geogr. mértföldnyire lesz tőlünk minthogy akkor alsó öszvejövetelét fog tartani a' nappal; ellenben a' földtől való legnagyobb távulságát, midőn hatszor messzebb, az az 35,457,000 mértföldnyire lesz a' földtől, a' felső öszvejövetelkor, 1830. Dec. 21-ikén éri-el; és akkor a' nap megett állván, szintúgy láthatatlan lesz, mivel éppen akkor tölte lesz, valamint mikor köztünk, és a' nap között áll.

Rejtett szó:

Első tagom ha megnyujtod,
 Veszedelmet térszen;
 Másikat vard köntösödre,
 'S téli ruha lérszen.
 Egy kősziklás város neve
 Ha mondod egészen,
 Természetes kőfalakat
 Ottan találsz készen.

S—y.

Jegyzet: A' 4-dik számbeli Rejtett szó: Görbe.

N^{ro} 6.

H A S Z N O S
M U L A T S Á G O K.
1 8 3 0.

Champollion és Rosellini tudós Társasága.

Alexandriából Nov. 10. ezt írták: Sept. utolsó napjaiban mind a' Franczia, mind a' Toscánai tudományos Expeditiók, minek-utánna esztendőnél tovább részszerént Egyiptomban, részszerént Nubiában a' nevezetesebb tárgyakat megvizsgálták és kifürkészték volna, Alexandriába vissza tértek. Champollion, és Professor Rosellini Urak laknak az illető nemzeti Consuloknál, hol a' városi előkelő személyeknek látogatásait elfogadták. A' gyűjtemény, mellyre mind a' két Expositio szert tett, áll mintegy 4000 rajzolatokból, mellyek minden polgári, és papi szertartásokat, valamint a' közönséges, és magános régi Egyiptomi személyeknek élet módját híven ábrázolják. Mióta fen áll a' világ, soha egy tudományos útazás sem ment annyira a' fontos, és tudományos tárgyak' kifürkészésében, mint ez. A' Toscánai Biztosság magával hozza a' régiségeknek egy válogatott gyűjteményét, mellyet Rosellini Professor a' maga Uralkodó-széke' költségén kiásatott Thebában. Ezen

Expediatio méltán siratja, 's gyászolja Tudó Doktor Raddi természet- vizsgálónak elvesztét; ezen jeles férjfiú innen azért mer el, hogy a' tengeri levegőnek hathatós gyógyító erejét megpróbálja, és imé Septembe 8-kán Rhodus szigetén, mellynek klímájától az egészségére nézve sokat reményelt az egész utazó Társaságnak mély szomorúságára kimúlt. Az általa gazdagon gyűjtött természet- historiai tárgyakat a' Toscana Fő Consul Rosetti Úr maga gondviselés alá vette. Azt mondták, hogy egy Franczia hajó fogna ide jőni a' végett, hogy mind a' két Expeditiót Európába vissza vigye de mivel ez a' maga idejében meg nem érkezett, a' Toscanai Commissio folyó hónap 17-dikén Livornóba evezett. A' Franczia Expediatio rövid idő mulva Marseillébe hajóz. Az Egyiptomi Vice-Király Champollion és Rosellini Uraknak több magános audienciát adott, és őket legbarátságosabban fogadta, melly erántok viseltető kegyelmének nagyobb bizonyosságára kinek kinek egy egy arannyal kivert kardot ajándékozott. A' tudós utazók valamint ezen kegyelemért, úgy nem különben azon pártfogásért, 's oltalomért, mellynél fogva ők a' járatlan és legveszedelmesebb tájékokon is tellyes bátorságban tehették vizsgálódásaikat, érzékenyen megköszönték a' Vice-Királynak, sőt azt is nyilván jelentették, hogy a' Vice-Király ezen Expediatio szerentsés kimenetelét mint saját munkáját úgy tekintheti.

Ezekre a' Vice-Király azt felelte, hogy nem csak a' hazájának java, de azon tisztelet is, mellyel viseltetni tartozik azon barátságos Státusok eránt, mellyek ezen férjfiukat küldötték, megkivánta e'beli kötelességének tellyesítését. Mind a' két utazó meglátogatta az Egyiptomi ármádának Generalisát is Ozman Beit, ki olaszúl, 's francziául igen tisztán beszéll, mellette tanult ember, és az utazó Társaságot mindenütt követte, hogy a' Vice-Király' kívánságának eleget tegyen. Midőn Champollion némelly rajzolatjait mutatná az Egyiptomi Vice-Királynak, egyszer'smind azt ígérte, hogy rövid idő mulva a' régi Egyiptomról, 's annak mostani jövedelmeiről egy Értekezést írván, azt Ó Magosságának fogja ajánlani. Ezen szó: „Jövedelem” figyelmetessé tette a' Basát, és e' kérdésre szolgáltatott alkalmatosságot: „Mit gondol Champollion Úr, mennyi lehet a' jövedelem? Erre vala a' felelet: Mintegy 750 milliom Frank”, mellyre Mehemed Ali nagyon megindulva, Ibrahim fiához fordult, mondván: „No hát nem mondtam-e néked?”

A' Tő.

A' tő ma már olyan közönséges, és olly nagy számmal vagon, hogy — mint a' telekesben nagy sokasággal magától termő, és könnyen felszedhető gombát — fel sem veszik; pedig haszonvétele, nem csak az azzal mindennapi kenyeret kereső mester

embereknél, de a' szép Nem' varró vagy öltöző asztalán is, oly nagy, hogy szükséges voltáról szólni, csak felesleges szórakoztatás volna. Régi időkben még minek lótte feltalálták volna, halszálkát, hegyezett tsontot vagy fát, sőt tüskét is használtak tő gyanánt, és használják a' mi időnkben is sok a' miveltségben, tudományokban, és mesterségekben egészen hátra maradt Nemzetek; képzelhetni, millyen kínos, és még is tökéletlen munka lehet! — Feltaláltatása oly nagyra betsültetett, hogy — valamint minden fontos találmány — egy Istenségnek, és pedig Bellonának, tulajdonították. Hyginus szerint nagy-fényűztek a' Babifóniaiak hímezéssel varrot ruházatokkal, kellett tehát varró tőkkel is birniok.

Norimbergában már 1370ben voltak tő tsinálók, és ott most is annak, a' kanczéhbe akar felvétetni; remekül bizonyos idő alatt három ezer varró tőket négyszegletű fokkal, kell készíteni. Angliában 1543. körül tsinálták az első gombostőkét.

N. J.

Lycurgus' két kutya.

Lycurgus a' maga idejében Fő-Törvényhozó, Spártai Királyi vérből való volt. Lycurgus beútafván Egyiptomot, és Indiát, a' tudományokban nagy kintset szerzett magának; ezen utazásában megvizsgálta a' különbözőféle nemzetek' élet-módját, és fogla-

latosságait, kitanulta erköltseit, szokásait, és megfontolta törvényeit. Minekutánna az utazásokról, mellyeket tapasztalás végett tett, Krisztus Urunk születése előtt 87dik esztendőben, vissza-tért volna, hazájában a' culturát előmozdítani, és az erköltsöket javítani kezdette. Ezen nagy férjfiunak böltsesége, és ritka elmebéli tehetsége a' szerzett törvényeiből leginkább megtetszik. Lycurgus az ifjuság' nevelésére legnagyobb figyelmet fordított, 's arra leg nagyobb gondja volt; ezen szent pontot szemé előtt tartván, megakarta a' népnek mutatni, hogy a' gyermekek' nevelésétől függ azoknak jövendőbeli szerentséje, és boldogsága, a' végre a' következő példával élt: Két kutya-kölyket hozatott, mellyeket egy hím kutya nemzett, és egy szuka egyszerre ellett volt, az egyiket otthon neveltette, 's különbözőféle nyalánkságokra szoktatta, a' másikat kint a' mezőn sanyaruan táplálván, vadász kutyává tette. A' midőn mind a' két kölyök felnőtt, kivitette mind a' kettőt a' piacra, és ott néhány tsontot vetett eleikbe. A' nyalánkságokhoz szokott kutya még meg sem szagolta, a' vadász-kutya ellenben jó izüen hozzá látott. Ekkor Lycurgus egy nyulat bortsátott el, és a' vadász-kutya maga szokott prédáját megesmervén, 's az arra adandó jelt meg sem várván, tsudálatos sebességgel futott utánna, mellyet megfogván, 's visszahozván, azt Lycurgus' lábai eleibe tette, míg a' másik kutya tunyán

a' földön hevervén a' lábait széjjel terjesztette. „Lám szerelmes polgártársaim!“ így mond ekkor a' Törvényhozó „ez a' két kutya egy fajtából való ugyan, de mennyire különbözik egymástól a' nevelés miatt, látjátok.“ Vallyon ennek megmutatására élhetett volna e' jobb példával? —

A p r ó s á g o k.

A' minapi földindulásokról egy Sz. Pétervári Újság ezen jegyzést teszi meg, hogy Orosz országban 600—700 verstnyire kiterjedő földön éjszakeről dél felé, és keletről nyugot felé érezhető volt. Ezen természeti tűneményről már eddig 22 helységről érkezett tudósítás. A' rázkódások mindenkor reggel történtek; legkorábban volt Otsakoffban reggeli 3 órakor, a' legkésőbbi földindulás történt 5 órakor és 45 minutumkor Chorolban (Pultávában). Más helyeken többnyire 3, és 4 óra közt; a' legrovidebb földindulás tartott 40 perczenetig Chersonban, és a' legnagyobb 10 minutumig Chorolban. Ismail és Réniben estvéli 8 órakor olyan földindulást éreztek, melly 2 minutumig tartott.

Folyó 1830dik esztendőben Orosz országban 38 Újság fog ki jőni, mellyek közül Sz. Péterváratt 24 fog megjelenni, Moszkvában 11, Kazánban 1, Odesszában 1, és Tiflisben 1.

Mult eszt. Augustus 13. Wilson Margita asszonyság Super Creakban (Pensilvá-

niában) midőn a' tyúk-ólban tojást keresne, egy tsergőkigyó megmarta a' kis újját. Erre az asszony megijedvén, tsak hamar béfutott a' házba, hogy valami orvosló szert keresen, azonban az ajtó mellett megpillantván a' baltát, azzal a' mérges újját maga magának elvágta, és így ezen tsekély operatio által életét megmentette a' haláltól.

Santa Fé de Bogotában (déli Amerikában) egy újmódi bátorságba helyheztető Társaság állott fel. Itten sem a' hajókat a' szélvész ellen, sem a' házakat a' tűz ellen, hanem az asszonyoknak szépségét a' rútság ellen helyheztetik bátorságba. Ezen Társaság intézete e' következő rendszabásokból áll: Minden fejr-személy a' maga szépségét kénye szerént bizonyos ideig bátorságosíttathatja, és ezért a' bátorságosítás tartásának idejéhez képest arányos summát fizet. A' társaság az asszonyoknak szépségét 15dik esztendőtől fogva 30ig bátorságosítja, és arra kötelezi magát, hogy azon esetre, ha valamellyik ollyas fejrszemélynek szépsége vagy a' közbe jövő betegségek, vagy más viszontagságok által a' kikötött idő alatt eltűnne, elenyészne, bizonyos summa pénzt fizet. Ha azután az asszonyok a' kontraktusban kitett summát követelik a' társaságon, a' társaság ellenben ezen követelésre, s a' summa lefizetésére nem tartja magát kötelesnek, mind a' két fél tapasztalt Birók eleibe kerül, a' kik soha 20 esztendősnél ifjabbak, és 50nél korosabbak nem lehetnek.

Oxford tájékán egy kertésznek olly majma vagyon, melly minden megkiváló kerti szolgálatokat ugy elvégez, mint egy kertész-inas. Ezen állat a' legnagyobb vigyázattal, és szorgalmatossággal virág-ágyakból kigyomlálja a' burjányt (g. fűvet), a' plántákat szépen megöntözi e' öntöző edénnyel, a' megérett gyümölcsök a' fákról leszedi a' nélkül, hogy az ágak legkissebbé is megsértené, és más üres időjében egyik fáról a' másikra mászván, azokat a' hernyóktól, és egyéb ártalmas bogaraktól megtisztítja.

Mult esztendei Nov. 23-kán Stuttgartban a' Vár' templomában kikeresztelkedett egy Nubiai Mahomet hitű, kit Ő Felsége a' Király neveltetett fel.

Ugyan azon esztendő és hónap 12-iké Orenburgból egy 848 tevéből álló karaván ment Chinába, melly 700,000 Rubelt értékű portékát vitt.

Rejtett szó:

Hat, nagy Király szerzeménye,

Használta öte körül.

Megye, 's város első négye;

Vég hárome kintsnek örül.

A' mi marad a' megyétől,

Őrizkedj annak hegyétől.

Keresztessi M.

Jegyzet: Az 5-dik számbeli Rejtett szó: Veszprém.

N^{ro} 7.

H A S Z N O S
M U L A T S Á G O K.
1 8 3 0.

Az éjszaki tájékokról.

A^o Czethalászóok a' mult nyáron Ross Kapitány' gőzhajóját a' Grönland mellyéki tengeren találták; és mivel a' kik arra hajóztak, mindnyájan egy szájjal azt vallják, hogy ott akkor nem volt felette sok jég, eanél fogva az éjszak-nyúgoti általhajózás felkeresésére intézett próbája ezen alkalmatossággal nem lesz annyi akadályokkal egybekötve, mint máskor. Ellenben annál kevesebbé kedvezett a' most ott uralkodó lágy idő a' czethal-fogásra; mivel ezen állapotok inkább az éjszaki sarok felé vonultak, hová a' hajósok átallották őket követni. Guédon Kapitány, Dieppe városa nevű hajó kormányozója, a' Baffin öböl felé vett útjában 70 hajót talált, többnyire Angolt, mellyek jéggel körül fagyva állottak vas-matskán, és a' jég' megindulására vára-koztak, hogy tovább mehessenek. James Angol hajó, Hoog Kapitány alatt, két jég-hegy közé szorult, 's öszve-romlott. Hanem még is a' rajta volt 30 ember azon jég-hegyre felkapván, megszabadult, kik is a'

szomszéd hajók által felvétettek. Úgy látszik, hogy a' Francziáknak nints tapasztalások a' czethal-fogásban; mert „Diepp városa” hajó tsak hármat fogott, 's azza vigasztalá magát, hogy rendszerént soha sem kedvez két nyár egymásután a' czethal fogásnak, a' mult esztendei halászat pedig igen jó volt. De biz az Angoloké most is gazdagon ütött-ki. Ezek 88 hajón 779 czethal fogtak, tehát általjában egy egy $8\frac{3}{4}$ darabot — a' miből 500 tonna czethalfog (haltsont) került ki; igaz ugyan, hogy a' mult esztendeinél 180 tonnával kevesebb. — A' 76° alatt az éjszaki szélességnek Guéden Kapitány szövetkezni kezdte a' Pond-öböl mellyéki lakosokkal; 150nen valának ezen vadbujdosó emberek, kik a' világ' hátán a legnyomorultabb halandók közé tartoznak. Minden háznép egy külön kis sátorban lakott, melly czethal-bőrből való, és ezen állatnak félig megbüzhödt húsa eledelül szolgált nekik. Úgy látszik, hogy semmi Fejedelmet sem ismérnek; veszekedés nélkül felosztják egymás közt a' köz erővel indított vadászataik' hasznát. Ezen Eszkimók és tolvajok, mint minden vad emberek, de nem gonoszok; minden félelem nélkül jártak a' Francziákkal, és egy kis tsere-vásár támadt köztök. Semmi sem szomorúbb azon földnél, mellyen laknak; itt semmi élőfa sem rügyezik az örökös jéggel fedett földön; egy kis sárgás moh mind az, a' mi tenyészik, ha a' nap néha a' vastag je-

get megolvaszthatja. Ritkaság ezen vidékeken egyes élő-állatokat látni, hol a' természet és élet szunyadozik; tsak egyedül a' kutya, az a' hűséges társa az embernek, marad - meg itt is mellette; ez édesíti-meg számkivettetését, midőn vadászatának, vagy halászatának gyümöltseit vele megosztja.

Álmában járó.

Egy Skócziai Újság e' következő esetet közli egy rendkívül való álomban járóról (Somnambulo): „Edinburgban kevés napok előtt a' város' lakosai nem kis bámulásokra, és nyughatatlanságokra láttak egy embert a' ház' tetején aludni. Valamint nehéz dolog volt megfogni, hogyan mászott fel, úgy nem tudták, hogyan kellessék őtet a' veszedelmes helyhez tetéséből lehozni. A' tett sok haszontalan próbák után végtére egy a' tűz-oltó Intézetből való munkás, és egy tserepező élet veszedelem közt felmászván hozzája, őtet a' legnagyobb bátorságban találták, mintha egy donyhás ágyban feküdnék, hortyogott. Felkölték, egy kötelet tekertek derekára, és a' dolgot olly jól elintézték, hogy a' fedél' alsó részéig letsusztatván, onnét minden sérelem nélkül leugorhatott. Midőn már szerentsésen lejött, a' kérdésre, mellyet nékie tettek, egyebet nem felelhetett, minthogy ő mesterségére nézve Kováts, ki a' mult estve a' pohárba mélyebben tekintgetett, és ivás közben szépen elaludt. Továbbá, álmélko-

dás nélkül azt állitá, hogy minekutánna későbbben haza tántorgott volna, tévelygésből azt gondolta, hogy ezen ház' teteje az ágya. Későbbben azt is mondotta, hogy nál szokásban van álmában felkelni, és ide'stova mászkálni, egy szóval, hogy ő holdkorságos (lunátikus), és hogy egyszer álmában több útszakon keresztül koslatván, egész a' Fortl folyó partjához jutott, ezen által úszott és elébb fel sem ébredt, míg a' part tulsó részén nem találta magát."

A' Kőrösfa levél mint hathatós tápláló szer a' fejős tehenekre nézve.

Francoz Úr, ki sok próbákat tett a közönséges Kőrös-fának tenyésztésével, és használásával, azt találta, hogy leveleinek ha az ember azokkal éteti a' fejős-teheneket, különös befolyása van a' tej' jóságába. Ennél fogva egy Biztosság rendeltetett, melly az általa állitott következeseknek igaz, 's alapos voltát megvizsgálná, és ez valósággal úgy találta, hogy: 1) Azon tehenek' teje, mellyek Kőrösfa levéllel tápláltak, bővebb és mellette szinte olly szép fehér színű, mint egyéb takarmánnyal tartott teheneké. 2) Hogy az ollyan téjből készítettett vaj sokkal tartósabb, arany-sárga színű, és felette kellemetes dió-izú, és hogy 3) A' vajnak ezen íze mindég inkább inkább megjavul, ha az ember tsupán tsak kőrösfa levelekkel tartja a' teheneket, és hogy idővel ezen vajnak különös

ize lesz, melly mindazonáltal az olvasztás, és forralás által ismét elvész. Egyéberánt próbákkal bé van bizonyítva, és megmutatva, hogy azon teheneknek teje, és vaja, a' mellyeknek takarmányába tsak vegyittetik is a' kőrösfa levél, sokkal jobb, mint azoké, mellyek tsupán szénával tartatnak.

Nagy erejű gőz-szekér.

Livepoolban nem régiben próbát tettek az úgy neveztetett the Novelthy (Újság) nevű gőz-szekérrel. Ezen szekér több óra alatt húzott egy irtóztató 35 tonnás terhet (az az 70,000 fontot), és bátor a' teher annak nehézségét legalább tizszer feljül multa, még is egy óra alatt a' legnagyobb sebességgel 12 anglus mértföldet haladott. Ezen művszer lehetőségessé teszi a' terhek' legsebesebb általszállítását; de mindazonáltal tudni kell, hogy ez sikeres kimenetellel tsak a' vasúton használható. A' nehéz portékáknál, mellyek lassu általszállítást kívánnak, 's többnyire egyenes úton, ezen műszert a' nagy fuvaros szekerek helyett lehet használni; ellenben mivel az utazók a' mostani szokás szerént sebesen szeretnek haladni, ezen szekereket nem igen lehet másként használni, mint vas-úton.

Szabó Intézet.

Augszburghban Niedergeseesz nevű Szabó mester-ember, ki a' jó kimenetellel tett selyem-tenyésztése által már híressé tette

magát, egyik Jelentésében köz tudományra adja a' Publikumnak; hogy ő folyó 1830i esztendei Januarius 1ső napjától fogva „a kezdő Szabó-inasok” számára egy tanulmányos Intézetet” állított fel, mellyben a' 14 és 20 esztendők közt lévő fiatal embereket, három hónap lefolyta alatt minden a' szabósághoz tartozó, és elő adandó mesterséges munkára 50 forintért (ide nem számlálván a' beiktatás' alkalmatosságáért az ételért, és szállásért lefizetendő 14 forintot) olly tökéletesen megtanítja, hogy a' legöregebb kitanult legényekkel is szembe szállani képesek. A' tanítás-pénzt mind azonáltal csak akkor kell lefizetni, mikor valamelyik ifjú remekel, és alkalmas legénynek találtatik; ellenkező esetre Niedergesees az ollyan buta ifjut minden további költség nélkül kitanítani tartozik. A' nevédeknek előre megígértetik, hogy a' szabásban, és egy jó szabóhoz minden megkívántató szükséges esmeretekben fognak oktattatni, és a' mellett minden a' műhelyhez nem közvetetlenül kívántató szolgálatoktól mentek lesznek.

Ritka Szaporaság.

G a l a n t h á r o l (Posony Vármegyében) mult 1829 esztendei December 22kiről azt írják: hogy M. Gróf Eszterházy Vincze Ő Nagysága' Uradalmához tartozó Galanthai birka majorjában a' most békövetkezett birka-tenyészésnek olly rendkívül való követ-

kezése lett, hogy egy igazi Spanyol fajtából eredett, és a' legfinomabb gyapjúra nemesített birka a' mult esztendei Augustus 7kén eredeti Escurial kosnak egyszeri ugrása által 6 bárányt fogadott, és minekutánna a' nagy tehernek elviselhetetlensége miatt ellő idejének 18dik napján, megdögöltt volna, annak felbontásakor 6 egész ép testű bárányt vettek ki a' tartójából. Ezek közül a' két legnagyobb $19\frac{3}{4}$ hüvelyknyi, a' két középső $12\frac{1}{4}$ hüvelyknyi, és a' két legkisebb $12\frac{1}{4}$ hüvelyknyi hosszáságúak voltak. Ezen bárányokat üvegekben borlángba jól betsinálva az Uradalmi Cancelláriában tartogatják.

Statistikai Észrevételek.

Párisban egy nem rég megjelent munkában Francia országban a' szántás-vetésre szánt élő erők' száma mostanság 37,000,000 emberre, Angliában 32,000,000re tétetik; továbbá a' mesterségre, és iparkodásra való: Francia országban 6,000,000, Angliában 7,000,000; végtére a' műszereknek ereje Francia országban 5,000,000, Angliában 19,000,000 embernek veszi el a' kenyerét. A' népesség' szaporodása a' kötött békeségtől fogva e'képpen tétetik, egy milliom lélekre értvén: Francia országban 6,500, Orosz Birodalomban 10,500, egész Angliában 10,600, és Burkus országban 27,000. — Francia országban 1814ikben 45,000,000 árkos papirost nyomtattak, és már 1816ikban

144,000,000ra ment. — Éjszaki Franciaországban 20,142 község közül tsak 4,471nek déli Francia országban 18,337 község közül tsak 9668nak vannak oskolái, tehát 14239 község tanítás nélkül van. A' tanuló' száma általjában véve éjszak és dél Francia országban úgy áll, mint 66 : 34hez.

A p r ó s á g.

Párisban mostanság rugós vagy hajfésűket készítenek tsontból, mellyek, ha az ember mindjárt reájok is lépik, el nem törnek; egyébaránt mind tartósságokra mind formájok' ékességére, mind pedig szökö' szépségére nézve olly tökéletesek, hogy azoknál az ember jobbakat nem is kívánhat.

Rejtett szó:

Két tagból, de négy szóból áll;

Lesz majd a' ki rá talál.

Két első tag magába tér,

Véget (míg ép) nem is ér:

Másik kettő készíti azt,

És más egyéb ez amazt:

Magán véve harmad' mozog;

Végén malmód nem forog.

Városban és falun (egész)

Vajmi hasznos illy művész.

G:

Jegyzet: A' 6-dik számbeli Rejtett szó: 'Soltár.

N° 8.

H A S Z N O S
M U L A T S Á G O K.
1 8 3 0.

Ó Gyallai Besse János' útazásáról.

Egy nagy tekintetű, 's érdemű tudós Hazafi által közölttven velünk Ó Gyallai Besse János Urnak f. e. Julius 5-kén Istambol (Konstantinápoly) városából költ levele, annak foglalatjából némellyeket közrebotsátani kívántunk; mellyből egyszer'smind értjük ezen éltes koru, de nemzetünk' ditsőségére mindenkor legvidámabb és ifjabb erővel törekedő hazánkfiának szerentsés visszatérését. Irja t. i. Utazónk: hogy minekutánna Kis-Ásiának egy részét, Örmény, Georgia, vagyis Gruzinia, Imereti, Mingrelia, és Guriel országokat öszvejárta; Euphrates, Araxes, Cyrus, Phasis, 's a' t. folyóvizeken általment, Trebizond hires városba honnét két hónap előtt mostani útazását kezdette, visszatért; ott hajóra ülven, Junius utolsó napján Istambolba érkezett. Innét küldötte-el (a' mint írja) az 5ik tudositást melly 20 lapnyi vastagságu, Bétsbe a' Magyar Cancellárius Ó Excellentiájához, valamint is 21 darab réz, és ezüst régi Görög, és Római pénzt; maga pedig néhány

nap mulva hajóra szándékozik ülni, é Triesztbe siet. A^o mint írja, ama nagy jelentéséhez ragasztott úti jegyzésből kitetszik, hogy tavaly, és most utóbb tett útazásaiban hátrahagyott tengeren 335, kotsin 632, lóháton 232; együtt 1249 német mértföldet.

Illy buzgón elszánt törekedései Besse Urnak, valóságos tanbizonyosságai lehetnek annak, hogy ha ő ezen útazásnak nem olly hirtelen, hanem előre szerzendő ismeretekkel, ezeknek sikeres megvizsgálására szükséges segedelmekkel, nem különben és kiváltképpen néhány értelmes segéd-társakkal eredett volna, Nemzetünk^o hajdani történeteinek, böltsőjéből, és eredeti székéből, egészen a^o mostani hazánkig vándorlásának ki nyomozásában sokkal nagyobb foganattal fáradozott volna; valamint is azon tartományokat, mellyekben Nemzetünk letelepedvén, sok időkip diadalmas fegyvereit villogtatta, illy készültekkel hajdani, és mostani művoltokban szerfelett felvilágosíthatván, a^o közép évnek történeti tudományát, és sok Europai nemzeteknek Ethnographiáját mennyire tökéletesítette volna!

Az Aetna hegyének kigyuladásai.

Most midőn Aetna ismétolly nagy pusztításokat okozott, némellyköz megjegyzések a^o Statistikára nézve nem tsekély figyelmet érdemelnek. Ugyan is sok ideig Aetnát legmagasabb hegynek tartották Európában, és Brydone Anglus utazó, ki

1770dikben írt, csak gondolólag gyanítja, hogy Montblancnak (fejér hegy) még is magasabbnak kell lennie, Aetna pedig csak 12,000 lábnyi magaságú, tehát 4000 lábbal kisebb Montblancnál. Aetna hegyének Krisztus Urunk születése előtt 11, és azon idő óta 65 nevezetes tűzokádásai voltak. A' legrémítőbbek mindazáltal voltak: 1169diki, melly Cataneában, Lentiniben, és Syrakuzában minden házakat öszve rontott; az 1529diki, midőn 4 szörnyű nyilásaiból folyt ki egyszerre négy tűz-patak; az 13781diki, melly bétöltötte volt Cataneának kikötő helyét; az 1557diki, mellyel öszve vala kötve egy rettentő földindulás, a' melly megrázta egész Sziciliát, 's Olasz ország' alsó részét; az 1634diki és 1636dik eszt.beli tűzokádások, mellyek tulajdonképpen csak egyet tesznek, minthogy akkor a' Láva tűz-patak' módjára folyt 18 hónapig; az 1669dik eszt.beli, melly Cataneának nagyobb részét elborította vala; az 1693diki, melly által Catanea egészen elpusztított, az 1766dik eszt.beli midőn 14 új nyilás' támadt a' hegyen; az 1780ik eszt.beli, melly már előre jelentette az 1783dik esztendei nagy földindulást; az 1787dik, 1792, 1797, 1798, 1799, és 1800 esztendőkbeli tűzokádások; ekkor'attól méltán lehetett tartani, hogy a' tartomány el fog süllyedni, minthogy ezen rémitő tűzokádások olly hirtelen következtek egymásra; végtére nevezetesek még az 1805dik,

1811dik, és 1819dik eszt.beliék. — Ezen szomorú következtetésekre nézve rettentő tűzokádások közül talán még is egy sem volt rettentőbb az 1669dik esztendőbélénél. Két napig tartó setétség, szörnyű menydörgés, és földindulás után Nicolosi gazdag és népes falu mellett egy torok-nyílás támadott 's abból egy hegy emelkedett fel, mellyet most Monte rossinak neveznek. Ezen toroknyílásnak, melly időről időre változtatta helyét, 's formáját, egyszer a' hosszúsága 4, a' szélessége pedig 3 óra járásnyi volt, 's néhány napig szörnyű sok hamut, 's homokot hányt ki magából. Ezen új hegynek tövénél támadt végre egy széles nyílás-még most is láthatni — mellyből a' láva folyt ki, és Catanea felé vette útját, rettenetes rémülés környékezte a' Cataneabelieket, kik is töltéseket kezdettek felhányni a' Láva' útjában, hogy azt más felé térítsék, de akkor más tájékat pusztított volna el — Ezen tájék' lakosai tehát hogy őket ne érje a' veszély, meg akarván akadályoztatni a' Cataneabelieket elkezdett munkájokban, fegyveresen rohantak reájok, és nagy haraggal verekedtek, mivel mind a' két részt a' rettentő veszélytől való félelem ingerelte a' verekedésre. A' Cataneabeliek megvetettek, és a' láva minden akadály nélkül tovább terjedett. Végére eljutott volt a' város' kőfalaihoz, de mivel a' kőfalak magasak és erősek valának, és a' Láva meghűlt volt már félig, nem dönthette-le azo-

kat. Azonban egybegyűlvén, a' falakon fel-
emelkedett, és lezuhant a' városba. —
Hányszor rontotta el a' Láva Cataneát!
még is mindég áll, mindég szebben, és
rendesebben építették fel. — Még most is ta-
lálhatni a' láva alatt 40—50 lábnyi mélységre
templomoknak, 's kastélyoknak omladé-
kaira. — Talán az 1819dik eszt.beli tűz-
okadás volt az utolsó, mellyet irgalmasnak
lehetett mondani, az az a' Sziciliaiak' mon-
dása szerént olyan, a' melly csak mintegy
6 hétig tartott. Ezen utolsó tűzokadás kü-
lömben is a' hegynek csak magasabb és
puszta tájékain történt. Valójában tsudálni
lehet, hogy nem találtatik több ember, ki
a' természetnek ezen játékát megtekintené.
Ezen szép tapasztalást igen könnyű volna
megtenni, mivel a' tűzokadások sokáig szok-
tak tartani.

A' nyegés' haszna a' betegeknel.

A' hypokondriás, tsudás asszonyok,
's más békételen betegek' vigasztalására
(mint a' Schläger Hasznos Mulatságaiban,
a' Hannoverai királyságban, 1829 eszt.
Novemb. hónapjában jelentetik) egy Fran-
czia Orvos a' nyegés, és jajgatás befolyását
az emberi természetbe közelebbről megvis-
gálván, azt találta, hogy ez által a' fájda-
lom, és szorongattatás igen megenyhül. Ő
azt állítja, hogy tapasztalása szerént azon
betegek, kik a' természeti benyomásokra
bizzák magokat, hamarább gyógyulnak és

helyre állnak, mint amazok, kik azt gondolják, hogy ez egy férjfiura nézve állhatatlanság, és ezen nyegések, vagy jajgatások által gyávaságának jeleit árulja el. Azt mondja továbbá, hogy ő mindenkor örvendez, ha egy olyan ember, kinek nagy operatiót kell kiallani, panaszolkodik, nyög, és jajgat, mert ez által mind az inak' rendszerre (systema) letsendesül, fájdalmában enyhül, mind pedig a' hideglelés eltávoztatik, 's így szerentsés kimenetelt lehet roményleni. Mert azt állitják, hogy a' nyögés által a' vér' sebes futása az erekben nagyon meglassúdik, és egy betegről példát hord elő, kinek az érverése két óra alatt 120 ütésről egész 60ig leszállott, a' nyögés, 's fenszóval való kiabálás által. Ennél fogva a' hypocondriás tsudás asszonyoknak, 's más nyul szívű betegeknek azt a' tanátsot adja, hogy egész éjjel nyögjenek, és egész nap jajgassanak, mivel ez által szenvedéseik nagyon enyhülnek. (Tehát tsak békeségtürés olyan férjfiaknak, kiket az Isten tsudás és hypocondriás feleségekkel látogatott meg; békeségtürés olyan asszonyoknak is, kiket a' Mindenható ilyen férjekkel áldott meg!)

Az Algiri ruházat.

Az Algiri Estafétának első száma ezeket közli a' módi ruhát kedvelőkre nézve: „Még esztendőnek előtte: „à la Giraffe, à la Paganini”-nevezet alatt való ruhák nagy

divatban voltak; de most Párisban azt mondják: „à la Algier!” a’ Staoueli tábor jól megrakta magát az ellenség’ prédájával; minden katonáink külömbféle drága házi szerrekl vannak felkészülve; némelleyek Török szőnyegekzen feküsznek. — Az Elókelók’ ruhatartóját vitézeink elfoglalták, kik 2000 darab draga Sált zsákmányoltak. Az arannyal, selyemmel kivarrott, vagy arany-szővetből készült ékes Török lájblik, mostanság legnagyobb pompát tsapnak az ármádiában. Maga Brurmont is egy Agának lájbliját hordja, melly egy tiszta aranyból való pánczélhoz hasonlít. Az egész világ egy Arabiai Burut akar, hogy éjjel azzal takaródzék; ezek t. i. felette pompás, ’s alkalmas szabásu köpenyegek, mellyek igen finom, ’s puha szövetből valók, és mellyek a’ jövő télen Párisban minden bizonnal módiban lesznek!”

IV. György Király’ Koporsója.

Azon pompás koporsót, mellybe IV. Györgynek holt testét fogják tenni, Jul. 9dikén a’ Coventrystreetben a’ közönségnek megmutatták. Hossza 7, szélessége $3\frac{1}{2}$, mélysége 3 lábnyi; a’ legfinomabb Spanyol mahagoni-fából van készítve, és sok ezüst, ’s aranyozott szegekkel kiverve, legszebb biborral beboritva. Mind a’ két oldalán négy-négy nyel vagyon, temérdek ezüstből, és gazdagon megaranyozva. A’ fedelén egyéb sok ékességeken kívül látszik

Angliának gazdagon kiczifrázott királyi czimere, feljül egy felirással, alól egy borostyán koszorúval; mind temérdek ezüstből. A' koporsó belső része gazdagon kihimezett selyemmel van bélelve. A' Király a' koporsót bibor - palástban fogja kísérni, utanna menvén Cumberlandi, Sussexi, és Gloucesteri K. Herczegek, valamint Leopold Herczeg is fekete palástban.

Szem - orvoslás.

A' szem - gyógyítás' mesterségében egy felette fontos felfedezés tétetett. Lattier de la Roche nevezetű Orvos mostanság Párisban ismételi azon próbákat, mellyeket Lyonban már előadott, tudniillik a' merő vakokat, hályagosokat minden operatio nélkül meggyógyítja. Azt mondják, hogy a' bánás módja szinte olyan egyszerű a' millyen sebes, 's bizonyos annak következése. Ha a' tapasztalás ezen felfedezésnek sikerét bébizonyítja, felette nagy jótétemény a' szenvedőkre nézve.

Rejtett szó:

A' vándor bolyong remegve
 Ötben; háрма ijeszti,
 De fegyverét rá szegezve,
 Ékes kettő elveszti.

Budán. N. A.

Jegyzet: A' 7dik számbeli Rejtett-
 szó: Kalap.

H A S Z N O S
M U L A T S Á G O K.
1 8 3 0.

*Fő Tiszt: Tudós Szeder FABIÁN Úrhoz
Neve napján:*

(Januarius 20dikán 1830)

A' szép nap fiatal sugarakra derül
Arczát túlhegyi honja' határin emelve,
És földünk kifeszült hevitöt melegül
'S színén víg örömök' dala zeng seregellve,
Éltet hint szanaszét dúsán a' kora fény,
'S száll biztos kebelekre az égi remény.

Nagy lelked ragyogó jele így tűn elő
Honnom' jó Fija bölcs Szeder! égi sugár ként
Szép Esztergam' egén, 's szerető sziveket tüzelő
Fénnyel jár, 's szabadon élüz éji homály-kényt;
'S hogy keblembe belőle hő szikra hatott,
Szíved' hívei rendibe béavatott.

Áldlak, nemzetem' éke! 's Reád koszorút
Füzdell gyöngé karom, — de csekély deliségben, —
Majd, megtörve előttem is a' fanyar út:
Fáradt homlokodat gyönyörűbbe üvedzem:
Addig rejtse ezent ama' ritka kebel,
Melly nagy bért kicsinyeknek is adva lehel.

Áld a' lábbadozó diszű jó haza, kit
Füntebb polczra segílsz csuda lelki erőddel
Fülkeltvén fiai' nemes érzeteit,
'S fényesbb pályai díjt nyeregetni hívád el. —
Szent vallásod, erős hited áldva nevez,
'S áldást hintve Reád, szelid ernye fedez.

Élj óh böles Atya! 's drága reményid' az ég
 Kedves nyilta korán le ne törje kezével,
 Élj, 's ápold koraink', szeretet' deli csillaga, mi
 Sok százig, nagy eszed' tudománya' tejevel.
 Élj, míg ősi Dunánk' vize futva zajog,
 'S míg földünkre az ég' szeme lemosolyog!!!

Homokay Pál.

*Jó tanáts a' hó-fúvatagokba való elsüllyede-
 ellen, azokra nézve, kik téli időbe
 gyalog utaznak.*

A' Prágai Újság ezt teszi köz hurré
 „A' szokatlan nagy hó sok szerentsétlensé-
 geknek oka; legnagyobb veszedelem éri a
 magános utazót, ki gyakran minden segít-
 ség nélkül szükölködvén, a' havas gödrök-
 ben, és illetőleg a' hó-fúvásokban leli te-
 mető helyét. Egy még eddig esmeretlen
 könyű szert, melly által az ollyas szeren-
 tsétlén utazó életét a' veszedelemtől mások
 segítsége nélkül is megmentheti, mindenik
 betsben fog tartani; ez pedig a' követke-
 zendő: Ha valaki akár melly nagy mélysé-
 gű hó-fúvásba esik, (melly alatt mindazon-
 által víz nintsen) haszotalanúl ne erőlköd-
 jék, hogy a' hó felső színére vergődhessék;
 hanem mindenek felett szükséges, hogy
 ilyenkor az ember magán kívül ne le-
 gyen, és azon törekedjék, hogy kezei által
 olly helyezettetésbe tegye magát, hogy lé-
 legzetet vehessen; azután a' teste felső ré-
 szével kezdjen lassan körül mozogni, melly
 mozgás által a' hó körülötte öszve verődik
 és nagyon megkeményedik; ha már felette

semmi hó sints, többé; mozgassa magát az ember erősebben, és nagyobb körben, ez által a' hó mindég jobban öszve tömődik, míg végtére olly kemény lesz, hogy rajta, mint a' léptőn felmászhatóván, a' hó felső színét elérheti. A' tapasztalás ezen módot már megbizonyította, honnét a' nemesen gondolkodó Előljárók, Lelki-atyák, Tanítók, Kereskedők, Vendégfogadósok, és fő képpen olyan emberek, kik a' nagy Publikummal sok tekintetre nézve öszveköttetésben vannak, ezen szer' további elterjesztése által minden kétségen kívül sok útasnak életét megtarthatják."

Megéghetetlen boríték az épületi fákra nézve.

Hogy kellessék az épületi-fákat a' tűz' veszedelmétől megmenteni, Pew Anglus e' következő meggyőződését közli: E' végre veszen az ember legkeményebb, 's legtisztább mészkövet, melly a' homoktól, agyagtól, és minden idegen részekről tiszta; de ha fejez márványra lehet szert tenni, ezt minden egyéb szerek felett javasolja. Ezen meszet egy megtüzesített sütő-kemenczében meg kell égetni, porrá törni, és megszitálni. Egy részét az ollyan mésznek, a' már megégetett, és hasonlóul porrá tört két rész agyaggal jól öszve kell keverni, továbbá venni kell egy rész megégetett, 's szinte porrá tört gipszet, mellyhez hozzá kell tenni két rész megégetett, és porrá tört agyagot, és azután ezen keveréket az előb-

beni keverékkel jól öszve kell vegyíteni. Ezen keveréket száraz, és a' levegőtől elzárt helyen sok ideig megromolhatatlanúl el lehet tartani. Ha már ezt az ember használni akarja, a' nehézségének mintegy negyed részényi vízzel fel kell eresztetni, mellyet nem egyszer, hanem lassan, 's lassan szükséges reá tölteni. Illy formán bizonyos téstára tehetvén szert, ezt az építő fákra, és egyéb könnyen meggyulható szerekre kelletik tapasztani, a' mi által ezek meggyulhatatlanokká lesznek. Ezen keverék idővel kő-keményiségű lesz, semmi nedvességet bé nem szív, és a' forróság idejében széjjel nem pattog. Ha ez a' maga rendje szerént van elkészítve, és főképp ha kiszáradt fákra tapasztják, örökké eltart, és míg lágy, kellemetes színre is lehet festeni. Ohajtani való dolog! hogy a' mi építő-mestereink is, az ollyas hasznos készületet gyakorolnák, és a' midőn a' szükség kívánja, az épületi fákra alkalmaztatnák.

Tengeri szörnyeteg.

Egy Exeteri Újság (Angliában) azt jenteli: hogy ott egy irtóztató úszó állat minden ember' figyelmét magára vonja; ez midőn lakását, és helyét változtatná, Dartmouth kikötő helyének torkolatjához úszott, és az odavalókat borzasztó félelembe ejtette. Ezen óriási állatot ama nagy kigyónak tartják, mellyet két esztendő előtt a' Honduraszi öbölben láttak, vagy is az úgy ne-

veztetett Kraken állatnak, mellyről Pantoppidan író a' Norvegiai historiai történetekben említést teszen. A' háta fekete-zölde, hal-pénzzel, és tengeri fűvel van borítva; a' fejét némellykor több lábnyi magosságra felemeli a' vízből, és irtóztató nagy víz-oszlopokat hány felfelé vele. A' város, és egyéb közel lévő helységek' lakosai minden délben a' partra szoktak gyülekezni, hogy ezen ritka tengeri tsudát bámulják, a' melly közönségesen azon idő tájban szokott megjelenni, és a' nagy érdemű Publikumnak maga mutatásával kedveskedni. Ezen iszonyú állat' látására annyi ember tsődül, hogy a' dombok és halmok tele vannak nézőkkel, és Dartmouth városában e' miatt többé már szállást sem kaphatni.

A' Londoni Parlamentom.

Egy Londoni Ujság e' következő jegyzést teszi az Angliai Parlamentomról: A' Felső Házban vagyon 5 királyi vérből való Herczeg; 19 más Herczeg, kik között van egy Feldmarsal, egy Admiralis, öt Ezere-des Kapitány, és hat kik polgári Tisztségben vannak; 18 Marquis, ezek közt van két Generalis, egy Admiralis, két Ezere-des Kapitány, és öt Tiszt, kik polgári hivatalt viselnek; 104 Gróf, kik között van egy Feldmarsal, hat Generalis, tizennyolcz Ezere-des Kapitány, egy Admiralis, két Pap, huszonnégy polgár-tiszt; 22 Vice-Gróf, ezek közt van négy Generalis, négy Ezere-des

Kapitány, két Admirális, és hét, a' kik polgári hivatalt viselnek; 164 Báró, kik között van tiz Generális, 14 Ezeredes Kapitány, 1 Közöns. Kapitány, 1 Zászlótartó három Admirális, négy flotta-Kapitány, és 24 polgári Tisztséget viselő. Az alsó Házban van husz Generális, negyven Ezeredes Kapitány, nyolcz Májor, öt közöns. Kapitány, négy Hadnagy, hét Admirális, tizenöt flotta-Kapitány, és mintegy nyolczvan polgári hivatalt viselő.

Statistikai Észrevétel.

A' Sz. Pétervári Journal szerint, ezen város népessége 1828ikban 422,116 lakosnál nem vala kevesebb. Ezek között volt 297,445 férjfi, és 124,721 fejer személy. Ezen számban volt 1761 Egyházi szolgáló, 41,164 nemes, 56,051 katona, és 10,600 odavaló kereskedő, 32,568 mester ember, és kis kalmár, és 12,980 idegen; 250,155 személyre megy részszerént a' szolgák' részszerént más bizonytalan sorsu, 's származásu koborlók' száma. Azoknak, kik 1828ban születtek, száma felmegy 6779 személyre, ezek között férjfi nemű van 4904, és fejer személy 4885; meghalálozott 6324, ezek közt férjfi volt 4046, és fejer személy 2278, öszveházasodtak pedig 1,033 (?)

A p r ó s á g o k.

1828dik esztendei December 12dikétől egész 1829dik eszt. December szinte 12dik

napjáig Londonban kereszteltek : 15,674 fiút , 13,354 leányt , öszvesen 27028 lelket. Eltemettek ellenben 12,015 férjfiút , 11,509 fejer személyt , mind öszve 23,524 testet. Ezek között 1843an a' 70dik , és 80dik ; 749en a' 80 és 90dik ; 95en a' 90ik és 100ik kort elérték. Egy személy 101 , és egy másik 108 esztendő volt.

Londonban az úgy neveztetett Elerkenwell kórházban megholt egy koldus , kit az előtt egy nappal az utszáról vittek be , ez felette piszkos , és rongyos öltözetben lévén , mindennek könyörületességét magára vonta , Eltakarittatása után megtudván lakását , és azt megvizsgálván , egy pillula-skatulyában több bank-notákra találtak , és ezenkívül több helyekre szólló kötelező levelekre , költsönözó kontraktusokra , és egy könyvre , mellyben a' megholt koldus pénze vala feljegyezve , ezen pénz több bankokban volt letéve. Esztendei jövedelme a' tökepénzéből 1000 font St. ment. A' megholt újság-leveleket árulgatott.

A' Szmirnai Kurirnak mind a' két legújabb darábjai most először olyan Czimjellel jellentek-meg , melly egy Török-Tartárt lóháton ábrázol , alatta áll ezen motto: *Victrix Causa Diis placuit, sed victa..* (sc. Catoni!)

A' Manillában megjelenő Kereskedői Register egy újféle és mód felett szép Indigónak felfedeztetését közli , melly az oda valók előtt Pajanguit , és Arranguit név

alatt már régen esmeretes, de csak 1827i. esztendőben vonta Pater Mattának figyelmé magára

Rövid idő előtt Norvichben elő hivatal egy bába-mestert, hogy egy asszony' szülésében segítségül legyen; alig történt meg a szülés, a' jelen volt bába-asszony is lebetegedett; a' dolog illy helyheztetésben lévén, a' bába-mester kénytelen volt mind a kettő mellett kötelességét elvégezni. A' világra jött két kisedet egymás mellé tette. Minekutánna a' beteges asszonyokat jó rendbe szedte, és ágyba lefektette, a' kitsinyel után nézett, azonban egyszer csak azt veszt észre, hogy közülök egyik meg van halva; de bizonyosan meg nem tudta mondani a két asszony közül, mellyik legyen annya a' meghalt gyermeknek. Mind a' két asszony just tart — nem mint Salamon Király idejében az élőhez, hanem a' holt gyermekhez.

Rejtett szó:

Két tag: Szabadban van dolga;

'S akár gazda, akár szolga;

Az első — ha reá ül —

Gyorsan viszi a' másikon,

Soha dombon, mindég síkon;

Nem fél, most elnem merül.

N. J.

Jegyzet: A' 7-dik számbeli Rejtett szó: Kerék-jártó.

H A S Z N O S
M U L A T S Á G O K.
1 8 3 0.

Érdemlett ditséret.

Báro Tomassich Ferencz, val. belső titkos Tanácsos Ur, Therezia Rendje közép Keresztese, Dalmatiai Ragusai és Albániai polgári 's katonai Kormányzó, FML. 's a' 22d. Gyalog Ezeread második Tulajdonosának levele

Cs. Kir. Oberster Leopold 's több idegen Rendekbeli Vitéz és Császár 2dik számú Gyalog Ezereade Commandásához Hess Henrik Urhoz.

Zara Junius 6d. 1830.

Többszöri örömemet, mellyet az Oberster Ur által olly okos belátással vezérlett, 's az itteni Fő-Hadikormányhoz már három esztendőnél több idő olta tartozott Ezereadnak megtekintetésekor érzettem, jobban nem bizonyíthatom, mintha épen azon a' napon, mellyen annak két bataillonját teljes ékeségében utoljára visgáltam-meg, adom azt Oberster Urnak tökéletes megnyugtató tudtára, hogy minden tekintetben megelégedésemet lelém.

Betsület és szerzetet gerjede itt az egész Országban e' megkülömböztetett Ezered iránt, mert már külső tekintete derék, vitézi állása jeles, jó lélek éleszti; bölts fenyték tartotta mindenkor rendben, előttem pedig mind ezen tulajdonainál fogva olly betses lett, hogy emlékezete ezután velem él, állapotban jövődőre szívem mindég részt vegyen.

A' Stabalis és főbb Tiszt Urak nemes gondolkodás-módja, fáradhatatlan buzgó-sága, különös figyelmet gerjesztett arra, hogy érdemeik nyilván megismertessenek, a' szolgálat jól folytáért volt iparkodások pedig már ön kebeleiben azzal, hogy az ő Ezeredek' katonai főbb tökéletesség polczán áll, legszebben van megjutalmazva.

Ne sajnálja Oberster Ur, ezen érzésimet, teljes tartalmok szerint, sőt szóról szóra közhirré tenni derék Ezeredében, minekelőtte még túlhatna katonai kormányom határain.

Látta

Welden m.k.
G.M.

Tomassich m.k.
F.M.L.

Magyar országi régi várak' képei.

Már jó idő előtt elkezdette Schmidt János Úr Pesten egy Tsász. Kir. privil. Lithographiának tulajdonosa (lakik a' Mária Dorottya utszában a' 10ik szám alatt) a' Magyar országi régi váraknak, és azok' om-ladékaiknak köre írt rajzolatjait aláírás utján

közre botsátani. Ezen gyűjtemény tsumókban és tsinos boritékban fog kiadatni, minden tsumóban lesz négy kép, 9 hüvelyk szélességű, 's 12 hüvelyk hosszaságu. — Az előttünk álló első tsumóban vannak: I. és II. Árva vára két különböző oldalról; III. Gyimes vára, Nyitra Vármegyében; IV. Likava vára, Liptó Vármegyében. — A' kiadó, — a' mint ezen tisztán készült szép példákban láthatni, 's maga is ez eránt tett különjelentésében állítja, — több jeles mester kéz által készült rajzolatokra tett szert 's a' mellett elegendő művész, és kézműves segédeszközökkel bír, úgy hogy a' mint reményljük, az előidőnek ezen tiszteletre méltó emlék-jeleit az ő műhelye maradandó karba fogja helyezettetni, 's midőn azoknak majd nyoma is alig látszik, a' késő maradékban ezen rajzolatok magas gondolatokat fognak gerjeszteni. — Egy egy tsumónak ára, aláírás mellett, mellyet tsak a' munka vételekor kell lefizetni, 2 ezüst forint.

Hazafiuság' példája.

A' Nemzeti Társalkodóban a' következő végső rendelkezés találtatik: Hazafiui ditsó tett. Most közelebb Junius' 6dikán megholt néhai Tekintetes Ns. Batzkai, Madarasi Kiss Jó'sef Úr, Sz. Udvarhelyi volt Professor, B. M. Kiss Gergelynek fija, az itt következő szép hagyományt tette: — A' Székely - Udvarhelyi Ref. Collegiumnak ha-

gyott 80,000, mondom nyolczvan ezer Rforintot váltóban : úgy hogy fele, 40,000, tüstént kiadódjék, a' más negyven ezer pedig jószágainak legközelebbi évekbéli jövedelméből pótoltsassék. — Hagyta pedig ezen szép summát igen felséges czélra, úgymint: Hatvan ezer forintnak interessét kapja hatvan deák-ifju, egyenlőleg; kik ezen 60 forint kegypénzért (beneficium) tartozzanak egy igazán szegény, de tanulásáról, 's jó igyekezetéről már esmeretes gyermeket tanítani. A' gyermekeknek épeknek kell lenniök, mint a' kik leginkább szolgálhatnak a' Hazának. Esztendő végével minden Deák tartozik ezen tanítványával próbát adni, 's ha korhely tanítónak tapasztaltatnék, megfosztatik a' kegypénztől, 's tanítványától 's a' t. — $8333\frac{1}{3}$ forintnak interesse 500 for. adatni fog a' most közelebbről felállandó Juris Professornak fizetés - pótlékúl. $11,666\frac{2}{3}$ forintnak interesse = 700 for a' tőkéjéhez fog tevődni mind addig, míg vagy mások adakozása, vagy maga - maga által annyira fog nőni, hogy egy külön Professort lehet fizetni kamatjából, 's ezen Cathedra lenne a' Physicáé, és Mathesisé, külön.

Vallásos vakbuzgóság.

Megirtuk, hogy a' kelet Indiai Angol Kormányozó kiadott rendelkezésénél fogva eltörlötte Indiában azon veszedelmes szokást, mellynél fogva a' Hindu özvegy asszonyok

férjeik holt-testével magokat elevenen megégettetik. — Ezen honni lakosok Kalkuttában közgyűlést tartottak, és az odavaló Angol Kormányshoz egy esedező levelet adtak be, 's azon Rendelésnek visszavételest kérik, melly az özvegyeknek a' magok megégettetését tiltja. Azt mondják az esedező levélben, hogy ezen törvény nyilván megsérti hitvallási szabadságokat, hollott annak fentartását fogadással ígérték. A' Fő-Kormányozó nekik azt felelte, hogy panaszait a' Ministeri Tanátszhoz (Londonba) küldjék. E' végre az Indusok az egész országban pénzt gyűjtenek, melly az utolsó tudósítás' elindulásakor Kalkuttából, felette nagy summára nevedett.

Állatok kórháza Surateban.

Surate városában Indiában van egy kórház, melly a' Baniánok által fundáltatott, hová tsak állatok fogadtatnak bé. Vannak itt: lovak, sertések, öszvérek, ökrök, juhok, ketskék, majmok, galambok, házi madarak, vulamint patkányok, egerek, és mindenféle férgek, 's bogarak, mellyeket a' nyomoruság, és tisztátalanság szűl. Egy Angol Tiszt, Burnes Hadnagy, megnézegette ezen Intézetnek minden szakaszait; látott itt igen számos bivalokat, 's tehenekeket, néhány ketskét, és sok kakast, mellyek igen nagy kort értek. Legfurtsább része ezen Intézetnek egy bizonyos szín forma hajlék, mellynek hossza 25 lábnyi, és

egy emeletű, valami 8 láb magosságu a föld színén feljül, ez egyedül csak a férgeknek, és bogaraknak van rendelve. Ezen vendégek annyira megszaporodnak, hogy az élelmökre rendelt rakás gabona, mint valamely élő test, úgy mozog, mellyen számtalan sok bolhák, tetűk, poloskák, legyek pezsegnek. Forbes azt állítja a „keleti emlék-írásában”, hogy ott bizonyos summa pénzért koldusokat fogadnak, kik arra adják magokat, hogy ezen gyönyörű hajlékban egy éjtszakát eltöltenek, 's ezen undok állatokat magok testén legelni engedik. Az ájtatos Indusok sokszor önként feláldozzák magokat ezen mártiromságra. Egy Orvos azonban, ki Burnes Hadnagyot oda kísérte, azt állítja, hogy akármilyen erős ember sem volna képes ezen irtóztató mártiromságot két óránál tovább kiállani. Úgy látszik, hogy hasonló kegyes Intézetek, úgy nevezett Hospitálok, Indiának minden nevezetes városaiban vannak. Burnes egy helyen látott egy illy kegyes házat a patkányok számára, mellyben 5,000 patkánynál több volt; ezeket liszttel táplálták, mellyet a lakosok adtak köz adózás' nevezete alatt.

Az Algiri Deinek eddig fizetett adózások

Itt következik a' lajstroma azon adóknak, mellyeket az Algiri Deinek eddig elékülömbféle Európai Hatalmasságok fizettek: A' Nápolyi, vagy két Sziciliai Udvar esztendőnként fizetett 24,000 kemény piasz-

terből álló adót; Szárdinia Angliának köszönhette, hogy ezen adófizetéstől megszabadult, de minden Consuli változtatáskor temérdek summát kellett fizetni; Portugallia is olly lekötelezéssel volt Algir eránt, mint Nápoly; Spanyol ország semmi adófizetésre nem volt köteles, de valahányszor új Consul küldetett oda, nagy ajándékokat kellett adnia; Austria a' Portával kötött egyezésnél fogva megszabadult az adófizetéstől, és Consuli ajándékozásoktól; Anglia minden Consuli változtatásnál 660 font Sterlinget (6,600 for. ezüstb.) tartozott fizetni, noha 1816dikban Lord Exmouth' ágyui alatt kötött a' szerződés; az éjszak Amerikai egyesült Státusok ezután kevés idővel olly egyezést kötöttek Algirral, mint Anglia; Hannovera, és Bréma Anglia' pártfogása által hasonló kedvezést nyertek, tsak Consulaik' oda érkezésekor kellett nagy summát fizetniök; Svéd, és Dán országok esztendőnként adó gyanánt, tengeri, és hadi szereket, valamint hajó-épületi fákat tartoztak fizetni mintegy 4000 piaszter betsüre. Ezen kívül ezek a' Státusok valahányszor az Egyezés megújított, az az minden 10-ik esztendőben 10,000 piaszterből álló ajándékot tartoztak adni; a' Consulok pedig még ezen feljül, hivatalok' elkezdésekor, a' Deit megszokták ajándékozni.

A p r ó s á g o k.

Páris, és Amsterdam között rendszerint járó galamb-posta állítottatott fel. Naponként háromszor repülnek el a galambok Párisból a pénz' folyamatjának változásairól szóló jelentésekkel, 's közönségesen más nap megérkeznek Amsterdámba. Vannak olly Hollandus Speculánsok, kik egyedül e' végre 3000 galambot tartanak. Londonban is most tesznek próbát az illy galamb-posta' felállítására Páris, és London közt.

Jun. 13dikán a' Müncheni bolondok' házába vitték egy Niszlbeck nevű embert, ki Triaire Bárónak inasa volt. A' szerentsétlen azt képzei, sőt hiszi, hogy ő légyen a' Török birodalomnak törvényes koronaörököse.

Narresában a' Trevisói kerületben egy paraszt asszony Majus elején egy nap hat gyermeket szült, mind a' hat megkereszteltetett, kettő még most is él, az anyjának semmi baja.

Rejtett szó:

Az egésznek főzésére

Kell két, vagy három óra;

Az elejét felfonhatod

Egy jó pergő orsóra.

Nemzetet lelsz végében

Német ország' szélében.

Jegyzet: A' 8dik számbeli Rejtett-szó: Vadon.

H A S Z N O S
M U L A T S Á G O K.
1 8 3 0.

A' kemény Telek' krónikája.

Mind azok, kiknek a' jelenvaló tél igen hosszúnak, és keménynek tetszik, azzal vigasztalhatják magokat, hogy ennél még hosszabb 's keményebb telek voltak, mint p. o. 401ik esztendőben az egész Fekete tenger jéggel volt borítva; — 763ik eszt. a' jég már October hónapban kezdődött; — 821ikben a' tél September 22ikétől fogva egész következő esztendei Aprilis 12dikéig tartott; — 859ikben az Adriai tengeren terhes kotsik jártak; — 874ikben Bétsben November 1sőjén felette sok hó esett, és a' tél valamint ezen esztendőben, úgy annakutánna egy századdal egyformán tartott tudniillik: 974ikben 1ső Novembertől fogva tavaszi nap- és éj' egyenlőségéig tartta a' tél; — 984ikben és 985ikben tartott Novembertől fogva egész Májusig; — 994ikben November 11ikétől fogva Május' közepéig; — 1269ikben 1296ban és 1307ikben a' Fekete tengernek nagyobb része befagyott; — 1384ikben olly kemény tél volt, hogy a' Láheliok Burkus országba megterhelt szánakkal jöhettek.

tek; — 1323ikben a' keleti tenger úgy befagyott, hogy Danczigtól egész Dániáig a jégen útazhattak, — 1443ban October 21kén oly sok, és tartós hó esett, hogy Béts városa körül a' szüretet egész Márton napi elhalasztani kéntelenítették; és a' hideg beállván Simon, és Judás napján, szakadatlanul tartott Sz. György napjáig; — 1480ban Ausztriában a' szüret October 28kán a' legnagyobb hideg, és hó közt ment végbe; — 1573ikban Burkus országban még Május 10kén után is az erdők hóval's jéggel valának fedve; — 1643ik olyan kemény és tartós hideg uralkodott, hogy még Húsvét után is öszvefagytak a' madarak; — 1668ikban az Álbis (Elbe) vize Május 6kán újonnan beállott, és a' jég 3 egész hétig eltartott; — 1695-be Octoberben beállván a' hideg, oly tartós volt, hogy a' Duna csak Martius 30kán szabadulhatott meg a' jégtől; — 1700ikban Martius 15kén még olyan hideg volt, hogy a' köpés, minekelötte a' földre esne, reptében megfagyott. A' keleti tenger a' parttól 10 mértföldnyi távolságra vala befagyva, a' föld még Májusban is megfagyva maradt, úgy hogy az emberek az őszi vetéseket felszántatni, és azokba tavaszi magot vetni kéntelenítették; — 1728ikban November 25kén beállván a' kemény hideg eltartott 1729ik eszt. Aprilis első napjáig; — 1739-ikben egy felette forró és száraz nyár után November 4kén bekövetkezett a' hideg, melly azt okozta, hogy majd minden folyóvizek

bévoltak fagyva. — 1840ik eszt. Januarius 9kén legnagyobb hideg volt. Az útzók lo-
vastól együtt megmerevedtek az úton, né-
mellyek pedig úgy a' mint a' szánakon ültek
megfagyva és halva érkeztek a' város' kapui.
hoz. Minden baromfi megmerevedett. A'
tehenek elvetették borjokat, A' tyukok, ludak
's a' t. megfagyva heverték az ólokban,
az erdőkben szarvasokat, és őzeket halva
találtak, a' foglyokat kézzel meglehetett
fogni. A' bor, ser, eczet, és egyéb folya-
dékok vitel közben az utszán megfagytak. A'
bőr az ember orcáján úgy elrepedt, mintha
megégett volna. Bétsben még Május 27kén
is havazott, melly alkalmatossággal majd
minden gyümölsfa elveszett. Olasz ország-
ban is szinte olyan hideg volt. Ugyan ekkor
a' keleti-, és az éjszaki tengeren is leg-
nagyobb terheket lehetett szállítani a' jégen
úgy annyira, hogy az Oceánon való hajózás
is, a' nagy hideg miatt, felakadt. Cseh or-
szágban minden tavak befagytak. A' mar-
hákat 30 hétig kellett az istállóban étetni.
A' juhok százonként megdögöltek a' rend-
kívül való hideg miatt. Ellenbe Izlandiában
olly tsekély tél volt, hogy alig láthattak je-
get. — 1783ikban a' hévmérő (thermome-
trum) Bétsben 23ik gráduson állott az 0 alatt.
— 1794ikben Bétsben a' hideg még Mártius-
ban is 19. gradusnyi volt, és Londonban majd
27. Ugyan ezen esztendei Aprilis 2kán a' Du-
nán bátran jártak a' legterhesebb szeke-
rek is.

Ellenben: 1287, 1289, 1290, 1301, 1420, 1426, 1473, 1494, és 1586-banolly lágy telek voltak, hogy Januáriusban a' fák már egészen kivirágoztak Bétsben. 1295ben egész télen által nem kellett a' szobát fűteni.

Házi gazdálkodás, vagy istápláló, és igen oltsó étel kilenczven személyre.

Hudin, Svecziai Király Udvari orvos (a' mult 1829ik esztendei Julius hónapban kiadott Hannoverai Hasznos Multságok' értelme szerént) egy Értekezésében megmutatja: hogy egy font porrá tört, és sóval, czellerrel, és krumplival 's a' t. vegyített megfőzött tsont egy icze zsir-levet ad, mellyet ha a' hidegre kitesznek, megaluszik, és olyan lesz, mint a' kotsonya; és hogy négy font ollyas kotsonya, huszonnégy font búzaliszttal keverve, ha azt megsütik, olyan kemény lesz, mint a' kétszer sült; ezt a' kemény készületet ha porrá törik, és a' levesbe befőzik, kilenczven személyre való felséges étel válik belőle.

Számtalan madarak.

Vandiemensland' szomszédságában vannak több szigetek, mellyekben az ember néha annyi madarakat lát, hogy a' hihetőséget is felyül haladják. Flinder Kapitány Úr azt állítja, hogy ő egy alkalmatossággal mintegy 50—80 réfnyi vastag, és 300 vagy több széles madár-sereget látott. A' Madarak

olly közel repültek el egymás mellett, hogy csak a' szárnyaknak engedtek mozgást, repülések majd másfél óráig tartott, és majd olyan sebes volt, mint a' galamboké szokott lenni. Innen ha a' madár-sereg' vastagságát 60, és a' szélességét 300 réfnyre tesszük, s' repülésnek sebességét egy óra alatt 30 mértföldnyire, ezen sereg' száma könnyen felmegy 151,500,000 madárra, a' fészkeik pedig 75,570,000, és ha egy fészek egy $\square$ réfnyi nagy, e' szerint mind öszve beborítanak egy 18 geographiai mértföldből álló köztért.

A p r ó s á g o k.

Rövid idő előtt egy Angliában kijött munkában hasonlatosság tétetik azon pénz közt, melly ezen Országban esztendőnként a' kiásott kőszénből, és azon pénz között, melly az Amerikai Státusokban a' drága érczek bányáiból kikerül, mellyből világosan megtetszik, hogy az első summa 100 pCentummal felyül haladja a' másodikat. A' kőszénből kikerül esztendőnként 18 milliion tonna, vagy is 180 milliion mázsa; ennek betsét a' kiásáskor, általyában véve, minden tonnát $12\frac{1}{5}$ frankra számlálván, mindegyütt 225 milliion frankra bátran lehet tenni, melly mindazáltal hozzá tévén mind a' szárazon, mind a' vizen lévő általszállításoknak költségeit, a' kereskedésnek egy olyan ágát teszi, hogy minden tonna 25 frankba jöven, az egész 450 milliion frankra megy. A'

drága érczekből kikerülő nyereségnek mennyisége (erről azt mondják, hogy a folyó század' kezdetével legnagyobb volt) felmegy $217\frac{1}{2}$ milliom frankra; vagy is $100\frac{3}{10}$ milliom forintra; hozzá adván az általszállítás' költségeit, mellyek általyában véve 2 pCentumával alig mennek 5 milliom frankra az egész summa teszen $222\frac{1}{2}$ frankot. Innen ha mind a' két jövedelem egész betsét öszvevetjük, egy $227\frac{1}{2}$ milliom frankból álló külömböző summa sül ki, mellyel a' szén' betse a' drága érczek értékét megelőzi; ha továbbá a' szén' betsét a' bányákban öszvevetjük a' kereskedésbeli értékével egy 225 milliom frank, vagy 100 pCentummal külömböző kerül ki, melly a' munkások' szorgalma által sikeresztétvén, azok' jövedelmét megszaporitja, holott a' drága érczek' betse tsak $2\frac{1}{3}$ pCentumot hoz be. Hogyha a' szénnek betsét, és mennyiségét öszve hasonlitjuk a' drága érczeknek mostan valójában tsekélyebb kiásásával, azt találjuk, hogy a' kőszén e' tekintetben is sokkal nagyobb elősőséget érdemel.

Balti Úrnak Párisban kijött munkájában az éj' külömbféle hosszóságáról, több helyeken a' föld kerekségén, tudniillik az aequatortól egész a' Melville szigetéig, e' következő észrevételek vannak: Cayennében, és Pondicheryben a' leghosszabb éj tart 12 óráig, Hayti szigetén 13, Iszpahánban 14, Párisban, Dijonban, Carcassonében 15, Arraszban, és Dublinban 16, Kopenhágában,

és Rigában 17, Stokholmban 18, Norvégiában Drontheimban, Archangelben 's a' t. 20, Uleában (Bothniában) 21, Torneában 22, Enentekiszben az éj tart szakadatlanul 43 napig, Vardóehuusban 66 napig, az éjszaki fokán 77, és végtére Mellville szigetében 102 napig nem mutatja magát a' napfény.

A' két öszvenőtt Sziámi ifjak Chang, és Eng, kikről már több ízben említést ténk Hasznos Mulatságainkban, most Londonban mulatván, az Anglus nyelvben bámulásra méltó előmenetelt tesznek. A' Viszt játékot is igen jól megtanulván közönségesen egymás ellen játszanak. A' minap megbetegedvén mind a' kettő orvosságot vett-be, mellynek hathatóságát egyformán érezték. Ha valamellyiknek eleven álmai vannak, a' másikat is ugyan az éri, álmaik mindazonáltal nem egy formák. Ha az ember az egyiket álmából felkölti, azonnal felébred a' másik is. Ha az egyiket tsikládozzák, a' másik ezt, a' nélkül hogy látná, tudja, de a' tsikládozást nem érzi.

Törvényes Kérdés.

Néhézkés nőm ha fiat szúl:

Keresményből két harmad'

Magzaté lesz; — de lányt ha szúl:

ezé lesz csak egy harmad';

Özvegynek jut anya részül

többi a' mi megmarad:

A' mint leányt, vagy fiat szúl,

úgy két vagy csak egy harmad.

Haldokló férj így intézett,
 lehető nem gyanítván,
 A' mi oztán következett:
 gyászos Özveggy vajudván,
 Kettős gyermek világra lett,
 fi, 's lány. — Kérdés támadván
 Vallyon Osztály hogy lehetett?
 Közép utat megtartván,
 Ha nem vagy is Bölcs Salamon;
 igazithasz a' dolgon.
 Bár nem lehet intézetet
 pontig tellyesíteni:
 Mert feledé ez' esetet
 haldokló említeni;
 Szándékához még is lehet
 talán közelíteni,
 'S közép uton a' kétséget
 alkalmasint fejteni.
 Arányossat hogy ki keresd
 v agy-tól és-t különböztesd.
 Mint e' kettő különbözik,
 ugy harmad is változik.

G.

Rejtett szó:

Kettős szó; elsőben jár a' másik fele,
 Mégis van elsővel a' második tele;
 Ha mesterséggel van az elseje ebben,
 Elsőben az egész repül sasnál szebben.

L—r. F.

Jegyzet: A' 8-dik számbeli Rejtett
 szó: Szántó.

N^{ro} 10.

H A S Z N O S
M U L A T S Á G O K.
1 8 3 0.

Az Algiri Dei.

A' Messenger de Chambres illy bélyegező ismertetéseket közöl az Algiri Deiről: Hussein nem volt uralkodása alatt kegyetlen; tsak a' Török népkatonaság ellen volt kemény, kiknek pártütő, az öszveesküvésre hajlandó indulatjától tartott; de az Algiri lakosokhoz igazságos, és emberséges volt. Ő finom ember, Töröknek igen tanult és Európának politikai állapotját, valamint a' külömbféle Hatalmasságoknak öszveszött kinézését napkeletre nézve igen jól isméri. És mégis tudományának éppen ezen része buktatta-meg, melly őtet arra tsábitotta, hogy Angliára nagyobb számot tartott, 's benne inkább bizott, mint kellett volna. Hadi ismérteit igen szűk korlátok közé látszatnak szorítva. Mint Ulema sokkal jobban érti a' Profeta' törvényeit, 's a' Korán' foglalatját, mint az új hadi mesterséget. Ezen hadi tudatlanságáról némelly furtsa dolgokat beszélnek. Midőn azt vetnék szemére: helytelenül tselekedett, hogy a' Francziák' kiszállását hatalmasabban nem ellenkezte, azt felelé: „Hát

hogyan foghatom meg őket, ha kiszállani nem engedem?" Egykor látá messziről a' mi batalionaink' peloton-tüzelését, hol az első sor, mint szokás, térden állva lövi-el puskáját; ezen pillanatban így szóla egy Francia fogoly' jelenlétében: „Ni, ni! azok már kegyelemért esedeznek! Tsak rajta Mahomet' fiai!” Azon is tsudálkozott, hogy a' mieink közül egy sem esett-el, mivel észre nem vette, hogy a' hézag azonnal kipótoltatott. Midőn látná, hogy seregeink szorosán öszvezárkozott! sorokban mozdulnak elő, így szóla: „A' Francziák nem örömet viaskodnak ellenünk, 's azért hogy őket arra kénszerítsék, mind öszveforrasztották.” — Az Algiri Estafeta így ír: „A' Spanyol Consul, azt kérdé a' napokban a' Deitől: ugyan nem bánja-e most meg, hogy a' Francia Királyt megbántotta? A' Dei néhány pillantatig gondolkodék, 's uzután így szóla: „Én tsak azt az egyett sajnálom, hogy Devalnak (a' Francia Consulnak, ki miatt a' háborgás támadt) a' fejét el nem üttem; úgy sem jobb, sem rosszabb dolgom nem lett volna, mint most van, 's én még is magamot megboszúltam volna.”

A' folyók' ágyának tisztítása.

Az éjsz. Amerikai egyes Státusoknak nyugoti részéből egy Újság közli: hogy a' Kormányzék által meghatalmazott Shre-

ve hajós Kapitány igen szerentsés volt próbatételében, és Misisippi folyót mintegy 300 mértföldnyi hosszaságra alkalmatossá tette a' hajózásra, mellytől a' kiálló sziklák miatt annyira féltek a' hajósok; és rövid időn Trinity-től Balize-ig is elfogja háritani a' többi akadályokat. A' Kapitány így tselekedett: vett két Gőzhajót; azokat a' legalsó hajlásoknál egy nagy jól megvasalt gerenda fával öszve foglalta; a' gőz-műszer' hajtó erejét a' légnagyobb pontra emelte; és így a' folyó mentében a' kiálló egyes kőszálakat eltörette. Ezek minden kivétel nélkül ott törnek-el, hol a' folyó' fenekével öszve vannak ragadva.

Gyarmat a' Hattyuk' vizénél.

Nem rég állították-fel az Angolok ezen gyarmatot Australiában a' Hattyuk' vize mellett. Innét az utolsó tudósítások Febr. 6ikáig terjednek. Az éghajlat itten hasonlíthatatlan egésség, és gyönyörű. Noha a' szállók' egy része még sátorok alatt hálnak, mégis igen ritka a' betegség. A' külömbféle állat-fajták, mellyek a' világnak egymással ellenkező természetű részeiből vitettek oda, igen jól szaporodnak; a' minden ég-övedzet alól oda került növények ezen áldott éghajlat alatt szépen tenyésznek. A' jó Reménység fokáról, Jávából, 's Van-Diemenslandból annyi gabonát, 's olly óltsó árron hordnak, hogy e' miatt a' földművelést nem igen se-

rényen úzik. Minden bizonnyal Mórícz szigetével, Madagascárral, és kelet-Indiáva majd nagy kereskedést fog úzni ezen gyarmat, mellyben most 1000 lakos van, és többen nagy vagyonosok. A' Kormányozó magaviseletét közönségesen ditsérik.

A' Koldus, és kutya.

Thúmmel hires Költő egy kutyáról és egy koldusról, kit St. Cloudban 1808ban ismért, a' következőket beszéli: „St. Cloudban, hova hivatalom szállított, egykor kedvetlenül megyek vala az utszán egyedül, a' világ' viszontagságairól elmélkedvén. Itt figyelmemet egy koldus magára voná, ki vak vala; egy kutya vezette őtet, mellyet egy czérnán tartott, és ezen kutya két lábára állván, úgy koldult az elmenőktől. Megilletődvén ezen látáson, megállék. Midőn azután közelebbről megismérkedtem azon emberrel, kiért a' kutya esdeklett, nekem a' következőket beszélé: „Én születésemmél fogva szerentsés voltam, és sok barátaim valának; könnyelmű lévén, eltékozlottam a' szerentse' kedvezésit, 's így elvesztém barátimot is. Fáradságos szokatlan munkával kellett kenyeret keresnem; betegség által elvesztém szemeim' világát. Mindenek elhagyának, tsak ez nem, mellyet az Úr itt lát; a' hív kutya barátom, vezetőm, táplálóm leve; ő egyedül gondoskodott rólam. Hajdani barátimat jól ismeri, felkeresi őket, 's fényes nagy udvaraikba ve-

zet. Ha a' nap lealkonyodik, a' mit én nem látok, ő tudja azt, int az indulásra, és nyomorú hajlékomba vezet. Sokszor a' jámbor állat, melly lábaimot melegíti, felkél, 's elősimúl, midőn szemeim éles fájdalomról panaszkodom; lenyalja arczámról könnyeimet, 's megnedvesíti kiapadt szemeimet." — Tsak hamar egy darab fejtér kenyeret veték a' kutyának; és íme! a' kutya felugrék Urához, és a' kenyeret reszkető kezébe tevé. Ki tarthatta volna vissza erre a' megilletődés' könnyeit? Sok hajaim miatt későbben látogatám meg ezt az embert lakásán, mint megígérttem vala; de már akkor halva találám; a' kutya sem élt többé. Bánkodva kérdezém a' szomszédoktól ezen halálnak okát, kik azt mondák, hogy a' hív kutya vénsége miatt hirtelen egy sebesen menő kotsi elől ki nem tudván térni, öszvegázoltatott. Kétségbeesve haza térvén a' koldus, kit a' jó gyermekek vezettek haza, epedésében meghalt."

Hogyan lehet a' posztó, vagy más szövet festékeit megpróbálni.

Minden színnek nem tsak elevennek, szépnek, hanem állandónak is kell lenni. Sokszor valamelly szín igen tetszik és gyönyörűnek látszik a' szem előtt, de hamar elvész, és boszankodva veszi észre az ember, hogy nem volt valódi szín. Két út van annak megpróbálására, vallyon a' szín valódi-e, vagy hamis; egyik a' természet,

másik a' mesterség' útja. — A' színnek természetes próbája abban áll, hogy a' festet szövetet levegőre, essőre, verőfényre kit teszi az ember; ha 12 nap így mindég megmarad a' színe, akkor valódi; ha pedig megváltozik, már akkor nem valódi szín. — A' mesterséges próbák három félek, t. i. vagy timsóval, vagy szappannyal, vagy pedig borkővel kell azt megtenni. — A' timsóval így egy fazék vízbe egy fél-lót timsóvetek, 's megfőzöm; azután belé vetem a' próba-posztó darabot, vagy pamuk-czérnát, 's a' t.; ezeket valami 5 minutumig főzöm, azután tiszta vízben kimosom. Illy módon, t. i. timsóval kell megpróbálni a' karmazsin, skárlát, test színű, viola szín, barackvirágszínű, minden féle kék, és vele határos, vagy rokon színű posztót. — A' szappannal így: mintegy 2 kvintli szappanyt vetek egy tsupor vízbe, azt megfőzöm; beléeresztem aztán a' próbálni való darabka szövetet, posztót; 5 minutumig forralom. Mindenféle sárga, zöld, fahéjszínű barna, és több hasonló színű portékát lehet így megpróbálni. — Éppen így kell tenni a' borkővel is; csak hogy előbb porrá kell azt törni, hogy hamar eloszoljon. Mindenféle szürke, vagy fakó színű portékát ezzel próbálhatni meg.

Kígyó - szelidítő.

Nem tudni, hol vette magát, de a' közönséges Újság-levelek' állítása szerint bi-

zonyos, hogy Mexikóban jár-kél most egy Magyar, (nevét nem említik), ki mint kígyó-szelídítő, félelmet 's tekintetet tudott magának szerezni. Ez több száz kígyókat hordoz magával, 3 lábnyi hosszakat, 's azokkal mindenféle mesterségeket mutat, úgymint: kígyó-dolmányt, midőn a' kígyók uroknak testét abronts formára környékezik, a' mi hasonlíthat a' dolmányon lévő sujtáshoz; — továbbá kígyó-köpenyeget, midőn a' kígyók, mint a' vászon' fonalai úgy öszve fonódnak, szövődnek, 's ezen szövet-formát vállára vetvén, köpenyeg gyanánt hordja, 's ingatja, — 's több ilyen mesterségeket.

Különös Malom.

Egy különködő Angol Thees folyóvízen olly malmot épített, melly egy hason fekvő emberhez hasonlít. A' víz egy olly zsíliben foly reá, melly egy üveg formájára van tsinálva; ebből a' víz az ember-formának jól kitátott szájába foly; a' rekeszdeszkák mintha fogai volnának. A' hasában, mint az épület' fő részében, vannak a' ke-rekek, kövek, 's egyéb órló szerek, hol a' gabona lisztté órlódik. A' molnár-gazda (a' tulajdonos) a' fejében lakik, 's innét igazgatja az egész műszert. Az ablakok szemei gyanánt szolgálnak. Füleiben a' tsengetők függenek. A' kézi munkások a' kezeiben laknak. A' ló - 's ökör-istállók, valamint a' kotsi-szín, a' lábaiban vannak készítve.

N^{ro} 10.

H A S Z N O S
M U L A T S Á G O K.
1 8 3 0.

Emlékezet az elmultakra.

Nem tsak Hazánk, hanem az egész Austriai Monarchia, sőt Európa isméri Ó Excellentiájának Nagy Méltóságú Felső-Eőri P y r k e r János László Patriárka Egri Érseknek Fő-Papi buzgóságát, széles tudományát, kitündöklő poetai lángeszét, de kivált jótévő emberi szeretetét, mellynél fogva az ügyefogyottaknak mindenkor gyámolt szerezni fő gyönyörúsége volt. Elfelejthetlenség lesznek az ő érdemei, mellyeket kivált akkor szerzett, míg a' Velenceieknél pátriárkaskodott, — elfelejthetlenség, mivel örök emlék-jelekkel ditsőségesen megvannak bélyegezve. Koránt sem hiu ditséretből, hanem inkább azon művészet' tekintetéből emlegetjük ezt, melly a' Nagy Férjfiúnak egyik ditsó tettét a' késő maradvánnyal is megismérteti. Értjük azon emlék-pénzt, melly Velenczében az ő tiszteletére verettetett, és mellyből egy-egy példát a' Pesti Kir. Universzitas, és a' nemzeti Muzeum is bir. Erre az szolgáltatott alkalmatosságot, hogy a' tisztelt Pátriárka a' Ve-

lenczei szegényeknek fundusát, mellytől Franczia uralkodás alatt egy ideig megváltak fosztva, kegyesen uralkodó Titus unokájának az ügyefogyottak eránt viseltető jóvátárból, 1825dikben nagy lelkiüen vissza szerzte. Ezen igazán nemes tselekedet, melly a' szenvedő emberiség' felségéllésére czélezott, olly háladatosságra gerjesztette a' Velenceieket, hogy egy 15 tagból álló Bizottság ügyelése alatt Emlék-pénzt veretnek aranyból, ezüstből, és bronzból. E olly mesteri kézzel van készítve, valamint az előttünk álló példából látjuk, melly művészeti tekintetben is nagy betsű jószág. Homlok-oldalán van a' Pátriárka' kiálló kép ezen körülírással: **LADISLAO PYRKERIO PATRIARCHAE VENETIARUM.** Visszaoldalán: feljül több képjelek, u. m. kettő kereszt, lant 's a' t. ezek alatt egyenes sorokban: **Viro-doctrina prudentia gravitas — probatissimo — patrimonii pauperum — strenuo assertori — quindecim viri — mendicitate ex orbe tollenda — ut tanti Praesidis — Agriensem Pontificatum adeuntis — nomen honos benefacta — aeternarentur.** **MDCCCXXVII.** (mind lapidaris betűkkel). A' metszés gyönyörű, 's különösen a' melykép jelesen találva. Ezen Emlék-jelre a' Velencei Poeták epigramma formában több verseket készítettek Olasz és Deák nyelven, mellyek nagy regál levelekre igen ékesen vannak együtt kinyomtatva (Velenczében

1829). Elöl a' tárgy' alkalmatossága van leirva. — Például egyet ide teszünk :

Aera vides, Generose, tuum referentia vultum :

Scilicet hoc nostri pignus amoris habes.

Certius at pignus, solidoque perennius aere

Ipsa libens noster se Tibi praebet amor.

Természet-historiai észrevétel a' Gólyáról.

Midőn még az Orosz-Német Régement-nél valék, így szól egy Katona Tiszt, 1813ik esztendei Aprilisben nékem, és katona társaimnak Hamburg, és Haaburg között egy Majorban rendeltek szállást, hol a' külömbféle szárnyas állatok közt, több gólyákat is láttam az udvarban, a' többi közt szembe tűnő vala egy gólya, mellynek nyakára volt kötve egy sárga-selyem-pántlika. Megkérdeztem a' gazdát, mit jelentsen ezen megkülömböztető jegy; ezen kérdésemre azt felelte: hogy a' kérdésben forgó gólyát elmenetele előtt a' mult ősszel egy veres pántlikával jelelte meg, és hogy ugyan azon gólya most a' visszajövele' alkalmatosságával sárga pántlikát hozott a' nyakán. A' kíváncsiság, hol tartózkodik a' gólya, midőn hazánkat ősszel elhagyja, nagy volt bennem; mellynél fogva arra birtam a' gazdát, hogy ugyan azon gólya' nyaka körül elmenetele előtt egy világos kék pántlikát varna, és arra Hamburg városának nevét nyomtattatnák; azonban én egyszersmind meggyőztem a' gazdát arról, hogy akár hová jöjjön a' pántlikás gólya,

rényen úzik. Minden bizonnyal Mórícz szigetével, Madagascárral, és kelet-Indiával majd nagy kereskedést fog úzni ezen gyarmat, mellyben most 1000 lakos van, és többen nagy vagyonosok. A' Kormányozó magaviseletét közönségesen ditsérik.

A' Koldus, és kutyája.

Thúmmel híres Költő egy kutyáról és egy koldusról, kit St. Cloudban 1808ban ismért, a' következőket beszéli: „St. Cloudban, hova hivatalom szállított, egykor kedvetlenül megyek vala az utszán egyedül, a' világ' viszontagságairól elmélkedvén. Itt figyelmemet egy koldus magára voná, ki vak vala; egy kutya vezette őtet, mellyet egy czérnán tartott, és ezen kutya két lábára állván, úgy koldult az elmenők-től. Megilletődvén ezen látáson, megállék. Midőn azután közelebből megismérkedtem azon emberrel, kiért a' kutya esdeklett, nekem a' következőket beszéllé: „Én születésemnél fogva szerentsés voltam, és sok barátaim valának; könnyelmű lévén, eltékozlottam a' szerentse' kedvezésit, 's így elvesztém barátimot is. Fáradságos szokatlan munkával kellett kenyeret keresnem; betegség által elvesztém szemeim' világát Mindenek elhagyának, tsak ez nem, mellyet az Úr itt lát; a' hív kutyám barátom, vezetőm, táplálóm leve; ő egyedül gondoskodott rólam. Hajdani barátimat jól ismeri, felkeresi őket, 's fényes nagy udvaraikba ve-

zet. Ha a' nap lealkonyodik, a' mit én nem látok, ő tudja azt, int az indulásra, és nyomorú hajlékomba vezet. Sokszor a' jámbor állat, melly lábaimot melegíti, felkél, 's elősimúl, midőn szemeim éles fájalmáról panaszolkodom; lenyalja arczámról könnyeimet, 's megnedvesíti kiapadt szemeimet." — Tsak hamar egy darab fejtér kenyeret veték a' kutyának; és íme! a' kutya felugrék Urához, és a' kenyeret reszkető kezébe tevé. Ki tarthatta volna vissza erre a' megilletődés' könnyeit? Sok bajaim miatt későbben látogatám meg ezt az embert lakásán, mint megígértém vala; de már akkor halva találám; a' kutya sem élt többé. Bánkodva kérdezém a' szomszédoktól ezen halálnak okát, kik azt mondák, hogy a' hív kutya vénsége miatt hirtelen egy sebesen menő kotsi elől ki nem tudván térni, öszvegázoltatott. Kétségbeesve haza térvén a' koldus, kit a' jó gyermekek vezettek haza, epedésében meghalt."

Hogyan lehet a' posztó', vagy más szövet' festékeit megpróbálni.

Minden színnek nem tsak elevennek, szépnek, hanem állandónak is kell lenni. Sokszor valamelly szín igen tetszik és gyönyörűnek látszik a' szem előtt, de hamar elvész, és boszónkodva veszi észre az ember, hogy nem volt valódi szín. Két út van annak megpróbálására, vallyon a' szín valódi-e, vagy hamis; egyik a' természet',

haszon, mellyet ezen sziget mindjárt f fedeztetése után hajtott, ebből áll, hogy nagy szélnek ellent áll, mellynél: fog közte, és a' száraz között a' hajók bátorosan kiköthetnek. — Úgy tetszik, hogy talán Sz. Ilona szigete is sok ezer eszten előtt illy formán támadt. — 1807dikben számos Maldiviai szigetek közül két-kitsin a' tenger elnyelt, mellyek Ceylon mellett voltak, 's bennök emberek nem laktak. tenger tehát nem olyan fösvény, a' m lyennek állittatik, mert a' mit egy helyen elnyel, azt más helyen kétszeresen kipótolja; a' fösvény pedig azért nyel-el valami hogy azt élte' fogytáig magánál megtarthass

A p r ó s á g.

A' mult eszt. Dec. 27dikén Harlemben (Hollandiában) egy három fejű élő gyermek jött a' világra. A' Harlemi Boncz-tudomány (Anatomia) Directora volt jelen mint Bábamester. A' három fejű gyermek Péter Pál János neveket kapott. Toursban is lehet látni egy három fejű gyermeket. Sz. Jeromus is emlékezik maga idejében Lyddában (Palesztinában) egy két fejű, négy kezű, egy derekú, és két lábú gyermekről.

Az előbbi számu Törvényes Kérdés' megfejtése.

Kettősöknek egy egy negyed' ?
jut két negyed' özvegynek ?

A' fiút így vajmi sérted!

nem czélja intézetnek.

Lány — 's özvegynek egy egy negyed'?

két negyed' fi-gyermeknek?

Özvegy' részét kevesíted:

nem volt czélja férjének.

Görcsöt vágod Nagy Sándorral?

ennél könnyebb mi lehet!

Itt az egyenlő osztállyal

igen bomlik intézet.

Lány csak ugyan az anyyával

azon karba nem jöhet,

Annál inkább a' bátyyával

harmados ő nem lehet.

Említetik ugyan anya

két harmaddal, mint fia:

Jut' hát nekik két két ötöd'?

és leánynak egy ötöd'?

Nem. — Többet szánt a' fiának

haldokló, mint anyyának.

Két annyit szánt az özvegynek

atya, mint a' leánynak:

Két annyit fi-örökösnek,

mint özvegyültt anyyának.

Heted jutna hát leánynak?

az Özvegynek két heted'?

És négy heted' a' fiának?

egész lenne hét heted!

Nem. — két annyit, csak úgy állhat:

ha fi, vagy lány születik;

De két annyit már nem állhat:

ha fi, és lány születik.

A p r ö s á g o k.

A' Jun. 11diki Petrikáni nagy szélvé után Lengyel országban, a' mezőkön szántalan apró halakat találtak elszórva; a nép azt gondolta, hogy egy egész tengerszakadt le a' felső tájékokból halaival együt de nem sokára kisült, hogy ezen halaka egy szomszéd tó adta ki magából. Hihetőleg valami víztöltésér (Wasserhose) húzt fel a' tónak vizét halaival együtt, 's ez szórta széjjel a' mezőn őket. A' láthatár ezen félelmes tünemény alatt annyira elsetétült hogy olvasni nem lehetett.

Helvetiában valami Schötz nevű helységben egy tsudálatos szomorú történet vonta magára figyelmünket: egy 18 eszt. ifja egy méh szemén feljül megszúrt, a' szerentstetlen ifjú fájdalmát hideg vízzel akarta szívatni, 's egy óra múlva a' halál áldozatja lett. — Hihetőleg ennek a' gyulladásnak egy természete volt azon tüzekkel, mellyeket a' víz még jobban gyújt, — vagy a' mi még hihetőbb, víz nélkül is halálos lett volna a' szúrás, mert a' megszúrt rész nagyon kényes volt.

M e s e.

Nem vagyok én asszony, sem lány, valamitske de még is
Kettőből; gyönyörű rózsáskert nyílik előttem. —
Jámbor, vigyázz, hogy lábad tsipkékre ne száljon.

Jegyzet: A' 9dik számbeli Rejtett-szó: Lentse.

Ott a' lépcső egész annyi;
 itt lehatt csak fél annyi;
 Arányos hát más-fél úgy lesz
 mint egészet két fél tesz
 Négy tizen-kilenczed lánynak;
 félel több, hat, Özvegynek;
 Félel több jut, kilencz, finak.
 Sérelme tán senkinek.
 Scyllát csak így kerülhetni,
 's Charybdet mellőzhetni.
 Mert hogy Özvegy úgy osztozzék
 kettőssel, mint csak eggyel,
 Haldoklótól ilyen szándék
 távúl vala, ezt hidd-el.
 El fiú se támaszthatja
 hügát, kevesbbé anyyát;
 Se leány nem csorbíthatja
 többel anyyát, vagy bátyyát.
 De ez csupa vélekedés,
 elfogadni jobbat kész,
 Ha van benne tévelyedés,
 mond' hát: egynek jut mi rész?

G.

Rejtett szó:

Madár, — önmagában tanyáz,
 Kebelében hordozza
 Azt, a' mivel a' Madarász
 Őt, 's seregét fogdozza.

Farkas Endre.

Jegyzet: A' 9-dik számbeli Rejtett-
 szó: Levegő-golyóbis.

N^{ro} 11.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 0.

---

*Édes Hazánk elfelejthetetlen Lantossának,
Virág Benedeknek sirhalman zokog
egy tisztelője.*

Gyász domb! viselnem nem lehetett tovább
Fájdalmimat, búm^o terhe levert midőn
Bámúllak; oh boldog halom, melly
Illy nemes hamvakat érdemeltél!

Reád borulván könnyeim' áldozom
Elhúnyt Virágnak hűlt tetemin, talán
Enyhül epezető bánatom, ha
Jajjaimat kebelem kiönti. —

Vad sors! mi bírá gyűlöletes kezed^o
Dütső Virágunk ellen; az érdemet,
'S Virtust gyerek játék tenéked
Lábod alá letiporni; vagy jus;

Gyalázatos jus, hogy ha kegyetlenül
Élsz véle, — éltök^o gyenge korán Vitézt
'S Dajkával Anyost gyász sírokba
Dönteni nem remegél, 's Hazánknek

Több szép reményjeit. Oh ez az emberi
Sors! Nints örökség. A^o mi van, elmulik.
'Egy laptaként forgando sorsunk.
Sürgetik a' napok egyre egymást.

Nem jön személyválasztva bizonytalan
Végünk. Sebesen fut nyara és kies
Tavaszsza éltünknek, hajóként,
Melly't Boreas ragad Oceánon.

Hajó törés a' vége előbb utóbb
Vándor napinknak. 'S kit paloták előbb
Alig bírának, egy gödörnek
Szűk köre tart, 's ez elégre tágas.

Hullj könnyem' áradt zápora; hullj! ez a'
Vég tisztelet, melly drága Hazám' dütső
Lantossa érdemelhet attól,
Kit Heliconra vezérle böltsen.

Mit hallok! — a' sír' bús ürege felhat
Egy hang. — Valóság? — vagy tsupa képzelet.
Nem képzelet! — nem — „Bús barátom
Szűnj keseregni komor siromnál!

Ne szánd, az élők közt hogy örökre nem
Lebettem; oh nem hervadok el hamar,
Még illatoz nevem tovább. — Menj
'S élni siess, ifiú barátom.”

W. I.

A' téli éghajlat Szibériában.

A' le Temps nevű Parisi Journal ezen
czim alatt: „A' Sziberiai klíma tél-
ben. — A' hideg' mértéke, mellyet
mind az emberek, mind az állatok
kiállhatnak”, ezeket jegyzi: „Han-
steen (egy Norvegiai Tudós), ki a' mult
télen Szibériát keresztül utazta, azon or-
szág' klímájáról e' következő figyelem-

re méltó tudósítást közli. — Négy-öt hóna-
pig esztendőt által a' hév-mérő 25—43dik
gráduſig leſzáll a' fagy-pont alatt a' száz
vonásos hév-mérő szerént *). Ezen egész
idő alatt Sziberiában a' levegő tökéletesen
tisztá, és a' világért ſem lehetne egy felle-
getskét látni. A' nap 38—40 gráduſnyi hi-
degben jó fel, 's megyen le midőn egész
tisztá fényében ragyog, és ſemmi veres
szint nem okoz, millyent a' mi éghajlatunk
alatt látunk, midőn a' nap karimája a' fel
's lemenetelkor láthatárunkat éri. A' leve-
gőnek ezen nagy tisztaſágából ſzármazik a'
levegő' mérsékletének az árnyékban, 's na-
pon való felette nagy különbözése. Ezen
külömbözés tavaszkor olly nagy, hogy gyak-
ran a' napon olvad a' hó, midőn árnyék-
ban a' hév-mérő 25—37 gráduſnyi hideget
mutat. — Ezen különös levegői tisztaſágot
Sziberia' magos fekvésének és a' tengertől va-
ló távollétének kell tulajdonítani. — Más he-
lyeken is, hol a' levegő illy tisztá, hason-
ló egyenetlenséget tapasztalnak az árnyék-
ban álló, és a' napnak kitett föld tempera-
turájában. R a m o n d a' Pic de Midi (Pyre-
naes hegyek) tetején lévő tenyészésről
írt Értekezésében, a' nap' ſugarainak ha-

---

*) A' Reaumur' hév-mérőjének gráduſai úgy állnak a'
százashoz vagy Celsiuséhoz, mint 80 : 100, vagy
4 : 5. Ha a' száz vonásos gráduſokat Reaumurére
váltogatom, sokszorozom 4-el; 's a' kijött szá-
mot elosztom 5-el; így tehát 25 ° száz vonásos
teszen 20 ° Reaum.

sonló hathatóságát vette észre. Érezni lehet ezt az ilyen helyeken, midőn a' nap az ember' bőrét égeti, és kivált az által, hogy ott sokkal nagyobb az üvegek' gyújtó pontjának ereje. — Hansteen Dec. 12kén Tobolszkból Irkutskba utazván, folyvást 25—43° hideget állott ki; még is mind e' mellett a' reggeli órákban észrevételeinek folytatásától a' szabad ég alatt soha meg nem szűnt. Egész idő alatt közönségesen 37—38 grádusnyi hidegségnek volt kitéve. Ezen természet-visgáló azt a' jegyzést teszi, hogy ezen tartománybeli hideg tűrhetőbb volt, mint hazájában (Norvegiában) a' 15dik grádusnyi hideg, ezen környülállást a' levegő rendkívül való tisztaságának, és szárazságának tulajdonítja, valamint annak is, hogy az alatt a' levegőben semmi szél sem uralkodik. Az orr és fülek leginkább vannak a' fagy' kegyetlenségének kitéve; míg Hansteen a' maga természeti visgálódásait tette, gyakran megtörtént, hogy az inasa arra kéntelenítettett őtet emlékeztetni, hogy az orra a' fagytól egészen fejér, és szükséges azt gyengéden megdörzsölni. A' physikai eszközök, mellyeket ilyenkor kézzel kellett fogni, vékony bőrralának behuzva, mert ha ilyen hidegben valami érczet meztelen kézzel fog valaki, éles fájdalmat érez, és hólyag támad kezén, mint mikor az ember a' tüzes vasat fogja.

(Folytatása következik.)

Új szigetek' feltalálása.

A' déli tengerre való utolsó hajózása' alkalmatosságával G a n g e s nevű Angol lineahajónak kapitánya Natuketi Coffin négy új szigetet talált fel. Az első, mellyet hajója' kormányosának tiszteletére Gardner-szigetnek nevezett, fekszik a' déli szélesség $4^{\circ} 30'$, és a' keleti hosszúság $174^{\circ} 22'$ között. Ezen sziget' földje térs, és fákkal van bönöve. A' második, mellyet a' hajós Kapitány maga után Coffin-szigetnek nevezett, fekszik a' déli szélesség $21^{\circ} 13'$ és a' nyugoti hosszúság $178^{\circ} 54'$ grádusa közt; onnan éjszaknyugot felé vagyon egy igen veszedelmes záton. Mind a' két más sziget, mellyeket Coffin hajójáról Gangeszigeteknek nevezett, fekszik az egyik a' déli szélesség $10^{\circ} 23'$, és a' nyugoti hosszúság $80^{\circ} 45'$ grádusa között; a' másik pedig a' déli szélesség 10° és a' nyugoti hosszúság 16° grádusa között. A' két első sziget meglehetős népes volt, és a' lakosai tsónokjainkon kókosz-diót, és egyéb gyümöltsöt hoztak a' hajóra; egyik közülök, ki egy szekerczét ellopott, azzal tsónakjába magát visszahúzta, és a' visszaadásnak semmi jelet nem akarta érteni. A' Kapitány erre levegőbe sütötte a' pistolját, és a' lövésre minden vademberek azonnal úgy elestek, mintha valami electrum ütötte volna le őket, egynehány pillantatig mozdulatlanul a' tsónakon fekve maradtak, azután felál-

ván, az evezéshez fogtak, és nagy sebességgel messzire eltávoztak.

Lambert tudományos ügyessége.

Minekutánna a' hires Tudós Lambert Berlinbe ment, és egy munkával foglalatoskodott volna, mellyet ő, hogy az oda való Tudományos Akademiával megkedveltesse magát, bényújtani akart, hibázott szobátskájában egy tükör, melly által próbát akart tenni, hogy egy fontos kérdést megfejthesen, miképpen esik meg a' sugár visszaverődése. Tsak hamar kész volt a' határozása. Egy igen tiszta nap' alkalmatosságával bement egy Kávéházba, hol éppen néhány személy egész tsendességben a' tarókjáték mellett ült; mély gondolkozásokba merülve, sietve egy nagy tükör felé lépett, kihúzta a' kardját, és annak hegyét a' tükör felé arányozta, azt keresztül tette, ide'stova forgatta, azután ismét megállott, és egynehány minutumig eszmélődött, a' tsudálatos játékot ujonnan elkezdette, és a' maga ritka mesterségét a' jelenlévők' legnagyobb bámulására üzte, kik őtet megtébolyodottnak gondolván, felállottak, és magokra vigyáztak. Minekutánna Lambert a' maga próbáit illendően megtette volna, a' kardját ismét tsendesen betette hüvelyébe békével eltávozott, és otthon olyan tudós Értekezést készített a' sugár visszaverődéséről, melly minden Tudóst a' legnagyobb bámulásra gerjesztett.

Különös szerentse.

Varsóban egy fiatal szorgalmatos szolgáló leánykát a' szerentse Isten-asszonya felette megáldott; mert 4 órakor egyszerre tsak azt tapasztalja, hogy a' Lotteriában Ambót nyert; 5 órakor faluról beérkezik az anya ezen jelentéssel, hogy egy bátyok nem régiben meghalálozván Testamentomban a' fentemlitett leánykának 10,000 forintot hagyott, 's 8 órakor János kedvesétől levelet kap (ezen ifjúval az előtt néhány esztendővel megismerkedett, de mivel szegénysége miatt feleségül nem vehette, Varsóból eltávozott), mellyben azt írja, hogy távollétében szerentsés lett, ha tehát a' leánykának eránta viseltetett szeretete még meg nem hült, most képes őtet feleségül venni.

Parisi vadász Intézet.

Párisban a' vadászatot kedvelők' számára e' következendő rendelkezések fognak tétetni: a' várostól mintegy másfél mértföldnyire egy olly nagy kerítés fog készítettetni, hogy abban a' vadászatot szeretők' hajlandóságokat kedvök szerint gyakorolhatják. Ezen vadász-kertbe esztendőnként külömbféle nemből mintegy 300,000 darab vadat szállitnak, úgy hogy egy óra alatt ki ki 20—30 lövést tehet. Egy bémeneteli billett' arra három óráig tartó vadászatra 4 frank; egyéberánt 120 frankkal egész esztendőre is kiki bévétetheti magát. Azonki-

vül a' lövés' fejében kiki tartozik letenni egy tengeri nyulért 1 frankot, egy nyulért 3 frank, egy rókaért 15 fr., egy őzért 30 fr., egy vad-kanért 50 fr., egy dám-vadért 50 fr. egy fogolyért $1\frac{1}{2}$ fr., egy fáczánért 6 fr., mellyeknek húsát mindazonáltal megtarthatja a' lövő, de ha az ember ezt éppen nem akarja megtartani, az intézet' birtokosai fele árán megveszik. Ha ellenben valaki a' lövést elhibázza, azért nem fizet. A' kinek vadászatra való szerei nintsenek, igen illendő áron költsön vehet a' birtokosoktól. Hébe-hóba nagy vadászatot fognak adni, mellyekért különösen 3 frankot kell fizetni.

A p r ó s á g.

Pisában bizonyosnak mondják, hogy a' Török Tsászár Mehemet Alinak példáját követni kívánván, az előkelő familiákból 100 fiatal Törököt szándékozik Párisba a' végett küldeni, hogy ottan tudományos, és katonai neveltetést szerezzenek magoknak.

Rejtett szó:

Első hármam vízben lakik,
 Szopogatni néha jó!
 Középső négy noha durva
 Vászonnak használható;
 Az egész egy esmeretes
 Magyar hősnek a' neve,
 Békételensége által
 Ön magának kárt teve.

S—y.

J e g y z e t: A' 10-dik számbeli Rejtett-szó: Fenyves.

N^{ro} 12.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 0.

Böldogult Tekintetes Sz. Katolnai*) Cseh Ignác Ur, Tettes Nemes Tolna Vármegye' Második Al - Ispányának emléke.

Ezen derék férjfiuról a' következő bővebb ismértetéseket vettük Földvárról.

Nem egyedül a' ditső Ósöknek hosszú sora 's fényes hivatal, hanem ahhoz illó, 's ezzel párosított személyes nemes tulajdonságok és jeles erköltsök diszesítik 's örökítik a' Hazafiakat, a' mint bölts Pope mondja : „Sokan visznek véghez bölts 's „még többen ügyességet mutató tselekedeteket; de nemes tselekedetek' véghez vitelére igen kevés ember alkalmas.“

Ezek közé méltán számláltatik boldogult Tekintetes Sz. Katolnai Cseh Ignác

---

*) Ezen praedicatumi név országszerte, valamint levelezőnk által is, hibáson irattatik így: Sz. Kátolna, e' helyett: Sz. Katolna.— T.T. Cseh Uraknak ősi Nemes Nemzetsége most is virágzik Erdélyben Kézdi Székben, Vásárhelytől félórányira eső Szent - Katolna nevű népes helységben.

Úr, Tettes Ns. Tolna Vármegyének nagy
 érdemű 2ik Al-Ispánja. Ki 1781. eszten-
 dőben boldog emlékezetű Nagyságos Sz.
 Katolnai Cseh László Királyi Tanácsos, haj-
 dani Tts. Ns. Tolna Vgye Első Al-Ispányá-
 tól, és annak Hitvesétől Nagy-Betsky Ju-
 liánától születvén, de minthogy ez korán
 elhalt, mostoha, vagy is inkább második
 édes anyjától Nagyságos Verbói Szluha
 Theréziától több mint anyai szorgalommal
 és gondoskodással neveltetett fel, kinek kü-
 lömben is a' T. Cseh familia sokkal tarto-
 zik. Minekutánna édes Hazánk fő Oskolá-
 jában Pesten, minden őtet illető tudomá-
 nyokból a' próbát nagy ditsérettel kiállotta
 volna, már 1804. esztendőben a' Ns. Me-
 gyénkben Vice-Notáriusságot viselt. 1813.
 esztendei Aprilisnek 29dik napján történt
 Tiszti - Választás' alkalmával, az elhunyt
 nagy Majláth Györgynek, Tolna Vármegye
 elfelejthetetlen Fő-Ispánysága alatt, a' Me-
 gyének legjelesebb Földvári Járásában Fő-
 Birónak választatott. 1818 Tiszti - Válasz-
 tásakor, a' most tisztelt nagy Fő-Ispánytól
 Fő-Notáriusnak kineveztetett. 1827. pedig
 October 22ikén, a' mostan ditséretesen kor-
 mányozó Méltóságos Ebeczki Tihanyi Ta-
 más Fő-Ispány Úr alatt, egy szívvel 's lé-
 lekkel a' Tettes Karoktól és Rendektől 2ik
 Al-Ispánynak kikiáltatott. Ezen hivatalt di-
 tső Eleinek példájára midőn mindnyájoknak
 tökéletes megelégedésére viselné, bennün-
 ket az édes jövődőségnek boldog remé-

nyével ketsegtetvén, a' férfikornak legszebb virágában, a' véletlen halál jobb életre által költöztette f. e. Januarius hónapnak 8ik napján, és ugyan 12kén, minekutánna fő Tisztelendő Egyed Antal Duna-Földvári Esperest 's Plébános Úr, és Tetts Ns. Tolna Vármegye Tábla-Birája a' szokott reggeli órakor a' nagy Requiemet elmondotta jeles gyász-mu'sika kíséretével, mellyet egész ügyességgel Szauter Márton Paksi Tanító 's Mester igazgatott, és hol a' Dies Irae is, Helmeczi után Magyarúl legbájo-lóbb Árián elénekeltetett, a' most tisztelt Esperest Úr, Nagy-Tisztelendő Németh Jósef Kömlödi, és Nagy Károly Böltskei Plébános uraknak segítségével illő Egyházi szertartással délután 4 órakor, a' Ns. Vármegye' Tagjainak, nagy sereg hősi öltözetű Nemes Ifjuságnak és temérdek sokaságnak jelenlétében eltemette Pakson.

Az ő igazság - szeretete, részre hajlás nélkül való ítélete, mindenekhez nyájas leereszkedése, ügyefogyottaknak pártolása, nyomorultakon szánakozása, 's segedelme Magyar barátsággal tellyes Vendég-szeretete, jámbor élete bélyegezték mindenkor az ő nagyra termett lelkét. Melly nemes tulajdonságiért az ő emlékezete az érzékeny szívekben mindenkor betsben fog tartatni; áldásban nyugodjanak érdemes hamvai!

Kesergik az ő kora halálát, a' vigasztalhatatlan 'Sombereki Sauska Mária özve-

gyén kívül, érdemes Attyára méltó vigasztalhatatlan öt virágzó Kisasszonyai, számos Baráti 's Attyafiai!

A' téli éghajlat Sziberiában.

(Béfejezés)

Hihetetlennek tetszik talán első tekintetre, hogy valaki ilyen fagyos levegői mérsékletben szabadon kint járhatna. De Parry Kapitány 1819ben az éjszaki földszarkhoz (polus) való expeditiójában még sokkal kegyetlenebb hideget állott ki Melville szigetében. A' Kapitány azt írja, hogy az ember a' hideg ellen jól felöltözködve, 46° hidegben szabadon járhatott tsak szél ne lett légyen, de mihelyest legkissebb szellő lengedezett, legottan kiállhatatlan lett a' hideg, elkezdett az ábrázat fájva égni, és utánna szenvedhetetlen főfájás következett. Melville szigetében (az éjszaki széless. 75° és a' nyugoti hosszáságnak 113° alatt) a' közép temperatura az egész esztendőt által 17° a' fagy pont alatt, de öt hónapig télen fagyva áll a' kéneső (az az 41° felyül van a' hideg). Alig képzelheti az ember, hogy ezt a' rettenetes hideget élő állat elszenvedhesse, és mégis Parry Kapitány azt írja, hogy ott a' szigeten létében, vadász-társai 3 bizám-ökröt, 24 jávor-szarvast, 53 havi-lúdat, 68 nyúlat, 59 vad-réczt, és 144 ptarmigánt lőttek, a' mi öszveséggel 3766 font húst tett, Az ember nem tsak az aequátornak rekkenő melegét, ha-

nem az éjszaknak kegyetlen hidegét is egyformán kiállja. Tudva van, hogy a' 38dik gráduson alól a' kéneső megfagyván, hasonvehetetlen lesz az illy hévmérő; ezen okból helyébe alkoholt (finom borlángot) töltenek. Az alkohol nagyobb temperaturát mutat (érzékenyebb), mint a' kéneső; és ezen különbség annál nagyobb, mentől közelebb van a' fagyponthoz, 20° alól a. o. alatt a' különbség majd $\frac{1}{2}$ °, 25° nél 1°, 31° nél $1\frac{1}{2}$ °, 38° nál $2\frac{1}{2}$ °; ezen alól a' kéneső megfagyva egészen a' golyóba húzza magát. Ennél fogva az alsóbb grádusok' mutatásában az alkoholos hévmérő sokkal tökéletesebb. Ellenkező a' felsőbb grádusokra nézve.

Magyar hazánkban a' kisdedek' gondviselésére felállított Intézeteknek eredete, gyarapodása, mostani állapotja, haszna, és tulajdonságai.

A' ki tsak figyelmetesen megvizsgálja a' kisdedeknek második, és hetedik esztendő közt való lelki, 's testi állapotjokat, azt fogja tapasztalni, hogy éppen ezen időszakasz legyen az, mellyet czélarányosan betölteni, vagy tsak hogy a' sebesen növő gyermeket semmi veszedelem ne érje, ezen időt elreppenteni, nem tsak a' szegény, hanem még a' vagyonos szülőknek is fellelte nagy nehezökre esik. — A' gyermek ekkor lépven először a' világ' körébe, minden külső bényomásokot egyforma készség-

gel fogad el, akár jók, akár rosszak legyenek azok. Nem tud eleven eszének, és még elevenebb testének dolgot adni, ha magára hagyatják, más gyermekek' társaságában pedig gyakran a' maga, 's mások' veszedelmére, sőt néha egész városoknak, 's faluknak tetemes kárára 's szerentsétlenségére munkálkodik. Anglia, a' köz hasznu tálmányokban és Intézetek' felállításában, minden nemzeteket megelőző Anglia volt az első, melly ezen rosznak elhárítására példát mutatott. Londonban állittatott fel az első menedék-hely a' 2—7 esztendő kisdedeknek gondviselésére 's illendő foglaltoskodására. Franczia ország, 's ennek uralkodása alatt Helveczia, 's Burkus ország követték e' szép példát; és ime a' Magyar Nemzet' ditsőségére nálunk is egy nagy lelkű, 's jó szívű Magyar fő asszonyság' Nagy Mélt. Brunszvik Mária Theresia Grófné' ösztönözéséből egy Asszonyi Egyesület támadott ezen hasznos czélra, melly a' fő 's egyéb jótévők' bőkezű adakozásából, 's buzgó ember-szeretők' segéd-munkálkodásából (kik közt méltó említést érdemel a' maga hasznát nem kereső, 's magát híven feláldozó Nemes Rehlingen Antal Úr az Egyesület Titoknokja) 1828dik esztendői Junius Iső napján, Budán, a' Krisztina városban, Gróf Brunszvikné házában, állott fel az Európai szárazon a' harmadik ilyen Intézet, először ugyan 50 gyermekre, melly még is későbben 150re megsza-

porodott. — Ezt a' szülők' buzgó kívánságára 1829dikben Mártiusban követte egy más ollyas Intézet' felnyittatása szinte Budán a' várban az Urak' útszájában 42dik szám alatt, 80 kisedre. Továbbá a' Pesti Polgárság követést érdemlő bőkezű adakozásából felállott egy harmadik Pesten a' Leopold városában, a' három Korona útszában 717dik szám alatt, 170 gyermekre; ugyan azon esztendei Juniusban egy negyedik Budán a' vízi-városban Donáti utszában 681dik szám alatt 90 gyermekre. Végtére Ő Felsege a' kegyelmes Tsászárnénk neve napjának ditsóitésére felállittatott egy ötödik ollyas célú Intézet Zolyom Várme gyében Besztercze-Bánya városában 80 ne vendékre. Ugyan ezen szép példát követni igyekszik egy hatodik illyes Intézet felállít ásával Váczon a' nagy lelkű, és bőkezű Mélt. Gróf Nádasdy Váczi Püspök Úr Ő Excellentiája.

(Folytatása következik).

A p r ó s á g o k.

A' Romában mulató külföldi Mestereknek lajstroma ez: A' közt van 26 Francia, 8 Angol, 10 Burkus, 7 Szász, 9 Dánus, 9 Helvecziai, 6 Bajor, 4 Belga, 2 Skó cziai, 3 Spanyol, 1 Svéd, 3 Lengyel, 3 Ausztriai, 2 Cseh, 1 Magyar, 1 Thurin giai, 2 Tyrolis, 1 Orosz, 3 Virtembergai, 3 Bádeni, 3 Hassziai, 1 Meklenburgi, 1 Portugallus, 1 Maltai, 1 Danczigi, 1 Lü beki, 1 Holsteini, 1 Hollandus, 1 Mexi-

kói, és 1 Peruai. A' képfaragók közt van 8 Anglus, 1 Franczia, 1 Orosz, 1 Spanyol, 2 Dánus, 2 Burkus, 2 Belga, 2 Helvecziai, 2 Szász, 2 Svéd, 2 Tyrolisi, 1 Sleziai, 1 Alsatai, 1 Lengyel, 1 Virtembergai, 1 Meklenburgi, 1 Kurlandi, 1 Bádeni. Az építő mesterek közt van: 3 Helvecziai, 1 Dánus, 2 Virtembergai, egy Szász, 1 Orosz, 1 Hollandus. Öszvesen 167 (a' felosztás jó formán öszvevissza van zavarva).

A' hegyek töviben lakóknak gyakran nagy szerentsétlenségére van a' nagy hó, melly a' hegyekről irtóztató nagy darabokban sokszor lesuvad; és a' mit talál, magával mind elsepri, eltemeti. Így Jan. 4dikén éjjel a' Grätzi kerületben egy völgyben egyedül álló házat lakosival együtt eltemetett a' hó-suvadás; két asszonyt másnap halva, de három férjfit életben ástak ki alóla; ezek úgy maradtak meg, hogy az öszvezúzott ház' gerendája midőn leesett, egy kis ürességet hagyott, 's a' majd meztelen férjfiak itt tölték el élet-halál veszedelem között az éjtszakát; az ágyat alólok elsodrotta a' hóesés.

Rejtett szó:

Van lovad? és pajkos? vedd hasznomot énnekem; elsőm'

Még eke nem bántá; végem vadat ejt, ki tselekszi.

Jegyzet: A' 11-dik számbeli Rejtett-szó: Rákóczy.

Igazítás: A' 7dik számbeli Rejtett-szó' első sorának így kell állani: Két szóból, de négy tagból áll.

N^{ro} 13.

H A S Z N O S
M U L A T S Á G O K.
1 8 3 0.

Dal a' Torma ellen.

feleletül a' mult féleszt. 51dik szám alatt kijött
Dalra).

Bár szeressen még annyi száj
Szegény Torma Tégedet;
Én ugyan pártul nem fogom
Árván hagyott ügyedet,
Mert érdemed kicsi 's nem nagy,
Vadon termett növény vagy,
Nem ízeled ételem,
Nem táplálsz lételem.

Szidnak téged' a' szakátsnék,
Hogy orrokat tekered,
Mig reszelnek; — csak krajtzáron
Vesztegetik gyökered,
Hús mellé sem kell a' Torma,
Van sok ezer mártás főrma,
Hol az, ki illy maszlagot
Asztalára méltatott?!

A' kövér füles disznó fej
Gömböcz, hurka és kolbász
Mustárral jó, de nem veled;
Az képtelen mód hibáz,

Ki illy dicső ételekre,
 És ezeknek fűszerökre,
 Homályt von a' Tormával,
 Csupa méreg formával.

Egyszer ettem életemben
 Tormát, azt is megbántam,
 Mert az orrom' ugy tekerte:
 Majd tsak hogy le nem vágtam;
 Szesze agyam' felzavarta
 Szám' és nyelvem' összemarta,
 Azólta nem nézhetem
 Tormaságát, 's megvetem.

Bár a' Tél, (midón a' Földet
 Jég pánczélba szoritja,)
 Elfagylalná gyökeredet
 Te zöldségek' salakja!
 Nem siratna senki, hiddel
 Könnyeket csak életeddel
 Okozol a' szemnek Te,
 Növevények' szemete!

Vessz el Torma! száradjon el
 Haszontalan gyökered,
 Melly minden úton út'-félen
 'S árok szélen megered,
 Egy ember se veri fejét
 Falba érted, és erejét
 Vörös hagyma társodnak
 Nem vesz siratásodnak.

Talán a' Tormába esett
 Féreg majd búra fakad,
 Addig még jobb és izesebb
 Gyökérkére nem akad;

K. P. a' ki rólad verset
 Irt és Tormás Nőt keresett
 Ne féljen: mert ollyat lel,
 Ki orra alá reszel.

Farkas Endre.

*Magyar hazánkban a' hisdedek' gondvise-
 lésére felállított Intézeteknek eredete,
 gyarapodása, mostani állapotja, hasz-
 na, és tulajdonságai.*

(Folytatás)

Kolosvárott, Erdély országnak fő vá-
 rosában, az Újesztendei köszöntések által
 bėjött 1000 forint, 's ezen summát Báró
 Jósika Hitvese szül. Csáky Grófné Ó Exja
 szinte ollyan Intézet' felállítására szánta.
 Több jó hazafiak, és buzgó ember-szeretők
 ezen Intézet' hasznát, 's sikerét általlátván,
 iparkodnak jószágaikon illyen Intézeteket
 fundálni. — Minden ollyas Intézetekbe bé-
 vihetik a' szülők gyermekeiket mindjárt
 felvirradáskor, hol az egész napot reggel-
 től fogva estvéig, egy tisztá, világos, egés-
 séges helyen, egy Tanító' 's egy gondviselő
 asszony' felügyelése alatt, eltölthetik, melly
 helyen minden a' játékhoz, és tanításhoz
 tartozó, 's szükségképpen megkívántató sze-
 rek kéznél vannak; kivéven mindazonáltal
 azon gyermekeket, kiket ebédre haza visz-
 nek, és ebéd után ismét bévezetnek (sokan
 közülök vagy magokkal viszik az eledelt,
 vagy utánok hozzák, és a' kemény tél' hó-

napjaiban az Egyesület a' legkissebb ne-
 vendékek között Rumforti levest, és krum-
 plit osztogattat). Ezen kisedek, a' mi az
 Intézetnek fő célja, úgy taníttatnak, hogy
 nem is tudják, tanultak e', 's az egész na-
 pot felváltva úgy töltik-el, hogy azt gon-
 dolják, csak játszottak. — Rövid, könnyen
 megfogható istenes énekekre, és erköltsős
 mondásokra oktattatnak a' Bell-Lancaster
 systemájának rendszabásai szerint, melly-
 nek az a' célja, hogy egy tárgyról való
 tanítás soha egy huzomban egy fertály ó-
 ránál tovább nem tart, és erre vagy a'
 Tanító maga oktatja őket, vagy pedig a'
 tanítást egy más alkalmas kitanult gyer-
 mekre bizza, ki résszerént öszvesen min-
 den gyermeket, résszerént csak a' jeleseb-
 beket tanítván (kik eszök' élessége, és ü-
 gyességök által megkülömböztetik magokat a'
 többiektől); ez olly nagy könnyebbségére van
 a' Tanítónak, hogy a' Tanító nem csak
 150—200 nevendéket tanítani képes, hanem
 az egész előbb csak játéknak képzelt dolog-
 ból, rendes tanítást formál, és pedig an-
 nyival inkább, hogy a' tanítás' tárgyai kö-
 zött a' testnek rendes mozgásaiban is gya-
 koroltatnak, u. m. a' felállásban, leülésben,
 megfordulásban, a' kéznek és lábnek taktus
 szerént való mozgatásában is. Általában véve
 a' tanítás annyira terjed, mennyit a' gyer-
 mek' kora lelki, és testi tehetsége, és ki-
 miveltehetése enged, mellyek valaha nem
 csak az oskolában, hanem akár melly élet'

ágában is hasznosok és szükségesek; leginkább arra taníttatnak, mi az Isten, 's annak tulajdonságai? mi az erköltsős érzés, mi a' jó, 's mi a' rossz? taníttatnak itten könnyen megfogható módon a' betűk' megismerésére, a' oknak foglалására, és olvasásra, a' rajzolás' fundamentomára, írásra, és számadásra; nem külömben a' józan gondolkodásra, és legalább két hazai nyelvre, mellyek közül az egyiknek mulhatatlanul Magyarinak kell lenni, valamint a' minket környékező hasznos, és ártalmas tárgyakra, mind a' természet, mind a' mesterségbeliekre. Értésökre adatik itten a' gyermekeknek a' tulajdon testök' alkotása, és azok, mellyek annak valaha hasznára, vagy ártalmára lehetnének, szóval mind azok, mellyeknek nem tudása ezer meg ezer gyermeknek halált okozott, vagy a' mi veszedelmesebb, azokat nyomorult állapotba döntötte, mellynél fogva a' Statusnak, és városnak terhére esnek; végtére a' játék órája alatt, midön a' magokkal vitt ozsonát is megehetik, a' játéknak olly módja engedtetik, melly a' testi erőnek kifejtésére alkalmas, a' nélkül hogy, a' mi a' gyermekek' játékánál gyakran megesik, azoknak egészségét és életét a' mellett veszedelemtől lehetne félteni; a' koros leánykák asszonyi kézi munkákban is gyakoroltatnak.

(Folytatása következik).

Az elámitott.

A Courrier fr. egy mulatságos pert közöl, mellyben egy tanuló, 's bizonyos Voisin nevű asszonyság a' fő személyek. Ama tanuló t. i. arról ábrándozott, hogy Napoleon még életben van. Ezt Voisin asszonyság maga hasznára fordította, 's elhitette vele, hogy Napoleon rövid időn három linea-hajóval Havreban fog teremni. Azt is mondá neki egy napon, hogy Bonapárté József, és Murat Párisba megérkeztek, az ő házánál rejtették el magokat; hanem szegények felette rongyosok, sem ingek, sem gatyájok, 's valamit tsak kellene éretők tenni. Az együgyű Deák oda adá fejez néműit, 's azon kívül még 800 frankot tudott keríteni, a' miért Voisin asszonyság neki azt ígéré, hogy Nápoleonnak első Adjutánsa fog lenni. Az asszony még másra is reá tudta őtet szedni, 's egy levéllel, melly alá Bónapárté József' neve volt írva, egy fő Asszonysághoz küldé, pénzt költsön kérni. Ez kikaczagja a' Deákot, 's kérdi tőle, hogy helyén van-e az esze? A' Deák haragosan felel, hogy van neki esze, 's vele ugyan így ne tréfáljanak. Azonban az idő arra került, hogy a' Dáma ajtót mutatott neki. Már ezután agyveleje józanodni kezdett, 's némelly barátai kivették őtet bolondoskodásából; ő pedig végre Voisin asszonyt bévádolta a' tsalárdságért. A' per sok nézők' kaczagásai között vetetett fel,

ivált mivel a' bévádoltnak Ügyvéde is a' olgot tréfásan adta elő, és a' Deák² ostoa gondolkodása módját világosságra hozá. Sem ezzel ugyan, hanem más okkal még s kivívta az Ügyvéd, hogy itt nem történt alóságos tsalárdság. A' szegény agyatlan Deák kéntelen volt a' per' költségeit megzetni, ide nem számlálván, hogy 3 ingét, zsebkendőjét, egy pár nadrágját, és 3 ár salaváriját Bónapárté Józsefnek feláldozá. Még ehez járult egy másik büntetés is, mivel a' többi tanulók többé meg nem szentették őtet magok között.

Asszonyi ügyesség.

Macon körül (Franciaországban) nem régiben igen különös eset adá magát elő. Egy G— asszony Autunból való, kit esmerősei mint meghittet ide's oda küldeni szoktak, Chateau-Chinonba lovagolt, a' hol valami végezni valója volt. Nem messze Autunhoz szembe találkozott egy lovassal; ezzel beszédbe eredt, és a' beszélgetés közben emliteni találta, hogy ő azért mégyen Autunba, hogy egy esmerősének 2000 frankot lefizessen. Az ember kérdé tőle: nem fél-e a' zsványoktól? Nem ő, felele, mert őtet soha életében még meg nem támadták, noha egyszer másszor sok pénzt vitt magával. A' lovas figyelmetessé tette a' lehetséges veszedelemre, és bátorságnak okaért ajánlotta magát késérőül. Az asszony elfogadta az ajánlást, és egy más' társaságá-

ban kezdtek útnak indulni. Egy mély útba érkezvén, az esmeretlen hirtelen melléje szöktet az asszonynak, a' kantárt megragadja és egy pistolyt szegezvén meljének: „Irád a' 2000 frankot asszonyom!” — így szól — „vagy keresztül lövöm a' fejét!” — A' vonakodás éppen semmit sem használt. A' asszony mit volt mit tenni előkeresi a' pénzt és a' földre veti. Az alatt míg a' gonosztévleugrott, hogy a' 2000 frankot felvegye megsarkantyuzza az asszony a' lovát, 's elkezdett nyargalni. Az idegen' lova ezt látván, mindenütt utánna. Futott az ember hogy a' lovát utólérje, de haszontalan volt minden fáradsága, mert az asszonnyal az lova is elnyargalt. Mihelyest az asszony a' faluba megérkezett, az illető előljáróságna a' történetről jelentést tett. Megvizsgálván azonban gondosabban az esmeretlen társ lovát, 5,000 frankot találtak a' nyeregben függő lovász-táskában, mellynek tulajdonosa még mind ekkoráig magát nem jelentette.

Rejtett szó:

Nagy Pap az egész, és nálunk
 Most is köz tiszteletben él;
 Meghúzva örömetst válunk
 Elsőjétől, mert szülte tél;
 Másodika a' vízben úsz,
 De kezedből könnyen kitsúsz.

Jegyzet: A' 12-dik számbeli Rejtett-szó: Gyepelő.

N^{ro} 14.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 0.

Magyar hazánkban a' kisdedek' gondviselésére felállított Intézeteknek eredete, gyarapodása, mostani állapotja, haszna, és tulajdonságai.

(Béfejezés.)

Az Egyesület, ügyes gondoskodása által annyira ment a' dolog hogy minden Intézetre nézve a' többi felvigyázókon kívül egy Orvost is megkért már, hogy a' kis gyermekek' egészségére ügyeljen, és némely Patikáriusok orvosságot is szolgáltatnak ezen Intézeteknek 25 pCentum elengedése mellett. Már sok szegény gyermekek fel is ruháztattak, és háladatossággal lehet azt elmondani a' Budai jótévő Asszonyi-Eggyesület felől is, hogy ezen kemény télen által 24 szegény gyermeket ruházott fel, kik különben a' ruhabeli fogyatkozás miatt be nem mehettek volna az Intézetbe, vagy pedig hideg szobáikban megfagytak volna. Mátráczok is vannak itten a' földre terítve, hogy azokra az elfáradt, vagy álmos gyermekek főképpen a' forró nyári napokban minden háborgatás nélkül kipihenhessék

magokat. Ezen czélarányos psychologiai bánásmódjának természetes következése az, hogy a' gyermekek inkább szeretnek lenni az Intézetben, mintsem otthon, a' hol nagyobb részént ellenkezőleg igen keményen, vagy igen is tunyán bánnak velök. — Mint-hogy tehát az e' szerint elintézett, és folytatott nevelés, és a' gyermekek felől való gondoskodás életöknek legveszedelmesebb szakaszában esik, ennek más még most nem látszó hasznokon kívül, mellyeket csak akkor lehet valójában megbetsülni, ha a' nevelendő gyermekek egészen kimiveltetnek, e' következő megbetsülhetetlen hasznai vagynak, tudniillik: hogy a) az itten felnevelendő gyermekek megoltalmaztatnak a' külömbféle veszélyektől, mellyek őket környékezik, a' testi és lelki tehetségeik kifejtődnek. b) a' kisebb testvérek a' nagyobbak által nem háborgattatnak otthon a' plántához hasonló kifejlésekben, hanem reájok itten minden gond fordittatik. — c) a' nagyobb testvérek nem kénytelenek a' kisebbekre való felvigyázás miatt elvonni magokat egyéb dolgaiktól, sőt gyakran látván a' kisebbeknek tökéletességeit, ösztönt kapnak azoknak követésére. d) a' szülők, és gyámolók békecségen végezhetik foglalatosságaikat, és üzhetik mesterségeiket, sőt a' tehetőssebek még e' szerént egy tseléd' tartásától is megkiméltetnek. e) az ilyen Intézet minden anyáknak gyakorló iskola gyanánt szolgál, hol az ilyen gyen-

ge korú kisdedek szófogadáshoz, jámbor indulathoz, és rendtartáshoz szoknak, nem lévén szükség a' sok testi büntetésekre, vagy a' felettébb nagy gondoskodásra. — f) a' felyebb való oskolabeli Tanítóknak fáradtsága nem olly nagy az illy Intézetben nevelt gyermekekkel, mint másokkal volna, mert már ezek az első tudományokat tudják, és így ez által nem durva, pallérozatlan, és pajkos gyermekeket, hanem pallérozott, jó erköltsű és jámbor indulatú nevéndékeket nyernek a' Tanító urak. — végre g) azon szülők, kik mesterségök miatt el nem lehetnének hét esztendőn felyül lévő gyermekeik nélkül, és fogyatkozásaik miatt a' kisebb oskolákba el nem küldhetik, azt nyerik ez által, hogy azok már ekkor tudják a' legszükségesebb tudományokat; — erősen hisszük, és reményljük, hogy az eggyes szülők, és egész Közönségek annál inkább rajta lesznek az olly Intézetnek felállításán, minthogy 150—200 gyermekek' esztendei kitartása a' tehetősebb Közönségnek csak 400 ezüst forintjába, a' szegényebbeknek alig kerül fél annyiba is. Hiszük, és reményljük, hogy illy formán a' birtokosabb hazafiak és ember-szeretők főképpen pedig a' földes urak, annál inkább tarthatnak számot jámbor, és alkalmas polgártársakra és tehetős jobbágyokra; mert ezen jótétemény, melly nem tsak eggyes polgárokat, de egész Nemzeteket boldogít, a' végre fordittatik, hogy a' bűn még bimbó-

jában megfojtassék, és hogy az emberiségnek legtsendesebb, 's legszerentséesebb, jövődjé legyen; ez olly mag, melly az örökévalóságra nézve vettetik, melly milliommnyi gyümölsöt hoz, és a' nagy aratás' napján beszámllátatik minden kevésbé hullatott könnybe, minden Familiai boldogságba, melly kevésbé volt megháborítva, minden lélekbe, melly a' veszélytől megmenekszik. Többnyire a' ki szemmel akarja látni a' fentmondottakat (a' mi legjobb) nézzen meg a' mondott helyeken egy illy Intézetet. — Az ezen még gyenge lábon álló Intézet-re szánt jótévő adományokat elfogadja nyugtató levél mellett Pesten a' Leopold városi Plébánus T. Simontsits úr, Budán: a' várbeli Plébánus Vizshofer úr, Maisch úr a' Krisztina Városi Plébánus, és a' Vizi városban Thoma választott Polgár úr. A' ki egyéb eránt ezen Intézeteknek alkotásáról, költségeiről, és egyéb környülállásairól bővebb tudositást kíván, mind ezeket meg tudhatja szabad levelek által ezen Eggyesület' Titoknokjától Nemes Rehlingen urtól Budán a' várban Gróf Brunszvik' házában. — Egyéberánt ezen Intézet semmi öszveköttetésben nints az úgy nevezett Aszszonyi - Eggyesülettel.

I s t e n t e l e n s é g .

Egy Paderborni Tisztviselő majd áldozatja lón a' minap emberi szeretetének. Midőn tudniillik a' mult hónap első napjaiban a' Detmoldba vivő országuton keresztül lovagolna az erdős vidéken, panaszos szókat hall, s segítségért való kiáltást egy nem messze lévő bokorból. Leszáll tehát lováról, kantárszáránál fogva vezeti, és közelít a' helyhez, hol egy embert talál lehajolva, és siránkozva, ki irgalmasságért esedezik, mondván, hogy birói ítéletnél fogva mindenétől megfosztják, és ha éppen most segítséget nem talál, ő mint gyermekes ember, kétségbe-esésből magát megöli. Az utazó Tiszt vigasztalja őtet, és bőven nyújt neki pénzt segedelmül; erre az istentelen midőn balkezevel a' pénzt elveszi, hirtelen jobb kezevel egy kést jótévőjének szúr. De a' kés a' mejj-zsebben lévő pugillárisban, és óra-lánczban megakadván, sérelmet nem okoz. A' Tiszt ezen ravasz gonoszságon felboszonkodván, pipáját úgy vágja a' haramia' arczájához, hogy ez tántorogva vissza szédül. Hanem a' Tiszt is erre lóra kap, s tovább nyargal, attól tartván, hogy több segéd-társai is lehetnek a' gonosznak. Nehány nap mulva tsak ugyan elfogták az istentelen haramiát. Jól meglehetett ismérni száz közül is a' sebhelyről, mert ábrázatján viselte a' pipa' nyomát.

Majd hihetetlen történet.

Egy Skócziai szálló a' Jó-Reménység fokáról illy értelmű levelet írt, mellyet Blackwood magazinjában a' mult e. Novemberi kötetében közöl, mi tsak kivonatban adjuk. — Mitchell Úrral lakott felesége, 's egy Vilhelm nevű fia a' gyarmatban. Vilhelm 11 hónapos vala, midőn kis szállásokat Van der Creek mellett éjjel egy sereg Pavián (Orang-utang, vagy Pongos néven isméretes majmok) meglepte a' rablás végett, 's a' visszavonulás közben egy ifju Pavián megöletett. Két nap mulva egy Orang-utang, melly a' kertben lappangott, elvitte Vilhelmet, és noha üldözték, a' folyón által úszván vele, az erdőbe elveszett. Három hónappal később Mitchell felesége is oda lett; a' gyanúság egy szomszéd Afrikai Fejedelemre esett, ki az odavaló szokás szerint Mitchell feleségéért ígéreteket tett vala, hogy megnyerhesse. Éppen ennek megbüntetésére a' 72 Regimentből 3 kompánia megakart indulni, midőn egy Kaffer rabszolga azt mondá, hogy ő jól látta, midőn egy tsapat Pavián az asszonyt elragadta; és tsak azért nem szóllott eddig, hogy Mitchell Urat meg ne szomorítsa.

Két esztendő mult el, 's Mitchell Ur még sem hallott semmit Agneséről, sem fiáról. 1825dikben tavasszal két asszonytól, kik az ország' belseiben a' hegyeken gyü-

mölsöt szedtek, azt értették a' gyarmatiak, hogy ott a' Páviánok között egy fehér gyermeket láttak. Tüstént fegyveres emberek indultak meg, és egy hét alatt a' kimutatott vidékre érkeztek. Az oda való honni lakosok keservesen panaszolkodtak, hogy a' Páviánok oda telepedtek, mellyek az egész országot rövid időn elfoglalják; mivel a' nagy Lélek nekik egy uralkodó aszszonyt küldött a napon feljül lévő országból, ki ezen állatokat minden emberi munkákra oktatja. Az odavaló lakosok az expeditióhoz kaptsolák magokat, és az egész Pávián-tábor tsak hamar békerítettett. Minden Páviánok azonnal fegyverre keltek, hanem még is szomorú ábrásatot mutattak; egy jelre mindnyájan szoros rendbe állottak, 's a' tábort, és a' Fejedelemlét körül fogták; a' legerősebb hímek elől, 's a' nőstények hátul állottak.

(Folytatása következik.)

A p r ó s á g o k.

Béts mellett folyó esztendei Januárius 13dikán tartatott az első bál a' jégből készített szalában, a' második bál e'képen hirdettetett: Folyó 1830dik esztendei Januárius 17ikén Pezingben a' Kék szálló fürtnél másodszer egy olyan Orosz bál fog tartatni, a' millyen még itten soha sem tartatott.

Egy Orvos Cheltenhamban azt jelenti, hogy néhány tseppet akármelly mineralis savanyból, ha a' veszett kutya marása által okozott sebbe töltenek, igen hathatós szer legyen a' dühödés ellen; mivel az ásványi savany feloldozza a' nyál mérget, 's ez által annak hathatósága eloszlik.

Nagy-Britanniában 103 tsatorna vagyon, mellyek egygyütt 583 német mértföldnyire nyulnak, és 30 milliion font sterlingbe kerültek. Van ezeknél 48 földalatti út, mellyek közül 40 egygyütt hét német mértföldnyire terjed. Ezen nagy fontosságú munkák közül egy sem készült 70 esztendőnél régebben.

Egy dolgozó asszonynak Párisban lement a' torkán egy nadály, és gyomrában felette nagy fájdalmakat érzett. Minekutána 7 hétig volt ezen állapot benn az asszonyban, ki is már fogyni kezdett, Dr. Jaquet olly szerentsés volt, hogy néhány fél pohár borral kiüzte. Külömbféle ártalmas szereket vett volt már bé az asszony, de mind azok semmit sem használtak; hanem erre elevenen igen felpuffadva ment-el a' nadály.

Rejtett szó:

Betsületes ember fejét nem akarja;
 Se foga, se körme, még is kezéd' marja
 Az egész; — tedd utó tagját elejére,
 Régi vitézeknek találsz fegyverére.

Jegyzet: A' 13-dik számbeli Rejtett-szó: Dertsik.

N^{ro} 15.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 0.

Virág Benedek' Emlékezete.

Hát Ti ditső Lelkek, Honnunk' hős Bárdusi! vallyon
Rátok-is a' gyász éj' néma homálya borúl?
A' buta, és koszorús, mint éjféli lenge világok,
Egy formán, 's örökös tsendre sietnek alá?
Sáppadt virrasztás, lankasztó munka, tünődés,
Korts puhasággal azon rendü jutalmat arat?
Nem. — Bár Vitkovitsunk el-hunyt, el utánna
Virágunk,
'S Kultsárral mások mentek előre korán:
Égbe repült Lelkéik' buzdító rajzati nálunk,
'S minden utóinknál fényben örökre marad.
Gyávák sirhalmit mosogassa könyeknek özönje:
Kik, mint Tik, ragyogón éltenek, élnek azok.
Élnek azok, mint él viruló tsemetékben az agg tölgy;
'S Fenixként támad hamvokon élet, erő.
Vajha korunk nyomotok' versenyt futamodva, küvesse
És legyen érdeminek gyöngy koronája tükély!
Addig ez óhajtás nyugtod' ringassa, Virágunk,
A' ki maradsz, ki valál élve, enyészve virág.

Jallosits András
Poézist Tanító Kalotsán.

Majd hihetetlen történet.

(Bérekesztés.)

Mitchell azon édes reménységgel ke-
tsegtetvén magát, hogy kedves feleségét
megpillanthatja, egy dombra mászott, hon-
nét a' Paviánok' egész táborát megláthatta.
's hitvesét több ízben nevéen kiáltotta. Őt
minutum mulva ezen állatok fegyvereiket
letevék, és Mitchellnek helyet tsináltak,
hogy kedves Ágnéséhez közelíthessen. Ág-
nes Vilhelm fiát karjai közé vévén, férje
eleibe sietett. Vilhelm egészséges színben
lévén, szőrös bőr-kötényt hordott, de még
is olyan félénknek mutatta magát, hogy
inkább a' Paviánok' társaságában keresett
oltalmat. Mitchellné asszony igen szívreha-
tóképpen nyilatkoztatta ki férjének, melly
kedvesen venné, ha valami jó móddal meg-
válhatna ezen vad-állatoktól, és minekután-
na minden gyümöltseit, fűveit, 's gyöke-
reit egyarányosan felosztotta volna közöt-
tök, egy hozzájuk intézett beszédben eleven
mozgásokkal értésökre adta a' Paviának
szándékát, hogy őket elakarja hagyni,
erre a' felelet egy szívreható jajos panasz-
ból állott, és sokan a' Paviánok közül az
asszony, és a' fia' kezét fejökre tették.
Ágnes mindazáltal fiával együtt a' férje,
és a' vele jött segítség' oltalma alatt vissza
huzta magát, de azt még sem akadályoztat-
hatta, hogy három napig egy másután egy
tsoport Pavián őket ne késérje, melly tso-

port minden nap követeket küldött, hogy tudnák meg az asszony' hogyan létét. — A' Mitchellné asszony' előadása legtsudálatosabb része az egész történetnek, az ő beszédje szerint úgy látszik, hogy ezen teremtések a' következő környülállás indította, hogy őtet ellopják, és magoknál tartásák. Ezen Páviánok külön nemzetségben egy Fő Pavián alatt élnek. A' feljebb említett kitsapás alkalmával a' kertek' pusztítása volt céljok, hová a' Vezér' egyetlenegy örökösét is magokkal vitték; ugyan ezen ifjú Pávián vala az, ki azon alkalmazossággal megölettetett; és mivel az anyja vigasztalhatatlan volt, egy öreg vezér feltette magában, hogy őtet akár hol is felkeresi, és az anyjának vissza hozza; de minthogy sehol sem találhatta, Vilhelmet hozta, a' ki azon idő alatt a' futást, az állatok', 's madarak' beszédjét majmozni próbálta. — A' Páviánok szívre vették, hogy a' fiúnak a' nyelvben semmi tanitást nem adhattak, azért azt határozták magokban, hogy az anyját is ellopják. Egy szép napon délután bérohantak a' Mitchellné házába, megkötözték őtet, és a' nélkül hogy valaki észrevette volna, elhozták; útközben minden gondoskodással voltak eránta, gyakran gyümölnsel, és vízzel kínálták, de Ágnes mind ezek mellett tsak hogy kétségbe nem esett, midőn tsak egyszerre egy csoport játzó Páviánok közül eleibe terem Vilhelm. Ki örült jobban, mint Ágnes, hogy kedves

fiát ismét ölelheti; nem sokára értésére adták a' Paviánok az asszonynak, hogy egyedül az ő akaratja fog törvényül szolgálni az egész Pavián-nép előtt; és valóban míg nálok volt (kivéven a' visszamenetelt) tőle semmit meg nem tagadtak. — Mitchell asszony ezen oktan állatok' szelidségét, nagy lelkűségét, felebaráti- és szülői-szeretetét és nagy erejét elegendőképpen nem dicsérheti. Ezen állatok csak gyümölcset, gyökerekkel, és fűvekkel élnek; minden állat' húsától irtóznak.

Hathatós, és egyszerű szer a' marha-dög ellen.

Egy buzgó hazafi illy értelmű Tudósítást közöl velünk: „Mennyire vagyunk kötelesek a' köz jót előmozdítani, és a' köz veszedelmet elhárítani, azt minden hazabeli jó polgár magában érzi, és tehetsége szerént meg is teszi; a' napokban egy Földes Úrnak előadásából tudtam meg, hogy miként állította meg saját marhái között a' mostan uralkodó marha-dögöt; minekutánna tudniillik már 13 darab elesett volna, volt még hat darab, mellyek azon nyavalyában sínlődtek, és már a' veszélyhez közelgettek. Ezen veszedelem elhárítása végett egy valaki azt javasolta néki, hogy azon hat beteges darab szarvas-marhát köttesse a' ló-istállóba, bizonyossá tévén arról, hogy jobban lesznek. A' beteg marhák' tulajdonosa köszönettel fogadta ezen tanátsot, és úgy

tselekedett; a' marhák néhány nap mulva a' rendes tartás mellett, minden orvosság nélkül, úgy megegészesedtek, hogy most semmi bajok sinsen. Mi légyen fő oka ezen egyszerű 's egyszer'smind hathatós orvoslásnak, azt még ugyan nem vizgáltam, hanem vizgálják meg az Orvosok."

A' Lelkiesméret' mardosása.

Varsóból azt irják, hogy Lengyel országnak egyik fenyítő Törvényszéke előtt ilyen eset is fordult elő: Két házas társ több esztendeig házasságban élvén, semmi gyermeket sem nemzettek, mellyre a' férjfi felette megsomorodott. Az asszony, hogy férje forró kívánságát beteljesítse, egy bábával értekezett, viselősnek tette magát, és 9 hónap mulva férjét egy szép leánnyal vigasztalta meg; a' szerentsés atya felnevelte a' gyermeket, de egynehány esztendő mulva egy fiút is kívánt, a' ravasz asszony az előbbeni mód szerint ekkor is reá tudta szedni a' férjét, és nem sokára urát egy gyönyörű fiatskával ajándékozta meg. Ezen öröm minél nagyobb volt a' házasokra nézve, annál rövidebb ideig tartott, mert a' gyermekek' igaz anyja a' lelki esmérettől minduntalan mardostatván, kisdedeit ismét vissza kérte; ugyanis szoros vizsgálódás alá vétetvén, azzal vádoltatott, hogy gyermekeit meggyilkolta; a' vádoltatott fél bizonyosságul állította a' bábát, ki az egész dolgot világosságra hozta.

Statistikai Jegyzések.

Az Orosz Birodalmi arany bányákból való nyereség felette nevezetes, de annak $\frac{2}{3}$ a' magános személyeké. E' szerint a' Demidoff familiája olly nagy kintsekre tett szert, hogy egy Demidoff, ki ez előtt nem régiben Florencziában meghalálozott, mind a' három gyermekének külön 150,000 font Sterlingből álló esztendei jövedelmet hagyott maga után. Ezen uri ember életmódjára nézve felette nagy fényt űzött, és a' tudományoknak hathatós pártfogója volt. Holt tetemei eltakaríttatása' alkalmatosságával számos késérői között képíró, faragó, és építő-mestereket, poetákat, még egy Franczia Játszó Társaságot is lehetett látni, melly mindennütt a' hol tsak mulatott Demidoff, theátramait felnyitotta. Még Nagy Péter alatt ezen Familiának törzsökattya kimutatta magát a' bányák' mivelésében, melly buzgó igyekezetért a' nagy Czár nemességgel is megajándékozni kívánta, de az öreg Demidoff ezen kegyelmes ajánlást eleintén elfogadni nem merte; kénytelen volt mégis a' Czár' akaratját bétellyesíteni. „És mitsoda czimet választasz magadnak?” kérdezé Péter. „Egy bányász - kalapátsot” felele Demidoff „hogy a' maradékom szerentséje', 's boldogsága' kútforrásairól soha el ne felejtkezzék.”

A p r ó s á g o k.

Londonban egy Kávéházban ollyan muzsikáló Billiárd állittatott fel, melly min-

den párthie játszás alatt gyönyörűen muzsikál. Különös ennek a szerkesztetése; mert ha valaki kikszet ad, a' billiard sipjai zörögnek, a' golyóbis' eltévedésekor nevetségesen harsognak, ha pedig valaki megnyeri a' párthét, a' trombiták, és dobok szólnak, mintha valami győzedelmet hirdetnének. Ha valaki ezen billiárdon kíván játszani, háromszor többet fizet, mint más közönséges billiárdon. Azt mondják, hogy a' billiard tulajdonosa harmadfél hét alatt mind azon sok pénzt, mellyet ezen eszköz' felállítására fordított, tisztán bekapta.

Zürchben Firnhamm Úr egy muzsikai nyugvó ágyat (Ruhebett) talált fel. Ezt egy óra indítja mozgásba, 's az első hozzá éréskor egy gyermek - altató böltsői éneket muzsikál. Ha az ember rajta tsendesen elnyújtózik, a' váltornák szenderítő éneket fújnak. De egy óránál tovább azon nem kell feküdni; mert alig üti az utolsó fertályt az óra, azonnal olly hathatósan harsognak a' trombiták, hogy senki se képes Morpheusnak továbbá hódulni.

Párisban ismét feltaláltak egy flótát à la Sontag; ezen eszköz hangja tsudálkozásra méltó, lágy, kellemetes, és hizelkedő. Különös tulajdonsággal bír ezen flóta, hogy ezüstből való lévén, még sem nehezebb más fából való flótánál.

Komlósról a' Bánátban Jan. 7dikén azt írták: hogy ott bizonyos Oláh szántóvető embernek felesége három óra alatt 4 gyer-

meket szült; egy közülök 24 óráig élt, kettő csak 6 óráig, a' negyedik már halva jött e' világra. Két esztendő előtt ugyan ezen asszony ikret (kettőst) szült, kik most is élnek.

Kiachtából (Szipheria) a' mult e. Dec. 12dikén azt írják, hogy onnét 26 órányira Szelenga nevű nagy faluban (Slobode) egy Vologdai első rendű kereskedő bagaria-bőr fabrikát állított, melly minden esztendőben nagyobbittatik; az építés 1827ben kezdődött, 's már másik esztendőben 4630 készített bőr került ki belőle, melly tserébe a' Chinaiaknak eladatott, 1829ben 8000 darab, 1830ra 12,000 darab; a' következőre 20,000 darab-bőr fog kikészítettetni.

Az Orosz tengeri erőt teszi mostan 32 linea-hajó, 25 fregáta, 20 korvet, és brigg, 6 kutter, 7 brigantin, 84 sóner, 20 gálya, 25 úszó batteria, és 121 ágyúzó sajka. Az egész szám 310 hajóból áll; ezeken van 464 vitorla, mintegy 4000 ágyú, és 33,000 ember.

Rejtett szó:

Mozog, de tsak egy helyt marad,
 Bír ő vele kivált Arad;
 Feje nélkül éjtszakára
 Találsz disznók' szállására.

Jegyzet: A' 14-dik számbeli Rejtett-
 szó: Tsalán.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 0.

---

*A' N. Kőrösi Ref. Gymnasiumbeli Ifjúság
é' f. e. Febr. 12kén hármoniával é' kö-
vetkező Verseket énekelté:*

Könyörgés előtt.

1. Királyok' Királya! íme Oskolánk leborúl
Ferencz Királyáért, kit néki adtál pásztorúl;
Vigyázz kérünk betses éltére;
Felkent, felséges személyére,
Későn érjen boldog végére.
2. Soká igazgassa nagy böltsésséggel országít,
Egyformán szeretvén minden hív alattvalójít;
Soká légyen olly fejedelem,
Kinek zászlóit győzedelem
Czimezze, 's pálczáját kegyelem.
3. A' vad Scithiából Te hoztad ki őseinket,
Kérünk hát tarts meg itt minket 's örökö-
seinket,
Adván nekünk Nagy Lajosokat,
Hunyadit, Zrinyit, Mátyásokat,
'S mint Ferencz olyan Királyokat.
4. Győző ellenség a' Duna és Tisza partjait
Ne lássa a' Dráva és Száva folyamatajtait.
A' hegy - köz 's hegy - alja borában,

Az Alföld tiszta buzájában,
Soha se vegyen részt prédában.

5. A' nap ne láthasson szebbet Pest, Posony,
's Budánál,
Most Nádor- Ispányunk', hajdan Mátyás'
Udvaránál.

Védellezz el-aljasodástól,
Pártos részekre szakadástól,
Ellenségtől való futástól.

6. Kösd öszve Királyunk' jó szívét a' mi
szívünkkel,
Ő minket, mi pedig őt védellezzük vérünkkel,
Mi érte ő mi értünk éljen,
Dolgunkban mint Atyánk ítéljen
Rajtad kívül mástól ne féljen. —

Könyörgés után.

1. Árpád 's Lehel Ásiai
Törsökű vitéz fiai!
Ferenczért, ki jó Atyátok,
Az Urat magasztaljátok.
Ez napon jobb nem eshetett,
Minthogy illy Király született,
Azért napján születésének,
Zengjen víg 's örvendező ének.
2. Uram te tartál ránk paist,
Hogy át' úsztuk a' Tanaist,
'S a' Caucasusi zordonon
Nőtt Móger át-jött a' Donon.
Te napod süttött Almusra,
Hogy felért a' Karpatusra,
Te voltál vezére Árpádnak
Midőn Szerentsről jött Alpárnak.

3. Jobb kezed volt Leopóddal,
 Hogy birt a' Török fél-holddal,
 És azt letépte Budáról,
 'S más várak vas kapujáról.
 Te voltál velünk Zentánál,
 Győr, Eger 's Sziget váránál,
 Hogy ne kérkedhetné Hunnia
 Felett, sem Róma sem Graccia.
4. Tartsd meg kérünk Nemzetünket
 És javára FERENTZÜNKET.
 Ne légyen bizottabb híve,
 Mint a' Magyar Nemzet szíve;
 Mi a' Nagy népek sorában
 Tündököljünk Európában,
 'S ha kell, haljunk meg Királyunkért,
 Királyunkért 's kedves Honnyunkért.
 B. M. Professor.

Hallatlan álom.

A' Szász Ujság illy történetet közöl: Példa nélkül való álom, mellyet a' részegség okozott, Az Orvosok, és nem Orvosok számára. Ritka, de a' mellett borzasztó halállal halt meg nem régiben Hahnemann Kristóf, a' vadász kutyák' pensióban lévő gondviselője, Waimárban. In-gyengeségben szenvedvén, mint más illy rendű emberek, erőt a' szeszes italokban keresett; és mivel tsekély hópénze meg nem engedte, hogy az e'féle fainabb italokkal éljen, tsak gabona-pálinkát iddogált. Hogy ettől gyakran megrészegedett, kiki elgondolhatja. Ez történt vele a' minap is. Minekutánna

t. i. szobáját jóformán befütötte egy karszékbe ült, hol elaludott, és fejének bal felét a' kemencze vas-tsőjéhez eresztette; 's mégis (mirabile, sed verum dictu), míg az ábrázatjának egyik fele, és fejének teteje egészen megsült, és megégett, fel nem ébredt, míg egy szomszédjában lakó ember hozzá nem ment, 's őtet illy állapotban találván, ismét életre nem hozta; azonban 16 óra mulva kínos fájdalmak után tsakugyan meg kellett halnia. Azt mondják, hogy az egész agyveleje meg volt sülve.

A' viz egy bizonyos gyógyító szer az állatok' külső sérelmeire, és sebeire.

Röbelben L. Úr a' Meklenburgi új gazdaságheli havi Irásban, a' viznek hathatósau gyógyító erejéről, e' következő megjegyzésre méltó tapasztalását közli: A' viz, úgy mond, leghathatósabb, és a' gyógyításra nézve legalkalmasabb elementuma a' természetnek. Ezt tapasztaljuk gyakran önnön magunkon, és bizonyára az emberek sokkal egészségesebbek és hosszabb életűek volnának, ha a' szeszes italok helyett a' vizet használnák. De nem tsak az embereknél, hanem az oktalan állatoknál is megtetszik ennek gyógyító ereje és hathatossága; ezt én gyakran tapasztaltam mióta itt vagyok. Mert valahányszor egy olyan darab szarvas marhám volt, melly valamellyik lábán sántikálni látszott, és hol legyen a' hiba, néha bizonyosan nem tudhattam, mind-

annyiszor az ollyas állatot kétszer napjában egy óráig a' vízben tartottam, és pedig olyan mélyen, hogy a' megsértettnek gondolt részt a' víz egészen béborította; közönségesen azt tapasztaltam, hogy néhány nap alatt meggyógyult az állat. Hanem mindenek felett tsudálatos példa történt egy tehenemmel, olyan példa, mellyet talán nem sok ember ért. Így t. i. egy reggel észrevevék egy 18 esztendő tehennél a' hasa alatt közel a' tölgyéhez valami felette nagy daganatot, melly egy nap alatt a' barom' bal részén annyira elterjedt, hogy minden elővett házi orvosságok ellenére, a' tehénnek azon része valami egy lábnyi magasságra dagadt. Erre Baromorvost hívaték, ki fű-fördőket, és belső orvosságot rendelt, de ezek semmitsem használtak, mert a' daganat által sziváródott az egészséges részre is, és végtére a' tehén' melyére, és nyakára szállott. A' tehén már a' halálhoz közelített egy néhány napig semmit sem evett, de vizet gyakran ivott, a' szemei a' fejébe annyira bé estek, hogy a' halál több jelei szembe-tünők valának, és az Orvos azt állította, hogy 24 óra alatt meg kell döglőnie. Az istállóból való kihurczolás elkerülésének tekintetéből megparantsoltam két szolgámnak, hogy próbálnák meg, nem lehetne-e elásás végett egy szabad helyre vezetni, melly az udvartól nem messzire esett; magam is elmentem velök; és tsakugyan tántorogva szerentsésen oda jutott. Ezen domb mellett

mintegy száz lépésnyire távolságra vala egy tiszta mély tó. Alig jött az én betegem a' mondott helyre, felemelvén a' fejét, a' tóra meredett szemmel nézett, és mintha azonnal szóllani akart volna: „Itt az életem megmentője” sebes lépésekkel szabadon a' tófelé sietett, és a' tóba olly mélyen mentbe, hogy tsak a' háta-gerincze, és a' feje látszott ki a' vizből. Illy helyheztetésben állott reggeli 8 órától fogva estvéli 6 óráig, és mivel azt gondoltam, hogy ott megdöglik, ennél fogva apró köveket szedvén, a' vizből kihajigáltam. De mint elbámultam, midőn láttam, hogy a' daganat félig lelohadt. A' tehén még azon estve kezdett enni, és három nap mulva tökéletesen meggyógyúlt. Egyéberánt bizonyosan nem állíthatom használta-e a' tehén ezen fürdőt több izben, vagy sem, mivel sem én, sem embereim nem vigyáztak reá.

Mintegy 3 esztendő előtt egyik lovam a' hátulsó lábával egy borona-fogra hágott, az ebből származott seb 3 hüvelyknyi mély volt; hogy pedig a' genetséget kiereszthessem, olly mélyen vágtam be a' körmébe, hogy a' czéomat elértem; azután vízzel megtöltött fa-edényt vettem, és a' ló lábát minden nap háromszor fél óráig benne tartottam, és minden reggel egy kevés faolajjal, és választó vízzel elegyítve megfetskendeztem ($\frac{1}{3}$ választó víz, és $\frac{2}{3}$ faolaj). Ezen orvoslás mellett a' láb egy tseppet sem dagadt meg, sőt a' víz még azt sem

engedte, hogy a' genetség meggyűljön, és tizenkilencz nap mulva a' lovat ismét befogtam.

A' mult tavasszal egyik lovam a' boronába úgy hágott, hogy a' hátulsó lábán való bütyőke megsértetett; a' seb nagy vala és 3 hüvelyknyi mélységű. Távollétemben a' gazdám a' lovat ló-orvoshoz küldötte, de a' Doktor izenetje nem igen örvendetes volt, mivel azt mondta, hogy ezen lónak gyógyítása az egész nyáron eltart. Más nap estve haza érkezék, és megtudván a' lovam esetét, ismét elkezdtem az orvoslást; a' lába már egy kevéssé meg is volt dagadva, de a' daganat a' két első napokban ismét elmúlt, a' sebben igen kevés genetség gyűlt, és négy hét alatt egészen helyre állott a' ló egészsége. (Land - u. Hauswirth, 1829. Dec. kötet).

A p r ó s á g o k.

Az úgy neveztetett Török muzsikát, melly most a' katonaságnál közönségesen bé van hozva, tulajdonképpen inkább Persiai muzsikának lehetne nevezni, mivel az Persiából veszi eredetét, hol H o d s c h a a' keleti tartományokban a' muzsikát bizonyos principiumokra allapította. Isó Szelim Tsászár uralkodása alatt legelőször jött Konstantinápolyba, ki Tibrisz, máskép' Taurisz városa' bévétele' alkalmatosságával a' hires Hussein Beykara Persiai muzsikust is ott találván, magával elvitte. Ez történt 1514-

dikben, midőn tudniillik a' Törökök legelőször kezdték a' muzsikát gyakorolni. De minthogy Szelim szüntelenül háborut viselt, a' muzsika gyökeret nem verhetett. Tsak IVdik Muhamed alatt kezdett ismét virágozni, és midőn 1637dikben ezen Tsászár Bagdádöt a' Persáktól elfoglalta, azon alkalommal 5 virtuosus muzsikust is hozott Konstantinápolyba.

Darmstadtban (Német országban) Vüst nevű udvari Könyvkötő, és tarkapapiros-fabrikás, a' nélkül hogy valaki észrevette volna, nyert a' Frankfurti Lotteriában 22,000 forintot. Ezen ember a' rosz sáfarkodás (speculatio) és egy szerentsétlen eset által egészen elszegényedett volt, mert még a' volt tsekély vagyonát is a' számos hitelezők elfoglalták. Mihelyest ezen nyereséget felvette, azonnal hitelezőit öszve hivatta, és egy krajczárig kielégítette őket, és bátor majd semmije sem maradt abból, még is készebb volt szegényül, de betsületesen élni, mint gazdag lenni, és másokat megtsalni.

Rejtett szó:

A^o megnyujtott két elsőben
 Az utolsó négy vagyon;
 Láthatni télen, erdőben,
 Végső hármát ágakon;
 Mind a' hétért ha megszorulsz,
 Esedezve földre borulsz.

N. J.

Jegyzet: A' 15-dik számbeli Rejtett-szó: Malom.

N^{ro} 17.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 0.

Kőrösi Csoma Sándor.

Ezen nevezetes férjfiuról, kiről a' mult 1829dik esztendei Hasznos Mulatságainkban Dr. Gerard levele szerént említést tevének nevezetesen a' 49dik szám alatt, a' nevezett Orvos még a' következőket írja: „Kirándulásomnak legnagyobb figyelmet érdemlő környülállása vala Tudós Kőrösi Csoma úttalazóval való öszvejövetelem Kunavárott a' Kanami klastromnál. Ezen jeles Magyar férjfiut egy tudós Láma' barátságában igen fris egészségben találtam, de felette sok könyvekkel körül véve. A' Tibeti nyelv' Grammatikáját és Szókönyvét, mellyeken esztendő óta dolgozik, majd tökéletesen elkészítette. Mostanság szándékozik Teschu Lumpu, és Lahassából tudós férjfiakat hivatni, hogy azok' segedelmével a' Mongol nyelvet megtanulja, mellyet ő a' Chinai Litteratura' kultsának tart, hogy ez által a' Mongol Birodalmat is bėjárhassa, hol felette nagy figyelmet érdemlő tárgyakat akar kinyomozni. De a' szerentsétlen igen nagy fogyatkozást szenved a' pénz' dolgá-

ban. A' Lámának a' tanításért hónaponként 25 Rupiát fizet, az inasának 4. de a' szállása és író eszközei is igen sokba kerülnek és ennél fogva azon hideg tartományban alig marad neki 20 Rupiája (egy Rupia 1 fl. 12 kr. ezüst). Itten ugyan magános adományokra tehetne szert, de olyan büszke, hogy semmi olyast el nem fogad, ha csak nem köz Kasszából való, mivel lekötelezve senkinek sem akar lenni. Tőlem sem akart egy Deák és egy Görög Szókönyvnél egyebet elfogadni, mellyet a' tárgyai' rendbeszedésének alkalmával használni akar. Én tudván, hogy rizskására, és nádmézre nagy szüksége van, küldöttem néki, de ő azokat vissza küldötte, és küldött még 16 Rupiát, hogy némelly tárgyakat vásároljak részére, a' mit én pontosan bé is tellyesítettem. Feltette nagy szüksége vagyon a' régi Classikus Auctorokra u. m. Pliniusra, Ptolemaeusra, Diodorus Siculusra 's a' t." („Ausland" Nro 342.)

Természeti Tünemények.

Folyó esztendei Januárius 30, és 31ik napja között a' nevedő hidegnél Alsó-Ausztriában a' Klastromvölgyi, és Längapiestingi lakosokat (a' Gutenstein nevü uradalomban) egy irtóztató földindulás ébresztette fel, sokan közülök a' nagy ijedtség miatt, még azon éjjel oda hagyták házaikat, és kunyhóikat. Következő napon a' hideg annyira nevedett, hogy Februárius 5kén reggeli órákban 25 grádusnyi volt. Va-

sárnap, az az Febr. 7dikén a' tartós hideg mellett iszonyu módon kezdett havazni, melly hó mindazáltal Febr. 8dikáig a' hirtelen engedés miatt meleg essőre változott. Ezen hirtelen változás okozta azt, hogy Febr. 8kán estvefelé Schwarzauban az Irein-völgyben, a' hegy allyán némelley dolgozó favágókat a' lezuhanó hó elevenen eltemetett. Tsak Febr. 11kén, következésképpen három nap mulva, mehettek segítségre a' körülbelől lévő lakósok. A' mint a' havat által vágták, találtak már régen megmerevedett 3 fa-vágót, a' 4dik, ki 9 lábnyi magosságú hó halom alatt vala eltemetve, még adta életének némelley jeleit, bátor két napot és három éjjel a' legnagyobb inségben töltött, és a' mint a' törvényes vizsgálódásokból ki-sült, ezen szerentsétlen a' sütő-kemenczéhez hasonló üreget vájt kezeivel, és abban minden mozdulás nélkül ült. A' haláltól való megmentésére fordított szerek mind haszontalanok voltak, mert egy pár óra mulva tsak ugyan elhalt.

Folyó esztendő és hónap 4kén reggeli 6 $\frac{1}{2}$ óra tájban Styriában Hieflau nevű helységben a' Brukeri Kerületben egy gyenge földindulást éreztek, és mellette egy zúgást, melly a' szélvészhez hasonlított. Mintegy 1 fertály óra múlva mindeneket megrázó kemény rengés következett felette erős zúgással, 's menydörgéshez hasonló tompa morgással. A' rázkodás mintegy öt perczenetig tarthatott, és éjszak - keletről déli - nyugot

felé tartott, és olly hatalmas volt, hogy az alvókat majd kihányta az ágyból; az ablakok zörögtek, a' faépületek 's hidak ropogtak, a' falon függő tárgyak ingadoztak, és a' tserepek a' házak' fedeleiről lehullottak. De mind e' mellett akkoriban semmi szél sem fújt, és az ég setétes felhőkkel vala beboritva; jöllehet az előtti nap' estvéjén, és folytában egész nap az ég felette tiszta volt. Ezen földindulást egész Kerületben érezték ugyan, de sem az emberekre, sem az épületekre nézve nem volt ártalmas. Zág-rábban Febr. 9kén, és ismét 17kén érezték földindulást.

Händel esete.

Händel hires muzsika - szerkeztetőnek, 's igazgatónak olly finom hallása volt, hogy a' Londoni Opera-muzsikai Kar, esmérvén a' nagy Mester' karakterét, és természetét, mindenkor úgy intézte el a' dolgot, hogy a' hegedűk, 's egyéb szerek még eljövetele előtt legyenek öszve egyeztetve. — Egy tréfás ficzko magának akarván jó kedvet tsinálni Händel róvására, betsúszott a' muzsika helyre, és ottan senki sem lévén, a' muzsikai eszközök' hangját öszvevissza zavarta. Händel belépett a' theatumba, és az elkezdésre jelt adott. Képzelné lehet mi-tsoda rettenetes-zürzavarban volt a' muzsika - Kar az Igazgatóval együtt, midőn ezen fül-hasogató hangok hallatszottak! A' nagy mester azon vélekedésben volt, hogy a' muzsikus társai ezt boszontására teszik,

felugrott, és az egyik nagy dobot az első hegedűsnek fejéhez olly nagy erővel vágta, hogy a' feszes kutya-bőr elszakadván, a' dob a' muzsikus fején kalap gyanánt maradt, magának pedig a' mesternek fejéről ugyan akkor lehullott a' szörnyű nagy parókája. Händel annyi időt sem vehetett magának, hogy azt felvegye, hanem kopasz fejjel a' Publikum felé fordult, hogy azt a' megtörtént hibáért megkövesse, de a' rendkívül való harag úgy elvette a' szavát, hogy tátott szájjal egy szót sem szólhatott. Gondolni lehet mitsoda nevetség volt a' theatrumban? az öreg heves mester kopasz fővel, felháborodva, az első hegedűs' fején a' nagy dob!

A' tüdő - és máj-betegségek ellen.

Egy Amerikai Orvos azt állítja, hogy a' szén-por hathatós szer légyen ezen betegségek ellen. Egy ember, a' ki ezen nyavalyák miatt már egészen oda volt, minden nap reggel, és estve fris téjben bevévén 2 tele kávé kanállal szén-port, három hét alatt annyira vitte a' dolgot, hogy tökéletesen meggyógyult.

Két rendbeli Krumpli ásás egy esztendőben.

Petri gazdasági Tanácsos Úr által javasoltatott mód, miként lehessen egy esztendőben kétszer krumplit ásni, Nagy Britániában a' legsikeresebb kimenetellel használtatik. Ezen próbatétel Bell Úrnak, ki Skócziában Heathhallban mezei gazda, igen

szerentsésen ütött ki, mert a' krumpli nem csak a' nagyságra, hanem a' jó ízre nézve is felette nevezetes volt. Az első ásásra való krumpli Aprilis 12dikén ültettetett, melyet Julius 12ikén bátran ki lehetett szedni; a' termés felette gazdag volt. Bell Úr Julius 14dikén a' földet azonnal ismét felszántatta, és krumplival béültette, a' krumpli-vájás October 23dikán történt, és ezen második termés sokkal gazdagabb volt, mint az első.

Úszó Oskola.

Magdeburghan folyó esztendei Januarius 25dikén a' téli időre felállított egy úszó Intézet. A' vizet, melly egy nagy öblös gödörben van, megmelegítik, és délelőtt, midőn tudniillik csak 4 lábnyi mélységű, közönséges fürdő gyanánt szolgál, délután a' vizet 6 lábnyi mélységig eresztik a' gödörbe, és egy úszó mester, ki egyszersmind az Intézet felvigyázója, a' nevendékeket úszni tanítja.

Által nem ázható enyv.

E' végre közönségesen szoktuk mind addig hideg vízben áztatni az enyvet, míg egészen meg nem lágyúl, úgy mindazonáltal, hogy az eredeti formáját el ne veszítse; azután gyenge melegnél fel kell olvasztani közönséges lenmag-olajban. És minekutánna ezt egészen beszívta, az enyvezni való tárgyakra kell kenni, azokon azonnal megszárad, és a' vizet által nem eresztí.

A p r ó s á g ó k.

Angliában a' legnagyobb harangok a' következők: Oxfordban azon harang, melyet Church Krisztián öntött, nyom 17,000 fontot; az Exeteri harang nyom 12,000 fontot; a' Lincoln melly a' hangra nézve legszebb, nyom 9,894 fontot; a' Szent Pál templomában való harang Londonban nyom 8,400 fontot; a' Canterbury harang nyom 7,500 fontot; a' Gloucesteri harang 6,500 fontot; a' Moszkvai híres harang nyom 43,200 fontot: Rómában a' legnagyobb harang, melly a' Sz. Péter temploma' tornyában vagyon, és a' melyet 1785dik öntöttek, nyom 18,667 fontot; Florencziában a' székes templom' tornyabeli harang nyom 17,000 fontot. — A' Gaceta de Bayona egyik Tudósításában azt a' jegyzést teszi, hogy midőn Anglia', Olasz ország' és Orosz Birodalom' legnagyobb harangjait említik, a' Toledo-i harangról megfeledkeznek, mellynél nagyobb talán egész Európában sinsz, mivel ez 1575 fonttal többet nyom a' Moszkvai haragnál; karimája és magassága sokkal nevezetesebb az Orosz haragnál.

Madridban a' mostani tél' kemény hidege miatt már 100 személy meghalt, kik között a' Limai Püspökségnek mind a' két Generalis Vicáriusa is vagyon. Spanyol országban a' Klastromok ezen rendkívül való tél' következtében bőven osztogatnak a' szegénységnek eleséget, takarókat, és köpenyegeket (vaj-

ha a' mi Klastromaink is szívre vették volna a' nyomorultak' sorsát!) Velenciában Murciában, és Granadában majd mindenütt 16° a' hideg. Még Afrikának éjszaki partja is hóval vannak fedve, és e' miatt ottan a' hiénák nagy veszedelmeket okoznak. Tanager' tájékán felette sok tigris van, jelek hogy 30—40 mértföldnyi távolságra bent a' pusztákban is uralkodik a' hideg. A' 16diki századi téltől fogva az emberek keményebbre nem emlékeznek.

Először a' Muszka Újságok, azután mások is nagy lármát terjesztettek egész Európában, hogy Sziberiában az Ural hegyeken már most gyémántot is találtak. Holott némelly Görög és Római Írók szerint úgy látszik, hogy a' régi időkben is találtak az Ural hegyeken gyémántokat. „Nem messze a' Rhipaeus hegyektől így szól Dionysius Piriogetes „az Agathyrusok' hideg lakóhelyein tündöklő gyémántokat szednek.” És Ammianus Marcellinus mondja (XII. 8.) Agathyrsi, apud quos adamantis est copia lapidis. (Agathyrusok, kiknél a' gyémánt kőnek bővsége vagyon).

Rejtett szó:

Vagyon egy furtsa madár,
Mellynek szája mindég jár;
Vágd-el farkát, meglátod,
Hangját is alig hallod.

H. B.

Jegyzet: A' 16-dik számbeli Rejtett-szó: Oltalom.

N^{ro} 18.

H A S Z N O S
M U L A T S Á G O K.
1 8 3 0.

Hauser Gáspár.

Ezen szerentsétlen ifjú az óta hogy a' világba lépett, a' Tudományokban olly nagy előmenetelt tett, hogy már verseket is írni képes. A' többi kidolgozott költeményei közül, mellyeknek tárgya az előbbeni hosszas tömlöcztetése, irt egynehány verset, mellyeket Bécsbe is megküldöttek; egy strófát ide teszünk:

„Mein Auge war von Nacht umgeben;
Zum schönen Tag ist es erwacht:
Doch gegen jenes bessre Leben
Sind alle Erdentage Nacht.”

az az:

Éj által vala környékezve
Szemem; szép napra serkent; — héj
Mégis a' jobb életre nézve
E' világi nap mind tsak éj.

A' Hauser' esetéhez hasonló adta magát elő Svécziában Jönköpingben. Tudniillik egy felnyitott régi bányában találtak megtébolyodott állapotban egy 30 esztendősz fejez személyt. A' vizsgálódások' következé-

sében ezen szerentsétlen személy 15 esztendő óta vala bészárva ezen setétes barlangba, és szinte mint Hauser egész tömlöczöttese ideje alatt tsak kenyérrel és vízzel élt. A' képe' vonásai rendesek ugyan, de semmi elevenség sints azokban; a' bőre sárgás fekete színű, az egész teste spongyia' módjára fel van pöffedve, külsőképben gyenge és a' külső bényomásokra nézve felette érzékeny. Az illető Törvényszék már egy vizsgálódó kiküldöttséget rendelt, mellynek kötelessége lészen ezen tömlöczöttes titkát kinyomozni.

Érzékeny Történet.

A' tsendes Oceánon egy fővénytörülés' tájékán az Anglus tengeri hajósok megpillantották valami elmerült hajónak hátulsó részét a' viz' színe felett. Felültek egy tsónakra, és oda evezvén, találtak a' hajótöredéken egy halva ülő asszonyt, ki karjai közt egy síró gyermeket tartott. A' meghalt anya' melye alatt találtak egy vágott sebet, mellyből tiszta vér szívárgott; ezen vért az epedő gyermek szopogatta. A' szerentsétlen asszony nyakán viselt egy arany lánczot, és egy mely-képet, mellyekből kiteszett, hogy ő L.— Hajóskapitánynak felesége volt. Úgy látszik, hogy a' hajón volt többi embereket a' tenger habjai eltemették. Hihető, hogy a' szegény anya eleintén a' kisedét téjjel táplálta; ebből pedig az eleség' fogyatkozása miatt kifogyván, önként

sebet nyitott, hogy a' gyermekének életét maga vérével megtarthassa. Ezen borzasztó eset annyira indította a' nézőket, hogy szemek könnyekben lábadtak. A' szegény gyermeket gondviselés alá adták; a' halott' hideg tetemeit pedig szokott tengeri szertartással a' tengerbe eresztették.

Az égő forrás.

Broselyben Angliában találtak 1711ben egy víz-forrást, melly nagy lánggal égett, de azután sok esztendeig el volt enyészve. Az a' szegény ember, kinek földén volt, eleget kereste, hogy ismét valami nyereséget szerezzen magának az által, hogy másoknak mutogatja. Fáradtsága hijában volt egész 1746ig, midőn sustorgó zúgást hallott a' föld alatt, éppen olyant, mint a' másik forrás okozott; 's valóban fel is bugygyant a' víz, hanem az első forrás' helyén valami 30 öllel alól, a' folyóvízhez közelebb. — Mason Professor, ki az égő forrást megvizsgálta, 1746. Junius 18dikán ezt írja róla: A' forrás 4—5 lábnyi mélységű, és 6—7 lábnyi szélességű. Ennek belső részében van egy kis barlang, hasonló mélységű, agyag-földben. Ennek fenekén van egy kerek katlan, mellynek szája 4—5 hüvelyknyi általmérőjében. Ebből a' barna színű víz buzogva emelkedik fel, sustorog, és néha 5—6 hüvelyknyire feldagad, 's ismét lepad, azonban soha sem lehet észrevenni, hogy valami gőz emelkednék fel belőle. Ha

egy pácza végén valami negyed ölnyi távulságra égő-gyertyát tartanak felibe, meggyül a' víz, 's mintegy félölnyi magasságra ereszti fel a' nagy lángot. Az ember (a' tulajdonos) azt beszélte, hogy egy thea-főző ércz-edényt mintegy 9 minutum alatt felfőzött rajta; és hogy 48. minutumig engedte egymásután égni a' vizet, 's még sem lehetett a' lángnak tsendesedését észrevenni. Ha vizes lepedőt terítettek reá, elaludt; hanem ezt egy ideig rajta kellett hagyni, különben az ember el nem érte célját. Ha a' lepedőt elvette, kénköves szagu gózt érzett, melly valami egy minutumig tartott; 's még is a' víz igen hideg volt, ha hozzá értek. — A' föld itten sziklás, köves, agyagos. Midőn ezen égő forrást valaki 6 esztendő mulva felkereste, már az el volt rontva, 's tsupán tsak egy iszapos, agyagos gödröt talált. Ezen forrásba egyébféle vizet is engedtek folyani, 's az által nagyon megtsökkent, de egészen el nem vezett égő ereje. Ha tudniillik egy darab égő papirost tartottak felibe, a' forrásból világos láng lobbant fel, melly nagyon hasonlatos volt a' barlang' égéséhez. De mivel a' másféle víznek oda folyását meg nem gátolhatták, tsak hamar magától ismét elaludt. Akkor ki nem tudakozhatták, honnét származott ezen elhagyattatás, valjon két szomszédnak perlekedéséből-e, kik talán mind a' ketten annak sajátsága felett veszekedtek, vagy a' környékben lakók'

irigységéből. (Ehez majd hasonló tünetény vagyon Hazánkban Mármarosban, hol nevezetesen Szlatinán valami 3 esztendő előtt egy bányában midőn dolgoznának, egyik szegletben valami érből kiszivárgó gőz a' gyertya-világánál meggyúlt, 's e' miatt a' munkát abban kellett hagyni mind addig, míg a' gyúló gáznak egy tső által szabad kifolyást nem szereztek. Most is igen könnyen meggyúl, és világos lánggal ég, azonban egyéb veszedelme nintsen).

Jó mód, melly által a' krumplit meglehetőltalmazni a' levegői visszontagságok ellen.

Mintegy Februárius közepén, midőn tudniillik a' krumpli közönségesen tsirázni szokott, szükséges azt egy edénybe tenni, és arra annyi forró vizet tölteni, hogy azal el legyen borítva. Mihelyest meghűl a' víz, azonnal ki kell tölteni, és a' krumplit száraz deszkákra, vagy száraz deszkákkal borított földre leteríteni, és mind addig ott hagyni, míg tsak jól meg nem szikkad 's jól meg nem szárad; azután azt igen finom homokkal vagy poronddal meg kell hinteni, 's úgy valami hordóba vagy edénybe tölteni. — Illy formán a' krumplit nem tsak tavaszon, hanem egész nyáron által is el lehet tartani, a' nélkül, hogy az legkevesebbet is vesztené jóságából a' kitsirázás által.

A p r ó s á g o k.

Chabert megboszonkodván, hogy a' „the Lancet” nevű Angol seborvosi Újság'

kiadója ötet felszóllítja, azt ajánlja Londonban, hogy 800° meleg kemenczébe bémegyén, és 600° forró olajat iszik. Továbbá felszóllítja ellenkezőjét, hogy két kutyát vigyen magával, mind a' kettőnek adjon bé Berlini kék-savanyt (a' legerősebb mérget); ő maga (Chabert) az egyiknek bémegyén a' mérge ellen való orvosságát; azután hadd legyenek nála 3 napig a' kutyák, és ha azok közül egyik életben megmarad, akkor a' világnak eléggé megfogja mutatni, hogy ő nem tsalárd, nem szemfényvesztő.

Boulognából e' következő esetet írják: Egy közlegény látván hogy a' Kapitánya éppen azon hely mellett megyén el, hol a' pajtása strázsát állott, azzal ditsekedett, hogy ha ő állott volna azon helyen strázsát, a' Kapitányt agyon szúrta volna. Ezen fenyegetést meghallván a' Kapitány, midőn visszatért úgy intézte el a' dolgot, hogy éppen azon katona volt rendelve a' mondott helyen strázsának, és azután előtte elment; a' katona alig látja a' Kapitányt, a' bagnetjával olly dühösen rohant reája, hogy a' magát közbe vető Altisztet is megszurta. A' megsebesített Kapitányt, és az Altisztet a' kórházba, a' közlegényt pedig a' fogházba vitték.

A' Moschele Úr^o estvéli muzsikai mulatságában, egy virtuosus ifju ember is kimutatta magát a' hegedűn, és pedig a' legnagyobb ügyességgel, és legszerentsésebb kimenetellel. Ezen fiatal embert E b n e r-

nek nevezik, és a' Párisiak Berlinifinak mondják, mivel onnan került Párisba. De mások minden bizonnyal azt állítják, hogy egy Pesti vendégfogadósnak fia légyen, ki nek talentuma Bécsben fejtődött ki. —

Folyó eszt. Jánúarius Isójén Franczia országban 31,000 Anglus vala, kik közül 5480 mesterember volt.

Az egész olasz színjászó Társaság, melly Portoból Lissabónába ment, két Portugálliai Törvényszéki Tiszttel együtt, a' matrozok által meggyilkoltatott. A' gyilkosokat már beis fogták, és a' mint mondják, gonosztettöket megis vallották. (A' nyomortakat elvakították a' theatromhoz tartozó hamis drágaságok, gondolván hogy ezek valóságos drága kövek, arany, 's a' t.

Egy Hotay nevű Irlandusnak, a' ki most Fladstrandban (Jütlandiában) tartózkodik, olly finom hallása van, hogy ötven lépestről meghallja az ember ér-verését. Már ezen finom hallásával nyilvánóságos próbát is tett.

Macoopban Cork nevű Irlandiaí Uradalomban két tengeri nyúl jött a' világra, mellyeknek szőr helyett tollok vagyon; a tollnak vékonyszálai mindazonáltal nem pehely, hanem felette finom szőr.

Némelly időt jövendölők azt mondják, hogy folyó 1830 esztendőben a' nyár, ősz termékenységre, és a' bor' sokaságára nézve ollyan bő lesz, mint a' millyen 1811-dikben volt, mert a' muló félben lévő tél mindenképpen azt mutatja.

Egy házi , és gazdaságbeli könyvben százféle észrevételek , felfedezések , és találmányok között , az a' titok is meg van miként lehessen az új bort jóságára nézve 30 esztendőös borrá változtatni.

Egy muzsika-eszköz-tsináló Londonban új módi muzsika szert talált fel , mellyet Aura-trombitának (szellő trombita) nevezett. Külső formájára nézve olyan , mint a' billegtetős trombita. A' tsőve mindazáltal belől a' hangoknak megfelelő acél-rugókkal van felkészítve. A' hang , a' billegtetők által változtatván , a' valtorna , és hármonika hangjaiból elegyedik öszve. Ha ezen eszközön egy szomorú Dalt (Adagio) adnak elő , kimondhatatlan gyönyörúséggel illeti a' fület , 's egészen szívre hat.

A' leghíresebb képiró mostanság Salamankában vagyon. Ezen képirónak elméleti és képzelődő tehetsége olly nagy , hogy ha egy képet tsak egy minutumig láthat , képes azt legelevenebben 's hasonlatosabban lefesteni.

Rejtett szó:

Két tag ; sok ember , és állat van körébe ,

Ember itten ered alkuba tserébe.

Két elsőm utómmal védi lakosait ;

Két utólsóm pedig teszi szúrásait.

Vedd fejem , fordíts-meg , 's egy betűm kura-
(tának

Mond , némelly asszonynak jó leszek ruhának.

Jegyzet : A' 17-dik számbeli Rejtett-szó : Tsóka.

N° 19.

H A S Z N O S
M U L A T S Á G O K.
1 8 3 0.

---

*Nemzeti Érzet ; Nemzeti Nyelv-Baranya
Vármegyében.*

(Egy érdeemes kézből a' következő cikkelyt vettük :)

Hivatalos foglalatosságom folyó Februarius hónap 13ikán Pétsre juttata, midőn ott egy tiszteletre méltó Fő Asszonyságnál kötelességbeli udvarlásomat tenném, Magyar Színjátékra való szabad bemenetel-kártyával betsültettem meg.

Ezen Színjátékot Báró Prandau Károlyné született Ns. Breznay Maria Asszonyság Ő Nagysága a' Naphoz neveztetett Táncz-Palotába Farsangi mulatásképpen adá; mellyre petsétes bemenetel-kártyával Péts Vidéken lakó földes Uraságok, Nemesség, a' Megyébe tanyázó Katonai Tiszti Kar és a' Városnak előkelő Polgárai hivatalosok valának. Siettem a' nézőhelyre: A bemenetelnél kiki kártyáját az e' végre oda rendelt beszédőnek által nyujtá; az öszve sereglett számos hallgatók közé keveredve alig váram a' kárpit' felvonását.

Béla futása adatott; mind a' Játék-polcznak a' darabhoz alkalmaztatott új készületei a' tisztelt Barónénak költségén

célerányosan festve, úgy a' nemzeti öltözetek pompásan választva valának. A' játzó személyek az e' végre válalkozott Urak, tudniillik és Kisasszonyok, szorgalmatos pontossággal játszanak. Mária Királyné személyét arannyal hímezett bibor ruhában drága kövekkel és gyöngyökkel felékesítve szerepjét jól tudva és érezve művészi tudománnyal, nemzeti érzettel maga a' tisztelt ifju Bároné a' bájolásig ábrázolá azon szavai: „Míg tsak egy Magyar él, semmi sem veszett el, mert ő hiv. vérevel Királya' fiának elrablott Koronájáért vitézül meg fog vívni” minden magyarúl érző szívbe mélyen béhatának.

Valamint a' felvonás előtt Preciosából az Overtura tellyes számú musikai-kar által — mellyet e' gyönyörűséges multság adójának férje M. Báro Prandau Károly Úr, mint a' Musikának nem tsak kedvellője, de valóságos Mestere-is előre megrendelt és eligazított vala — tökéletesen eljátszatott úgy a' felvonás közbe válogatott magyar noták, nem külömben Svastics Magyar Thémájára Jansának Variatioi elragadtatásig foglalák el a' hallgatókat. Ditséretet érdemel Vitt, ki a' hegedűn mesteri tudományát megmutatta.

Szünet alatt citromos vízzel, mandula téjjel és fagyaltal az egész néző társaság, melly legalább 300 személyből állott, bőven megvendégeltetett.

Ezt nyomba követte Cherubininak Lo-
doisca Overturája, melly után A' Kérők

nevű vig játék adatott. Magának a' Szerző Urnak ezen elő-adást láthatni, édes jutalom és gyönyörűség lett volna. A' mély tisztelet és figyelem, melly a' Játékok alatt uralkodott, 's az azt követő tapsolás mindannyi bizonyosságai a' Nézők' gyönyörű meglepetésének.

E' jeles mulatság estvéli 6 órától 10ig tartott, kiki megelégedve hagyá-el a' néző helyet, tsak az, ki a' jónak, szépnek, tőkélletesnek, és honninak nem kedvellője, érezhetett unalmat.

A' Nemzet pallérozódásának, virágzásának, és Haza' szeretetének tsalhatatlan előmozdítója a' honni Nyelv. Tisztelet és áldás azoknak, kik nem tsak házi körökben, de nagyobb társaságokban is a' honni nyelvet a' Haza szeretetét közönségessé tenni igyekeznek! Vajha e' derék Magyar Dámának több követői lennének!

S. A.

Rendkívül való természeti tünemény.

Muse Jósef, Marylandi Státusban (Éjszak Amerikában) Cambridge városának lakosa, minekutánna a' héring-esső leírását olvasta volna, mellyet Makenzie Major a' Yorkshire partján látott, arról több hiteles Tanúk által megbizonyított, és szemmel látott e' következendő észrevételeket botsította közre: „1828dik esztendei nyári időben egy meglehetősen egyenes föld lapályon a' folyó felett mintegy 10 lábbal, melly

házaamtól legalább 20 minutumnyi távolságra esett, egy mély gödröt ásattam. Ezen munka félbe maradt mintegy tizenkét napig a' majd szakadatlanul tartó esőzések miatt. — Ezen idő alatt a' gödör egészen megtelt vízzel. — Midőn a' félbe hagyott munkát ismét folytatni lehetett, megvizsgáltam a' már félig meddig ásott gödröt, 's nem kevésbé tsudálkoztam a' két sügér-hal nemén, a' mellyet nagy számmal találtam az alig 20 lábnyi hosszúságú, és 5 lábnyi szélességű tóban. Ezen halak nagy bővséggel találtak a' mi folyó vizeinkben. Az egyik halnem 12, a' másik 15 hüvelyknyi hosszú. A' mellyeket a' gödörben leltem, nem voltak ugyan még olyan nagyok, de voltak még is közöttök némelleyek 7 hüvelyknyi hosszúságúak. Annyi bizonyos, hogy ezek már néhány hónaposok lehettek. Hogyan kerültek ezen magos helyre ezen ártatlan állatok, melly még ez előtt 12 nappal egészen száraz volt? Mellyik éj emelte el őket szülő vizökből, és melly erő telepítette őket százanként olyan helyre, hol néhány száraz nap mulva el kellett volna veszniök? Azt tsak senki sem fogja állithatni, hogy vizi madarak hozták légyen ide ezen halak' tozásait, hogy ezen tozások kikelvén, ezen rövid idő alatt a' halak fél nagyságra megnöttek. — Ezen helyet mindenfelé szemesen megvizsgálván, semmi földalatti öszveköttetése nintsen a' halak' szülő helyével. Valjon lehet-e ezen tsudálatos hal-köl-

tözést a' felemelkedő víz-oszlopoknak tulajdonítani? de hiszen az árendásom, ki közel lakik oda, tsak észrevehette volna. Mind ezek mellett kéntelen vagyok megvallani, hogy én semmiképpen meg nem tudom fejteni ezen különös természeti tüneményt. Én nem hiszek hirtelen történő nemzést; én nem hiszek a' Descarte, Trembley, és Spallanzani systemájának, kik azt állítják, hogy az állatok újra születés által is teremnek. Soha sem hihetem, hogy a' nap-porotska (atomus) vagy egyéb élet nélkül való lény (ens) olyan tüneményt szülhessen, a' melly életet árulhatna-el. Ezen történet, mellyet itten közlök, nem egy a' maga nemében, a' mit többször láttam széles kiterjedésű jóságaimban. Egy más gödör, mellyet alább ásattam mint az elsőt, és melly szinte sem a' folyóval, sem más tóval, vagy mótárral semmi öszyeköttetésben nem volt, rövid idő alatt megtelt ilyen féle halakkal, és a' gyermekeim gyakran számtalan halakat fogtak ki abból. Minden napi tapasztalásom szerént, azt jegyeztem meg, hogy minekutánna ezen gödröt ásattam, és vízzel megtöltöttem, mintegy 14 nap alatt, már egy lábnyi hosszú halakat fogdostak abból. Illyen rövid idő alatt tsak nem nőhetek olyan nagyra. — Meg kell tehát valanunk, hogy sok olyan eset van, mellyet meg nem foghatunk (levegői kövek). Sokáig tagadták az emberek az aerolithák' lételét; de végtére még is kéntelen volt a' böltselkedőnek

kevélyisége engedni. Megeszmérték az emberek az igazságot a' nélkül, hogy megfoghatták volna. Utóbb is megtudjuk, miképpen mehettek által a' halak a' véghatáron, mellyet nekik eleikbe szabott a' természet.

Ezen alkalmatossággal még egy valóságos esetet adok elő, a' melly szinte olyan megfoghatatlan, mint az első. Ezt egy igen szava-bevehető Orvosnak köszönöm, a' kihez nem fér a' hazugság. Betegai közül egy 20 esztendő s szegény leány, ki néhány hónap előtt mindég egészséges volt, egyszer éles fájdalmat kezdé érezni a' gyomrában, melly napról napra nagyobbodott. Úgy tetszett neki, mintha élő állatok mozognának gyomrában. Egy nap élesebb léve a' fájdalom mint ez előtt. Végre a' természet segített rajta, és két gyéket hányt ki, továbbá ismét kettőt; ez alatt Orvos hivattatván, tsak hamar megjelent. Egyik kiköpött állat még eleven volt, és a' szobában futkosott. Bor-lángba tették azután, mellyet én magam is láttam. Azután jól megvizsgálván, megtetszett hogy ez szalamandra-gyék volt. Én nagyon tsudálkoztam, hogy ezen fajtájú állatok, mellyek vízben, és az emberi testnél sokkal hidegebb levegői mérsékletben szoktak élni, miképpen teremhetnek az ember' gyomrában, a' nélkül, hogy annak emésztő ereje nekik ártott volna. — A' szegény szolgáló leány nyárban egy motsáros helyen szokott volt dolgozni, hol álló víznel egyéb nem volt, és ez a' békáktól,

szalamandrától, és egyéb állatoktól pezsgett. Igen hihető tehát, hogy néhány szalamandra-tojást is lenyelt a' vízzel; hogy ezek a' gyomrában kikeltek, és ott bizonyos számmal fel is nevedtek".

Parányi Könyv.

Azt irták az Ujságok, hogy Londonban 1830dik esztendőre egy különös Zseb-Könyvet (Almanachot) fognak kiadni, melly a' Könyvnyomtatás' mesterségének legnagyobb remekje lenne. Kitsiny volta miatt könnyen el lehet hordozni gyűrűben, függőben, melyre való gombostőben 's a' t. A' mint mondják a' leghiresebb Angol Irók dolgoznak benne; 512tőd rétből lesz nyomtatva, és nagyító üveg által nézve a' legtisztább betűket lehet benne szemlélni, 's olvasni.

Sokáig alvó.

Folyó esztendei December 13dikán Páris mellett egy faluban találtak valami Maurice nevű törvényszékbeli szolgát, ki a' Besset Úr' kotsi-szinében December 5kétől fogva felette mélyen aludt. Maurice t már több ízben érte el az illy hosszas álom nevezetesen először 1826ikban 10 napig, másodszer 5 napig, harmadszer 8 napig, is aludt. Maurice eleintén Vendéében, későbbben pedig Egyiptomban a' Huszárok közt szolgált. Mintegy 8, 10, és némellykor 14 nappal a' mély álom előtt a' szemei fénye-

sek és pislognak, a' szemöldökei erősen mozognak. Illy alkalmatossággal Maurice olly vágyást érez, hogy eltavozzék a' társaságtól, és a' magánosságot keresse, hogy őtet álmában senki se háborgassa. Közönvégségesen valami kotsi-szinbe bujik. Rendesen mély álma előtt a' hátagerinczében igen nagy fájdalmat, és hideget érez:

A p r ó s á g o k.

Bordeauxban egy köz bálban a' többi álorczások között 20 tetőtől talpig panczéalos vitéz is volt. A' panczélok azonban nem voltak érczből, hanem tsupa tükörként fénylő üveg darabokból, és olly nagy fényel tündöklöttek, hogy a' jelenvalók nem is nézhették soká:

Londonban sok ollyan nagy dáma van, a' ki többé nem viseli az eddig szokásban volt fő-ékeségeket, u. m. kalapot, főkötőt, hanem fejét, nyakát fátyollal borítja be, a' millyent viseltek a' közép időben a' Szász-Angol asszonyok. Azt mondják, hogy az illyen fátyol kimondhatatlanul emeli a' fiatal képnek szépségét.

Rejtett szó:

Két tag, kis állat, a' nevébe a' lakja,
Ha vég betűjét az ember elébb rakja.

Jegyzet: A' 18-dik számbeli Rejtett szó: Vásár.

N° 20.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 0.

---

*Tisztelendő Wargha Istvánnal, a' ki mi-
napában gyászolta koszorús Lantó-
sunk' halálát, most újra kesereg an-
nak egy hív tisztelője.*

Hallám Barátom gyász zokogásidat
Eltűnt Virágunk' hült tetemin! 's veled
Együtt sirattam Lantosunkat,
A' Magyarok' koszorús Horácztát!

Bús könnyeidnek zápori érdemest
Öntözték! Ah mert e' nemesült Haza
Hozzá hasonlót, vagy jelesbet
Szülhet-e még valahára? — Kétség.

Ám ez Hazánknek mennyiszer áldozta!
Mind szíve, mind sok fáradozásai
Csak arra czélzának, hogy őtet
Boldogulásra vezetni tudná! —

Nints száma lángzó észszüleményinek.
A' mit tanított, bár kötözött, 's folyó
Beszédben, erköltsök javára
Zengedezésnek azok, 's folyának.

Buzdíta számos ifjakat izzadó
Példája, a' kik tűzbe jövéen reményt,
Öntnek belénk, hogy Boldogúltunk'
Nyomdokait követendik a' míg

Magyar Magyar lesz! — Im' — de hová tüne
 A' hív közötünk? — Dávidod elhiva
 A' tiszta lelkek' lakhelyére
 Bölts Benedek, szeretett Barátunk!

Mosolygva nézed vándori napjaink'
 A' boldogabbak szent Palotáiból,
 Kik a' Hazáért, és Királyért
 Éltenek, és örömet halának!

Elnyerted immár ott is örök babér
 Tekertsed' Árpád édes Atyánkkal! — Itt
 Hervadhatatlan téli zöldből
 Áll koszorúd, hazabéli Lantos! —

Hová ragadtok mennyei képzetek? —
 Jer! jer Barátom! — Már oda a' Virág! —
 Itt halhatatlant nem reménylhetsz,
 Jer zokogásra fakadni újra!!

K. P.

A' Királyi Könyvtár Párisban.

A' híres Párisi Könyvtárban 1810dik esztendőben 300,000 kötetnél, 90,000 kézi-iratnál, 85,000 darab pénznél, 1,500,000 rajzolatnál, és képnél, 's végtére 7000 nemzetségi táblánál több volt. — Matthison a' maga emlékeztető irásában 333 lapon azt mondja: „A' Párisban volt mulatozásom' hetedik napját egyedül a' nemzeti Bibliothékának, és a' mellette lévő régiségek' museumának megnézésére fordítottam. Ezen roppant Könyvtár' nyomtatott könyveinek száma felmegy egy milliomra, és a' kéz-írományokkal, mellyek közül a' legneveze-

tesebbek a' Római Vatik ánumból valók, 19 nagy szála telik. A' drága kövek' és pénzek' felette nagy betse, az Isis' táblája, az úgy neveztetett Scipio paizsa, több drága régi Görög edények, sok Római érczből való tárgyak, a' gazdag Egyiptomi gyűjtemények, és a' Celtai, 's Gothus ritkaságok szivembe eltörölhetetlen bélyeget nyomtak."

A' Prágai híd Cseh országban.

Minekutánna már az előtt a' mostani fonóház arányában volt első fahíd 1159ikben, a' második pedig a' veres tsillaggal jelelt keresztcs-vitézek intézeténél volt híd 1342-dikben a' Moldova vizének rendkívül való kiáradása által egészen elszakasztatott, IVik Károly Tsászár' rendeléséből 1358dik esztendei Julius 9kén a' mostani felette erős hidnak fundamentomát megvetették, és tsak 144 esztendő mulva, az az 1502dikban Vladisláv Király' uralkodása alatt yihették tökéletességre, mivel idő közben a' Hussziák lázadása mind akkoráig megakadályoztatta. Azt mondják, hogy azon roppant híd' 180,000 ezüst tallérba került. A' hosszasaága 298 ölnyi, és egy rőfnyi, a' szélessége pedig 5 ölnyi 2½ rőfnyi. Annak magossága, midőn a' víz középszerű nagyságu, 20½ rőfnyinek látszik. Ezen híd tsupa négyszegű kövekből van építve, mellyek a' legjobb és a' mint némelleyek mondják bor- és tojásból való keveréssel vannak öszve ragasztva; egy ezüst filléren akkor 12—14 tojást

is adtak. A' hídnak 16 bolthajtása van. A hosszú idő által ezen hid' kőépítményei úgy megerősödtek, hogy a' kősziklához lehe hasonlítani, és semmiképpen nem lehet elrontani, (kivéven a' puskaporral való felhányatást); így 1650, és 1743dik esztendőben az egyik bolthajtás' rontásával tett próba sikertelen maradt. A' hídnak mind a két végén felette magos tornyok vannak, mellyek ellenzők gyanánt szolgálnak. A régi időben, Balbin tudósítása szerént, egész hidon csak egy fafeszület volt, hol ma is áll egy érzéből való; ezzel által ellenben van az igazság oszlopa a' Cseh oroslány, és Podiebrad György Király lóháton; de ezen emlékjeleket idővel a' Passauiak', és Svédok' bérohanása egészen elrontotta. A' XVIII dik század kezdetével a' híres mesterek minden kőoszlopra valamelyik Szentnek kőből faragott képét rakták.

A' Franczia Akademiának ülése Párisban.

Mult esztendei Augustus 25kén a' Franczia Akademia Báró Cuviernek mint Elölülőjének jelenlétében tartá az esztendei köz ülést, melly alkalmatossággal a' Társaság' állandó Titoknoka Andreux Úr több rendbeli jutalmakról tett tudósítást. A' többi közt volt az előbbeni esztendőben kitett, és 8,000 frankból álló jutalom, azon Tudósznak ígérve, ki a' felebaráti szeretetről legjobb munkát készít, de mind a' 27 benyújtott irományokkal az Akademia meg

nem elégedett. Továbbá előadta, hogy két hajadon fejér személy külön külön 5,000 frankot kapott Erkölts-jutalomúl. Az egyik vala St. Etiennei Françon Regina, ki noha szegény volt még is a' maga leirhatatlan szorgalmatossága által annyit szerzett, hogy egy olyan Intézetet állított fel, mellyben 80 ügyefogyott leányka szabad tartás mellett, nevelést kap; a' másikat Scheip-ler Louisának hívják, ez tiszteletre méltó Oberlin Urral társaságba állván, majd egész életét a' Vasgauban lévő Bardelà-Roche nevű falu' javára; és pallérozására szánta minden jutalom nélkül. Ezen fejér személy olly nagy lelku' volt, hogy még Oberlin Úrnak a' testálását is megvetette. Ezeken kívül volt 15 szegény sorsból való személy, kik tsudálkozásra méltó erköltsök miatt mindenik 600 frankot érő medályt kapott. Damiron Úr, ki a' Franczia országi Philosophiának 18dik századi historiáját kiadta, jutalom' fejében kapott 2000 frankot. Azután felolvasta Andrieux Úr a' régi Bibliothekákról, és a' könyvnyomtatás' feltalálásáról szólló verseket. 36 költemények közül, mellyeknek tárgya ezen feltalálás vala, kiválasztottak négyet. A' jutalmat kapta Legouvé Erneszt 22 esztendőös ifju, Ezt egészen felolvasták, és egy szívvel 's lélekkel helybe is hagyták.

Török Búza.

Ezen valóban nemes, nálunk régen és bőven termő tápláló növevényt, még tsak

most, és pedig ösztönözö jutalmak áltá vitték be Francia országba. — Egy Páris Tudósítás Dec. 4kén így szóll: „Azon külömbféle jutalmakat, mellyeket Bossange Úr a' török-búza (kukuricza) termesztésére kitett, a' következők nyerték el: Báró Louis Marquise Nicolai asszony, és Godefroy Úr. Más termesztök megditsértettek; és Berry Herezegnét, ki megparantsolta, hogy Rosny nevű jószágában több holdat török-buzával bévessenek, a' földmivelő Társaság megkérte, hogy köszönetének jeléül a' Társaságnak arany medályját elfogadná. Egy ügyes Párisi sütő Limet Uram török búzából igen szép könnyű lisztet öröltetett, mellyből jó ízű kenyeret sütött. Az Orvosok már próbákat tettek vele, 's egyik közülök, Dr. Petroz, ezt igen hathatós szernek találta az emésztő belek^o nyavalyája ellen. Orleáni Herezeg is, ki a' kukuricza-kenyeret jónak találta, ezen növevény^o tenyésztésének előmozdítását elhatározta.

A p r ó s á g o k.

Egy igen pajkos tsizmadia-inas, a' milyenek szoktak lenni mindnyájan, egyszer egy fülemülét hallgatott, melly igen kellemetesen énekelt. Egy idegen, ki szinte azt hallgatta, magán kívül, örömében így szólott: Illyen állatotskát magam is szeretnék; 50 forintot is adnék érette. Erre az inas az t felelte: kár volna annyi pénzt vesztegetni, így szólla az inas, műhelyükben van egy illyen

állat, a' melly valahányszor az ember reá néz, mindannyiszor énekel, és mind a' mellett 25 garasért oda adom. „Lehetetlen dolog, monda az idegen, vezess oda”! Jól van felele az inas, de most alúszik, jöjjön azonban az Úr hozzánk holnap reggel, és tsak a' mesterné után kérdezősködjék.

Achenből ezt jelentik: Sontagh énekesné, súlyos betegségéből tsak hamar meggyógyulván, folyó esztendei Februárius 9kén estve megis érkezett. Nagy volt az öröm őtet látni, ön ígérete szerint mind fog megjelenni Játék-szinünkön a' Párisi János daljátékban a' Navarrai Herczeg asszony' személyében. Azonban úgy látszik, hogy idő közben megváltoztatta szándékát, és többé theatrumi darabokban nem jelen-megkülömben tsak mint Concert-éneklőné, ennél fogva folyó eszt. 11kén és 13kán Concertet fog adni, az ide való theatromban. A' jövő hét elején Koloniába szándékozik menni, és ott is Concerteket fog adni.

Londonban nem régiben egy 102 esztendőős ember házastársul vett egy 25 esztendőős leányt.

Göttingában, hol az utszákat nem tisztogatják a' hótól olly gyakran, mint Bétsben, a' tisztátalanság még is haszonra volt egyszer. Egy Kováts lehányván a' háza' tejéről a' havat, ott vesztette el a' paputsát, felküldötte tehát az inasát, hogy azt hozná le, de az inas azt ottan meg nem találván, felküldötte gazdája a' padlás' kamaráiba,

hogy ott is keresse. A' gyermek zárva találván a' kamara' ajtaját, hogy kultsért másodszor is lemenni ne kénytelenítették, a ház' fedelén akart bemenni a' padlás kamarájába, de szerentsétlenségére elcsuszott és a' 4dik emeletről leesett, de semmi baja sem lett, 's felkelt; a' kultsért ment és a' mester' paputsát lehozta. Szerentséjére egy magos hó-halomra esett.

Leghosszabb pipa-szára van Lord...nak Edinburgban. A' szár 400 ölnyi hosszaságú és a' dohányzó szoba' falai végig vannak vele rakva. A' hosszú úton, és a' jó illatú száron által menvén a' füst, különös kellemetességű lesz.

Párisban egy kötélén tánczó társaság mutogatja magát, a' melly mindenféle tánczot főképpen a' Németet, Ecoiset (Skocziai táncz) és Minuettet fejen állva járja el. Álmélkodásra méltó dolog, hogy ezen Társaság 10 álló minutumig folytathatja a' tánczot. A' Társaság három férjfiből, három leányból, és két gyermekből áll.

Rejtett szó:

Az elsőre éket tehetsz,

'S ekkor egyből lehet száz,

Még bele is ereszkedhetsz,

De nem lakhatsz, mert nem ház:

A' kettőben — mint egészben —

Lakhatsz szép időben, 's vészben.

N. J.

Jegyzet: A' 19-dik számbeli Rejtett-szó: Ürge, üreg.

N^{ro} 21.

H A S Z N O S
M U L A T S Á G O K.
1 8 3 0.

A' megfagyott tagok ellen való orvosság.

Egy köz Újságban arra kérettettek a' világ Tudósai, hogy javasolnának valami gyógyító szert a' hidegtől megvett tagok ellen. Ezen kérésre e' következő két felelet botsáttatott közre. Az első javallat: „Nékem mint kalmár-inasnak mindjárt az első esztendőben megfagytak a' kezeim, és négy esztendő alatt, bátor minden javasolt orvosi szereket használtam, éles fájdalmat kezdtem érezni azokban, melly már Sz. Mihály napján elkezdődött, és Sz. Mártonkor már fel is tört. De a' 4dik esztendőben ezen nyavalyától megszabadultam, és pedig e' következő szer által. Egy Orvos javaslásánál fogva mintegy Karátsony' táján, minekutánna már a' kezeim 8 külömbféle helyen ismét kifakadtak, lefekvés előtt egy tollal megkenegtettem 3szor a' fájós helyeket savanyu só-szeszszel (spiritus salis acidus) annakutánna kezeimre gyapjú kesztyűt huzván, lefeküdtem. A' fájdalom a' spiritussal való kenéskor éles volt ugyan, de mindazáltal tűrhető, minthogy már majd

ollyan fájdalmas operatiokon is keresztül estem. Mint bámultam reggel, midőn felkelvén, kezeimet fejér foltotskákkal megtarkázva láttam, és az újjaimot minden fájdalom nélkül mozdithattam. A' bőr ezen naptól fogva kezeimről lehámlott, és én megszabadultam a' fájdalomtól. Azon idő óta ezen hathatós szert sok ilyen állapotban szenvedőkkel közlöttem, és mindenkor legjobb következése lett. — A' második felelet: „Kilencz esztendős koromban megfagyván a' lábaim, 29 esztendős koromig kéntelen voltam legélesebb fájdalmakat szenvedni lábaimnak szélein, sarkaimon, talpamon, és lábam' újjain. 1823dik esztendőben a' tél békövetkezése előtt, napjában gyakran megmosogattam szenvedő tagjaimat sáfránytinktúrával, és alig mostam fel egy fél unciát, már is meggyógyultak lábaim”.

Ismét elégett egy Theátrum!

Folyó esztendei Februárius 16dikán reggeli 1, és 2 óra között Londonban az Anglus dal-játékok' háza a' tűz' dühösségének áldozatja lett. Úgy látszik, hogy a' tűz a' játékszín' helye alól ütött ki, hol az előtte való nap gáz-tsővek voltak letéve, a' mellyekből estve szag terjedt-el a' theátrumban, honnét azt lehetett gyanítani, hogy a' gáz utat talált a' kifolyásra. Azonban midőn a' lángot észrevették, már irtóztató nagy erőre kapott, és a' theátrum' fedelén keresztül hatott. 20 minutum alatt az egész

épület tűzben volt, a' láng 30 - 40 lábnyi magosságra lobbant fel a' theátrum teteje felett, és porrá való égetéssel fenyegette mind azon ház-sorokat, mellyek résszerént az Exeteri, résszerént a' Katharina útszáiban valának. És tsak ugyan nem sokára az egész Exeteri útsza tűzben volt. Az utolsó tudósítások szerént egy ember sem veszett el ugyan, de a' jószágok' vesztesége rettenetes! Azt mondják hogy 15 roppant ház egészen megégett légyen. A' tűz mintegy 1 órával a' kiütése' helyén előbb szűnt meg, hogy sem a' vízi puskákat előhozták, és minekutárna már jelen is lettek volna ezen tűz-oltó szerek, a' víz fogyatkozása miatt sokáig nem használhatták, a' miért a' Londoniak ilyen esetben már gyakran panaszkodtak. Ezen égés' alkalmával a' nevezett theátrum' szinezetjei, (decoratio) drágaságai, és minden készületei a' vulkán' dühének áldozatjává lettek. A' megégett házak, egy Londoni tudósítás szerént nagyobb részént olyanok voltak, mellyeknek elvesztét nem igen lehet sajnálni, de még is azoknak tulajdonosa Arnold Úr szánakozásra méltó! kinek ekkor történt kárát 80,000 font Sterlingre lehet tenni (az az három fertály milliom ezüst pénznél többre) mellyek közül tsak a' legkissebb része volt a' tűz ellen megbátorságosítva. A' tűz olly hirtelen sebességgel terjedett el, hogy a' mondott házak' sok lakosai még mély álomban voltak, és midőn felébredtek kéntelenek voltak az ablakokról leugrálni.

Felette hosszú életű ember.

Nem régiben a' Bétsi Theátrumi Újság^s Kiadójának egy öreg rend tiszteletre méltó ember illy értelmű levelet nyújtott által: „Legbetsesebb Szerkesztető Úr! Én ezen levelem' rendében egy olyan élő emberről teszek említést, kinek 122 esztendő kora valójában ritka, és a' mi századjainkra nézve nagy figyelmet érdemlő tünemény. A' külső alkotása igen erős, és a' mit tsudálni lehet, igen finom hallással bir. Ezen agg ember mind lelki tehetségeiben, mind elevenségeiben, egy tseppet sem tsökkent meg, melly tulajdonságainál fogva ez előtt néhány nappal az egész társaságot mulatni képes vala, mindnyájan kéntelenítették rajta nevetni. Tsudálatos dolog, a' haja mind a' mellett olyan fekete, mint a' korom. Még most is félti a' feleségét, kit 28 esztendő korában mint 100 esztendő öreg házastársul vett. A' mostoha leánya 21 esztendő. Én mind a' kettőt láttam. Annak megbizonyítására, hogy a' teste' alkotása felette erős, az is elegendő, hogy ő sok mértföldet gyalog elmenni képes. Ezen öreg emberrel egy Bétsi Vendégfogadóban öszve jöttem, és azt tanátsoltam nekie, hogy a' maga ápoltatására nézve nyujtana be a' legkegyesebb Fejedelmünknek egy könyörgőlevelet, kitől is audientiát nyert. Magával vitte el a' kereszt-levelét is, mellynek tartalmából nyilván megtetszett, hogy ő 1708. Mart. 31kén született.

A' tél vészedelemi Spanyol országban.

A' f. e. Februarius 8dikáról költ Madridi Tudósítás a' most muló télről e' következendőket közli: „Februarius 1ső napján több hetektől fogva ismét értünk egy kis meleget, de következett napon a' tél megint beállott a' legnagyobb keménységgel. Majd 24 óráig szakadatlanul havazott, és a' mellette uralkodó éjszaki szél a' levegőt majd eltűrhetetlenné tette. Egy irtóztató hó-zivatar, melly a' mostani emberiség előtt egészen új tűnemény volt, mindnyájunkat a' legnagyobb szorongattatásba, és félelembé ejtett. Az útszák úgy megteltek hóval, hogy azokon a' kihordás előtt, járni lehetetlen volt. — Minden eleségbeli szereknek, valamint a' tűzi-fának, 's a' t. az ára igen nagyon felment, mivel az ország-úton felette bajos volt a' járás, részszerént a' temérdek sok hó miatt, minthogy Spanyol országnak némelly részeiben 10 rőfnyi magosságra esett, de leginkább a' sok farkasok miatt, mellyek nagy számmal minden tartományokban bolyongnak. Granjában a' Király' egyik mulató kastélyában, a' Tisztek a' Fejedelmi palotának ablakjairól kéntelenek voltak minden reggel valóságos lövöldözéseket tenni a' farkasok ellen, hogy azokat, ha tsak néhány óráig is, elijeszthessék. A' nagy éhség miatt még a' medvék is a' Santanderi, Aszturiai, 's a' t. hegyekből kibujtak, és ezen hivatlan vendégeknek száma felette

megszaporodott. — **Guadalaxara** a városában egy 17 esztendőös leánykát tulajdon lakásának pitvarában szaggatott széljel egy nagy medve, melly élelem' keresés végett ezen házba betsúszott, azután agyon verték. Mádridtól mintegy félórányi távolságra a' Pardóba vezető úton a' vas-kapu mellett találtak egy 2½ hónapos fiatal medvét (medve-botsot) eztet elfogván, Buen Retiroba a' királyi vadas-kertbe vitték. A' tél' keménységéről szólló több rendbeli tudósítások között a' következők érdemelnek figyelmet: **Cadixban** a' strázsát felváltáskor megfagyva, 's megmerevedve találtak, a' nélkül hogy lehetséges lett volna őtet ismét életre hozni. Az órálló-házak' nagy részét egy rendkívül való fergeteg lerontotta. **Argaudából** (la Mancha tartományban) azt írják, hogy némelly uraknak borai a' sziruphoz hasonló folyadékká változtak. — **Toledo.** A' Tajo folyója, melly ott több helyeken 12 várásnyi (18 róf) mélységű, Januáriusban a' benne lévő malmokkal együtt úgy befagyott, hogy sokan meg sem álmodták, hogy rajta bátran járhassanak. **Talaverában** a' kemény hideg miatt számtalan selyem-bogár veszett el. — **Kasztília.** **Tordeszállában** a' Duero vize úgy megfagyott, hogy a' lakosok rajta szabadon üzhették kedves játékjaikat. — **Aszturia.** **Pravia városából** jelentik, hogy a' lakosok nap' lemente után nem mertek házaikból hi-menni, mivel a' farkasok még nappal is,

kiket az országúton találják, öszve szag-
 gatják 's megeszik; csoportonként bejönnek
 a' városba éjjel, 's ha valamelyik udvart
 nyitva találják, minden ott találtató em-
 bereket 's marhákat, 's a' t. megfojtnak,
 éhségök' eloltására. Illyent jelentenek Pola
 de Lena városából is, 's azt teszik hozzá,
 hogy az egész tartományban, még a' legkö-
 zelebb lévő helységekkel is a' közösülés fél-
 be van szakadva; a' juhok, és ketskék a'
 hideg miatt ezereknként dögölnek, és a' far-
 kasoktól elszagattatnak, valamint a' szar-
 vas marhák is; és hogy tavaszra egész tar-
 tományban egy marha sem lesz. Január.
 15kén egy medve az istállóba beteszott és
 egy borjut megevett. A' farkasok, medvék,
 és vad-disznók még a' házakba is bemennek
 's a' t. Egész Spanyol országban attól tartan-
 nak, hogy a' szőlők olaj-fák, 's vetések
 mind oda lesznek." (Igy ezen országot cso-
 portosan érik a' tsapások; a' mult nyáron
 az irtóztató sok és nagy földindulások, 's
 most a' szörnyű hidegek sanyargatják.)

A p r ó s á g o k.

Dublinban két kis leányt mutogatnak,
 kik az egyik oldalon karjoknál, és czomb-
 joknál fogva öszve vannak növe. Ezeket
 nagy figyelemmel nézi minden ember. Az
 orvosi vizsgálatból az sült ki, hogy ezen két
 leány nem egyhasú gyermek legyen, hanem
 egy otsmány pénz-nyerekedőnek áldozatja.

Az attyok egy elszegényedett Franczia seb-orvos. Ezen nyomorult teremtések' karjairól, és czombjairól egészen a' húsig lehúzta a' bőrt; ezen tagokat mesterségesen össze ragasztotta 's növesztette egymással. A' kegyetlen atya be van fogva, és most azon vannak, hogy ennek két ártatlannak, ha mindjárt fájdalmas operatio által is, vissza adják előbbeni szabadságokat.

Látván egy kotsis, hogy mennyi megelégedéssel mutogatta magát Londonban, és ezért mennyi pénzt kapott a' tűz-Király (Chabert), és a' követ evő, kihirdette, hogy ő érzéketlen marad, akár miként verjék is. Eddig minden nap három-négyszáz botot adatott magának, és mind a' mellett egy szót sem szóllott. Figyelmet érdemel a' boltja felett lévő Jelentés, melly így szóll: Itt lehet látni Klootschat Jamest, Stieglernek ő Felsége' lovászá-
nak volt kotsisát. Állhatatosan képes kiktartani a' legkeményebb bot- és korbáts-
ütéseket. 500 egész 1000 bot ütésig vernek rajta, és még az orrát sem fintoritja-el. 5 és 6 óra között legtöbb ember megy nézésére, minthogy mutogatása végett ez a' legkedvesebb órája. Egy személy 6 pencent fizet.

M e s e.

Óriási tőkén, 's nemem' királyától
Vagyok; 's nagyvá lenni a' természet gátol;
Hajdan itta levem' kis gyermek annyával,
'S most megvetett állat ropogtat fogával.

L—r. F.

Jegyzet: A' 20-dik számbeli Rejtett-
szó: Szoba.

N^{ro} 22.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 0.

Koronázott Jutalom - írás.

Derczeni Dercsényi Pál Úr tett 1828. eszt. Junius hónapján 100. Cs. Kir. darab aranyból álló Jutalmat, egy olly legjobb írásra, melly ezen Czim alatt: „Javallatok a' Magyar Mezei Gazdák számára” — a' Pesti Nemzeti Casinó Directiójának beküldődik, és elhatározta, hogy azon Jutalom, egy különösen e' végre választott kiküldöttség által íteltetnék oda. Ezen kiválasztottság a' következő Tagokból állott vala öszve: Gróf Andrássy György, Appel Károly, Festetics Antal, Gróf Károlyi György, Somssich Jó'sef, Gróf Széchenyi István, Báró Vesselényi Miklós. Az ezen Kiküldöttség jelenvaló többsége által hozatott, 's ezennel közönséggé teendő Itélet így hangzik:

Azon 13 számú Jutalom-írások között, mellyek a' Pesti Nemzeti Casinó Directiójának vizsgálás végett beküldődtek, tisztelettel tellyes említést érdemelnek: Először egy kisedet felette derék Értekezés német nyelven 's a' következő mottóval: „der Acker und Weinbau nährt die Menschen; die Industrie aber bereichert sie”, — mivel azom-

han ezen Értekezés, a' Mezei Gazdaságnak csak egyes részével foglalatoskodnék, 's ezen oknál fogva maga a' Szerző a' jutalomról lemondott, ez eránt csak azon kívánság nyilatkoztatik ki, hogy bár ezen kis munka kinyomtatattása által közhasznúvá tétetnék.

Egy más Német írás ezen mottóval: „Noch viel Verdienst ist übrig. Auf! Hab's denn!” közönséges és értelmes írásmódjával szerkeztetve sok jót foglal magába, csak hogy a' Szerző kevésbé ügyelt, a' Jobbágyság 's kissebb Mezei Gazdák mostani fenn álló környülményire, a' közbirtokosság akadályaira, és a' Jobbágyság kötelezésire.

Mind ezen tárgyakra, egy szóval azon bilincsekre való nézve, mellyek a' kissebb Magyar Mezei Gazda földjének minden magasb kimiveltségét nehezitik, 's általjában az Industria sebes előmenetelét, 's nagyobb tehetőségét az Orzágnak hátráltatják — nyomtatott Balásházy János Úr, egy igen jól gondolt, és elkészített munkát magyar nyelven, mellynek kétség kívül minden béküldött Jutalom-írások között legnagyobb az érdeme. De mindazonáltal Balásházy Úr több a' Jutalmazó által szabott feltételekre nem tökéletesen felelt meg. Az Értekezést inkább egy bővebb mezei gazdasági munka nevezetes bevezetésének lehet tekinteni, azért; mivel ebben inkább az elmozdítandó akadályok számláltatnak elő, mintsem egy a' környüállásokon alapult, és egyenesen a' sikeresebb miveléshez vezető utasítás fog-

laltatik. Továbbá a' Szerző — a' Jutalom-írás egyenes ellenére — munkáját, mellynek a' Casinó birtokában kellene maradni, időnek előtte tette nyomtatás által közönséggé. Minthogy azonban a' Szerző a' többek közt azon tárgyat, hogy kellessen az ifjúságot jó idején a' rend szeretetére 's szorgalomra szoktatni? főképpen 's alaposan fejtegette; egyébbaránt pedig a' kisebb Gazdák' számára egy kirekesztőleg practicus utasítást, melly egy úttal előbbeni munkájának második részét fogja tenni, szándékoznék kiadni, ezeknek következésében, azon illetén esetre meghatározott Jutalomnak 70 aranyból álló Accessitje Balásházy János Úrnak oda ítéltetik, Derczeni Dercsényi Pál Úr pedig ezennel megkérettetik, hogy megjelenése után az egészét pótoló második résznek, vagy a' kisebb mezei gazda gazdaságát tárgyzó útasításnak, mellynek véltől kidolgozása, az előbbeni bémutatott tehetség próbáinak következésében tellyes bizodalommal reméltetik az oda ítelt accessitet, a' 100 aranyból álló Jutalom egész értékére emelje fel.

Egyébbaránt minden esmeretlen Szerző emlékeztetik, béküldött irásának, kezénél lévő nyugtatvány vissza adása mellett — a' Pesti Nemzeti Casinó udvari mesterétől leendő visszavételére, csupán a' fellyebb említett kisdéd irás ezen mottóval: „der Acker und Weinbau nähret die Menschen die Industrie aber bereichert sie.“ — hogy ha t. i. a' Szerző

nem ellenzi, kivántatik a' Nemzeti Casinó Directiójánál tovább is megtartatni azért, hogy a' környülállásokhoz képest kinyomtatattása által minél hamarább közönségesse tétethessék. Ezen írásnak tehát érdemes Szerzője ebbeli akaratjának a' Casinó Directiójánál teendő kijelentésére ezennel megkéréttetik. Pesten Martius Hónap' 13án 1830. eszt.

A' Jutalom ítélésre kiküldött Választottság.

Borzasztó Történet.

Mult Februárius 21dik és 22dik napjai között éjjel Odesszában a' régi Contumácia-házban olly különös környülállásokban vitetett végbe egy irtóztató véték, melly minden ember' figyelmét magára vonja. A' mentő-bárka' emberei közül két Matrózok (az egyik Nápolyi, a' másik Ausztriai volt) több esztendő óta egy szobában igen béke-ségesen laktak, és soha senki sem vette észre, hogy alattomban gyűlöltek volna egymást, avagy valaha pereltek, vagy czivakodtak volna egymás közt, sőt kiiki azon vélekedésben volt, hogy ezek testi lelki barátok. A' fentemlitett éjjel lefeküdvén az Ausztriai, tsak egyszer valami éles fájdalmat érzett a' torkán, mellyre fel is ébredt, és körül nézván magát, megismeri pajtását, ki a' fejsze' élével a' nyakát el akarta metszeni. Mihelyest félre tsapta a' gyilkoló szert, első dolga az volt, megkérdezni őtet, mit akar vele elkövetni? erre a' Nápolyi

gyilkos: „Hát még beszélsz?” felemelvén a' fejszét, azzal főbe akarta vágni. A' szerentsetlen még is olyan szerentsés volt, hogy az ütést félre vágta, leugrott az ágyból, segítségért kiáltott, és olly nagy erővel ment az ajtónak, hogy azt kitörte, azon a' sok segítségért való kiáltások közt, a' pitvarba szaladt. A' gonosztévő, egyik kezében éles kést, a' másikkban fejszét tartván, üzőbe vette. A' nagy lármára öszve isoportozott a' sok nép, és a' pitvarba futott; a' Nápolyi Matrózt illy módon felfegyverkezve és vérrel béketskendezve találván, megfogták, és keményen megkötözték. Látta-e a' gyilkos a' büntetésnek el nem kerülhetését, vagy nem is akart elszaladni, már akár hogy legyen a' dolog elég az hozzá térdre esett, és fentszóval így kiáltott fel: „Engem csak az Ég ítélhet meg elkövetett tettemért” a' kezében lévő késsel úgy által szurta szivét, hogy azonnal kiadta a' lelkét. Az Ausztriai Matróz több helyeken megsebesített, de azt mondják, hogy ezen sebek nem halálosok. A' Törvényszék most azon van, hogy az okát kinyomozhassa, mi indithatta a' Nápolyit ezen véres tett' elkövetésére, hogy éppen azt gyilkolja meg, kivel több esztendő óta a' legszorosabb barátságban élt, és a' kit ő mindenek felett szeretett. A' gonosztettet követő környűllások olly rendkiűll valók, hogy csak a' megteendő vizsgálódásból sülhet ki, mint ravasz gyilkos követte-e el ezen vétket,

vagy pedig valami elméleti megháborodásnak következtében?

A telhetetlen Domery Károly.

Ezen nagy evő született Benchanban Lengyel ország² szélén. Hoche nevű hajón mint tengeri katona szolgált a' Francziáknál, de B. T. Warren Anglus hajós Kapitánytól elfogattatván 1799dikben Liverpoolba vitetett. Domerynak 8 testvére volt, kik valamint az attyok is, a' rendkívül való nagy evés által megkülömböztették magukat. A' kérdésben forgó Domery Károlyt ez a' nagy ehetés csak 13 esztendőskorában vette elő. Mint szolga naponként két emberre való ételt kapott, a' harmadikat pedig maga szorgalmatossága, 's munkája által szerezte magának. A' háboru² idejében, vagy máskor, midőn húsa és kenyere nem volt, napjában 5 font fűvet evett. Csak egy esztendőben megemésztett 174 résszerént döglött, résszerént eleven matskát; a' nagy éhezés miatt néha meg sem várhatta, hogy az illyes állatok egészen megdögöljenek, hanem evés közben még czinczogtak fogai között. Felette sok kutya, 's patkány lett áldozatja az ő megtelhetetlen gyomrának. Ha az éhség² környékezte, nem válogatott az állatok² nemében. Midőn a' hajót, mellyen szolgált, elfoglalták, Domery Károly egész nap semmit sem evett. Egy emberlábott vett a' kezébe, mellyet az ágyúgolyóbis elszakasztott vala, és azzal mega-

karta farkas-éhségét enyhíteni, de egy Matróz ezt észrevévén, a' lábot a' tengerbe vetette. Fogságának ideje alatt a' kirendelt, és gyomrához mérséklett portióján kívül minden nap megevett egy matskát, és mint egy húsz eleven patkányt, minthogy a' nyers húst mindenek felett szerette. Egy ideig 12 ember portióját rendelték neki, és ezt tökéletesen megemésztette. Tsak egyetlen egyszer rontotta el a' gyomrát, mivel 3 font gyertyát, és több font nyers húst evett meg kenyér, 's főzelék nélkül, és ezekre felette sok vizet ivott. A' kórházban minden betegnek az orvosságát megitta, mellyet a' betegek be nem akartak venni, a' nélkül hogy a' gyomrát legkevesebbé is elrontotta volna. 1799dik esztendei Sept. 17dikén Domery a' fölöstököm' alkalmatosságával reggeli 4 órakor megevett 4 font nyers marha-húst, és 9 órakor Johnson Doktor' jelenlétében 5 font nyers ökör-húst, egy font gyertyát, és megivott azokra egy palaczk porter-sert, és mind a' mellett tsak egy óráig volt jóllakva. Délutánni 2 órakor ismét annyi húst, és három palaczk sert adtak néki. Midőn a' fogságból kiszabadult, útjában azt mondotta, hogy ő mégegyszer annyit megenni képes lett volna. E' szerint tehát Domery Károly naponként 14 font nyers húst, két font gyertyát evett és megivott öt palaczk porter-sert. Fogságában egy pipa-dohányt szíjt, megivott még egy palaczk portert, lefeküdt, és a' legjobb

gyomorral kelt fel. Domery vala 6 lábnyi és 3 hüvelyknyi magos, sápadt, és sovány ember,

A p r ó s á g o k.

Januarius hónap' folytában Franczia országban ismét 281 kibujdosottak jelentették magokat, kik az akkor elfoglalt jószágaikért kármentést kívánnak. A' köz adóságok' nagy könyvébe beirt követelések tőke pénzben már 808,158,687 frankra mennek, mellyeknek kamatja 24,244,909 fr.

Franczia országban 1814ben tsak 91 Pair volt; azóta 367re szaporodtak.

1830dik esztendő a' híres képirókra nézve igen szerentsétlen volt. Ebben halt meg Lawrence Londonban; Peters Rómában; Lampi Bétsben; és Kraft Kopenhágában.

Rejtett szó:

Az egésznek első részét

Látod a' Nap kezdetén,

Másikát a' paraszt Tál-nak

Feltalálod közepén,

Harmadikát a' vig Darázs

Az elején hordozza,

'S ugyan ez a' minket nyomó

Vádnak végét okozza.

Fris az elméd, ne akadj fenn

Tollam' nehézségein,

Az egészet feltalálod

A' Balaton' szélein.

Papp Ignác.

Jegyzet: A' 21-dik számbeli Mese: Makk.

N^{ro} 23.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 0.

---

*A' Londoni szolgák, 's szolgálatok a'
Vendégfogadókbau..*

Az olyan idegen, ki először van London városának egyik nagy vendégfogadójában vagy Kávéházában, elegendőképpen nem tsudálkozhatik az oda való szolgálaton. A' szolgákat (kiknek nem igen tulajdon nevek a' Marqueurs, vagy Garçon nevezetek) itten közönségesen lesőknek nevezik, és minden tekintetre nézve méltán megérdemlik ezen nevezetet; mert ezek szüntelen mozgásban vannak, szüntelen forgolódnak, minden intést szemmel tartanak, minden parantsolatnak fejet hajtanak; sőt még többre megy ügyességök, mivel úgy látszik, hogy a' belépő vendégnek még az akaratját, 's gondolatját is kilesik, és sietséggel előzik-meg a' legkissebb kívánságot is, még pedig olyan alázatossággal, olyan tsuszva-mászva 's rabszolgához illő lélekkel, melly az idegen vendégnek szemébe tűnik; de ez az ön haszonkeresésnél, és felette alacsony lelkúségnél nem egyéb, mert magok' viseletében, és szolgálatjokban egészen a' ven-

dég' erszényéhez alkalmaztatják magokat, és hol gorombák, hol felette alázatosak. Mert ha az ilyen helyekre egy olyan vendég jó p.o. a' ki mindjárt az ajtó' küszöbén leveszi a' kalapját, és lassu szóval hívja a' szolgát, tekint ugyan az ilyen vendégre, de helyéből megsem mozdúl; ha az ember megkéri valamiért szépen közelítvén feléje; ő a' fejével int, de azért kétszer, háromszor is elmondhatja az ember ki vánságát, míg betelleyesíti. De ha valaki feltett kalappal, 's büszkén lép a' vendégfogadóba, vagy kávéházba, ha felfuvalkodva, és mindent megvető nagy göggel megy által a' szobákon, a' nélkül hogy a' jelen lévő társaságot tekintetbe is venné, ha valaki nagy lármával oda veti magát az üres székre, kiterpeszti a' lábát, hogy a' mellette menők beléje botlanak, ha erővel is oda surja magát valaki téli időben a' kályhához a' legalkalmasabb helyre, és innen Stentori hangon elkiáltja magát: „Marqueurs vagy Garçon ezt is ezt is” hogy ha valaki azon szolgákat száraz, nagy kevély pajkos hangon szólítja meg, 's a' nélkül hogy reájok tekintsen, parantsol a' mit kíván — már ekkor az ilyen ficzkókban az a' bizodalom támad, hogy az ollyas vendég gazdag, adakozó, és nagy Földes uraság legyen, már akkor nem tsaksiet, hanem a' villám módjára repül és azt hozza, a' mit kívánt a' vendég, és ollyan tisztelettel viseltetik az ember, eránt, hogy az

egész Publikum eránta, figyelmetessé tétetik. Egy szempillantás alatt leveszi, 's elteszi az olyan vendégnek kalapját, pálczáját, és felső ruháját a' nélkül, hogy parantsolta volna, vagy tsak észre vette volna. Tsak nyujtsa ki az ember a' lábát, mindjárt lehúzzák a' tsizmáját, hogy a' sártól, vagy portól megtisztítsák, és míg az inas tisztítja, egy pár alkalmas paputset hoznak és határtalan szerentséjöknek tartják, ha felhuzhatják az ember' lábára, és készen lévén a' tsizmája, ismét azokat huzza fel. Ha az ember a' reggelit elvégezte, vagy meg ebédelt, és el akar utazni, tsak kiáltson: „Waiter” tüstént ott terem, minden lélekzet nélkül, és mozdulatlan a' szolga ott áll az ember előtt, és minekutánna távolról jelentette volna magát ezen szókkal: „Íme Uram itt vagyok! hallgatva, és szóval elvárja a' vendég' parantsolatját. Végtére ha a' vendég még az Ujságba tekint, 's aztán szinte mint eleintén száraz, 's kevély hangon: „a' Számadást, és a' lovamot!” Felel a' szolga „Igen is Uram” és fut. De bezzeg fizetés ideje alatt lehet pillantani kritikus szemeket, mert ha a' vendég fösvénykedik, alkudozik, az eddig való aláztosság és tisztelet gorombaságra változik; ellenben ha a' vendég a' számadónak tsak a' Summáját tekinti, nem ügyelvén az egyes tárgyak' kitett árára, 's oda veti néki a' pénzt, ismét lovát parantsolván, akkor az embert Istenség gyanánt nézik. A' Szolga

(Waiter) elhozza a' kalapot , a' botot , felsegíti az emberre felhuzni a' felső ruháját , és imitt amott lekeféli , 's a' házi tselédek' két sorjai között előre siet egészen az ajtóig , és annak mind a' két szárnyát felrántván , ki bötösátja a' Vendéget , és földig meghajtja magát. Midőn az ember egy Sillinget nyom markába , és ő ezen szókkal : „God bless your Honour” az Isten áldja meg uraságotat , és másodszor is a' földig hajtván magát , berekeszti a' maga szolgálóját.

Különös rászédés.

Tizennegyedik Lajos Király' idejében , egy Francia Nemes Anjou nevű városban , kastélya előtt egy felette hosszú hársfa-sétálóhelyet (alléet) készítettett , melly egy Szabó' háza által egészen el vala takarva. Gyakran meg akarta venni a' földes Úr a' házat , de a' Szabó semmit sem akart róla tudni. E' szerént a' nemes embernek tsak egy módja maradt , tudniillik a' ravaszság. — Egy alkalmatossággal a' Szabó felhivatattik a' kastélyba , és ottan meghagyatik néki , hogy az Uraság' minden tselédjeinek új ruhát készítsen , a' mellyet haladék nélkül a' kastélyban kelletik varrni , és haza menni mind addig nem szabad , míg készen nem lesz. Az udvarban igen jó alkalmaztatása volt , t. i. enni , inni elegendő , puha ágya , és illendő jutalma , de a' mellett keményen vigyáztak ám reá , hogy egy

lépést se távozzék el a' kastélytól. — Midőn a' munkának vége szakadt, Szabó mester uram a' tellyes megelégedésnek legnagyobb kinyilatkoztatásával botsáttatott el. Örven-
dezve mene ő haza a' szokás ellen való
hosszú hársfa-alléen, de a' házát többé nem
találta. Erre megvakarván a' fejét, azt gon-
dolta, hogy álmodik; midőn a' legna-
gyobb tsudálkozásban tovább menne, 's ke-
resné a' házát, tsak azt veszi észre, hogy
egy ház előtt áll, melly éppen olyan volt,
mint az övé, tudnivaló dolog nem azon a'
helyen, de még is az ő háza volt. Ezt ő
minden oldalról jól megnézte, megpróbálta
a' kulcsokat, felnyitotta az ajtókat, bément
a' szobákba, mindent a' maga' helyén talált.
A' szegény Szabó azon vélekedésben lévén,
hogy őtet megboszorkányozták, az ágyra
tsapta magát, és végtére elaludt. Más nap
reggel a' dolgot egy zatskó arannyal értésé-
re adták. A' földes Úr a' Szabó távollété-
ben élt az alkalmatossággal, mert az alatt
a' Szabó' házát elbontatta, 's más helyen
éppen úgy fel is építtette. A' dolgot többé
megváltoztatni nem lehetett, és így a' Sza-
bó kéntelen volt a' fortélyos tréfa mellett
jó kedvű lenni.

Az Állatok' nagy kora.

Tattershallban Lill Robertnél találtatik
egy nagy ritkaság tudniillik: egy szamar,
melly már 48 esztendő, és mind a' mellett
a' maga kötelességét híven, és pontosan

végzi el. Azonban úgy is bánnak vele, mint egy házi baráttal, és ha még két esztendeig él, az Anglus újságok majd korbeli Jubileumról tesznek tudósítást, a' képét pedig kőre írják, és az minden nemes állatok' tenyésztője előtt nagy betsben fog tartatni. — A' fentemlitett szamarat a' korra nézve jóval felyül haladja Glenthamban (Lincolshirei Megyében Angliában) egy lúd, melly már a' 100 esztendőt felyül multa, hosszú ideje alatt alkalmatossága volt több 100 maga fajtabelit a' nyárson látni, mellyet nagy filozofusi lélekkel nézett, és mind a' mellett békeségesen töltötte el századját.

A p r ó s á g o k.

A' Párisi tündöklő férjfiui világban ismét módiba jöttek az úgy nevezett tekekalapok (ezek hasonlítanak a' Nagy-Szombathi Tótok' kalapjaihoz), hanem most keskeny felhajtott karimájok vagyon, és jobban állnak, mint a' több esztendő előtt viselt széles karimások.

Nagy Alfred Angliai Király a' maga idejét három szakaszra osztotta, tudniillik 8 órát szánt alvásra, evésre, és testi mozgásra, 8 másikat, imádságra, és könyvek' olvasására, 8 óra a' Kormánysház ügyeinek elintézésére vala feláldozva. Hogy pedig ezen három idő felosztás mindenkor pontosan megtartassék, szobájában éjjel nappal égett 6 viasz-gyertya, mellyek közül mindenik 4 óra múlva elaludt, és az időnek

elfolyását jelentette. (Akkor még 900dik esztendőben, nem voltak órák).

A' Sz. Pál' templomát Londonban kezdték építeni 1675dik eszt. ben, és 1710dikben végezték. Ennek magossága 340 láb, hossza 500 láb, szélessége 180 láb. Építése 736,752 font Sterlingbe került.

A' legutolsó farkast meglőtték Angliában 1648, Skócziában 1680, Irlandban 1710dik esztendőben.

Corkban (Angliában) 1787dikben meghalt Barri nevű olly testes ember, ki 574 fontot nyomott. 16 emberre volt szükség, kik koporsóját vigyék; és midőn a' sirba eresztenék, elszakadoztak a' kötelek. Még 1785ben mindennap kilovaglott. Ezen Barri egykor valami erős emberrel abban fogadott, hogy 480 font terhet hamarabb felrak a' lóra, mint amaz; 's az által nyerre meg a' fogadást, hogy ő maga üle a' lóra, midőn a' másik hijjában erőlködött, a' maga nagy terhét felemelni. — Posonyban is 1785ben meghalt egy ember, ki végtére 488 fontot nyomott. Ez egy Finátzy Ferencz nevű Kalmár volt. Testét 12 izmos ember alig tudta kivinni.

A' Caillé Úrnak Tombuctu városába tett útazása, mellyet óhajtvá vártak, még is valahára három kötetben kijött. A' Párisi Geographia Társaság a' Kiadónak, mint első Európabelinek, ki ezen titkokkal tele városba eljutott, jutalomúl adott 10,000 fran-

kot (a° szerentsétlen Clapperton későbbén érkezett oda).

Több újságok' következésében azt mondják, hogy egy Vera-Cruxban lakó Franczia orvos, olly hathatós szert fedezett fel a° sárga hideglelés ellen, hogy 100 betegek között alig halt meg kettő vagy három.

Mennyire kedvelik Párisban a° Theátumot, tanubizonyságul szolgál Scribe theátrumi költő, ki esztendei theátrumi munkáiért, mellyeket 1829 adtak, kapott 120,000 frankot (48,000 for. P.P.), és a° mint mondják, folyó esztendei munkáiért még többet fog kapni, mert ezek közt sokkal nagyobb darabok lesznek, mellyek a° nagyobb játékszinek' számára vannak készítve, és számos Publikumot gyönyörködtet.

Lyonban Febr. hónap 5dikén támadott tűz' alkalmával, kéntelenek voltak a° vízipuskákat olvadt hóval megtölteni.

Rejtett szó:

Fogd markodba az egészet,
 'S vijj, míg mind el nem enyészett
 Az ellenség előtted;
 De tsak úgy, ha izmos, erős
 Tsonkított része, ekkor hős
 Nevedet ditsóited.

Jegyzet: A° 21-dik számbeli Rejtett szó: Nád, (a° kitett szavakban a° mondott betűket véve).

N^{ro} 24.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 0.

---

*Hasznos tapasztalás a' Lóhere szárít-
tásáról.*

A' Lóhere, akár mellyik faj légyen az, igen jó és tápláló takarmány, ha a' maga épségében feltakaritathatik, de vajmi bajos és talán csak szerentse a' kényes Lóhere takarmányt jó állapotban felvenni; mert ha essők áztatják a' rendet, megfeketedik és elrohosodik, vagy el is rohad, ha heves nap szárasztja, gyűjtés által java a' leveleinek le-töredezvén, a' tarlójában hasztalan vész el és úgy szölván csak kórójával elégit ki, ha pedig nyersesen rakódik öszve, a' rakományba romlik meg. Így volt a' dolog velem is, míg nagyobb figyelmet nem fordítottam ezen betses takarmány' szárítására de nem is lón hijába törekedésem; mert a' kívánt czélt szerentsésen elérém. Óhajtanám hogy ajánlásom leg alább azok által, kik, a' Lóhere takarmány szárításában még járatanabbak elfogadtatnék.— Az első kaszálást, melly Május hónapban szokott történni, hadd renden, mind addig, míg jól meg fonnyad és pirkad, aztán gyűjtesd mintegy 4 lábnyi szélességű petrenczékbe, a' magas-

sága lehet akár egy óles, ne félj hogy a' szél eldöntse vagy el hordja, 's azon módon petrenczékbe vagy kupaczokba a' szél meg járván, negyed vagy ötöd napra, ha pedig az idő alkalmas hamarébb is ki szárad, melyet nem szükség többé bolygatni, hanem szekerre rakván bé kell hordatni. A' 2ik kaszállás, minthogy az idő már száraztöbb két nap alatt meg szokott fonyadni, úgy szinte petrenczékben is hamarébb ki szárad az első kaszállásnál. A' harmadik kaszállás pedig a' másodiknál is hamarébb fonyad és szárad. A' ki 4ik kaszállást is tétethet, mely alkalmasint Septemberben történhetik, úgy intézze mint az első kaszállást, mivel ez időben olly hirtelen nem szárad mint a' két középső kaszállás. A' Lóherét, midőn már gondolnók hogy száraz lehetne, ellenben úgy tetszik hogy kórójában még van nedv, úgy tudhatni meg, hogy lehet e' ősze rakatni vagy sem, ha a' petrencze közepéből kivált az utolszor ősze rakottakból egy tsumót ki húzván, abból egynehány szál vastagabb Lóhere szárat jó erőssen ősze vissza tsavargatok, melyekből ha nedvesség ki nem fatsartathatik, jele annak hogy száraz. Ezen szárítás-mód a' leveleket megmenti gyűjtés közben a' letöredéztől, azonkívül, ha egy hétig verné az esső a' petrenczékét is, a' Lóhere mindég zölden 's jó állapotban marad, mert mivel tsak fele száradásában vólt ősze rakva, úgy

negfekszik a' teteje, hogy abba a' viz bé nem szivároghat, tsak a' petrenczék legyenek öszve rakva, és ne legyenek szélesek 's törpék, mentől keskenyebb, annál hamarébb szárad.

D. F. Gazda-Tiszt.

A' viszontagságokkal tellyes Gyűrű.

Párisban a' minap egy nevezetes történet adta magát elő, melly arra tanit, mint kellessék az embernek magára vigyázni, és a' különben magokban legártatlanabb tárgyaktól is tartani. Ch*** Grófnak három hónaptól fogva volt egy Komornykja, ki mód felett ügyes ember vala, úgy hogy a' Grófnak ennél soha jobb, 's hivebb tselédje nem volt; de ezen fiatal ember olyan hegyke volt, hogy őtet senkihez sem lehetett hasonlítani. Egyszer a' Gróf egy nagy társaságba mene, a' gála-ruhája le vala téve az öltöző szobájában, az asztalon azon drága gyémántos gyűrűje állott, mellyet a' Gróf az előtt kevés hetekkel Ő Királyi Felségétől ajándékba kapott. A' Komornyk kiváncsi volt egynehány minutumig a' Gróf gála-ruhájában lenni, ennél fogva felhúzta a' gála-kaputot, mejjére függeszté a' Rendek' czimereit, felköté a' kardot, végtére a' drága gyűrűhez is nyult, és azt újjára fel is huzta. Így felpompázva a' tükörbe nézett, és a' teste' állásában gyönyörködött. Éppen azon pillantatban meg áll a' ház előtt egy hintó, a' Gróf felszalad a' léptson; a'

gyűlésből t. i. kihivattatott, hogy sietne a Királyhoz. A' Komornyk meghallván ezen szót: Hol van Károly, kinek e' pillanatban kelletik engem felöltöztetni? (Lehet gondolni mitsoda helyheztetésben volt a' Komornyk). A' nagy ijedtségben a' Komornyk tsak hamar lehányja a' ruhát, a' Rendeket, a' kardot, de a' drága gyűrűt le nem huzhatta az ujjáról, mivel az megdagadt. — A' Gróf mind inkább közelített az öltöző szobához Károly megesmeri Urát, ki meg sem álmodta, hogy az ő ruháival, és drágaságaival tréfát űztek. A' Komornyk nem tudott máskép magán segíteni, hanem a' gyűrűvel együtt elillantott. A' Gróf bélép a' szobába, és látja, hogy a' ruhája a' földön, a' Rendek' czimerei öszve keverve, 's széljel hányva, a' kardja egy karszék megett; ilyen rendetlenségben találván öltöző szobáját, mit gondolhatott egyebet annál, hogy valami tolvajnak kellett oda be-tsúszni. Tsenget, hívja a' Komornykját; igen de ez már eltűnt volt. Ugyan ezen pillanatban veszi észre, hogy a' gyémántos gyűrűje oda van. Azonnal a' bátorságra ügyelő hivatalhoz küldött, a' gyanu természet szerint a' Komornyikra esett, 's ennél fogva üldözőbe is vették. A' Gróf a' Királyhoz sietvén, ott is előhozta a' vele történt szerentsétlenséget, és a' gyémántos gyűrű elveszését; az alatt a' Komornyikot elfogták, ki éppen akkor állott egy aranyműves boltjában, lereszeltetni akarván a' gyűrűt az ujjáról; hijában mentegette magát.

ártatlanságával, hijában adta elő meggon-
dolatlanságát, mert mindent csak mese, és
hazugság gyanánt tartván, a' fogházba vit-
ték. Ezen dologra nézve vizsgálódás is ren-
deltetett, melly alkalmatossággal jelenté
magát egy kéményseprő, ki a' dolgot észre
vétetlenül végig nézte, 's megesküdött,
hogy e' dologban Károly Komornyik a' bá-
ránynál ártatlanabb. — Erre Károlyt sza-
badon eresztették ugyan, de a' Gróf többé
vissza venni nem akarta az olly embert, ki
az ő ruháját magáénak nézi.

Nevezetes Találmány.

Német-Alföldön egy közönséges rézmű-
ves olly felfedezésre tett szert, melly a' leg-
nagyobb figyelmet érdemli. Minden ember
előtt tudva vagyon az, hogy a' harang, ha
csak legkisebb repedést kap, azonnal el-
veszti hangját, és az ember kéntelen az
ollyan harangot nagy bajjal, sok költséggel,
és gyakran minden siker nélkül újra önt-
tetni. Az említett mester már sok eszten-
dő óta mindég azon törte a' fejét, hogy kel-
lessék ezen rosztat eltávolztatni, és a' dolgon
könnyebb módon segíteni, és ezért a' szom-
szédjai megtévelyodottnak kezdték tartani,
nem is igen sok hibázott, hogy bé nem
zárták, mivel ő ezen próbákkal éjjel nap-
pal foglalatoskodván, a' maga mesterségét
szegre akasztotta, 's a' feleségét, 's gyer-
mekeit éhezettette. Végtevére még is felfedez-
te szerentsésen a' nagy titkot, és tsekély

költséggel, 's legjobb kimenetellel már 20 nagy haragnál többet igazított meg, melyekről a' Törvényhatóságoktól szép bizonyító-leveleket is kapott. A' titok ebből áll: A' meghasadt harangot le kell venni, és azt a' földön karimájával felfelé kell állítani. Annakutánna a' hasadék széleit úgy kell megfűrészelni, reszelni, hogy annak mélységében egy ék forma darab fát lehessen alkalmaztatni; ezen ék, formája lesz azon darab ércnek, mellyet azután kelletik a' hasadékba alkalmaztatni. Továbbá az egész harangot belől 's kívül meg kell tölteni szénnel, úgy hogy a' harang mindenütt a' mennyire lehetséges, egy formán melegedjék meg. Végre 10- vagy 12 minutumig csak a' hibás rész felé kell nagyon fújni a' tüzet, és ugyan azon időben a' harangba belé alkalmaztatandó három szegű ékforma érczet meg kell tüzesíteni. Mihelyest a' hasadék széle és az új ércz-darab tüzesítés közben már megfejeedett, 's majd olvadni kezd, el kell vetni a' szenet a' hasadékból, 's el fújni belőle a' hamut, aztán meghinteni póríttsal (borax). Annakutánna harapófogóval fel kell kapni azon darab érczet, azt a' repedésbe alkalmaztatni, és kalapáttal lassan oda kovátsolgatni. A' kalapáts ütései inkább megmelegítvén az érczet, az úgy oda forrad, mintha öntötték volna. Mihelyest a' munkának vége van, a' harangot meg kell hűteni, és ismét olyan hangja lesz, mint az előtt. Ha az ember a' ha-

ang szélének csak azon részét tüzesitené meg, melly hibás, az ércz kinyujtásában aló különbség azt okozná, hogy a' harang másutt hasadna meg.

Xdik Károly Franczia Országi Király.

Xdik Károly Franczia Király noha már 30 éves esztendejében vagon, még is jó erővel bír és felette munkás. Rendesen reggel 7 órákor szokott felkelni. Heted fél órákor Misét hallgat, és 8 órákor fölöstökömöl. A' reggeli eledele hús, főzelék, és egy paczk bor. 9. órákor Királyi dolgaihoz lát, 10 órákor elfogadja a' Ministereit, és udvari Tisztjeit. Szóval eggyetlen egy napot sem vévén ki, a' haza ügyeinek igazgatására szánja magát, mert úgy tud mindent, a' mi történik, mint a' Ministerei. Mindenféle Ujságokat olvas, sőt az Anglus Tudositásokat is. 5ödfél vagy 6 órákor leül az asztalhoz, asztal után minden estve játszik egy parthé Visztet, 10ed fél órákor már ismét vissza huzza magát háló-szóbájába. Igen ritkán szokott rosszul lenni, mert rendes életmódja, és felette nagy mértékletessége mindég jó egészségben tartja. Még most is úgy lovagol, mint egy 30 esztendős fiatal ember. A' vadászatban fáradhatatlan. Nagyon jól tud ugyan kártyázni, de egy Louis-d'ornál soha fellyebb nem játszik. Keveset beszél, de a' mit beszél, fontos, és kellemetes.

A p r ó s á g ó k.

Az a' rege támadott minden felé, hogy a' fetskéknék egyik neme télen által, el nem költözik, hanem a' viz alá merül. A' Königsbergi kerületi Kormányshékben igen nagy jutalom tétetett fel annak, ki olly nemű fetskéket talál téli időben a' viz alatt; azonban még egy sem találkozott, a' ki ollyan fetskét béküldött volna a' Kerületi Kormányshéknek; úgy látszik, hogy ez a' rege tsak menda monda vagy inkább nyers hazugság.

Azt mondják, hogy Sz. Pétervárott a' Költők (Poeták) számára egész oskolát állítottak volna. Ennél fogva kiknek a' vers írásra kedvök van és arra alkalmasok, itten felette nagy ápolást találnak, és eszöket úgy pallérozhatják, hogy a' száraz tudományokra többé nem szorúlnak.

Egy Amerikai Könyv-Szerző azt állítja: hogy a' Spanyol, minden fontos dolog előhozásakor elalszik, az Olasz muzsikál, a' Franczia tánczol, a' Német pipázik, ha van dohányja, az Anglus eszik mellette, és az Amerikai mindenekről beszél. (Hát a' Magyar mit tsinál? — azt meg nem írta.)

Rejtett szó:

Három betüm míg él, soha sem szendereg,
Két utó betümben kis patakként tsereg.

Jegyzet: A' 23-dik számbeli Rejtett szó: Kard, Kar.

Elhunyt lantos Költök' sírjára.

Ier bús Melpomeném, szorjunk sírjára Virágnak
 Emlékül nefelejtst sirva, zokogva mi-is!
 Hozzd szomorú sípod' 's zengd: Hunnia Flakkusa
 elhunyt;

Sírjatok oh Músák mind valamennyi nagyon,
 Olly nagy Férjfi után nem szégyenkönnyeket ont'ni,
 A' ki magyarnak fényt szerzeni éle — hala.

Elhalt Quintilius, 's gyász verseket ira Horácunk
 Mája' liához, 's hogy sírni utánna szabad.

Megkönyezék hajdan, 's méltán böles Szokrates estét,
 Mert nemes erkölcsnek nagy tanítója vala,

Ier hát Melpomeném szorjunk sírjára Virágnak
 Emlékül nefelejtst sirva zokogva mi is!

Jámborság', szelid erkölcs', szép tudományok',
 okosság'

'S tiszta magyarságnak volt jeles öre Virág.

Hány magyar ifjú hős fellobbant jóra utánna,

'S a' szép mesterség' böles követője leve!?

En is, bár dőren, seregének utánna koválygok,

E' szomorú lant is néki köszönje valóm.

Öt soha nem láttam — harsog Czitarája fülemben

Még most is, mikoron hant takarítja porát. —

Sem sírját, se hazáját meg ne tiporja örökre

Ellenség, úgy lessz nyugodalomba Virág.

Így hát Melpomeném szórtunk sírjára Virágnak

Emlékül nefeletst, vissza lakomba vonúl.

Dubicsánacz György
 Humbajai Administrator.

Különös Birka-Nyavalya.

T. Rigyitzai Kováts Mihály Úr Báts Vármegyéből a' következő Irását közölvén, a' gazdaságot kedvellő hazafiaktól e' részben adandó világositást ohajt.

A' közelébb mult 1829dik esztendőben Rigyitzai birtokomban természetményeim között hajdinát is vetttem, mellyet azonban, mivel az esztendei mostoha idő folyása, kiváltképpen pedig a' nagy szárazság végett úgy szollván minden mag nélkül való hüvelyeket hajtott, kéntelen voltam takarmánynak lekaszáltatni. Mult Februariusban egy szárnyékban, és egy helyen lévén az ürü falkáim az anya birkákkal, és azok buza szalmával, és szénával élvén, az ürü falkának ugyan a' fent említett hajdina takarmányt adattam, de ezt harmad napnál tovább nem folytathattam, mivel az egész nyájon e' következő nyavalya ütött ki.

Minden nap, kivált reggel kemény hidegek lévén, a' birkáimnak semmi bajok nem volt; felmelegedvén az idő, egyszerre mód nélkül megdagadt a' nyakok, fejk, és a' fülök annyira, hogy letsüggött, az orrok felett már messziről látható vörösség mutatta magát; ez után másod, és harmad napra olly nagy viszketegség jött reájok, hogy homlokaikról a' bőrt ledörgölték. Minden részekben úgy a' füleken is valami sömör formájú varasodás látszott, melly több napok mulva leeset. Ezen betegségben né-

nelly része a' fejét tsóválván, mint a' vak mindenek neki ment; azonban szemök fe-
 rére valamint nyelvök is tiszta volt, és sem
 zájokban, sem testöknek egyéb részei-
 ben tüzesség nem látszatott. — Én több
 gazdaságbeli Munkát olvasván, e' veres Or-
 áncznak (Rothlauf) leírásában azt találtam:
 hogy ezen nyavalya attól is származhat,
 ha a' birka olly takarmányt eszik, mellyre
 a' mint mondják, mérges harmat esett;
 de ezen véleményemben nem lehetek meg-
 győződve azon okból, mivel az említett nya-
 valyának különböző külső jelei vannak, mel-
 lyeket az én birkáimnál észre nem vettem,
 és a' mi több a' birkák mindég jó izűn et-
 tek, és ittak, 's belőlök ezen nyavalyába
 egy sem veszett el. Az anya birkák az ürük-
 kel egyféle takarmánnyal élván azzal a'
 különbséggel: hogy azok hajdina szalmát
 nem kaptak, meggyőződtem arról: hogy
 ezen nyavalyát egyenesen az említett takar-
 mány okozta annyival inkább: mivel Juhá-
 szaim November vége felé az anya bir-
 káknak szinte azon hajdina szalmát adván
 és akkor is a' nap melegen szolgálván, ugyan
 ezen nyavalya ütötte ki magát rajtok. —
 Ezek így lévén, a' gazdaságot kedvellő ha-
 zafiak által a' nyavalyának nevét, valamint
 azt is, ha valyon árthatott-e az érdeklött
 takarmánynak a' harmat, elhatároztatni
 ohajtanám.

A' dohányzás' rendszabásai.

A' tájékra, mellyben él az ember, jól vigyázzon a' termések' választásában. Innen lapályos, nedves, és ködös tartományokban ártalom nélkül lehet erősebb dohányt is szívni; ellenben magas helyeken fekvő, vagy száraz, és szeles tartományokban gyenge dohányt kell választani; hogy itt az eledelet, valamint a' testi alkotást tekintetbe kell venni, igen természetes dolog. — 2or ivás nélkül a' sok dohányzás nagyon árt a' testnek, és ezért azokra nézve, kik ülve dolgoznak a' dohányzás tsak a' nyugvás óráiban tanátsos. — 3or A' ki sokat szokott pipázni, válasszon magának gyenge dohányt, mert a' gyenge dohány a' velőt nem tüzesíti annyira, és nem is olyan ártalmas a' tüdőre, és gyomorra nézve. — 4er A' pipázás legésségesebb reggel a' felkelés után fél órával; délután, ha már az emésztés megtörtént, az az ebéd után mintegy 2 óra múlva; és estve a' lefekvés előtt egy órával. Reggelenként egy pipa-dohány szükséges a' torokban, és szájbán lévő nyál', és takony' külön választására, és kiköpésére; ha az ember dohányzás közben a' nyálat lenyeli, megkönnyebbül a' mejje, 's hasa; valamint az egész test a' napi munkára alkalmas lesz. Az ebédutánni dohányzásnak az a' haszna vagyon, hogy az emésztő erőt újonan feléleszti, és a' gyomrot megtisztítja minden ebéd-maradéktól. Egy pipa-dohány

a' mondott tulajdonságai miatt résszerént az érzést kitsinyítő ereje által nem csak a' fekvés előtt vidám helybeztetésbe ejt bennünket, hanem tsendesebb éjtszakát is szer. De ezen haszna a' dohányozásnak csak akkor van, ha a) az ember józan fejjel kél fel, és egy kis pipátskával szíj; mert ha az ember már korán reggel néhány pipákkal szíj, azokra rest, lankadt, kábult, és részeg leszen; b) ha ebéd után valaki nem mindjárt dohányzik. A' dohány ingerlő ereje a' szájban nyálat okoz, melly által az emésztő szereknek ereje nem kevéssé megkisebbítettik. A' pipázás közben való köpdösés az emésztésre nézve felette ártalmas. c) A' lefekvés előtt sem sokat, sem későn nem kell pipázni, mert ez által nem csak az álom elüsztetik, hanem az éjjeli nyugalom vagy egészen elmulik, vagy legalább félbeszakasztathatik. — 5) Dohányzás közben a' mennyire csak lehetséges, a' kiköpéstől tartóztassa kiki magát, mert nagyon kiszárád a' száj, és az emésztő edények felette meggyengülnek. — 6) Dohányzáskor, a' mennyire csak lehet, kevés füstöt kell eresztetni, mivel a' füst bevévén magát a' fejbe, annak minden részeibe sebesen el fut, kábulást okoz, és a' szájban maga után tsipős ízt hágy, kimondhatatlanul megsaporítja a' nyálfolyást, szárít, és végtére megtámadja a' mejjet, és a' tüdőt. 7) Egy pipa-dohány sokkal egészségesebb, ha azt az ember szabad levegőben, vagy valami ma-

gos szobában szívja. Az alacsony szobákban való dohányzás, főkép ha az ember sokat pipázik, és nagyon füstöl, a' tüdőre nézve igen ártalmas.

Báró Humboldt' Jegyzései a' bányákról.

Báró Humboldt Sándor Úr az Ural, és Altai hegyek' bányáiból kikerülő nemes érczek' mennyiségéről a' következő tudósításokat közli: „Az Orosz birodalom, hivatalos tanulevelek szerint 22,000 márk aranyat, és mintegy 77,000 márk ezüstöt kap bányáiból esztendőnként. Nevezetesen 1828 dikban kikerült a' bányákból 1) aranyban 318 pud=21,256 Koloniai mark; 2) ezüstben 1093 pud=76,498 márk. 3) platinában 94 pud=76,570 márk.—E' szerint a' bánya' mivelésből esztendő alatt bejött arany teszen 4,896,000 Burkus tallért, az ezüst 1,071,000 tallért, öszveséggel 5,967,000 tallért. Maga az Ural hegye 1814től 1828ig 1551 pud az az 108,553 márk nemes érczet adott, mellynek betse pénzben 23,881,000 tallér. Most közelébb 1829dikben az elsőbb hat hónap alatt az Urali bányákból kikerült: 1) aranyban 142 pud és 2 font; 2) platinában 43 pud és 31 font. — A' Spanyol gyarmatokból Amerikában, a' mint másutt megjegyzettem, feltalálások' idejétől fogva 1803ikig, az az 311 esztendő alatt 3,625,000 márk arany, és 512,700,000 márk ezüst, melly idő alatt a' Braziliai arany-ásás legalább kétszer gazdagabb lett, az egyéb Amerikáénál. Ezt tellyes hihetőséggel bátran lehet

enni 6,300,000 márkra. De a' Braziliai gazdag arany-ásás tsak 1752diktől 1761ikig tart, a' midőn Báró Eschwege előadása szerént esztendőnként 48,000 márkot hozott bé. Midőn B. Humboldt a' Spanyol gyarmatokat elhagyta, ezüstben az esztendei kiásás vala 3,460,000 márk. (Tsak Mexikóban volt 2,340,000), aranyban 45,000 márk, Új Gránadában a' mostani Kolumbia nyugoti részében 20,500 márk. Azon ezüst, mellyet három századtól fogva kiástak az Amerikai föld gyomrából, ha minden idegen részek-től megtisztitanák, és összeolvasztanak, formálna egy olyan golyóbist, mellynek általmérője tenne 63 Párisi lábot.

Hathatós szer a' megéttetés ellen.

Dr. Herbst egy Értekezésében közhirré tette azon nagy fontosságú tapasztalásait, mellyeket a' méreggel való megéttetésnél vett észre, 's mellyekből kitetszik, hogy a' Berlini kéksavanyal való megéttetés' esetében igen hasznos, ha a' megéttett állat hideg vízzel leöntetik. A' nevezett Doctor erre a' következő próbát tette: Némelly kutyáknak beadott Berlini kék-savanyt (Blau-säure) másoknak a' nyaktsigai érbe (vena jugularis) azt befetskendezte; minekutánna a' megéttetésnek, és közelítő halálnak legvilágosabb jelei feltetszetek, hideg vízzel megöntözte őket, a' mire azonnal jobban lettek, 's egészen helyre állottak azon állatok. Ezen próbának következése az, hogy

a' Berlini kéksavanyuak, ha mindjárt az több is, mint a' megölésre kívántatik, hathatósága eloszlik, 's az organismusnak nem árt, ha fejét, hátát, sőt egész testét hideg vízzel megöntözik. Jó volna ha az Orvosok más állatokkal is hasonló próbát tennének, és az embernek is ezen erős méreggel való megétetésekor, hamarjában a' javallott hideg vizet használnák, melly talán elevenítő foganatját itt megmutatná. (Archiv für Anatomie und Physiologie 1828.)

A p r ó s á g o k.

Nem rég találtatott-fel egy új, és rendkívül hirtelen mód a' selypeskedés', vagy nyekegés' meggyógyítására. A' feltaláló egy New-Yorki Asszony, kinek neve Leigh, és azt Malebouche Ur ki most Brüsselben lakik, Europába általhozta. De még eddig a' módot titokban tartják. Már több selyp gyermekén, sőt Berlinben egy nagy emberen is, ki 10 esztendő óta egy, a' fején kapott guta ütés miatt felette nyekegő (makogó) volt, igen szerentsés következással tettek próbát, 's mindnyáján 3 nap mulva tisztán beszéltek. A' mint mondják, nem orvosi, hanem tsak oktató mód által gyógyítatnak. (A' Medicinisch-chir. Zeitungból).

M e s e.

Többnyire mozgásban vagyok, és ez ha erősebb, Rettenetes módon képes pusztítani hatalmam; Emberek, ám ti is mind bennem 's általam éltek.

Jegyzet: A' 24-dik számbeli Rejtett szó: Vér, ér.

N^{ro} 26.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 0.

Hazai Művészség.

Az egész tsinosabb Haza előtt tudva van Ehrenreich Pesti lakosnak azon buzgó igyekezete, mellyel a' most elhunyt nevezetes Hazafiaknak képeit néhány esztendőktől fogva tsinosan rézre metszve kiadja. Ezen Képgyűjteményből most a' 21dik Fogás jelent meg, a) Ürményi Ürményi Ferencz, a' Magyar Tenger melléknek, Fiume városa és szabad Kikötőhelyének Kormányozója, 's a' t.; b) Hadadi Gróf Vesselényi Ferencz, Murány Vár' Örököse, Magyar Ország' Nádor - Ispánya, 's a' t. (szül. 1608. Maj. 29. Meghalt 1667. Martius 29.:) amaz eleven képről rajzoltatott Hofbauer által, ennek eredeti képe a' Ts. Kir. Könyvtárban találtatik, (itt Bauer által rajzolva); mind a' kettőt Ehrenreich Úr ismérletes mesteri ügyességgel, és pontossággal metszette rézre. Amaz fényes hivatalával, mellyet visel, Igazgatóhoz illő höltseségével, és kellemetes komolyságával, 's nyájas nagyságával tiszteletre gerjeszti maga eránt a' nézőt; ez régi magyar vonásaival, egyedül tsak

neki — a' nagy Vesselényinek — illő saját magos homlokával, mély gondolatokba merült ábrázatjával, 's kidőlő nagy szemekkel azonban mégis tsendes méltóságával emlékezetbe hozza az elmúlt idők' viszontagságait, mellyekben az egyik fő, de szerencsés személyt ő játszotta.

Egyéb^b eránt a' tisztelt Művész még a' mult Decemberben kiadta a' 20ik Fogást, mellynek tárgya volt: a) Székhelyi Majláth György, Ó Kir. Fels. Személyes Jelenlétének az Itéletekben Helytartója, 's a' t. b) Kiss Asszonyfalvai Istvánffy Miklós, Magyar Országnek Al-Nádor-Ispánya, 's a' t. (szül. 1535. Maj. 25. Meghalt 1615. Apr. 30.) Amazt rajzolta Kis Solymosi Simó, ezt Bauer azon eredeti képről, melly az Ambrazi Gyűjteményben találtatik; mind a' kettőt Ehrenreich metszette. Amannak most is köztünk ragyognak fényes érdemei; ezt történeti nyomozásai halhatatlanná tették; mind a' kettő birói székében nagy szolgálato-
kat tett a' Hazának, méltó társak, hogy a' maradék őket egygyütt tsudálja, 's emlékezetben is tisztelje. A' művészet, melly annak eszközlését segíti, olyan, hogy a' derék Mesternek méltó ditséretére válik.

Prókátori ügyesség.

Villars Francia Marsal egy vizsgáló Biztosságnak Elölülőjévé rendeltetvén, gyűlés-helyéül választotta a' Conti Vendégfogadót, mellyhez több nevezetes épületek

artoztak. Az azokban nagy számmal lakó
 polgároknak megparantsoltatott, hogy más
 szállás után lássanak, és a' házból tüstént
 kitakarodjanak. — A' roppant épület lakó-
 iai között volt egy Prókátor is, ki egyszer-
 smind Iró név alatt vala esméretes; ez
 roha 87 esztendő ember volt, még is igen
 ris egészséggel birt, és nagy megelegetéssel
 akott a' szállásán. Midőn neki is tudtára
 esett, hogy a' szállásból ki kell mennie, irás-
 ban folyamadt a' Marsalhoz, hogy engedné
 meg nékie, hogy a' hátra lévő napjait tse-
 lességben tölthesse régi szállásán. E'beli
 kérése meg nem hallgattatott ugyan, de ő
 is állandóul lakott, és a' házból kiköltözni
 semmiképpen nem akart. Erre felette meg-
 boszonkodván a' Marsal, maga ment a'
 nyakas Prókátorhoz, ki őtet egész tisztelet-
 tel fogadta el, de egyszer'smind kinyilat-
 koztatta, hogy ha néki egy olyan nagy
 Hadi Vezér meg nem engedi, hogy Capitu-
 latio által szállását megtarthassa, kéntelen
 léssen más nagyobb Hatalmasságnak szövet-
 ségét keresni, mellynek nehezen, — mi-
 tsoda? — lehetetlen lesz ellentállani. Ezen
 szavakkal által nyújtja a' Marsalnak az ak-
 kori Regens Orleáni Herczeghez szóló kö-
 nyörgő levelét, melly ezen szavakkal fe-
 jeztetik be: „Nagyon kérem Magosságodat,
 engedje meg, hogy itt halhassak meg, hol
 vagyok, és Villars Marsal Úrnak, ki soha
 egy várat sem támadott meg a' nélkül,
 hogy azt be ne vette volna, soha egy tsa-

tában sem hadakozott a' nélkül, hogy ne győzött volna, parantsolja meg, hogy egy szegény ősz embernek, ki menedékhelyét az ötödik emeletben tartja, ostromlásával ne fárassza magát." — Erre az igazgató Herczeg e' következő feleletet adta: „Tsak erősen és állhatatosan tartsa magát, és ha tsak ugyan megtámadják, szólljon az Úr, én azonnal segítségére sietek.” Fölöp. m. k. Utóíráás. „Én azonban eleségről gondoskodom.” — Minekutánna a' Marsal ezen levelet egészen által olvasta volna, kötendő békeség' jeléül kezét fogott a' tisztességes öreggel, és azt mondta: „Ha a' szövetséges társa nem volna olyan hatalmas, én Confoederatiót ajánlanék.” „Éljen az Úr egészben, és a' legnagyobb békeségben.”

Szép' feltalálás a' szükség' esetében.

Néhány esztendő előtt két testvér (szabó-legények) az Angliához tartozó Jamaika nevű nyugot-Indiai szigetbe mene. Minthogy szegényeknek a' hosszú utazás által az erszényök annyira meglapult, hogy nem voltak képesek a' megmaradt pénzen ottan műhelyt állítani, olyan módot gondoltak ki, mellynél fogva 60—80 font Sterlinget szerezhettek magoknak, tudniillik: egyik közülök a' másikat meztelenre levetkeztette, a' haját leberetválta, a' testét egészen feketére festette, és szeretsen gyanánt 80 font Sterlingért eladta. De a' hamis szeretsen éjtszákának idején elszökött, és ismét fejérre

mosta magát. Hijában tett a' kárvallott jutalmat annak, ki az elillantott rabszolgáját előhozza. A' tsalárdság világosságra soha sem jött. A' két testvér a' ravaszság által szerzett pénzzel kereskedést indított, és azzal ők több esztendő' lefolyta alatt 20,000 font Ster. tettek szert, melly summával Angliába vissza tértek. Elmenetelök előtt betértek azonban a' hamis szeretsen' rászedett vevőjéhez, és a' 80 font Ster. az attól járó kamatokkal együtt vissza fizették, ki nem győzött elegendőképpen tsudálkozni elmés feltalálásokon.

Almát és Körtevelyt betűkkel megjelelni.

A' gyümöltsnek azon része, melly a' nap' sugarainak ki van téve, míg a' fán függ, mindég megpirosodik, vagy felette szépen megsárgul, az árnyékban lévő ellenben mindenkor szürkés vagy világos sárga marad. Hogy tehát a' czélt sikerrel elérhessük, szükséges az almának vagy körtevelynek a' naphoz fordult részét vászonnal vagy papirossal béköttni, de a' békötés előtt a' vászonba vagy papirosba azon betűket, vagy vonásokat, mellyeket a' gyümöltsön az ember látni kíván, bé kell metszeni, úgy hogy a' nap azon vágásokon, vagyis hasadékokon általsüthessen; e' szerént a' kívánt czélt el lehet érni, és azt a' nevet vagy vonást, mellyet a' gyümöltsön formált a' nap, több esztendeig láthatni.

A' Görög országi katonaság' felosztása.

Minekutánna a' Februárius 4dikén, és 26dikán tartatott Londoni Conferentiákon a' Szövetséges Hatalmasságoknak Képviselői által Görög országnak jövődöbeli sorsa végképpen elhatározottat vólna, méltó hogy némelly bizonyos kútfejekből meritett Datumokat közöljünk ennek az országnak állapotjáról; és pedig

Az utóbbi két esztendő alatt a' Görög Száraz i tábor, és Hajós sereg nagy változásokat szenvedett. A' tábor most részszerént regulázott, részszerént regulázatlan katonaságból áll. A' fő Vezér Generális Trezel, egy Franczia, a' General-Stábnak feje Moliere Úr, Franczia; fő Tisztartó (Intendant) Sanquet Úr, Franczia; a' fő Biztosságnak (Commissariat) feje Cottier Úr, Franczia; fő fizető Mester Paulo Úr, Joniai; Pattantyússág-Director Pauzier Úr, Franczia; 's a' t. egy szóval a' fő Tisztek, és az egyes seregek vezér Tisztjei mind idegen nemzetbeliek, többnyire Francziák. A' regulázott seregeknek száma 2247 főből áll, és a' Görög országi várakban fekszik felosztva: Nápoliban 850 ember, Vezére Piza Ezeredes Kapitány, Nápolyi; Korinthusban 250 ember, Vezér-tiszt Fabricius, Dániai; Patrasban 524 ember, Vezér-tiszt Rayko, Orosz; Porosban 60 ember, Vezér-tiszt Abbati, Korzikai; Lepantóban 258 ember, Vezér-tiszt Obester Pieri Piemontból; Koronban, Messolongiban, Grabusában hasonlóan idegenek a'

Vezér-tisztek. Egyedül Vonicza, és Malvasia az, hol a' vezérek született Görögök. Navarin és Modon a' francziák' kezében vagyon. A' Koroni várban Villani Úr, Nápolyi, most neveztetett ki vár-őrző-vezérre. — A' reguláztalan seregeknek száma a' 300 emberen kívül, kik Moreában a' rendkívül való Biztosoknak kísérő őrjei 8492 főből áll, két táborra oszolva. A' kelet Görög országi tábor 4530 ember, a' nyugot Görög országi 8962 ember. Vezére egyiknek sints, minthogy Gener. Church és Herczeg Ipsilanti 1830dik esztendei Jan. 1ső napján a' fő vezérségről lemondottak. Ezeknek a' seregeknek új organizációja két Biztosra van bizva, kik is Gróf Capodistrias Ágoston az Elölülőnek testvére, és Obester Rhodius, de a' kiknek többféle nehézségekkel kell küszködniök az új rendnek behozásában, és felállításában. — Ezek szerint Görög országnak száraz ereje öszveséggel 10,739 emberből áll, kiknek tartása esztendőnként 15 milliom Piaszterbe kerül. — A' Tengeri erő igen leszállott. Ennek fő Biztosa Gróf Capodistrias Viaro az Elölülőnek másik testvére. A' Görög Hajóssereg most tsak 1 fregátából 1 korvetből, 3 gőz-hajóból, 9 brigából, 5 ágyus tsajkából, és 28 kis egy-egy ágyus hajotskákából áll. A' hajós sereg tartása esztendőnként kevéssel több 2 milliom Piaszternél. — Igy hát a' költség a' száraz, és hajós seregekre öszvesen 17 milliomra mégyen; melly summa az ország jövedel-

mét egy milliommal haladja. A' többi költségeknék ide tudásával felemelkedik a *Deficit* közel 15 milliomra esztendőnként, az első két költsönnek kimaradt *Intereseit* ide nem is értvén.

Helyes észrevétel.

Egy *Anglus* kidolgozta *mathematice*, mellyik korban 14 esztendőtől fogva 39ig reménylhet egy leány főköttő alá juthatni. Ő nagyobb meggyőződésére felvett 1000 férjhez ment asszonyt, és azt találta, hogy ezek-közül 14 és 15 esztendő közt férjhez ment 32; 16 és 17 között 101; 18 's 19 között 219; 20, 's 21dik közt 233; 22 's 23 közt 165; 24 's 25 közt 102; 26 's 27 közt 60; 28 's 29 közt 45; 30 's 31 közt 18; 32 's 33 közt 14; 34 és 35 közt 8; 36 's 37 közt 2; 38 's 39 között 1. Ebből megtetszik világosan, hogy 20—21 esztendős korban legtöbb leány megy férjhez, valamint az is, hogy 38—39 esztendő között 1000 leányból alig lesz egy asszony.

Rejtett szó:

Három első, mikor romlik
 Fájást okoz a' gonosz;
 Öt végsőből, furtsa dolog,
 Nyoltz jó szám léssen egy rossz,
 Hét betűt számlál az egész,
 Örökös föld, melly el nem vész,
 Grófok birják már régen
 Tsak egyedül egy néven.

Nagy - Abonyból.

Jegyzet: A' 25-dik számbeli *Mese*:
Levegő.

N° 27.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 0.

Spitzberga.

E' Tartománynak félelmes, és valódi romantzos tekintete vagyon. A' mennyire a' szem ereje hat, nem lát az ember mást hegyeknél, meredekéknél és szikláknál. Ezek között hevernek jég dombok, mellyek patakokból erednek, midőn ezek a' hónap olvadásakor a' hegyek oldalainál le folydogálnak, Télen a' hó, nyárban az esső, a' melly gyakran leesésében azonnal meg fagy, folyvást nagyobbakká teszük azokat. A' jég ezerféle különös, 's ritka formákat tüntet a' szem eleibe, mellyekben a' játszi képzelődés élő fákat, várakat, Templomokat, dülledékeket, hajókat, czethalakat láttatik látni. Ezen jég dombok' között két leginkább nevezetes a' két jég hegyek neve alatt és az egész környékben leg magosabbaknak tartatnak.

Ha az ég tiszta, és a' nap a' vidékre süit, akkor a' ki látás rendkívül tündöklő. Gyakran az aranyban usznak, mint az elnyugovó nap sugárai, gyakran a' legvilágosabb kében lebegnek, mint a' zafirok, né-

ha a' prismának minden szineit veszik magokra, és fényekkel a' legdrágább köveket is meg haladják. A' sűgárok, mellyeket vissza vernek, sértegetik a' szemeket, és a' levegőt rendkívül való fényességgel betöltik.

Smearingburg nevű kikötő hely a' Hollandusoktól találtatott fel. Ők egy kis Coloniát próbáltak ide szállítani, de az első lakosok a' következő télben minnyájan elvesztek. Még ma is láthatni ezen Coloniának nyomait. Az ő kályháik, lábosaik, korsók, fazékaik, és más keteputáik még azután sokáig meg maradtak kemény jég képeben, minekutánna magok a' házi butorok már össze rombolódtak.

(Folytatása következik.)

Egyszerű, még is igen alkalmas Kertész Flastrom a' Gyümöltsfa oltáshoz.

Tapasztalhatta a' ki közönséges kertész flastromot szokott a' Gyümölts fa oltáshoz használni, millyen bajos azt a' fátskákra felkenni, mivel a' levegő tüstént megkeményíti, vagy pedig újjainkhoz ragad inkább, mint az illető óltványhoz, annakokáért igen bajos és unalmas az illesztetése. Én tavaly szükségből sokkal alkalmasabbat tsináltam, melly így készül: végy sárga viaszt és lenmagolajt egy arányt, 's vas lábasha főzd jól össze, mellyet meg hűtvén, ha kemény, tégy

hozzá több olajt, ha puha több viaszt, és főzd ismét öszve, melly kihülvén mindigárt használható. Az illy óltó flastromnak igen jó fogása vagyon, mert meg nem keménykedik és az oltványokra legkissebb alkalmatlanság nélkül fellehet kenni.

D: F.

Belle - Isle' viszontagságai.

A' nyugot-Indiai Társaságnak egyik hajója, melly útját eltévesztette 1720ik esztendőben, a' tenger folyása által nyugot felé a' Sanct Bernhard-öbléhez éppen azon fél-sziget mellé vettetett, melly mostan Belle-Isle név alatt esméretes. Öt katona tiszt felüle a' többi között azon tsajkára melly ezen esmeretlen darab földről vizet hozni indult, mihelyest a' partot érték, azonnal a' Tisztek vadászni kezdettek, de észre vetetlenül annyira eltávoztak a' parttól, hogy eltévelyedtek. A' tsónakkal sokáig várakoztak reájok hijában, és mivel semmi feleletet sem kaptak a' kiabálásra, visszatértek a' hajóhoz. A' hajós Kapitány olly kegyetlen volt, hogy a' vasmatskákat felszedette és az öt katona-Tisztet ott hagyta. Sokáig bujdostak a' szerentsétlenek ide'stova a' posványos puszta partokon, a' legnagyobb szorongattatásban, hogy majd a' vadlakosokkal szembe jőnek, kikről jól tudták hogy ember-evők. Közülök egy más után

négy az éhség miatt megis halt ; az ötödik , ki életben maradt , és kit Belle-Isle-nek neveztek , megtette az utolsó tiszteletet , és saját kezével szerentsétlen társainak holt tetemeit a földel betakarta , hogy a' vad állatok meg ne egyék. Belle-Isle több napokig ide'stova bújdosván , a' mit talált a' kutyájával felosztotta , de ezen kutyát egy tigris - matska megsebesítette , 's e' miatt kénytelen vala azt a' gazdája megölni , 's minthogy felette éhes volt , azt megis ette. Az éhségtől mindég jobban gyötörtetvén , 's midőn már alig viselhetné-el az inség' sulyát , ember - nyomokra talált ; ezeket követvén , egy folyóvizhez jutott , hol egy tekenyőt lelt , mellyen általeyvezhetett. Túl a' folyón azonnal megállították a' vad emberek , kik éppen akkor hal- 's hus aszalással foglalatoskodtak , ezen vadak elíszonyodtak a' szerentsétlen' soványságától , levetkeztették , ruháit magok közt felosztották , és az éhest ember-hússal kínálták. De minthogy látták , hogy az emberhústól felette irtózik , halat adtak nékie. A' szerentsétlenből rab-szolgát tsináltak egy özvegy mellett , és mivel azon vadembereknél törvény , hogy azon idegennel , a' ki nem ellenség képpen jó hozzájok , ellenséges módra ne is bánjanak véle , azért igen szépen bántak vele. Az ő fő kötelessége volt az evésre szánt ellenség' holt testeit czepelni. Nem sokára a' mondott özvegy a' Tisztet fiának fogadta , és a'

nemzetéhez kaptsolta. A' háború idejében könnyen tett szert az alkalmatosságra magát kimutatni, és hasznos szolgálatjával kedveskedni.

Maga ugyan soha sem szokhatott ember-hús-evéshez, hanem mindég kéntelen volt borzadva elnézni ezen iszonyúságot. — Igy két esztendőt töltött-el a' nélkül, hogy alkalmatossága lett volna szomorú sorsa' megjobbítására, és ezen rettenetes tájék' elhagyására. Midőn ez alkalmatossággal más vad emberek az Artchitochák' szomszédjai mint követek ezekhez jöttek, módot szereztek neki, hogy az ezen tengeri Commandanst (St. Denis Urat) sorsáról tudósithassa. Ez felfogta ügyét, 's megígérte, hogy kiváltja, a' mint meg is tette. — Minekutánna Belle-Isle Louisianába vissza tért, nem győzte elegendőképpen elbeszélni, mitsoda szokásai vannak az odavalóknak, mellyre a' Louisianai lakosok feltették magokban, hogy azon szigeten le nem telepednek. Még ma is a' Louisianaiak a' Sz. Bernard öbléről, 's azon szigetről iszonyodva beszélnek.

Gabona - Tartó.

Minthogy az emberek' száma, a' himlő beoltás' kezdetétől fogva Európának minden tartományaiban minden esztendőben több ezerekkel megszaporodott, és egy rosz vagy is terméketlen esztendő minden felesleg való gabonai eleséget megemészthet, a' mit 1816 1817—1819ig Erdély és Magyar

Országban fájdalmasan tapasztaltunk, azért az eleség' hosszabb időre való eltartása fellette fontos dolog. De a' nagy Gabonatarok igen költségesek, mivel benne a gabonát gyakran meg kell forgatni, és minden por's egyéb idegen részekről megtisztítani, azután a' patkányok, egerek, és más férgek sokat pusztítanak. Mind ezen, előszámlált akadályok elhárítatnak egy olyan gabona-tartó által, mellyben úgy tartatik a' gabona, hogy idő közben ne kelljen forgatni, 's még is több esztendőig ép marad. A' legjobb gabona-tartók fából valók, mellyek belőlről vas pléhvel vannak bélelve. E' végre 2—3 hüvelknyi tölgy, vagy fenyő deszkákat, mellyek jól ki vannak szárítva, öszve kell tenni, úgy hogy 16 — 20 □ lábnyi tágos, 14 — 18 lábnyi magas legyen a' gabona tartó láda. Hogy a' fedelén, az ajtón a' levegő által ne mehessen a' széleit bé kell enyvezni. Ha a' fa, mellyből az olyan gabona tartó készül száraz, és a' deszkák jól egymáshoz vannak szorítva, úgy hogy a' levegő szembetünő képpen által ne hathasson, akkor a' vas-pléhből nem kell annyi. Ezen edényeket elrakni, 's csak annyi szabad helyet kell hagyni, hogy azokat meg lehessen tölteni 's kiüresíteni. Arra különösen kell figyelmeznii, hogy a' gabona mindég száraz legyen.

A p r ó s á g ö k.

Az új Francia gyújtó hajókat, mellyeket Toulonban készitnek, és mint a' gályák árbocczal felkészült hajók, az ember a' szél ereje által oda igazithatja, a' hová akarja. A' kanóczok, mellyek által a' rakéták, vagy más égő tárgyak meggyújtathatnak, úgy vannak elintézve, hogy az elsülés csak akkor történik, midőn a' gyújtó hajó nagyon közel vagy on azon helyhez, mellyet az ember felgyujtani, vagy felvetetni akar.

Semmin sem aggodott Napoleon annyit, mint azon, hogy az ő Dynastiájának, mivel új, nem lenne állandósága. „Én még egyszer olly erősen állanék”, így szólla egykor „ha a' magam onokám volnék”.

Második Fülöp Spanyol Király haldokló ágyában megvallotta, hogy néki a' Német Alföldi háboru ötszáz hatvannégy milliom aranyába került.

A' China - héj' gyógyító erejét legelőször onnét találták ismérni, hogy egy hideglelés Indus egy olly tóból ivott, mellybe sok ilyen héj hullott, 's attól meggyógyult.

Varsóból azt írják, hogy ott néhány nap előtt agyon vertek két fejer farkast, mellyeknek feje veres, és az orrok tarka volt. A' legöregebb vadászok sem emlékeznek, hogy valaha ollyan színű farkast lát-

tak volna. Azt sejdítik az emberek, hogy hazájok Ukraine tartomány lenne, honnan a' kemény tél miatt kibujdosni kénytelenítették.

Loug-Rieben a' férjfiak és asszonyok egymásközt az evezés eránt 20 guinében fogadtak. Az asszonyok megnyerték a' fogadást. Ez felette nagy figyelemre méltó tünemény, hogy a' férjfiak éppen az evezésben erőtlének.

Modlovo nevezetű helységben egy paraszt asszony egyszerre öt gyermeket szült, kik mindazonáltal igen rövid ideig éltek.

Londonban egy Elefánt-tson-tesztergályos rendkívül való módon nagy szerentsérett szert; tudniillik egy elefánt-fognak által fűrészelésében talált olyan nagy darab gyémántot, mellyért mindjárt 14,000 font Sterlinget ígértek.

Rejtett szó:

Ötös nevem hajdan Magyar' fején díszlett,
Most tsikóé, 's zsiros tsikós legényé lett;
Első hármam' tűzön, 's konyhában találod;
Vég hármam' ha lopó — falon függni látod.

Jegyzet: A' 26-dik számbeli Rejtett szó: Fogaras.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 0.

*A nagy Magyar Lantosnak nemes hamvai-
ra N.N. Úr által szórt Nefelejts vi-
rágot imigy öntözi a' kárát nem fe-
lejthető Musa:*

Mit látnak szemeim, sirját vizsgálva Virágnak?

A' Musánk nefeljts ültete sirja körül?

Ültete Melpomenénk, kanyarúlt útjának eredve,

„S tisztét végezvén” vissza lakába vonult.

Bús nefelejts! drágább vagy előttem arany' vagy
ezüstnél;

Engedd öntözzék kis tövedet szemeim.

Oh minden hirnél százszor szomorúbb, 's keserűbb
hír,

Földre verél szintén, 's szívemet által ütéd.

Meghala? hát igazé? leg kedvesb drága Virágunk,

Meghala! Nagy kárát érezi drága Hazánk.

A' minap elsiratá Kultsárt, és íme utánna

Bádjattan kesereg drága Virága előtt.

Jertek tsorgassunk könnyet boltjára barátim,

Vésve kövére nevét, és jeles érdemeit:

A' kiben a' jó szív, hűség, 's tudomány nemesítve

Volt, 's kebelébe vegyült nemzeti Lelke'. Szive.

Olly tudomány, millyel birt fő mértékben ez a'

Bölts,

Ritka fejekbe lakik, hát ki ne sirna velem?

Nagy Költőnk! — pályád' únván, Mennyekbe pihenj

meg;

Érdemed, és híred, jól tudom, el nem enyész.

Nemzeti lelkednek vídor szüleménye meg örzend
 'S míg Magyar élni siet, áldja betsúli neved'.
 El nefelejtsd bájos nyelvünknek védje maradni,
 A' Magyar Ifjuság kéri, Virág! nefelejtsd.
 Majd, az is oszlopokat fog tiszteletednek emelni
 Tudván hogy ki valál érdemes egy Hazafi!
 Mi, kiket olly örömet, és édes karral öleltél;
 Hálánkat nyujtjuk szent poraidhoz, alá.
 Hiv Polgár! nyugodj, Cziprus temetődre konyúljon
 'S azt élessze Hazád könnyivel egybe velem.

Sándor Ferentz,
 A' M. K. Egyet. 1ső Eszt. Bölcsel. halgató

Spitzberga.

(Folytatás).

A' hol minden tárgyak újjak, nehéz a meghatározás, mellyikre fordítsa az ember különös figyelmét. A' kősziklák megérdemlik a' figyelmezést. A' szélvész előtt tüzetekintetők van, a' fény, mellyet vissza vernek, teszi, hogy hozzájok képest maga a nap halaványnak látszik. Az ő ormaik tsal nem mindenkor felhőkbe rejteznek. Némelyek ezen kősziklák közül felső részekből fogva aljokig azon egy forma kő neműek mások nagy márvány nemű területekből állanak, mellyek veres, fehér, és sárga erekkel vagynak befutva, és a' mellyek hihetőképpen a' legszebb márványnak sem engednének a' szépségre nézve, ha kisimittatnának.

A' távollétel és a' veszedelem, melly ezen köveknek nagy darabokban való elvitelével vagon össze kaptsolva, lehet az

oka, hogy még senki sem bátorkodott azokat munka alá venni. Ezen kőszikláknak déli, és nyugoti oldalaikon mind azok a fűvek, és mohok teremnek, mellyek tulajdonai ennek a tartománynak: ellenben az északi, és keleti részékről jövő szelek olly nagy hideget okoznak, hogy ott semmi növények sem tenyészhetnek. A' növények rövid idő alatt elérik tökéletességüket. Május közepéig az egész tájék faggyal van béboritva. Julius kezdetével a' plánták virágzásban vagynak, és ezen hónapnak végével, vagy Augustus' kezdetével a' magvak tellyesen megérnek. A' föld az ő termékenységét nagyobb részint azon madarak ganéjától veszi, mellyek nyárban itt laknak kistsinyeiket felnevelik, azután melegebb éghajlatok alá költöznek. A' sziklák, és meredek teli vagynak repedésekkel, és lyukakkal, ezekben a' madarak tojnak, és kistsinyeiket bátorságban nevelik. Többnyire vizi madarak, mellyek a' tengerben találják eledelöket, vagynak ragadozó madarak is, de tsekély számmal. A' vizi madaraknak erős, és hal nemű izök vagyon, az ő kövér húsok szenvedhetetlen. Ezek olly számosak, hogy néha a' levegőt meghomályosítják, midőn egész seregben felreppennek, és illyenkor olly félelmes lármát tesznek, hogy a' kősziklák körülbelől szinte hangzanak.

Itt is találtatik a' fenyves madaraknak egy neme, de a' melly attól nagyon különbözik, melly Hudson Baiban vagyon.

A' jégmadár nem nagy, de gyönyörű és nagyon ritka madár, mint egy gerliczének nagyságával, és formájával bir, tolla midőn a' nap reá süt, tündöklő sárga, min a' páva farkának arany gyűrűje.

Az Aergente a' vad réczéknek faja, de nagyságára a' lúddal megegyez: orra, és teste olyan, mint a' közönséges réczéké. A' him fekete, és fehér, a' nőstény barna: a' nyaka sokkal rövidebb, hogy sem a' köz réczéé, tojásai halaványok, kék színűek, azokat pehelyre, és gyenge mohrakják, nem vadak, és nagy tsapatokban repülnek.

(Folytatása következik).

L u d o v i c e u m,

vagy is a' Pesti Magyar Katona-Akademia,

Ezen felette hasznos Intézet[?] felállításának, melly az 1807ik esztendei Ország Gyűlése' alkalmatosságával több jó hazafiú adakozások bőven tétettek, czélja egyedű a' Magyar ifjak' nevelése, kipallérozása, és a' hadi tudományokra való oktatás. Az Intézet az Országos végzésnél fogva, minderr Magyar nemességgel közös. Ludoviceumnak neveztetik Maria Ludovika Tsászárné's Királynéról, ki a' mostan ditsóségesen uralkodó szeretett Fejedelmünknek 3ik hitvestársa vala. A' ditsó Magyar Nemzet előtt mély tiszteletben tartatott elfelejthetetlen Fejedelem - Asszonynak semmi sem feküdt

inkább anyai szíven, mint ezen Intézetnek (az Ország' kívánságára) minél előbb való felállíttatása; azonban a' háládatos ditséretre méltó buzgóságot idő közben történt halála félbe szakasztotta, az azt követő háborus idők pedig, és a' Hazának más mellékes, egyszer'smind súlyos környülállásai annak végrehajtását mindekkoráig megakadályoztatták. De meg lévén a' boldogító békeesség, és Ő Felsege öszve híván az Ország' Rendeit, a' közelebb mult Diétán egy szívvvel 's akarattal azt végezték, hogy a' már fennálló Váczi épület minél nagyobb haszonnal eladatván, a' helyett sok tekintetre nézve Pesten más építtessék. Ezen végzés' következésében Ő Tsász. Királyi Fő Herczagsége a' Nádor Ispány Úr ösztönéből Mélt. Báró O r c z y Familia a' Jósef külső városban lévő kertjét eladóvá tette, mellyet Ő Fő Herczagsége az Ország számára megis vett (a' mint azt az Ujságunkhoz mellékelt Hirdetésekből többször lehetett látni) minthogy ez az illyes Intézetre legalkalmatossabb 's legcélarányosabb hely. Ezen Fundushoz részszerént Mélt. Tolnai F e s t e t i c s A n t a l Úr, részszerént Sz. Kir. Pest Városa több körül lévő darab földeket önként ajánlottak. A' roppant épület' planumának készítése Pollák Mihály Úrra, mint legnevezetesebb Pesti építő-mesterre van bizva, melly szerént a' fő épület áll egy földalatti, és földszinti osztályokból, és két emeletből. Az első osztályban lesz: a' kapus' lakása; a' fő konyha, a'

hozzá tartozó dolgozó szobákkal egyetemben, a' ruha-mosás' helye; két eleség-tartó bolt; zöldség-pincze, gyümöltsös-kamara; kenyeres-kamara; vágó-kamara; hús-kamara; jég-verem; olaj- és gyertya-kamara; két fa-szin; az Intézet' bor-pinczéje; a' helybeli Igazgató konyhája szobájával, 's eleséges kamarájával együtt. Továbbá a' Vendéglő lakása eleséges-boltal, és fa-szinnel; a' házi tselédek', házi szolgák', mosó-'s tisztogató asszonyok' lakásai, két fürdő-szoba konyhával együtt; öt más pincze, házi mosó-konyha, dolgozó szobákkal egyetemben; végtére a' felső szalát, és egyéb szobákat levegő által fűtő kamara. —

A' földszinti épület a' következő igen czélarányosan öszve foglalt, és a' hol szükséges, egymástól el is választott osztályokból áll, u. m. az elő udvarból, a' kapus' szobájából; kettős ór-szobából; beszélgető-szobából, mellyhez egy pítvar is tartozik; a' Felvigyázó', a' Kontrolor' lakásaiból, Cancellariából a' pénztárral együtt; a' Cancellaria' szolgájának lakásából. Ugyan ezen osztályban vagyon két szállás a' Tanítók' számára, az Intézet' Kápolnája, Sekrestyével együtt, a' házi Pap', házi Adjutans', Profosz', Egyházfia', és Ruha-tartó lakása, az ahoz tartozó dolgozó szobával egyetemben; fejérruha-tartó és az a'hoz szükséges dolgozó szoba, 224 nevendékre való ebédlő szála, mulatságra, bajvivásra, tánczolásra, és muzsikálásra való szalák. — Az első eme-

etben e' következõ lakások, és szobák lesznek: a' helybeli Director', annak Adjutansa', két felvigyázó Tiszt', és több Tanítók' lakásai, úgy nem különben hat Classisra tanulni való ugyan annyi szála, a' pattantys szála, hadi rendet (tacticát) tanulni való szála, kis kép-másolat (modella) szála, physikai szála, 3 rajzoló szála, próbatéviszála egy pitvarral együtt, a' házi kápolna, karral, és oratoriummal egyetemben. — A' második emeletben lesznek: a' könyvtár, olvasó-szoba, a' Könyvtárnok' szobája, több Tanítók' szállásai, a' felügyelő Tiszt', szolgálaton kívül lévõ Kadét oktatók' lakásai, az ór-mester és a' gondviselő személyek' szobái, egy tisztogató szoba, hat alvó-szála, két fegyver-kamara, végre egy kór-ház, melly áll egy nagy közönséges kór-szálából; a' szem-fájósok' szobájából, egy másik szobából a' ragadós nyavalyákra nézve; ugyan itt van a' betegekre ügyelő szolgák' lakása, ide tartozik egy elő-szoba is, konyha, és más alkalmatosságok. — Minden osztályban a' pompás léptsőkön kívül vannak szükséges közösülésre szolgáló grádictsok 's tornáczok, valamint a' tisztasághoz, 's alkalmatossághoz tartozó, igen czélarányosan készített, kisebb osztályok is. (Ezen Intézet' elrendeltetéséről még bővebb ismérteket közöl a' most Pesten német nyelven megjelenni kezdett „B i e n e"-nek 1sõ száma Apr. 3. 1830. mellyből mi is jegyzeteinket vettük).

A p r ó s á g o k.

Az Amsterdami kereskedői Újság szerint a' mult esztendőben 29,107,800 font kávé-t emésztettek el Belgiumban; a' dolgot általjában véve egy főre jó 5 font kávé; ezen czikelyből 17 milliomot a' déli tartományok emésztenek el. Legtöbb kávé fogy el a' déli Német-Alföldön, tudniillik 3,100,700 font; itten egy személy általjában esztendőt által elemészt 7½ fontot, holott Laxenburgban egy személyre 3 fontnál több nem esik.

Egy Tudósítás szerint, mellynek neve „a' Londoni műszerek tára” az asztalra tesznek hosszú gummi elasztikumból való tsőveket; az ember csak jelt ad azon személynek, kivel akar beszélni, ez a' füléhez teszi a' tsövet, és úgy beszélnek egymással a' nélkül, hogy a' vendégek közül valakit háborgatnának.

Rejtett szó:

Az egész szó egy nagy Ūrnak
 Vala hajdan meleg ágy;
 Első része kitsin nemzet,
 De azért ő nem jobbágy.
 Utolsóm ha jól elrakod,
 Ezt amazhoz hasonlítod.

Jegyzet: A' 27-dik számbeli Rejtett szó: Ūstök.

H A S Z N O S
M U L A T S Á G O K.
1 8 3 0.

Spitzberga.

(Folytatás).

A' tengeri fetske egy a' legszebb madarak közül ebben a' szélességben. Midőn repül, szárnyainak, és farkának hossza miatt nagynek látszik, de magában nem nagyobb egy patsirtánál; az orra, és körmei szép karmazsin veresek, szemei, és lábai feketén fénylenek, a' teste gyöngy színű, szárnyai alatt való tollai, és farka fejérek, fejének felső része fekete, oldal részei fejérek, farkában négy két ágú tollai vagynak, és a' szárnyak karimáinál a' felső tollak feketék. Páronként repülnek, és könnyű löni, tojásaikra kevés gondjok vagyon, és össze vegyítve tojnak mohára. A' tojások galambtojás nagyságúak, szennyes zöld színűek, fekete foltokkal. Ez a' madár kis tengeri rákokkal, és ptrütskökkel él.

A' polgár-mester, a' mint a' Hollandusok nevezik, olly vastag, mint egy gólya, de a' lábai nem olly magosak, és a' körmei úszó hártáival vagynak össze foglalva, azok zöldek; ezek feketék, háta, és a' szárnyai

fénylő gyöngy-szinűek; feje, nyaka, hasa, és farka fejelek, szemei feketék, körülötök egy világos bibor színű gyűrűvel. Fészket magos kőszálakra rakja, madaraknak, czethalaknak, és más döghalaknak zsirjával él. Soha sem repül társaságosan, de sokan össze seregelenek egy helyre; gyakran üszkál a vízen, de soha sem bukik le.

A' többi lakosai e' pusztá tartománynak a' feje medvék, tarándok és rókák. Nehéz megfogni, mivel élőködjenek télen, midőn a' föld hóval, és a' tenger faggyal borittatik. Azt mondják ugyan, hogy a' tartománynak megmérhetetlen nagy erdeiben elégséges eledelre találnak. A' Medve tagadhatatlanul legjobban illik ehez az éghajlathoz. Egyaránt otthon vagyon a' szárazon, és a' vízben, és mind a' két helyen feltalálja prédáját. Nyárban elegendő eledelt talál a' czethalak, és borjú-fókák hulladékaiiban, mellyeket a' czethal-fogók a' tengerbe hánynak, és a' partoknál mindenütt vagynak. Ezen fellyül ez az állat rendkívül való tehetséggel fel tudja vislatni a' holt testeket, ha még olly mélyen legyenek is el ásva: ez tehát sokat pótolhatja télen ezen állatoknak élelmét; de még mind az a' kérdés vagyon hátra, honnan vették élelmöket, még minekelötte az emberek a' czethal-fogásra ide jártak, és ezen pusztá, és laktalan partokra jöttek?

A' rókák formájokra nézve megegyeznek a' mi rókáinkkal, de színökben egész-

zen különböznek. Fejök fekete, a' többi testök pedig fejr. Mivel ragadozó állatok, csak nem lehetetlenek látszik, hogy ők a' telet itt életben eltölthessék, ha csak nyárban elegendő élelmet nem gyűjtenek télre. Nagy számmal vagynak itt, de az ő ravaszágok, és gyorsaságok olly nagy, hogy csak ritkán lehet közülök egyet-kettőt fogni.

A' szárazon, és vízben egyformán élők ritkán találtnak Spitzberga körül. A' tengeri borjú közönségesen esméretes, mivel mindenütt található; de a' tengeri-kutya ritkább, és csak a' legészakibb szélességben lakik. Formája hasonlít a' tengeri-borjúéhoz: feje gömbölyeg, és szélesebb, hogy sem az ököré. Teste a' farka felé neveddik, vastagságra nézve fogy, és egy jó nagy ökörnek nagyságával bir. A' felső agyartfogai alsó álkapczáját meghaladják, és az állat nagyságához, 's idejéhez képest egy, 's két lábnyi hosszú, és néha hosszabb is. Bőre vastag, és rövid egér-színű szőrrel bennőtt, ez az esztendő részének különbségéhez képest simább, vastagabb, vagy vékonyabb. Első és hátulsó lábai a' vakandok lábaihoz hasonlítanak. Azokkal mind az úszásra, mind a' szárazon való járásra él. Nagyon bátor, de a' száraz földön olly idomtalan, hogy könnyen meggyőzttetik. Ezek az állatok többnyire seregben élnek, és néha több százan együtt; ha valamellyik közülök megtámadtatik, közösen védelmezik magokat utolsó lehelletig. Ha vízben

üldöztetnek, a' kétségbe esésig vijnak, üldözőiknek hajóikat is megtámadják, és azoknak fenekén agyaraikkal lyukakat vágna, kivált, ha kitsinyeiket látják veszedelemben. Nagy szemeik vagynak, és felyű a' nyakokon két lyuk, mellyeken, mint a' czethalak, vizet lövellenek ki.

Spitzberga körül a' tenger teli vagyorhallal, de úgy látszik, hogy a' bölts gondviselés ezt a' sokaságot inkább egymás prédájára, hogy sem az ember élelmére rendelte. A' Makrelde a' melly itt nem nagy számmal vagyon, különböző fajnak látszik attól, melly a' mi partjainknál fogattatik. Fellyűl a' hátán eleven kék színű, az oldalain zöld barnás. A' hasa által látszó feje, és úszó szárnyai fénylenek, mint a' kisimított ezüst. Mind ezek a' színek, míg a' vízben van a' hal, olly elevenek, hogy ennél alig lehet valami szebbet látni.

A' fűrész hal mind tsudálatos formájára, mind a' czethal eránt viseltető gyűlölségére nézve nevezetes. Nevét vette egy széles lapos tsonttól, a' melly orrából két, 's négy lábnyi hosszúságra hegyesen kinyúlik. Mind a' két szélein egy sor fogak állanak egy újnyira egymástól. Ez a' hal két sorú úszókkal bir, és a' vízben iszonyú nagy ereje van. Hossza 10, 's 20 lábnyi. Hadra látszik teremve lenni, és a' had az ó egyetlen foglalatossága. Küzdése a' czethallal félelmes, mind addig el nem hagyja elenségét, míg vagy meg nem győzi, vagy fűrészét el nem törí.

A' Czethal békeséges állat, és soha nem verekedik, hanem csak védelmezése végett: de ha felingereltetik, dühössége félelmes. A' czethal-tetű olyan ellenség, a' melly kistsiny ugyan, de még is ennek a' temérdek nagy állatnak szörnyű bajt okoz. Kemény héjjal vagyon befedve, feje mint egy tetű feje, két tapogatóval, és még más két meghajlott kemény szarvakkal bir, ezek által a' czethalra ragaszkodik. Alól két evő fogó vagyon, ezekkel szerzi eledelét, és hátul négy lába, ezek evedzők gyanánt szolgálnak. Ezen fellyül hátulról még hat kajmói, ezeknek segítségével olly erősen oda ragasztja magát, hogy nem lehet máskép elszabadítani, hanem csak azon darabnak kimetszésével, mellyre tette magát. Farka izekre rovatolt, mint a' ráké, és midőn eszik, farkával, mint valamelly paizzsal, fedezi magát. A' czethalnak leggyengébb részeire akaszkodik, annak úszó szárnyai közé, vagy ajakaira, és így egész darabokat megemésztt húsából.

(Béfejezése következik.)

Gyászos eset.

Franciaországban letelepedett Magyar származású Báró Jankovich Úr egyetlen egy fiának Szaniszló Anselmnek 24 esztendőskorában történt véletlen halálát a' Gazette de France Francia Újság folyó 1830dik esztendei Boldog Asszony Hava 29dikén ugyan a' 29dik szám alatt magyarosítva így adja elő:

Egy azon iszonyu tsapások [közül, melyek a' gyermekek szülőkre gyászt, és szomorúságot árasztani szoktak, megszállotta Báró Jankovich Ur' Házát is, megfosztván őtet egyetlen egy fiától, kiben minden örömét, minden reményét helyhezteté. Ezen fiatal ember Francia országnak Meurthe kerületében, a' hol szülői laknak, a' farkasok kiirtására ügyelő Hivatalnak (Louve-terie) Tisztje, megtudván folyó esztendő Januaris 9kén, hogy az éhségtől szorongatott két farkas a' Vosgauri hegyekből a' község' erdeibe vonult, tüstént elszáná magát azok kiirtására, és a' községnek kárvallástól való megmentésére: megtétetni parantsolja a' szükséges készületeket, 's nem tekintvén a' hidegnek keménykedésére, maga is felkészül: szülői gondosan eleibe terjesztik a' veszedelmet, mellynek magát a' hófuvatagok, az irgalmatlan nagy hideg miatt vadászat alatt ló-háton kitenné, kérlelik, és tartóztatják, de ő kötelességét szentnek állitván, feltételében állhatatosan megmarad, és ellovagol. Az erdőhöz érkezvén ebei tüstént a' farkasok nyomára akadnak, és hajtanak, ő maga is neki biztatja lovát, de azon pillantatban elsül kemény töltésű puskája, és a' szörnyű nagy golyóbis általjárja térdét, és ő vére folyása között leesik lováról. Milly keserves kinoknak lón kezdete ezen szempillantás! egyszer'smind milly nagy lelkű erőt, milly böltshez illő elszánást kezd mutatni e' szerentsétlen fia-

al ember, 's mutata egész utolsó lehelle-
 ig! szolgál' kérést megvetve lovára emel-
 eti magát, 's haza érkezőn véleményeik-
 en különböző kilencz Seb-orvosok ügye-
 ésére jutván hallja a' borzasztó végzést,
 hogy lába' vesztése, és halála közül kelle-
 ik szükségképpen választania. A' fájdalmas
 sebek kötözgetése, és az iszonyú kínok kö-
 zött egy jaj-szó sem hallatszik ajkairól, sőt
 vidám arczal igyekszik lelket önteni vigasz-
 talhatatlan szülőibe. De ezen ő magán vett
 erő, ezen bajnoki bátorság nem képesek
 megállítani a' veszedelem nevedését,
 mellynek minden orvosi, minden emberi
 segítség mellett már semmi sem vethet gá-
 tat, az igen kínos fájdalmak is elérik leg-
 felsőbb pontjokat, 's a' halál vet minden-
 nek véget, és mintegy áldozatot kívánva a'
 majd nem kétségbeeséssel küzdő édes Atyá-
 nak, és szeretett Anyának gyengéded kar-
 jai közül örökre kiragadja a' nagy reményű
 szerentsétlen fiút.

E' bánatos eset az egész környéket,
 mellynek minden lakosai érdeme szerént
 tudták betsülni ezen szerentsétlen, de rit-
 ka jó tulajdonságú fiatal embernek tündök-
 lő erköltseit, 's szép jelességeit, mély gyász-
 ba boritá. — Vajha számos jó Barátinak bő-
 ven hulló könnyei kevésbé is enyhithetnék
 szülőinek keserves fájdalmait!

A p r ó s á g o k.

Angol országban mostauság a' legjobb
 's legtökéletesebb magyar poetai darabok'

gyűjteményét adta ki Bowring Úr, melyeket a' Magyar Litteratura e' részben csak előmúthat ezen czim alatt: „A' Magyarok' poesisa” (Poetry of the Magyars by J. Bowring, London 1830 8.) Ezen jeles férjfiu a' Magyar Litteraturának rövid történetét is hozzá toldotta, a' melly ditséretre méltó alaposságra, finom izlésre, és ritka éles elmére mutat. (Bowring Urat ezen a' Magyar Nemzetre nézve ditső czél' elérésében nagyon segítette T. Dr. Romy Úr Esztergamban a' hazai Törvény' tanítója).

A' kimivelt világ' egyik részében sints olyan rossz politia a' holt testek' eltakarítására nézve, mint Londonban, itten még most is a' városban temetik el az embereket. Ezen otsmány szokás, egy építő mestert igen szerentsés gondolatra hozott, tudniillik hogy építették czinterem (belső temető hely) gyanánt egy pyramis, melly valamivel nagyobb legyen a' legnagyobb Egyiptominál, és a' mellybe belé férhessen öt milliom holt test. Ezen pyramis' plánuma a' Royal Repositoryban ki van téve.

Rejtett szó:

Három tagomban látsz Rákot, Tort, Porókát, Árkot, Katót, Korpát, Kaport, Kopót, Rókát. Hogy mersz újjot huzni velem? Tudod kivel Beszélsz? vigyázz, agyon verlek Verbóczivel.

Jegyzet: A' 28-dik számbeli Rejtett szó: Jászoly.

N° 30.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 0.

Hauser Gáspár.

Norimbergában az isméretes Hauser Gáspárt folyó Aprilis Hónap 3kán véletlenül ismét egy szerentsétlenség érte. Ez nap reggeli 11's 12 óra közt a' könyveinek rendbe szedésével foglalatoskodott, mellyek egy polczon összevissza valának hányva, ezen polcz felett Hauser' bátorságára egy megöltött pistoly függött. Ezen foglalatosság' alkalmával a' könyvek közül gyakran többek le is esvén, Gáspár azokat ismét felvenni igyekezett, azonban elvesztvén az állásának mértékét, hogy elkerülhesse az elesést, gondatlanul olly sebesen, 's olly erősen kapott a' pistoly' sárkányához, hogy az azonnal elsült, és a' feje' jobb részén sebet ejtett. A' golyóbis ugyan egy tsontot sem sértett meg, hanem tsak a' húst, és azután egyenes lineában a' földre lefelé futott, hol lyukat tsinált. A' puffanást megállván az előszobában lévő őrzői, a' szobába futottak, 's őtet véresen, és majd halva a' földön fekvé találták. De kevés pillantatulva, a' nagy számmal öszve tsődült sze-

mélyek' legnagyobb örömére, mind jelenlétét, mind beszédét vissza nyerte. Orvosi's seborvosi segítséget szinte azon sebességgel szereztek néki. A' sebe gyógyíthatónak találtatván, méltán reménylhetni, hogy előbbeni egészsége ismét helyre álland.

Algir városa.

A' Márszelyi Semaphore nevű Újság illy levelet közöl, mellynek Írója sokáig élt Algirban: „Algir városa amphitheatrum-formára van építve, és három szeptet formál, mellynek midőn az egyik oldalát a' tenger mossa, a' más két oldala a' szárazon magasra emelkedik, és egy hegyet formál, mellyen az Algiri Fejedeleme-nek la Casba nevű új palotája fekszik. A' városnak, valamint a' Babazoni térségnek felett az úgy mondott Tsászár erőssége fekszik. Azon tsillag-sáncz, melly némelly mappákon rajzolva látszik, nints meg többé. A' Német-Alföldi, és Svécziai Consulok' kertjeiből megláthatni a' Tsászár várát. A' közeppont itt olly magas, hogy onnan még a' vár' belső udvarába is beláthatni. Algir noha a' tenger' részéről irtóztatóképpen megvan erősítve, a' szárazról rendszeren teendő ostrom ellen mindazáltal még három napig sem védelmezheti magát; még tsak kőfallal sints békerítve. A' sánczok imitt amott lakó-házak által meg vannak szakasztva. A' város' árcai mindég szárazok, és azokat vízzel megtöltve sokáig tartani nem is le-

et, mivel azt igen hamar béisszák. Algir városának három kapuja van, mellyek a' szárazra vezetnek, nyugotfelé vagyon a' Babaluet, délfelé az Új-kapu, és kelet-felé a' Babazon nevű kapuk; vizet kap a' város egy viz-tsatorna által, melly tőle félórányi távolságra esik. Semmi sints a' világon könnyebb, mint ezen viz-tsatornát elvágni, és a' várost a' viz' fogyatkozása által maga megadására kényszeríteni. Az őrsereg négy ezer katonából áll; más 2000 az uralkodó-székeknek külömbféle helyeire van állitva. A' tengeri részéről 800 ágyu vagyon kiszégezve a' város' védelmére; a' száraz részt 100—120 darab ágyuval oltalmazzák. Legnagyobb nehézség vagyon a' kikötésben, 's kiszállásban. A' Francia kiszálló sereg a' parton sok Arab-sapatokra fog találni, mellyek a' kiszállást bajossá fogják tenni. De ezek hadi fenyték nélkül vannak, 's roszul fegyverkezve, sőt még soknak van olyan puskája, mellyet kanócczal kell elsütni. Azon kívül az Arabok tsak néhány napra lesznek eleséggel felkészülve, 's majd az éhség őket kényszeríteni fogja a' hegyekre vissza térni. Azon parti hely, hol a' kiszállást gondolják, a' Francia mappákon Torreta Chica nével neveztetik; ott az országban Sedy Ferench nevet visel, és Algirtól négy órányira fekszik nyugot felé. Viz elég van mindenütt, hol a' kiszállás lehetséges. Az éghajlat egészséges, 's talán nem olly forró, mint a' Provencei, ha a' tenyészés szép-

ségéből ítélünk. Hidegtelelés soha sins Algirban, 's a' pestis tsak akkor uralkodik, ha Egyiptomból oda viszik; egész tiz esztendő óta ment volt tőle.

Napkeleti Történet-Irás.

Azon figyelmet érdemlő munka, melly nem rég Párisban megjelent, elő adja a' Kaukazusi népségeknek történeteit. — De peuples de Caucase, ou Voyage d'Abou el Cassem — egy gyűjtemény, melly Arabs Persa, és Örmény nyelveken értekezik ezen hegy⁹ 18dik századi lakosairól. Egy Persa közönséges történet-író munkájában (irva van 1320dik esztendőben) a' Párisi kiadás szerént ezt olvassuk: Az Europai Keresztények' (Frankok) fő városa Orosz ország ennek fundamentomát vetette Saturnus, ki Nimróddal egy. A' Romulus' véréből való 7ik Király után, az uralkodásra nézve más módot hoztak bé, tudniillik olly Uralkadókat választottak, kiknek hivatala az esztendő végével mindég megszűnt. Mostani időben a' Frankok közt legfőbb a' Pápa. Utánna a' második az, kit ók Tsászárnak neveznek, ezen titulus annyit teszen, mint a' Szultánok' Szultánja. A' két szigetnek u. m. Ibernianak, és Iglatának parantsol Skóczia; ezen szigetekben tsudálatos dolgok találtatnak: A' madarak itten a' fákon teremnek. Az élő fáknak rendkívül való nagy levél-hüvelyei vannak, mellyek közül mindenik egy madárkát foglal magában.

A helyest a' hüvely megérik , elvállik a' nadártól , és a' madár elrepül. Az emberek mindazonáltal megfogdossák ezen madárkát , és tiz esztendeig is hizlalják , melly dő alatt récze nagyságuak lesznek ; ekkor megölik 's legjobb izüen eszik.

Spitzberga.

(Béfejezés).

Spitzbergában nintsenek friss vizü források , hanem a' völgyekben kis patakok folynak , mellyek nyárban essőből , és elolvadt hóbol származnak , ezekből rakják meg a' hajókat is. Némelleyek ezt a' vizet egészségtelennek tartják , de ok nélkül ; a' czethalfogók ezzel eleitől fogva éltek minden rosz következés nélkül.

Jég a' tengerből véve és elolvadva hasonlóképpen jó fris vizet ad. Tsendes időben a' tenger itt felettébb sima és a' szél támadáskor se jön azonnal mozgásba ; de ha a' szélvész tartós , egymás után domborodnak a' habok hitel felett való magosságra. Akár melly félelmes légyen is ezeknek a' feltornyozott hullámoknak zúgása , és tajtékezása , de még se tartják olly veszedelmeseknek , mint azokat , mellyek nem olly magasak , de hamarább le lohadnak.

A' jég szünetlenül változtatja helyét , de ez legkissebb reménységet se nyujt az eránt , hogy ezen arányzathan valamelly általmenetelt találjanak fel : mert ha mindjárt a' tenger a' Polus alatt mind untalan

nyitva volna is, de azt szemlátomást hol nagyobb hol kisebb messzeségre nagy jég gátok veszik körül. Ha mindjárt valaki egy véletlen szerentsés eset által szabad útat találna is, de a' második, a' ki azt próbálná, az útat már elzárva találná.

A' Smeerenberg kikötőhely mellett még más különbféle révpartok is vagynak, mellyekbe a' czethal fogással foglalatoskodó hajók a' szélvészben húzzák magokat, valamint néhány szigetek is, mellyek szerint intézik útjokat a' tengeri utazók. Ezek a' szigetek teli vagynak madár-fészkekkel de a' tojásaik éppen olly undor izűek, mint a' madaraknak húsa.

A' levegő Spitzberga körül soha se ment a' jég részetskéktől, és milliomnyi ilyen részetskéket láthatni a' napban fényeskedve szerte szélyel szállingani. Ritkán tiszta a' levegő több napokig ebben a' vidékben. Itt a' nap és éj között semmi különbség sintsen, ez olly világos, mint amaz. A' nap fény nélkül vagyon, és mint a' holdat pusztá szemmel lehet nézni minden sérelem nélkül. A' ködök itt egyszer'smind támadnak, úgy, hogy a' legvilágosabb nap fényből egy szempillantat alatt olly homályba hozattatik az ember, hogy alig láthat a' hajónak egyik végéről a' másikig. —

Szóbeli tsalatkozás.

Párisban a' nagyobb rendű személyek társaságában nem régiben egy furtsa tréfa

ta magát elő; tudniillik Bourmont Úr egy ökelő asszonyságnál ebédelt. Ebéd közt elépe egy inas, közelite a' házi asszonyoz, és ezt sűgá néki: „Asszonyom! itten in valaki, ki Rourmont Úrral beszélni kün.” Kitsoda? „Az Algiri Dey.” Mitsoda, lán esztelen vagy? Lehetetlen Bourmont rnak ezen ostobaságot megmondanom. Valójában asszonyom, ő az Algiri Dey, z előszobában áll.” Az lehetetlen: menjen end oda 's kérdezze meg bővebben. Az as egy pillantat mulva vissza tér. „A' do- g nints másképpen; az Algieri Dey Bour- mont Úrral akar szóllani.” Most a' dolgot ? Hadi - Ministernek meg kelle jelenteni. rre elbámultak: végtére mindnyájan ne- ettek. Bourmont Úr kímene, vissza tére, s nevetve elbeszélé: hogy Dedelay d'Agier r volt, a' ki vele kívánt beszélni. A' név asonlatossága, és az Algirról való köz be- zélgetések okozták a' tévedést.

A' Szarvas-Marhák bogárzása ellen.

Ez előtt egynehány esztendővel egy-va- akitől hallottam, hogy ha a' szarvas-marhát szarva tövitől kezdvén, a' nyakát 's hátát végig a' far-tsimáig avas lenmag-olajjal bé- dörölik, a' nyak és hát bőr alatt lévő pa- odok, mellyek kivált az esztendős borjuk- nál akkorára, mint egy mogyoró 's dió, a' hát bőrt felszokták dűdöríteni, tsak hamar kivesznek, és az olyan békent marhák egész nyár által soha sem bogárzanak, hanem bé- kével legelnek. — Én azóta minden eszten-

dőben bédörzsöltetem tsekély számú marháimat tavaszkor, s valósággal tapasztaltam, hogy nyár derékben sem bogárzottak midőn a' mások marhája legelés helyett fűkosással töltötték el a' nyarat. Ennélfogva méltó a' megpróbálásra. D. F.

A p r ó s á g.

Párisban néhány hét óta három fejer személy férjhez ajánlja magát. Nro 1. egy 19 esztendős hajadon és igen kellemetű ábrázatú leány, kinek hozománya 480,000 frankra megy. Nro 2. egy 23 esztendős özvegy, kinek jövedelme 14,000 frankot tesz. Nro 3. egy hajadon árva leány, kinek vagyona 750,000 frankot ér; mind a' hárommat szabad levelek által meglehet tudni Brunnet Urnál a' Des beaux arts nevű útszában, 3dik szám alatt.

Rejtett szó:

Tsak két tagból áll az Egész,
Egy személyes nevezet,
Melly egy jeles Férjfiunak
Ösmeretére vezet,
Kit az erkölts és tudomány
Olly szép polczra vezet,
Hogy egy munkás Szerzetnek Ó
Méltó feje lehete.
Hogy magyarnak nem mondhatod
Lábát, azért elhagyhatod,
Ha nints is ezüst nyele,
Még is ehetsz majd vele.

Papp Ignác.

Jegyzet: A' 29-dik számbeli Rejtett-szó: Prókátor.

N^{ro} 31.

H A S Z N O S
M U L A T S Á G O K.
1 8 3 0.

Bétsi ló-versenyezések 1830.

A' Simmeringi pálya-gyepen ez idén a' következő-díjak lesznek nyerhetők.

1. Egy arany billikom, 100 arany értékű, a' monarchiában ellett lovak számára.

2. Egy ezüst billikom, és benne 80 arany a' monarchiában honni kanczáktól ellett lovak' számára.

3. Egy 30. aranyból álló díj, mellyért csak olly honni lovak futhatnak, mellyek a' 6. esztendő el nem érték, és ezen versenyezés napjáig Bétsben, és Pesten se fogadást se díjjat nem nyertek.

4. Paraszt lovak' számára eddig 55. arany van aláírva.

5. Kihívás a' múlt esztendőben Gróf Eszterházy Mihály' lova Sprite által nyert 140. arany értékű billikomra.

A' versenyezés' kezdete később fog köz hirül adatni.

Egy Actia esztendőnként 15 for. conv. pénzben kerül. — Ihol következnek a' részes társak nevei:

Andlau Báró	Eszterházy Jó'sef Gr.
Andrássy György Gr.	Eszterházy János Gr.
Apraxin Sándor Gr.	Eszterházy Kár. Gr.
Battyányi Gásp. Gr.	Eszterházy Mihály Gr.
Battyányi Gust. Gr.	Eszterházy Mor. Gr.
Battyányi János Gr.	Eszterházy Mikl. Hg.
Berchtold Antal Gr.	Eszterházy Pál Gr.
Breczenheim Alph. Hg.	Eszterházy Vinc. Gr.
Breczenheim Ferd. Hg.	Forbes Marquis
Brockhausen Ad. Báró	Fribert Gr.
Cavriani Christ. Gr.	Fünfkirchen Otto Gr.
Clam Eduard Gr.	Gritty Gr.
Cláry — Hg.	Hardegg F. M. L. Gr.
Coudenhoven Ezre-	Hardegg Ferencz Gr.
des Gr.	Harrach Ferencz Gr.
Coudenhoven Edm.	Haugvicz F. M. L. Gr.
Gr.	Hervey Will. Lord.
Cowley — Lord.	Hoyos Ezredes Gr.
Csáky Bruno Gr.	Hoyos Henrik Gr.
Daun Ferencz Gr.	Hugel Kelemen Báró
Dessewfy Aurel Gr.	Hugel Károly Báró
Dietrichstein Duglas	Hunyady Fer. Gr.
Gr.	Hunyady Jó'sef Gr.
Erba — Marquis	Jablonofszky Hg.
Erdódy Caj. Gr.	
Eszterházy F. Z. M. Hg.	

(Béfejezése következik).

A képes gyűjtemények Angliában.

Angliában a' festett képek' gyűjteménye legnagyobb figyelmet érdemel, és talán egy híres képiró sinsz, kinek munkáiból Anglia magának ne tulajdonított volna. Az Anglusok a' festést a' Külföldiektől tanulták. Midőn Konstantinápolyt a' Keresztes Vitézek elfoglalták, Európában némelly Görög nagy mesterek támadtak. Így némellyek Angliába jöttek, kiknek mestersége többnyire a' czimerek' lerajzolásában, Templomok', 's Klastromok' felékesítésében állott. E' szerént hozatott be Angliába a' Fresko festés is. — Az üvegre festés, melly Német országból 's Német-Alföldről származott, már a' XIIIIdik században Angliába vitetett, de ismét megszűnt, és most újra gyakoroltatik. Angliában eleintén legnagyobb divatban volt az emberek' képenek levétele, melly a' mi időnkben számtalan pártfogókra talált. A' régi familiák' képei, úgy tartatnak, mint a' Szenteké. A' többi mesterek közül Madusa legjobban megkülönböztette magát, ki a' XVIIIdik század elején Angliában megtelepedett, 's a' festés' mesterségének ágaiban fő személyt játszott. Utánna következtek Holbein, Oliver, Somer, Jansen 's a' t. Az újabb időkben pedig Reynold, Lavrence 's a' t. Mindazonáltal ezen nagy mesterek' munkáit egy gyűjteményben nem találhatni, hanem sok száz familiáknál 's épületekben elszór-

va. Ezen tekintetre nézve mindenkor szerentsébb volt a' historiai rajzolás, ha az ember figyelembe veszi a' számos templomokban lévő oltári ékességeket. Főképpen az Oxfordi kő kerítésen megbetsülhetetlen képbeli kints fekszik. Nyolczadik Henrik vala az Anglus Királyok között első, ki ezen szép mesterséget kedvelte, 's ennél fogva Vdik Károlynak 's Isó Ferencznek példájára képgyűjteményeket szerzett. Isó Jakab vala azon nevezetes Anglus Király, ki a' képgyűjtemények' Intézetét fundálta. Ruben kép-gyűjteményeit 10,000 font Sterlingen vette meg. Első Károly uralkodása alatt Angliába vitték Raphael' munkáit, és Gonzaga Vincze Mantuai Herczegnek kép-gyűjteményét 20,000 font Sterlingen vették meg. Lord Arundel, Marlborougi, és Devonshirei, 's Bedforti Herczegek felette nagy summákat fordítottak Anna Királyné' uralkodása alatt a' képek' vásárlására, és a' Francia Revolutio' idejében igen sok, 's betses képeket vittek Angliába, mellyek között vala a' Raphael által levett Bibiana Kardinális képe is a' maga nemében legfelségesebb darab. Ugyan ekkor vették meg az Orleáni Herczeg' (Egalité) nagy kép-gyűjteményeit 1796dikban 45,000 font Sterlingen. Az Anglus Képirók magok formálnak egy oskolát, mellynek szerzőjét Reynoldban méltán tisztelik. Vezér-példája Angelo Mihály vala. Örök emlékezetben maradnak Shmith, Ganisboro-

ugh, Vilson, Northcote, Opin, Lawrence's a' t. ezek a' maradék előtt mint a' magok' idejében mesterek, és oskolák maradnak.

A' bűdös férgek' pusztítása ellen hathatós szer.

Ezen fertelmes állatok' kiirtására szükséges, hogy az ember zöld kövér kenderleveleket vegyen, jó erősen öszve törje, azokból a' levét kifatsarja, és ökör- vagy tehén-epével öszve keverje. Ezen keverékkel azután mind azon helyeket, mellyekben az illyes kelletlen, 's utálatos vendégek tartózkodnak, bé kell kenni, u. m. a' nyoszolyákat, falbeli hasadékokat, 's más lyukakat. Ez által megdögölnek, 's úgy elpusztulnak, hogy kevés napok mulva egyet sem láthatni. A' fentemlitett szernek leg-hathatósabb ereje abban áll: hogy több esztendeig az ollyas helyen egy poloskát sem láthatni többé.

A' régi Tor.

A' pohár-elköszöntések a' Rómaiaknál, de különösen a' Görögöknél hitbeli szertartás gyanánt tartattak. Ezek által a' távullévők' mind az élők' mind a' halottak' emlékezete innepeltetett. Midőn Pyrrhus Epirusi Királynak hitves társa (Kristus Urunk születése előtt 295 eszt.) meghalálozott, a' holt tetemeit drága kenettel békenték, 's a' legpompásabb ruhába öltöztették. Az elhunyt

Királynét Cziprus - koporsóba fektették, 's az elő-udvarba kitették. A' halotti pompa vagy is kísérés, az akkori szokás szerént, még a' nap feljövele előtt, ment végbe. Pyrrhus elfelejtethetlen felesége' temetésének napján felette pompás tort tartott, melly 9, 's 30 nap mulva ismételtetett, és az elhunytak születése napján minden esztendőben megújítottatott. — Calanus, egy 83 esztendős Indus barát, közel lévén a' halálhoz, arra kérte Nagy Sárdort: hogy egy testégető rakás-fát (rogus) állittasson, mivel ő meghalni kíván. A' Király betellegesíté a' kívánságát, és Calanus a' legnagyobb lángok között bátor szívvel halt meg. Mindjárt elhunytá után Nagy Sándor legnagyobb tort adott, és a' hadi vezéreinek azt ígérte, hogy az, a' ki legderekasabban iszik, koronát kap. Promachus ugyan 18 pint bor megivásával megnyeré a' jutalmat, de másod napra meghalálozott. — Ezen szokásból még az első keresztények is részt vettek. Ők is szentelt ital név alatt, a' holtak tisztelésére toroztak. A' jelen lévők' egészségére soha sem ittak, hogy ez által a' vendégi barátságot meg ne sértsék. Minden vendég érdeme szerént betsültetett, 's fejenként senkire sem hintettek virágokat. (Kiki tudja, melly nagy divatban van most is a' tor a' két Magyar Hazában).

Kutya hívség.

Párisban a' Nivernia vendég - fogadó előtt mindég állott egy tsizma tisztító ficz=

kó egy nagy fekete pudli kutyával, melly
 arra volt tanítva, hogy a' sárba szaladjon,
 's a' mellette menőknek tsizmáit, vagy czi-
 pőit lombos farkával betsunyítsa. A' kis
 szirma tisztító gyermek ilyenkor mindjárt
 ott termett, 's ajánlotta szolgálatját. Ez
 által mind a' maga ügyességéről, mind a'
 pudli okosságáról annyira elhíresedett Pá-
 risban, hogy mindenek előtt esméretes lett,
 's az emberek' kedvezését megnyerte. Egy
 Anglus igen kívánta ezen kutyát magáévá
 tenni; ennél fogva a' fiut magához hívatta,
 's 15 Luis d'or-on megvette tőle a' pudlit.
 A' sok pénz elvakította a' gyermeket, a'
 kutyáját eladta, de tsak nem sokára felet-
 te megbánta, hogy táplálójától megvált.
 Azonban egyik öröm a' másikat követte! —
 mert tizenöt nap mulva az Anglus elútazá-
 sa után a' pudli vissza jött, 's előbbeni szol-
 gálatját ismét folytatta. — A' megtántorít-
 hatatlan hiveség, 's ragaszkodás, mellyel
 főképpen a' kutyák viseltetnek nevelőik,
 's uraik eránt, közönségesen esméretes, 's
 számtalan példák vannak, hol az ollyas el-
 adott, vagy eltévelyedett kutyák a' legna-
 gyobb távolságról is vissza tértek első uraik-
 hoz, ha mindjárt a' második urok jobban
 is tartotta őket. Ezen állatoknak ösztöne a'
 határtalan szeretet, mellynél fogva gyakran
 az embereket megszegyenítik.

A p r ó s á g.

Erzerumból Januárius 20kán ezt írják:
 „Az Oroszoknak kis Asiába való bényomú-

lása egy új emlékezetes történet által van ezen tartományokban örökösítve. Tegnapelőtt több ezer keresztények' jelenlétében a' Megváltó Urunk' keresztjét 9 század mulva ismét legelőször az Eufrátés' vizébe mártották. A' három Orosz gyalog Regementek, mellyek az Erzerumi őrző sereget teszik, zászlóikkal együtt Eufrates felé húzódtak, melly a' várostól tsak egy verstnyire esik. Ugyan ott valának a' meghatározott időben az Orosz Papok, a' Görög papság, és az Örmény Fő-pap. A' nép, melly nagyobb részint Törökökből állott, elborította az egész tájjékot. A' keresztények' örömkialtása a' Sz. kereszt' bemártásának alkalmatosságával leirhatatlan vala. Ugyan ezen időben szóllottak a' fegyverek is. Az Oroszokat, zászlóikat, az Örményeket, és Görögöket szentelt vizzel meghintezték; a' muzsika szakadatlanul szóllott, és a' katonaság ünneplő öltözetben vissza tért.

Rejtett szó:

Eleje, és vége nélkül
 Férjé, Menyetskée;
 Négy elseje nem az övé,
 Hanem férjetskée;
 Négy utólját adja fiatskájok;
 Az egészet sovány barázdájok.

Jegyzet: A' 30-dik számbeli Rejtett szó: Villax.

N^{ro} 32.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 0.

Bétsi ló-versenyzések 1830.

(Béfejezés).

A' többi részestársak' nevei így
következnek:

Károlyi György	Gr.	Lichtenstein Alaj.	Hg.
Károlyi Lajos	Gr.	Lichtenstein Ed.	Hg.
Kielmannsegge	Báró.	Lichtenstein Fer.	Hg.
Kollonits Max.	Gr.	Lichtenstein Frid.	Hg.
Kress Ezredés	Báró.	Lichtenstein Kár.	Hg.
Kress Fő Stráza	Mest.	Ligne Eugen	Hg.
	Báró.	Lodron	Gr.
		Löwenberg	Nemes.
Lamberg Fer.	Gr.		
Lamberg Rud.	Gr.	Malczhan	Báró.
Lanskaronski	Exc. Gr.	Metternich	Hg.
Leyckam	Báró	Meyendorf	Báró.
Liechnofszky	Hg.	Mnischek Adam.	Gr.
Lichtenstein Fő Ve-		Montebello Agost.	Gr.
	zér Hg.	Murray F. M. L.	Gr.
Lichtenstein F. M. L.			
	Hg.		
Lichtenstein G. M.	Hg.	Nádasdy Tamás	Gr.
Lichtenstein Ezr.	Hg.	Nákó Sándor	Gr.

Paar	Hg.	Széchenyi János	Gr.
Pálffy	Hg.	Széchenyi Lajos	Gr.
Pálffy Miklós	Hg.	Széchenyi István	Gr.
Potoczky Ferentz	Gr.		
Potrataczky Adolf	Gr.	Thürheim	Gr.
Potrataczky Leop.	Gr.	Traun Oberstlieut.	Gr.
		Traun Ferencz	Gr.
Reischak Sigm.	Báró.	Trautmansdorf	Hg.
Rougemont	Báró.	Trautmansdor	Ferc
			Gr.
Salm Hugó	Gr.	Trautmansdorff	Fric
Sangusko László	Hg.		Gr.
Sangusko Roman	Hg.		
Schell	Báró.	Viczay	Gr.
Schönburg Ed.	Hg.		
Schönfeld Adolf	Gr.	Windischgraetz	G. M
Schulenburg Kár.	Gr.		Hg.
Schwarzenberg.	Hg.	Windischgraetz.	Wer
Schwarzenberg Adolf			Hg.
	Hg.	Wellesley	Marqui.
Sesmaissons	Gr.	Wrbna Eugen	Gr.
Somogyi János	Gr.		
Stadion Fülep	Gr.	Zichy Fer. Exc.	Gr.
Stahremberg G.M.	Gr.	Zichy Pál	Gr.

Az ez ideig Választottság Tagjai ezek.

Hg. Trautmannsdorf János.

Hg. Lichtenstein Wenczel.

Hg. Lichtenstein Alajos.

Gr. Battyányi Gusztáv.

Gr. Eszterházy József.

Gr. Eszterházy Mihály.

Gr. Hunyady József
 Gr. Nádasdy Tamás.
 Löwenburg Úr.

Milos, Szerbiai Fejedelem.

Mivel most a' Szultán a' Drinápolyi Bé-
 e-kötés' erejénél fogva Szerbiának sok szá-
 adságot engedett, az elszakasztott hat-
 erületet (ezek: Kraimi, Timoki, Paraki-
 i, Krusevátzi, Starovlaskai, és Drinai ke-
 ületek) visszaadta, úgy hogy a' hol tsak
 lakosok Szerb nyelvűek, most mind egye-
 ítve, egy kormány alatt vannak; és mivel
 ezen ország' Fejedelme, Milos, a' Nagyot
 öszvehíván, a' belső ügyekről velök
 okáig tanátskozott, hol is ő ezen Fő-Hi-
 zatában, megis erősítettett, — ennél fog-
 va nem tartjuk unalmasnak róla hiteles is-
 mértetést közleni. — Milos születésénél
 fogva valóságos Szerb (Servianus.) Annyának
 neve volt Vísinja, ki elsőbben Brusniczá-
 ban Obrenhoz ment férjhez, kinek Milan
 nevű fiat szült. Másodszor ferjhez ment Te-
 so-hoz Dobrinjében (Usicze kerületben), és
 több magzatok után szülte 1780-ikban Mi-
 lost. Mind a' két háztartás sovány, és nyo-
 moruságos volt, 's a' fiuknak idegen szol-
 gálatot kelle keresni, Milan Bruszniczában
 telepedett-meg. Milos ökör-hajtó lett, a' mi-
 ott nem megvetni való szolgálat, és má-
 soknak marháit a' Dalmátiai vásárookra haj-
 togatta; azután hasonló szolgálatra felfogad-
 ta őtet a' fél testvér-bátyja, Milán, és erán-

ta viseltetett tiszteletből az ő atyának nevét is felvette, **O b r e n o v i t s** (Obrenfi). Marha-kereskedése által mind a' két testvér megvagyonosodott, úgy hogy már az 1804-iki lázadásnál volt valami tekintetők. Milan akkor már Rudniknak, Posegának, és Usiczenek Előljárója vala; ő maga nyugodalomban maradt. Milos érette viaskodott. Milan meghalt a' Kara György (Cserna Gyuri) lázadásában. 1813dikban, midőn a' Törökök' nagyobb hatalma elől a' lázadásnak minden fejei elfutottak, egyedül Milosnak volt közöttök bátorsága Szerb országban megmaradni. Ez által a' nép előtt nagy tekintetet szerzett magának. Így Rudniknak, Possegának, és Kragujevácznak Kormányzója lett, 's ezen hivatalban 1815ig magmaradt, midőn a' Porta ellen támadás ütött-ki, és ezen történet őtet azon polczra emelte, mellyen most vagyon.

Ritka virtus a' férjhez menő leányban.

A' Müncheneri Újságok ezeket közlik: A' gazdag Bankir' O—nak***ben egyetlen egy leányával házasságra törekedett lépni, Báró S**. Ez egy derék fiatal ember vala, ki finom nevelése, és az emberekkel való kellemetes társalkodása által minden ember' szeretetét a' legnagyobb mértékben nyeré meg. Rangja a' szülők', 's azok' leánya' hiúságának hizelkedett, 's bátor a' leány is kipallérozott eszű volt, még is, minthogy a' szíve még senki birtokában

em vala, hajlott hozzá. A' kézfogás meg-
 értént. A' házassági Kontraktust feltették,
 lakadalom' napja meghatározott, és
 az eljegyzett leány' szülőinek részéről a'
 megfényesebb rendelkezések tétettek, a' vendé-
 gek elhivattattak. Midőn már az egybeke-
 lésnek végbe kellett menni, félre hívja
 a' vőlegény jövendőbeli apósát, és a' meny-
 asszony' jelenlétében azt nyilatkoztatja ki
 neki, hogy ő a' házasságtól eláll, ha a' le-
 nya' hozományát még 30,000 tallérral meg-
 nem toldja. A' menyasszony erre egy szót
 nem szólt, de az atya felette megütkö-
 zött, kinyilatkoztatta a' maga idegenkedé-
 sét, 's a' kijelentett kívánságra nem állá-
 t. „Akár milyen rossz néven veszi az Úr
 a' dolgot” monda a' Báró, „én az előbbeni
 nyilatkoztatásom mellett maradok.” A'
 Bankir a' házára háromlandó szégyentől, 's
 más izetlen következtetésektől tartván, enge-
 lett a' vőlegény' kívánságának. Ez a' maga
 nagyobb bátorságára arról a' Bankir', 's
 annak hitves társa' saját kezeivel alá írt kö-
 rlező levelet kívánt. Erre is reá állottak.
 Már esküdni mennek. Midőn a' Pap a' két
 öszvekelőtől az Igen szót hallani kívánta;
 a' vőlegény legnagyobb hirtelenséggel azt
 feleli „Igen!"; de a' vendégek' legnagyobb
 bámulására a' menyasszony azt mondja:
 „Nem!” ekkor a' Pap felé fordulván, így
 szólla: „Tisztelendő Úr! én soha, de soha
 sem határozhatom magamat arra, hogy ke-
 zet adjak egy olyan férjfinak, ki nem

utánam, hanem pénzem után ásitozik, és a' ki csak olyan tsekély erköltsiséggel, 's sziv-érzéssel bír, hogy még ilyen alkalmatossággal merészel szülőimtől nagyobb hozományt kitsikarni." A' leány' anyja az örömtől, 's tsudálkozástól elragadtatván, a' leánya' indulatján, 's bátorságán nem győzött bámulni, megölelte 's azt mondá neki: „Igen is, te vagy a' legkedvesebb gyermekem! a' te jó indulatod, a' te nemes szíved, valamint a' ritka talentomod is be-tsületedre válik, és azon 30,000 tallérból álló summa, mellyet a' Báró menyasszonyi ajándék' fejében olly méltatlanul akart tőlünk kitsikarni, legyen azé, ki szabad választásod szerént megérdemli, hogy kezedet, 's nemes szívedet birja.”

Tengeri Tsuda.

A' Journál du Havre egy Havannahi Újságból e' következő czikkelyt közli: Don Jose Maria Lopez Hajós-Kapitánynak tudósítása, ki a' Neptun nevű gőz-hajónak Commandánsa a' Havannahi kikötő - helynél: „Minekutánna Januarius hónap 3kán reggel Mantazasból a' meghatározott helyre eveznénk, az nap délfelé, mintegy 4 tengeri mértföldnyi távolságra, megpillantánk a' víz' szine felett egy nagyon kiálló tárgyat, mellyet kiki valami szerentsétlen hajó-töredéknek nézett. Mi azonnal úgy intéztük el a' dolgot, hogy megtudhassuk, van-e szükség a' mi segedelmünkre. De mennyi-

e elbámúltunk, midőn egy puska-lövés-
 tyire közelítettünk hozzá, és arról tökéle-
 esen meggyőződünk, hogy azon képzelt
 rajó-töredék egy iszonyú tengeri szörnyeteg'
 álltsontjának felső része, melly állat bamu-
 áásra méltó nagyságu vala. A' víz színe fe-
 lett mintegy 16 lábnyi magosságra kilát-
 szott, és számtalan mindenféle nemű halak-
 tól körül véve, mellyek egy tengeri mért-
 földnyi távolságra úsztak körülötte. Mint-
 egy 9 lábnyi hosszú fekete toll lassan lát-
 szott mozogni, melly a' nyeldeklőtől talán
 60 lábnyi távolságra vala. Egész hosszasá-
 gát ezen irtóztató állatnak el nem határoz-
 hattuk, minthogy a' farkát a' tenger vize'
 színén meg nem láthattuk. Ha az úti tár-
 saim' könnyörgésével, kiknek megijedése
 szemmel látható vala, nem gondoltam vol-
 na, szándékoztam hozzá közelíteni, 's bő-
 vebben megvizsgálni ezen ritka tüneményt.
 Azt tapasztaltam, hogy minden részeire
 nézve sokkal nagyobb volt a' legnagyobb
 czethalnál; de még a' teste' alkotása is fe-
 lette különbözik amazétol; ennél fogva
 abban nyugodtam meg, hogy ez különös
 nemű állat, 's még eddig egészen es-
 meretlen a' világ előtt. Aláíratott, és hite-
 lesített Havannahban, Jan. 5. 1830. követ-
 keznek az útasok, matrózok, és a' Kapi-
 tány' aláírásai.

A p r ó s á g o k.

Cambridgében egy különös ember kü-
 lönös gyűjteményt is tud előmutatni, tud-

niillik olyan hajfürtökből való gyűjteményt mellyeket ő részszerént szép leányoktól, részszerént tsinos menyetskéktől kapott. A' különcz azt határozta magában, hogy időve ezen fejérszemély-hajból posztót készített 's abból ruhát tsináltat magának,

Az Anglusok már Buenos-Ayresben, és Montevideóban is megfészkelik magokat. Buenos-Ayresben kereskedő név alatt mintegy 1200—1500 Anglus vagyon. Két hónap óta Montevideóba is mintegy 1500 érkezett. Ezek itten irtóztató nagy földet vesznek, és nevezetes gyarmatokat telepitnek.

Egy gazdag nőtelen Angol, ki néhány hónap előtt Párisban meghalt, egész vagyonát, 80,000 font Sterlingnél többet, Catalani asszonynak hagyta.

Rejtett szó:

Egész, férjfihoz, de nem Némethhez illik;
Első fele miatt majd fejem megnyilik.
Hogy ha utó részét vizsgálni akarod,
A' vizen baj nélkül haladni láthatod.
Utó három betü megforditva féreg,
Melly a' fát rágtsálja, van, nints rajta kereg.

Jegyzet: A' 31-dik számbeli Rejtett szó: Pipats.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 0.

A' Hazám.

Oh! hát fényre derül drága Hazám neked?
 S felvirada már végre kívánt napod?
 Oh! — a' bús Magyar is már valahára hát;
 Hogy dísz polczra kapand, bízva rebegeti? —
 Gy van, — nyelve felélt régi homályibúl,
 S a' csinosodás ponttya felé siet.
 Am — tedd fontra ditső sok fiaid' diszes
 Lunkáit halomon, tedd 's dicsekedj Hazám!
 Oh! vallyon? — van-é bár melly hires és mivelt
 Nemzetnek derekabb ész szülemény-müve? —
 Lej! mersz Francia még nyelvet emelni ránk?
 Német mondni: Magyar nyelveidomtalan? —
 Nyisd fel már szemeid szenderedett Magyar!
 Nyisd fel 's nézdsze Hazád' szép kiderült Egét,
 Nézd, oh nézd! ragyogó csillagi melly sűrű
 Tendel fénylenek. Oh ime közel dereng
 Díszed távola már! — — — — —
 Csámódhoz lerogyok Mennyei Nagy Király!
 Hallgass meg Te örök Lény! Te! ki rég kívánt
 Lényt Honnunkra hozál, légy mi Atyánk! 's ne hadd
 Hogy burkollya homály most kiderült Egünk,
 S azt fedjék be, örök fellegi zordonak,
 S így iramljon alant sorsra le Szittyá dísz;
 — — — — — kérlek Atyánk! ne hadd!

Mattics Imre

I. évi Bölcselk. Halg.

Az Ördög mint Poeta.

Midőn Santeuil Úr egy alkalmas sággal a' Luxenburgi kertbe kísértálna, találta a' kertben egy fiatal tanulóra, ki igen nagy buzgósággal, az oskolában feladott munkában törte a' fejét, hozzá közelitve kérdezé tőle: Mit tsinálsz te itten barátom? Uram! felele a' gyermek, én rosszakat akarnék tsinálni. Ezen felelet igen megtetszett Santeuil Úrnak, 's azt kérdezé tőle, mellyik oskolából való volna? a' harmadikból, felele a' tanuló. Hadd lám gyakorlásodat! mondá neki Santeuil Úr. Minekutánna a' készítendő munkájának thémáját általnézte volna, leültette a' tanulót, és a' maga eszéhez alkalmaztatva egyik verset a' másik után dictálta. A' tanuló megköszöné a' jótételt, és Santeuil Úr midőn tőle elakara válni, azt mondá neki: Ötsém! ha megkérdeznék ki tsinálta ezen verseket, mondd: hogy maga az Ördög. A' gyerkőcze nem sokáig gondolt azzal, ki legyen az, tsak hogy a' munkája jól volt tsinálva; oskolába sietett. Midőn a' Tanító belépett az oskolába és a' feladott gyakorlásokat keresztül vizsgálta, azt találja, hogy a' kérdésben forgó tanuló versei tsudálkozásra méltók. Ennél fogva kemény hangon így szólta hozzá: Hallod-e ki készítette munkádott? Senki Tanító Uram! vala a' felelet. Nékem meg kell tudnom, mert jól esmérem, hogy ez nem a' te

munkád. Engedjen meg, Professor Uram, isszanzá a' gyermek. Nem, te megérdemled, hogy elő hívjam a' fenyítő mestert. Irre a' tanuló elfakadt sírva, mivel annak a' nevét nem tudta, a' ki tsinálta vala verseit, azt nem mertte mondani, hogy az ördög volt. De látván, hogy a' fenyítőmester belép, 's a' büntetéstől nagyon megrettenvén, végtére azt nyilatkoztatta-ki, hogy mindent megvall, ha az engedelemhez lehet reménysége. Igen is, azt mondja a' Professor, a' munkád' készítójének nevéét minden aggodalom nélkül bátran megmondhatod. A' sok czeremonia után utolára megvallotta a' tanuló, hogy az ördög volt. Mitsoda? felele a' Professor hát e szövetségben vagy a' gonosz lélekkel? Nem, felele sírva a' gyermek, én nem hívam őtet, Luxenburgban, hol én a' munkáidolgozásán törtem a' fejemet, ő jött hozzám. Mitsodás volt az az ördög? kérdezé a' Professor. A' gyermek reszketve azt mondá: Nagy fekete vala, és a' nagy köpenyege alatt feje inge volt. A' Professor ezen leirásból megtudván, ki volt légyen az az ördög, a' fenyítőmesternek intett, hogy távozzon el, és megbotsátott a' tanulóknak, ki midőn a' Professort a' Santeuil Úr' társaságában látta, utánna futott, és a' vele szembe jövő oskola társainak azt mondá: Látjátok, itt van az ördög, ki nekem verseket tsinált.

Spencer György.

Ezen fiatal ember, ki a' minap Angliában a' Római katholika Anyaszentegyházba általment, fia Spencer Lordnak, és testvére Althorp Lordnak, ki a' Parlamenti vitákban mutatott tüzes részvételéről ismert. Ő előbbi időkben a' Cambridgei Trinity-Collegiumnak tagja volt, Brighton Plébánus Northamptonshire-ben, és a' Londoni Püspök Káplánya. Úgy látszik, hogy a' katholika Hitre térésére első okot egy Vaughan nevű, de már megholt Pappal tartott beszélgetése adott, ki orthodox Kálvinista vala, és a' kivel Spencer Úr az Angol Egyház' szertartásai miatt sokszor vetekedett, a' nélkül, hogy ez a' Pap Spencer Úr' ellenvetéseit el tudta volna hárítani. Történetből Spencer Úr egy barátjának házában valami 20esztendő fiatal emberre talált, ki a' Litchfieldi Püspöknek onokája vala, 's néhány esztendő előtt Katholikussá lett, itt a' kath. Egyháznak tsalhatatlanságára fordult a' szó, a' mit ezen újonnan megtért ember még a' Litchfieldi Püspök ellen is oltalmazni igyekezett. Úgy látszik, hogy maga a' Püspök is általlátta az illyes tárgyakról való disputálásnak veszedelmes voltát, és onokáját kérte, hogy az ifjú Spencert ne birja az általtérésre. Ezután nem sokára ő egy kathol. Paphoz Caestryck Úrhoz hivattatott ebédre, 's a' hívást el is fogadta, hol még némelly fenmaradt kétségeit elosz-

atni iparkodtak, és a' hol ő azt nyilatkoz-
 atá ki, hogy a' katholika Religióra akar
 érní, ezen határozását azonnal tudokra
 adta a' Peterboroughi, és Londoni Püspö-
 tőknek, és Plébániájáról lemondott. „Én
 magam”, így ír Caestryck Úr egy levélben,
 melly a' Wexford Evening Post-ban ki van
 nyomtatva, „jelen voltam, midőn Jan. 21-
 likén a' Szent-Kereszt' kápolnájában a' ka-
 holika Egyházba általlépett. Febr. 14kén
 üldözött először más 20 convertitával, és
 más nap meglátogató attyát (a' könyvek'
 szeretetérol isméretes Spencer Lordot), hol,
 valamint a' többi attyafiai által is igen kedve-
 sen fogadtatott. Az attya szép esztendei jö-
 vedelmet rendelt neki, noha ez közel sem
 ér-fel azzal, mellyet Spencer Úr a' maga
 Plébániájából kapott, és a' melly, a' mint
 mondják, 3000 font Sterlingre telt. Spencer
 Úr egy idő előtt még Dr. Walsh Úrnál volt
 Wolverkampton-ban. Papi Rendre akarja
 magát szentelni, és mind attya, mind a'
 Püspök azt kívánja, hogy Rómába menjen,
 ott az Egyházi Tudományok' megtanulására.

*A' Hassziai uralkodó Nagy Herczegek
 háza. (Luth. Vallásu.)*

A' minap meghalt Nagy Herczeg Iső
 Lajos született 1753dik esztendei Junius
 14kén; következett az attya birodalombeli
 Gróf IXdik Lajos után 1790dikben Aprilis
 3kán. Nagy Herczegi nevezetet vett fel 1806-
 dik eszt. Aug. 13kán; öszvekelte Luizával,

(Karolina Henrietta) György Vilhelm nagy bátyjának leányával, (ki született 1761dik eszt. Febr. 15kén) 1777dikben Febr. 19kén. Ettől nemzette Iször Lajost a' Nagy Herczagségnek örökösét, ki II. Lajos neve alatt a' f. e. Apr. 6kán kezdett uralkodni, született 1777dikben Dec. 26kán, házasságra lépett 1804dikben Jun. 19kén Vilhelmina Luizával Bádeni Herczeg asszonnyal. Ennek gyermekei : a) Lajos, b) Károly (Vilhelm Lajos), c) Erzsébet (Amalia Luiza Karolina Friderika Vilhelmina), d) Sándor (Lajos Krisztian György Emil Fridrik), e) Maximiliana (Vilh. Aug. Sofia Maria). — 2szor) Györgyöt (Lajos Károly Frider. Erneszt) szület. 1780kán Aug. 31kén ; ez házastársul vette Szendrői Török Karolina Ottilia Magyar Nemes Kisasszonyt, ki későbbben Niddai Herczeg asszonnyá lett, szül. 1786dikban Aprilis 23kán; gyermeke Luiza (Karol. Georgina Vilhelmina) Niddai Hg. asszony. — 3or) Fridriket (Aug. Kar. Ant. Emil. Maksz Kriszt. Lajos) szül. 1788ban Május 14kén. — 4szer Emilt (Maksz Leop. Aug. Károly) szül. 1790kén Sept. 3kán. — A' Hassziai Nagy-Herczagség' tartományának kerülete tészen 176 □ mértföldet. A' népessége 1823ikban volt 687,800 lélek. A' jövedelme 1824ben tett 6,077,446 forintot. Az adóssága az említett esztendőben volt 13,973,625 forint. A' hadi ereje áll 8,421 emberből, kik közül lovas van 1,231, gyalog 5,880, pattantyus 650, birodalmi dragonyos 160, birodalmi

adász 500. De ezeknek tsak 1/3 része áll alóságos szolgálatban. Ezen Státusban az 820. esztendei Dec. 17ki constitutio szerint az uralkodás' sora, tsak akkor száll a' pályára, ha a' férjfi ág egészen kihalt.

Statistikai Jegyzések.

A' Franczia Papságnak 1830dikra szóló Almanachja szerint a' Revolutio előtt Franczia országban volt 16 Egyház-megye, egy Érsekség, és ha a' Cambrayt, 's Strasburgit ide vesszük, 18; a' Püspökségek' száma akkor 113 ment. Most van Franczia országban 14 Érsekség, és 66 Püspökség. Franczia országnak, hol 32 milliom lakos van, tsak 3300 Plébániája, 26,773 filiálisa, és 6114 vicariusi helye van. A' Praelátusokkal, Generális - Vicáriusokkal, Kanonokokkal, Professorokkal és Semináriumok' Igazgatóival együtt, a' szolgálatban lévő Papok' száma 38,388ra telik, midőn a' Papok' száma 1789 esztendő előtt 73,000 volt.

A' Katholikusok' számát Angliában és Skóciában most két milliomra teszik. Tsak egyedül Londonban 180,000-en vannak, és gy többen, mint Rómában; Glasgowban 10,000; Manchesterben 60,000, 's a' t. Lancaster megye majd egészen tsupa katholikus. Leicesterben ez előtt két kath. háznép volt, most többen vannak ezernél.

A p r ó s á g o k.

Odessza városát az utolsó pestis ideje alatt az Előljárók több ízben házról házra bójáratván, könnyű volt a' lakosok számára szorosán megtudni. Ennél fogva az egész városban, a' külső városokkal és kikötőhelyel, valamint a' lineán belől fekvő majomokkal együtt laknak 41,551en. Ezek közül különbözőféle keresztény valláson vagyon 33,646, kik közt férjfi 18,413; asszony-személy 15,233; és 7906 zsidó, kik közt 4462 férjfi, 3444 asszony.

A' Bostoni Chronicle nevű Újság (az egyesült éjszak Amerikai Státusokban) December 26kán ezeket közli: Hannoverában Newyorki Státusban szerelmes leveleknek való papirozt készítenek, melly rózsa, gerely (geranium) jó illatot ereszt. A' szagok esztendeig megmarad, és legalább több ideig érezhető, mint a' szerelem' ígéréte- nek fele része, mellyet a' papirosra kelle- ne írni.

M e s e.

A' gyászt levetem, nem költök,
Mégis rám skárlát szint öltök,
Amabban élvén, víg voltam,
Ezt hogy rám vettem, megholtam.

D. J. Tökön.

J e g y z e t : A' 32-dik számbeli Rejtett- szó : Bajúsz.

N^{ro} 34.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 0.

Gazdasági nevezetesség Hazánkban.

Egy érdemes kézből a' következő nevezetességet vettük.

A' Marha tenyésztés egygyik legnevezesebb része a' gazdálkodásnak kivált Ns. hazánkban; mivel tágas legelői még eddig a' marha' nevelésre talán legnagyobb haszonnal fordítottak. Sok javítások történtek ekoráig is ezen marha-tenyésztés minden csemeiben: 's hála mind azon jótévő Hazáknak, kik sem költséget, sem fáradságot nem kémélvén, a' Nemzetnek vagyonosabb állapotját előmozdítani! imigyen törekednek a' hiányos érzésből azok eránt, kik a' közönyt felsegíteni a' hol lehet, el nem mulatják, közli a' Tudósító a' mit tulajdon szemével látott T. Ns. Vass Vármegyében Gyöngyös Apátiban M. Sárvári Felső Vidéki Gr. Széchenyi Pál Cs. 's K. Kamarás Órlogysága a' Nemzeti tsinosodás kivált marha-tenyésztés buzgó Előmozdítójának jószáán; a' hol már több nevezetes nagyságu szarvas marhák neveltettek, de egy ökör ülönös figyelmet érdemlett, melly az úgy

nevezett Mürzthal (Stayer Országi) zsemle színü fehér foltos szőrü tehenek' fajtájából származván, tsak ugyan ott Apátiban lett a' világra, 's felnevekedvén iga alatt 6 esztendeig használtatott, 's a' tavalyi esztendőnek November hónapjában jászólyra lekötött, Aprilis 7dikig 1830. jó széna mellett árpa - darával, és krumplival hizlaltatott. Magassága az ökörnek 17 marok volt, hossza 1 öl, 's két láb, vastagsága pedig 1 öl, 2 láb, és 9 hüv. A' szomszéd helységbeli N. Gencsi Mészáros a' M. Uraságtól kedvező feltételek alatt megvásárolván Apr. 8kán levágta 's az Uradalmi Tisztnek jelenlétében megmázsálván 1608 és $\frac{1}{2}$ fontosnak találtatott, a' fagygyú mindazonáltal tsak 231 fontot nyomott. Ezen nyilvánosságos példa mutatja mennyire viheti az ügyes, 's iparkodó gazda rövid idő alatt is a' mihez okosan fogott, 's vajha az illy gazdáknak száma Hazánkban minél inkább elszaporodnék!

A' Bairam' ünnepe Sz. Pétervárában.

Sz. Pétervári Tudósítások' szerint: f. e. Mártius 26kán ugyan Pétervárott az ott lévő Mohamedánusok a' Börze' épületében az a' végre felkészített szalában Bairam' ünnepét megüllték. Reggeli 5 óraker megjelentek a' Török Követek u. m. Halil Rifat, és Nedschib-Efendi késérőkkel együtt. A' reggeli ájtatosságot tartotta a' követségi Imam, melly után a' követek haza mentek. Nyolcz óraker öszve gyültek

ígyan azon szálában a' Daghestáni Vali, és General-Lieutenant Schamschal Tarkowszki, az Avarok' követei u. m. Kadi Nur-Muhamed, 's Muhamed Bég, és a' legöregebb uralkodó Szultánok (Avar Fejedelmek) Fursun-Tsingissov Obester, és Ablai Abasov, számos késérőkkel, 's minden egyéb jelenlévő Mahumedánusokkal. Az Isteni szolgálatot végzé a' magánosan ide rendelt Imam Mullah Abdul Machir, ki ezen alkalmatossággal Ő Felsége' 's az egész uralkodó ház' egészségéért imádkozott. A' jelenlévő Mahumedánusok' nagyobb megnyugtására, és a' vendégek' meglegedésére, a' szála a' Török templomokhoz sokat hasonlít, azonkívül prédikáló - széket is állítottak, mely drága kárpitokkal vala behuzva, és a' padlás drága Persiai szőnyegekkel béterítve. Az ajtatosságnak 10 órakor leve vége, mely után az előkelőbb Muzulmánok egy nagy ebédlőben kávéval, 's theával vendégeltettek meg. 11 órakor haza menének, mely alkalmatossággal legnagyobb köszönetet tettek Orosz Birodalom' nagy Monárchájának, ki minden jobbágyainak vallását egyenlő tiszteletben tartja, és oltalmazza.

A' Szegfűt télen eltartani.

Négy esztendő előtt a' „Heilmann titkos virágos kertjében” találtam egy könnyű szerre, mely által a' legnemesebb szegfű virágot igen szerentsés kimenetellel lehet kiteleltetni. De minthogy ez a' dolog né-

kem igen különösnek tetszett, mindjárt a' következő esztendőben próbát tettem egy alább való tulajdonságu szegfűvel, és mivel a' próba reménységem felett jól ütött ki, egy tseppet sem kételkedtem más finomabb tulajdonságu szegfűvel próbát tenni. Mint-hogy pedig ezen próbának is szerentsés kimenetele volt, többeket, kik a' szegfű virágnak barátjai, 's kevés alkalmatosságok vagon azokat kiteleltetni, megtanítottam ezen egyszerű szerre; a' mesterség tsak ebből áll: késő ősszel szinte úgy kelletik betsinálni földbe, 's mohba, mintha tavasszal messze földre kellenék elküldeni. Ezen kötet a' pincze legalsóbb részébe homokba tétetik, 's azt télen által egyszer, vagy kétszer hideg vízzel gyengéden meg kell öntözni. Mihelyest Martiusban a' kemény fagy megszűnt, ki kell azokat venni, 's tserepekbe, vagy pedig deszkából készített edénybe ültetni. Tsak arra kell különösen ügyelni, hogy a' gyökér ősszel nedves ne legyen, valamint arra is, hogy a' szegfű ellenségei, millyenek az egerek, a' mennyire lehetséges eltávoztassanak. A' fentérintett vigyázás mellett tavasszal a' szegfűt legjobb állapotban leli az ember. Még azt is meg kell jegyezni, hogy az által ültetett szegfűt eleintén nem kell a' napsugárainak kitenni, hanem azokat inkább árnyékban tartani.

Az Orosz Tűz-király, 's a' Salamandra-gyék.

Frankfurtból azt írják: hogy sok századok leforgása alatt, mióta tudniillik benne vásárok tartatnak, azokban sok tsudálkozás-ra méltó dolgokat lehetett látni, de soha sem láttak olyant, millyent a' Húsvéti vásárban szemlélték, tudniillik egy Szalamandrá-t, 's a' Tűz-királyt. Schvarzenberg Úr, ki Bétsi születésű ugyan, de Orosz országban telepedett meg, és most Orosz Tűz-király név alatt esméretes, a' vásár' ideje alatt a' fő piacon több rendbéli előadásokkal kedvesked a' Publikumnak, melyekben a' tűz' hatalma ellen tsudálatos próbákat mutat, melly mindazonáltal a' Törökök' mondása szerént a' három megkérelhetetlen dolgok közé tartozik. Ez tesztének külömbféle részeit tüzes vassal megimogatja, az égő szurkot elnyeli, fejét a' tűz lángjára teszi, kezeit forró óuba mossa, és forró olajat iszik, egy szóval, azt igéri, hogy minden lehetséges tűz-próbákat meg fog tenni, és a' mellett megmutatja, hogy minident a' legtermészetesebb úton követ el. Azonkívül azt igéri, hogy úgy fogja magát viselni, mint Sámson, 's Herkules, és hogy testi ereje által legváratlanabb előadásokkal fogja vendégeit gyönyörködtetni. A' kérténél lévő legnevezetesebb városokból való bizonyosság-levelei igazolják előadásait, és ezért leveleinkben erről máskor talán többet szólhatunk.

Sok idő múlva is kiséül a titkos gonoszság.

Darmstadtból Aprilis 4kén e' következő cikkelyt közlik: nem régiben egy étetés által elkövetett gyilkosság fedeztetett fel, melly 15 esztendő előtt történt Groszgerau nevű szomszéd városban. Egy gazdag, 's már nagyon koros hentes feleségül vett egy 30 esztendőös asszonyt, kit egy más fiatal atyafiával együtt minden vagyonainak örökösévé rendelt. Az asszony már jó darab időtől fogva tilalmas öszveköttetésben állott ama fiatal emberrel, és mivel kívánságok ellen a' testáló sokáig élt, azt határozták magokban, hogy őtet mérég által kiirtsák az élők' számából. A' sikeretlenül tett több próbától meg nem rettenvén, a' gonosz asszony minden emberi érzésből kivetkezett, 's nagyon megboszonkodva egy Schmidt nevű Groszgeraui polgárhoz fordult, 's azt arra birta, hogy néki egy jó dózis Arzenikumot (egérkövet) szerzett. Minthogy a' megétetett koros ember volt, 's utolsó óráiban gyakran betegeskedett, a' következett halála szembetűnő nem vala. Azonban mint egy 16tod fél esztendő múlva az említett Schmidt vétkes polgár' fiát külömbféle útonállások, rablások, 's egyéb tolvajságok miatt szoros vizgálat alá vonták, vallomásaihoz hozzá tette a' kérdésben forgó a' megétetést is, mellyet az idő közbe. meghalálozott atyától hallott. A' gyilkosnét azonnal szorosán megvallatták, ki az öszve

övő környülállásoktól megrendülvén, megvallotta, hogy tsak ugyan ő követte el férjén azon borzasztó vétket. Az oda való orvosi Kar³ rendelkezéséből a' holt test kiásatott, és vizsgálat alá vétetvén, még akkor is megetszett tsontjain az egérkő' hathatósága.

(Wiener Theater Zeit.)

Édes Engedelmesség.

Ama hires Richelieu Kárdinalis, ki a' Francia Statusnak fontos ügyeit vitte, nagy gyönyörüséget érzett abban, ha valami különös módon kegyelmét úgy oszthatta, hogy azt, ki abban részesült, először aggodalomba juttette. A' Kárdinalis maga is akarta, hogy az ő méltóságától tartsanak. Ennél fogva magához hivatja egy nap Gróf Hancourt Urat, ki azon vélekedésben volt, hogy ő Francia Országnak egyik szegletében egész eledékenységben él; azt komor tekintettel megadván, keményen így szólla hozzá: „A' Király akarhatja az, hogy az Úr tüstént elagyja Francia Országot.” — „A' Gróf a' vádkivetésnélegyebet nem gondolván, azt nyitkozattatta-ki, hogy ő kész Ó Felsege parancsolatjának engedelmeskedni: „No tehát így szóll tovább Richelieu „tüstént utazzon. Üljön fel a' hajóra, a' Király az Urat tengeri seregeknek Fő Vezérévé kinevezni eldöntött, és így jutalmazza meg Ó Felsege azon hűségét, mellyel eránta még a' kegyelméből való kiesésnek esetében is viseltetik.”

A p r ó s ú g o k.

A' Gurney' gőzkotsija, Herczeg Wellington által nem régiben tétetett próba' következésében, általjában egy óra alatt mintegy 17. (Angol) mértföldet (7 órát) halad. Az olly hasznos műszer 400—600 font Sterlingbe kerül. A' köszén egy mértföldnyire tsak 2 pencebe jön, és ha az ember a' szolgálatot, az utipénzt, és mindent felszámál, a' gőz-kotsival való utazás mindenkor háromszor oltsóbb a' pósta-kotsinál. Azt gondolják, hogy egy ollyan gőz-kotsit lehet készíteni, melly a' közönséges uton 50 mértföldnyire haladhat egy óra alatt,

Párisban a' minapi kiadott Politia-parrantsolat' következésében minden Fiaker a' hintójába felülő személynek tartozik egy czédulát a' kezébe nyomni, mellyen fel van írva a' hintó' száma, a' tulajdonos' neve, lakása. Ezen rendszabásnak az a' célja, hogy a' Törvényhatóságnak a' Fiaker után való vizsgálódásokat megkönnyebbítsék.

Rejtett szó.

Öt a' betűm, 's egész testem gyenge étel;
A' fejemből megárt, ha sokat hörpentel;
Lábam' is megehet'd, 's szőrömből ruhákát
Szoktak készíteni, 's téli harisnyákat.

Tóbi A.

Jegyzet: A' 33-dik számbeli Mese Rák.

N^{ro} 35.

H A S Z N O S

U L A T S Á G O K.

1 8 3 0.

Intésül.

Constantiában Dr. Sauter az Orvosi
Tanácsosa folyó eszt. Febr. 25kén
következő czikkelyt közli: „Ezen hónap
25kén itten Constantiában a' Polgárok' kór-
házában himlőben meghalózott Vurfbein
Alajos. Ezen undok betegség őtet olly nagy
értékben környékezte, a' mint tsak gon-
dolni lehet, és a' képét olly utálatos ijesz-
tővé tette, a' millyen egy emberi test soha
nem volt. Mindent elkövettek, hogy őtet
ezen nyavalya' súlyától megszabadithassák,
de már tsakugyan azon reménység ketseg-
tette az Orvosokat, hogy a' kivánt czélt
el is érték, de a' mód, melly által elterje-
ltett ezen utálatos betegség, legnagyobb fi-
gyelmet érdemel. Vurfbein Alajos még a'
 múlt esztendőben a' tél kezdetén már mint
beteg lépett a' kórházba, hol ismét jobban
lett, de a' szegénység miatt főképpen a'
 múlt kemény télen, őtet még benthagyták.
Febr. 9kén egy hideglelés vette körül, 's
23kán már a' betegségnek mivolta valóságos
himlő kiütéssel jelent-meg. Ó feküdt a'

nagy betegek szálájában, hol több rendbeli beteges ifjak is valának. Már kérdés támad, hogy, és honnan ragadhatott Vurfbeinra ezen nyavalya? minekutánna ő az ispitályból betegségének egész ideje alatt nem volt kint. De nem sokára világosságra jött a' dolog Vurfbein, valamint a' többi betegek is egyenlően azt vallják, hogy egy szabólegény Mayer Krisztián nevű, ki Helvetiából jött és Jan. 21kén mint hideglelésben sinlődő a' kórházba befogadtatott, 's Febr. 8kán mint kigyógyult elbocsáttatott, többször elbeszélte nekik, melly nagy aggodalombar volt, midőn megbetegedett, félvén attól, hogy a' himlő előveszi, minthogy útjában Helvetiában olyan szobában is kénytelenített hálni, hol némellyek himlőben szenvedtek; és bátor néki jól volt beoltva a' himlő, mégis az aggodalma mindaddig nem szűnt meg, míg egészsége helyre nem állott. Ezen vándorló legény, a' mit Dr. Sauter több esetekben tapasztalt, a' ruhái között hozta a' himlőt; reá, és a' többi beteges ifjakra, minthogy a' tett vizsgálat szerint a' himlő jól volt beoltva, nem ragadt, ám- bátor ezekhez közelebb járt, 's nagyobb öszveköttetésben volt, mint Vurfbeinnal, ki azt beszélte, hogy néki fiatal korában kétszer is beoltották a' himlőt de egyszer sem foganszottmeg. Ezen Vurfbein egész kórházban csak maga volt, ki sem beoltatva nem vala, sem himlő-betegségen által nem esett volt. Ebből nyilván megtetszik, melly nagy

eszedelemnek vannak kitéve azok, kik a' himlő oltáson, vagy betegségen keresztül em estek, melly észrevehetetlenül jöhetnek veszedelembe, azután melly szükséges hogy a' bátorságra ügyelő hivatal az olyan ázakat, vagy helyeket, mellyekben dühösödik a' himlő, bezárassa, és az esméretes athatós szerek által a' himlő mérgét megkadályoztassa; továbbá melly szomorú dolog, ha a' szomszéd Státusokból tsupán a' zoros politia' fogyatkozása miatt ilyen vezedelmek háromolnak a' népre még a' legávolabb tartományokban is; és végre ezen setből megtetszik annak legbizonyosabb oltá, hogy a' tehén-himlőnek valóságos oltalmazó ereje van.

A' krumpli, és a' dohány.

Két veteménnyel ajándékozott meg minket az új világ, mellyek az egész földön elterjedtek, és még tovább fognak terjedni. Egyik jeles eledel; a' másik gondülésre való, mert azt mondják, hogy a' kedvetlenséget 's unalmat eloszlatja. Az egyik igen derekán eszközli 's gyarapítja az egyes embereknek, 's így egész népeknek boldogságát. A' föld' kebelében elrejtve majd minden vezedelmet, a' jég-essőt, a' záport, és az aszaló nap sugárit elkerüli; a' másik használ tsak — negative; ennek inkább ártalmas befolyása van az erszénybe; el lehetünk nála nélkül, valamint ezeredekig ismétretlen maradt. És mégis sok esztendő el-

mult, míg a' krumpli' betsét közönségesen megismérték, holott a' dohány feltaláltatása után 60—70 esztendő alatt közönségesen elterjedt. Az elsőnek termesztését a' Fejedelmek kénytelenek voltak serkentések által eszközölni, 's gyakran háladatlaniságot nyertek jutalomúl, mint II. Friderik Pomerániában. Az utolsóval való élést mind pénz 's fogságbeli büntetésekkel sem tudták meggátolni. A' krumpli' használása, az igaz messze el van terjedve, de még sem annyira, mint a' dohányé, mellyel olly nagy kereskedést üznek. Arabia pusztáinak, a' Llánok, és Pampák, Sziberia hegyeinek fia az éjszakai emberek, és a' jó reménység fokán lakók, mind ezek semmit sem tudnak a' krumpliról, de bezzeg keményen tudnak dohányozni, és szipakolni. A' dohány 's krumpli — lehetne mondani — szinte képei a' jónak, 's gonosznak a' növények országában. A' gonoszat sokkal hamarább, könnyebben, és közönségesebben elfogadják az emberek, mint a' jót.

Újabb isméreték Algirről.

A' „le Temps” nevű Párisi Journal hivatalában az Algiri Kormányzéknek mind historiai, mind geographiai, mind pedig politikai leírása a' napokban megjelent, kijött azonkívül mellette két mappa-forma plánum, mellyek közül az egyik az Algiri révet, a' másik a' város' fekvését 's annak környékét ábrázolja. Ezen leírás egy histo-

iai bévezetéssel kezdődik, mellyben Algir városának fő történetei 647. esztendő-től fogva, midőn tudniillik Omár éjszaki Afrikát meghódította, 1818 esztendeig rövideden datnak elő; azután előfordúl a' tartomány, s annak fő helységei, úgymint Tlemsen, Oran, Melidah, Constantina, Bona, Budjeiah, és Algir, nem különben a' szárazai 's tengeri erő is. A' tartomány' külömbféle népeinek leírása után következik a' Kormány'nak, és a' Dey' segedelem - kutforrásainak előadása. Az egészet béfejezik a' keresztény hatalmaságoknak az Algiriak ellen viselt külömbféle Expeditiói. Ezen előadás' következésében a' száraz földi erő áll 15000 emberből, kik közül 1500—2000 Algir városát őrzik. A' tengeri erő 1825dik eszt. Martius hónapban állott három 62, 50, 's 40 ágyús fregátából, két 36—46 ágyús korvetből, két 18 's 16 ágyús briggből, 3 gályából, mellyek közül az egyik 24, a' más kettő 14 ágyut elbir, két ágyu nélkül való gályából, egy polacre 10, és egy sebek 10 ágyús hajókból. Három gálya, és 35 pattantyus salup vala akkor a' hajó-építő műhelyben. A' Dey' jövedelmét esztendőnként 2,360,974 frankra teszik, azonkívül az Arab Helytartóktól (Seik) minden esztendőben kap 260,000 véka gabonát, és az Oráni, 's Konstantinai Békéktől 10,000 véka árpát, mellyek a' matrózok', katonák', 's dolgozó személyek' kitarására fordittatnak. A' költségei esztendőnként felmennek 4,664,370 frankra, úgy hogy

esztendőnként a' kints - tár' fogyatkozása 2.303,406 frankra megyen. (Némelly Angli tudósítások azt állítják, hogy mostanság az Algiri Dey' kintstárában 40 milliion font Sterling kész pénzben vagyon).

Jegyzések a' bolondokról.

A' Svéd Orvosok' Társasága már régóta orvosi havi írást ad ki Stokholmban illy nevezet alatt: „Svenska Läkare-Sällskapet Handlingar.” Ennek 1827. első kötetében kivonat találtatik azon betegek' évkönyvéből, kik 1824 és 1825ben Danvick' bolondok-házába bévitettek; Ronandertól. E' szerint 1824. elején elmebéli nyavalyában szenvedők 74en valának az Intézetben, és az esztendő folytában még 82en jutottak oda, így együtt 156. Ezek közül 65 elbotsáttatott 22 meghalt. A' befogadott betegek között volt 42 férjfi, 's 40 asszony - személy; némellyek dühösök, mások tébolyodottak vagy csak melankolikusok valának. Ezer betegek többnyire Junius, és Julius hónapokban vétettek fel. Tellyesen meggyógyult 52 megjobbulva eleresztetett 13. A' megholtak közt volt 16 férjfi, és 6 asszony. — 1825 eszt. folytában 151 volt az Intézetben; minthogy a' 69 bent maradothoz még 82 új vitetett. Ezek közül 53 elbotsáttatott, és 23 meghalt, úgy hogy még 1826dikra 79 megmaradt. Az új felfogadottak közt volt 39 férjfi, és 42 asszony-személy. Legtöbben Junius, és Augustus hónapokban fogadtattak fel. Az

botsátottak között volt 29 férjfi, és 23 asszony. Tellyesen meggyógyult 46, meggyógyulva elbotsátott 6. A' meghaltak között volt 11 férjfi, és 12 asszony.

Ugyan ezen kötetben találatnak a' III. Károly nevű mezővárosban lévő ferdő Intézetéről némelly jegyzések, hol előadatik azon beteg vendégek' száma, kik 1824, 's 1825-ben ezt a' ferdő Intézetet meglátogatták, és többnyire meggyógyulva tértek haza. A' orvosok (Roland Úr) végre azon meggyőző-ését adja elő, hogy a' mesterséges ásványos vizek, ha illendően készittetnek, nem csak a' külső érezhető tulajdonságaiknál fogva, hanem az organismusra való belső munkálkodásaikra nézve is tökéletesen egyenlők a' természetes ásványos vizekkel, melly vélekedésben nem minden Orvosok egyeznek meg).

Figyelemre méltó Temetés.

Eberbachban (Bádenben) f. e. Mart. 24-kén egy temetés ment végbe, melly a' ritkasága miatt köz figyelmet érdemel, el-és megkarítottatott t. i. egy majd száz esztendős asszony. Ez 1730dik esztendei Május 11-kén született; 24 esztendős korában férjhez ment; 44 esztendeig boldog házasságban élt, melly alatt 6 gyermeket hozott a' világra, az utolszegey' állapotjában pedig 32öt, az attya 66, az annya 88 esztendősök voltak, a' 96 esztendős leány testvér ötse, és a' legöregebb 75 esztendős leánya még életben vannak, 's az utolsónak 82 esztendős férje

anyósának hideg tetemeit az örök nyugodalomba késérte. A' meghalálozott asszony, ki még kimulása előtt tökéletes egészségben kertjeit meglátogatta, és az ifjú természet feléledésében nagyon gyönyörködött, majd utolsó pillantatig minden világi tárgyakat használt, és úgy látszik, hogy utolsó halálkódásakor is eszén volt. A' mértékletesség vezérelte őtet egész életében.

A p r ó s á g o k.

Egy Mallent nevű Úr Párisban, az oda való Orvosok' bizonyága szerint tsalhatatlan gyógyító szert talált fel a' nyavalya-törés ellen; a' szert mindekkoráig titokban tartja.

A' Párisi nyalka emberek ketske-bőrből való tsizmát viselnek, mellynek az eleje hegyes, és a' sarka magos, az az valóságos magyar kordovány tsizmát.

Rossini és Scribe Urak a' Braziliái Tsászártól a' Rózsa' Rendével tiszteltettek meg.

R e j t e t t s z ó.

Egy tagotska, széppé teszi lakhelyedet,
Forditva röviden a' te nézésedet;
Az egésznek végét a' Bölts megkívánja,
E' nélkül fentnem áll az ország' kormánya.

Jegyzet: A' 34-dik számbeli Rejtett szó: Borjú.

N^{ro} 36.

H A S Z N O S

I U L A T S Á G O K.

1 8 3 0.

---

*ekintetes Tudós Stáhly Ignátz Úrhoz,
a' Királyi Magyar Universzitas' Nagy-
ságos Rectorához, Anatomia Pro-
fessorához, 's nagy hírű Orvos Do-
ctorhoz.*

áng-ész, mély tudomány, egymással küzd
vetekedve,

'S méltán zöld koszorú ketteje díja leve. —
ány beteget fedezél bal sorsa csapásai ellen?

Hát Él'tet hánynak vissza adál? Te dicső!
lány Ifjat vezetél tudomány oltára elébe?

Áldozván bőven már a' Hazának imígy.
Ij Te soká! használj még. — Sirodat őrzí

Dicsőség,

Még késő maradék áldani fogja porod.

A' Bétsi Lóversenezés 1830.

A' Simmeringi gyepen Szerdán Aprilis
1kén tartatott az első Lópálya-futás, mely-
ek kimenetele a' következő volt:

1. Tizenkét órakor, jutalom-futás; tá-
vols. egy Angol mértföld (866 Bétsi öl). —
A' futó lovak illy renddel érkeztek-meg a'
szélhez: Löw enberg Úr 6 eszt. setét

pej lova, *Small Hope*, 1; és így nyertes. — Gróf Hunyady Fer. 5 eszt. s. k. *Miss-Restless*, 2; — Herczeg Liechtenstein W. 4 eszt. setétpejl. *Tomy*, 3; Gróf Nádasdy Tam. f. k. *Corinne*, 4; — Gr. Eszterházy Mih. 3 eszt. b. m. l. *Whalebone*, 5.

2. Egyedfél órakor: táv. $1\frac{1}{2}$ mrtf. Gr. Batthányi G. 5 eszt. f. mén lova *Privateer*, 1. és így nyertes. — Hg. Liechtenstein 5 eszt. setétpej ménlova, *Murphy*, 2. — Ó. K. Magossága a' Lukkai Herczeg nevezi 6 eszt. bar. m. l. *Bhurtporét*, 3. — Löwenberg Úr, s. pej m. l. *Forfeit*, 4.

3). Egy órakor; Fogadás; távols. $\frac{1}{2}$ Angol mértföld. Mr. Murray Mac. Gergely b. l. *Pilgram*, 1. — Gróf Hunyady J. f. l. *Bizare*, 2.

4) Másodfél órakor, belföldi lovakra, mellyek 6 esztendőnél nem idősebbek, és sem a' Simmeringi, sem a' Pesti gyepen diadalmasok nem voltak; — távols. $1\frac{1}{2}$ Angol mértföld: Löwenberg Úr 6 eszt. setétpej l. *Small Hope* 1. nyertes. — Gróf Batthányi G. 3 eszt. fejer m. l. *Hit-or-miss*, 2. — Gróf Széchenyi Ist. 3 eszt. f. m. ló *Malek-Adel*, 3. — Gróf Hunyady 4 eszt. fejer k. *Malvina*, 4. —

5) Két órakor, különfogadás; táv. 1 Angol mértföld. Gróf Hunyady J. b. k. *Pauline*. 1. — Gróf Eszterházy Mih. 4 eszt. f. m. l. *Selim*, 2. —

A Paraditsom Messzelátó tsöben.

Azon élemedett korú férjfiaknak, és asszonyoknak, kik a' lármás nagy világot megunták, 's a' természet' kebelében tudományokkal foglalatokodva élni akarnak, vagy a' netalán őket még érendő idő' vizontagságai ellen magokat bátorságba tenni hajtanak, vagy előbbeni életöket tsendes, édes visszaemlékezéssel akarják használni, a' nélkül hogy szükséget lássanak, vagy egkisebbet is háborgattassanak, ajánl Gróf Tackerbarth az Elba vize mellett lévő Meiszen nevű város' szomszédságában, melly a' porcellán fabrikája által világ szerte el van híresedve (Drezda, 's Liptse között) egy holtig tartó, 's a' gondoktól ment nyugalom-lakást, mellyben — a' mint legalább a' papiroson áll, — mindenféle kellemetességek alátatnak. Az itt lévő, 's bizonyára minden kívánságoknak megfelelő épületekben, azt közlik a' nyilvános hirdetések, a' tulajdonos olyan lakást állittatott fel, mellyben minden férjfinak, 's asszonymak vagyon akó-'s háló szobája, szükséges szolgálat, ütés, étel, fejer ruha mosással együtt, vagyon egy szála, mellyben a' lakosok déltájra ebédre öszve gyűlnek, Angol, Franczia, és Német Újságok, és egynehány Journál valamint politikai, historiai, 's geographiai munkák az olvasónak kész szolgálatjára állanak, nem külömben a' tulajdonos' nevezetes bibliothekája, és képes gyűjteménye

minden mesterségeket kedvelő előtt nyitva áll. A' többi órákat, az uradalomhoz tartozó külömbféle gyönyörű kertekben eltölthetik; a' kertekben vannak szökő-kutak és ferdő-házak, szép és váltva gyönyörködhető sétáló helyek. Télben pedig egy billiárdház, vagy egy közönséges szála fog állittatni, mellynek ezélja leszen a' nyári mulatságot kipótolni, a' hintók, lovak minder időben készen állanak, mellyeken a' Residentiába, vagy a' közel lévő városotskába kirándulhatni. Egy tanult Orvos is vagyonrendelve, kinek kötelessége a' társaságot minden héten meglátogatni, és annak egészségére ügyelni, mellyet már tsak az itten uralkodó egészséges levegő, 's viz is tökéletesitnek. Az asztal áll reggel kávéból, vagy theából zsemlével, és vajjal. Délben levesből, húsból, főzelékből 's sültből, ebéd után valóból, és egy palaczk jó borból, és kávéból. Este levesből vagy más meleg ételkből, kenyérből és vajból. A' szobák felvannak készülve egy kanapéval, 6 karszékkal, egy tükörrel, 2 asztallal, egy írőkaszlival, és jó ágygyal. Ha az asszonyok is akarnak ezen Intézetben részt venni, (minthogy az épületek kis távolságban vannak egymástól) ezekre nézve, egész házakat lehet különösen felkészíteni. Mihelyest azokhoz, kik már magokat bejelentették többen állanak, az Intézet azonnal megnyittatik. A' 45 esztendőös férjfiak, kik ezen társaságba állnak az Intézetbe való bemenetelkor

izetnek 4000 tallért Hamburgi bankóban; az 50 esztendőös férjfiak 3000 tallért; a' 60 esztendőösök 2500 tallért, mellyért holtig bent említett lakást, kosztot, és leg pontosabb szolgálatot kapnak. A' befizetett summáért, melly a' fizető' halálával az Intézetre száll, kezeskednek ezen hasznos Intézet^o felállítójának javai, mellyeknek kiterjedését, és törvényesen kimondott betsét látni lehet. A' ki mindazonáltal esztendő mulva megvásárolja szándékát, és ezen paraditsom' boldogságával tovább nem akar élni, 500 tallér behúzásával a' többi befizetett pénzt mind vissza kapja.

Egy Asszony, mint az orvosi Tudományoknak Doctora.

Senki előtt, ki Philosophiát, és Phisicát tanult, nem maradhatnak feledékeny-égben az Istenben boldogult Erxlebeni János Krisztián Göttingai Tanító Úrnak értelemei. Ezen nagy férjfiúnak édes anyja Erxleben Dorottya Krisztina, mint nem a' legközönségesebb iróné, a' tudományok mezején, melly az asszonyok előtt külömben zárva vagon, az orvosi tudományokban t. i. annyira gyakorolta magát, hogy Doctori koszorúval felékesítettén, a' Burkus kormányzékttól szabadságot nyert tudományát gyakorolni, 's közönségesen gyógyítani. Erxleben Dorottya gyermek korában betegeskedéssel, és saját természetének gyengeségével küszködött. Az atya

orvos vala, felette tanult, 's pallérozott ember. Megengedte, hogy leánya a' Deák, 's Görög nyelvnek tanításaiban, mellyeket a' testvéreinek adott, részt vegyen. Minekutána látta, hogy a' leánya jó kedvel tanul és a' tudományokban óriási lépéseket teszen, eltökéltette magában, hogy az orvosi Collegiumból ki nem zárja, hol Dorottya az orvosi tudományt a' legnagyobb tűzzel tanulta. Az atya a' gyógyító szerek hathatóságára figyelmetessé tette, és a' betegekhez magával vitte. Ezen asszonyosság legjobb orvos könyveket olvasott, és később maga is adott ki egyet, mellynek olly számos olvasói voltak, hogy ritka esméreteinek hire egészen II. dik Fridrik füleibe ment, kinek az asszonyok' világában ezen ritkaság igen szembetűnő volt. A' Király az ő kérésére megengedte, hogy Dorottya minden orvosi tudományokból szoros próbatételeket adjon, és e' végre Királyi parantsolatot küldött a' Hallai Universitáshoz. — 1754. dik' esztendei Május 6. kán Dorottya 38 esztendő korában Hallában a' fő iskolában disputált, melly alkalmatossággal mind a' theoretikai, mind praktikai feladott kérdésekre tudományosan 's pontosan megfelelven, a' Professorok, és a' jelen volt hallgatók bámultak, és éles eszén elegendőképpen tsudálkozni nem tudtak. Az Universzítás a' Királyt a' próbatétel^s kimeneteléről bőven tudósította. A' tanult Doktorné Inauguralis Dissertatiót Német, 's Deák nyelven készi-

tt ezen czim alatt: „De eo, quod nimis to, ac jucunde curare, saepius fiat causa inus tutae curationis”, és ezt ki is nyomtatta. Későbbben Hallában a' Fridrik Univerzitasának Rectorává neveztetett, és 1742-ig nagyobb munkát készített arról: „Melly hasznosok legyenek a' tudományok a' fejérszékélyekre nézve, és mi volt annak az oka, hogy a' szép nem előtt a' tanulás' útja egy letlen, 's igazságtalan módon eddig elzárattott”. — Dorottya gyógyított a' legszezsétebb kimenetellel, és 1762-ikben vérsében meghalálozott 47 esztendő korában. ezen tünemény valójában nem tsekély figyelmet érdemel az asszonyok' világában, helyet ha öszveteszünk a' fia' érdemeivel, mely tudományával, 's nagy hírével, annál zembetűnőbb 's nagyobb figyelemre méltó!

Amerikának eredeti népesedése, és a' vonó kutya.

Miképpen népesedett meg Amerika Ázsiából, vagy népesedhetett, az többé nem titok; mert éjszak felé a' világ ezen részei olly közel vannak egymáshoz, hogy egyik majd éri a' másikat. Kamtsatkán feljúl, hol mégis 125 — 150 német mértföldnyi köz van a' két világ' részei között; a' Róka- és Aleut-szigetei olyan szakadatlan lánczeregyet formálnak, hogy azon tsekély fáradsággal ide 's oda lehet menni. A' Tsutkok, kik Ázsiának éjszak-nyugoti partjait lakják, a' sisajkáikon Ázsiából Amerikába, és Amerikából Ázsiába általmennek a' nélkül, hogy

eszekbe jutna; miként vannak ma a' világ egyik, holnap a' másik részében; ők csak azt tudják, hogy egyik part olyan hideg 's jeges mint a' másik. Az Indiai tengerről a' tsendes tengerre által vivó út nagyon messze esik ugyan; de egyik sziget tsopotnak legszélsőbb pontjai szinte olyan közel esnek a' másikéihoz, hogy néhány századokig tsónakkal által lehetett járni. —

Éjszak Amerikában, az az: az éjszaki sarkok felé az igás kutyákat olyan drágán fizetik, mint nálunk a' lovakat; gyakran adnak egy ollyas kutyaért 100—120 tallért. De millyen ügyesek is ezek itt! a' legnagyobb hó-fergeteg' alkalmatosságával mikor semmi utat sem lehet látni, bátran befoghatja az ember ezeket a' szánkába, és az elindulásra csak jelt kell adni. A' szánkát, 10—12 lábnyi mélységű hón is által huzzák, 's addig meg nem szünek, míg a' haza vezető útra nem találnak, vagy legalább egy faluba, míg a' fergeteg megszűnik. — Mihelyest ez meg van, a' vezető kutya jelt ad, mellyre a' felhámozott kutyák a' hó tetején villám módjára szaladnak. Három kutyaival hamarabb mehet ott az ember, mint nálunk 6 lóval.

Rejtett szó:

Egy szó-tag, és ettől senki sem lelént ment;
Ha fejét elvágod, időszakaszt jelént;
Fordítsd, ki tisztán élt, könnyen azzá lehet;
De a' ki rendetlen, arra szert nem tehet.

Jegyzet: A' 35-dik számteli Rejtett szó: Mész.

H A S Z N O S T U L A T S Á G O K. 1 8 3 0.

E p i g r a m m á k.

1.

Magyar Bölcselkedéstől idegenkedő Magyarhoz.

sza világosság, igaz és jó létez egekben,
Itten örökre csaló színre 's homályra bukol.
ondolatid, valamint tested, csupa földiek, elméd
Szellemi szárnyakkal mennybe repülni ha rest.
onnos, az észet gyakorold! vagyon ez mnkára te-
remtve.

A' göztorlatokon szállj vele csillagokig.
általa hozz le valót és fenyt; mik az isteni bölcs'ség'
Jóság' és szentség' legbizonyosbb tanúji.
tudomány 's anyanyelv nélkül sikeretlen az útag;
Bölcselkedni tanulj, o Magyarom! magyarul.
gy okos, és ne kínozzd idegennel hijában az elméd,
Mellynek repteit az gátlani szokta csupán.

Vallást és Ős törvényidet, Honfi, ne féltsed;
Lelket ezeknek ugyan-csak anyanyelved adott.
ír német, britt, francz elhagyá Latiumnak igéjét
Drága szabadság' 's hit' kebliben él, 's remekel:
görögös Capitól nem akart olvasni latánul
Bölcsstudományt; *) 's ím ezért Graecia' majma
maradt.

onyhadeákságunk mellett követésre lesüllyed
E' szabados nép is, 's Római szolga leszen.

) Cic. de Fin. Bon. et Mal.

Írj, 's olvass magyarul; 's latinista maradni ne kívánj.
 Barbár - szókban nincs Római csín, sem erő.
 Újkoholásu deák könyved rútitja hazánkat.
 Nemzeti mű szépít, 's szül honi csinosulást.

2.

Barátság, Szerelem, Szerencse.

Változik Aprílnél könnyebben férjfi-barátság.
 'S többnyire kezdete már visszavonásra hajol.
 Lyányka' szerelme lehúll a' rózalevélnek előtte,
 'S még bimboja gyakran hervadozásnak ered.
 Nem török olly hamar a' tojomány, mint gyenge
 szerencsénk.

Délben egész ha vala, látta darabban az est.
 Változol íme barát, szerelem hullsz, 's törsz te
 szerencse.

Melly csuda, hogy földön élni kíván valaki!

Ponori Thewrewk József.

*Zenobia, Palmirai Királyné' történetei-
 nek rövid foglalatja.*

Azon rajzolatokban, mellyeket a' régiek Zenobiáról adnak, találtatik egy tökéletes asszony képe is. — Gallienus Császár a' Római Birodalomnak lekötelezé Odenatot is Zenobia' férjét, kit egy közélről való atyafia irigységből nem sokára meggyilkolt. Zenobia noha szívre vette szeretett férjének időnekelőtte történt halálát, bátorságát mindazáltal el nem vesztette, hanem az árván maradt két gyermekének nevében a' fő hatalmat magának tulajdonította, 's ennél fogva kikiáltatta magát Királynénak. Azon háborút, mellyet a' férje a' Persák ellen indított, valóságos bajnoki ne-

es bátorsággal folytatta, 's hol vezérei tal, hol többnyire a' maga személyes vezérlése alatt győzedelmeskedett. Az ő híre Gallienus híret nem sokára homályba bötött. Azt mondják, hogy azon időben Gallienus férjfi testben asszony-szívet, és Zenobia asszony-testben férjfi bátorságot vilt. Zenobia egészen semmivé tette azon adit sereget, mellyet Gallienus Heraclius' ezérlése alatt küldött a' keleti tartományokba. 70,000 Palmirai katonákkal bezárta magát Antiochiába, és feltette magában, hogy ezekkel a' várost utolsó tsep vérig védelmezi Aurelianus Tsászár minden erőszakos rohanásai ellen. A' védelem olly vakmerő volt, hogy a' Tsászár minden lázadókak köz megkegyelmezést ígért, és mind e mellett Zenobia bátorságot vett, 's ön személyében vezette katonáit Aurelianus' serege ellen; de minden nagy ellentállás mellett is Aurelianus nem tsak Antiochiát, hanem több nevezetes városokat elfoglalt Zenobiától. Zenobia még ezen szerentsétlen imenetellel sem gondolván, katonáit az örmesai térségen hadi sorba állitá, és hogy az ellenség' boldogulását meggátolhassa, egy nagy sánczot ásatott; de itt is a' jó Királyé kéntelen volt a' Római győző seregeknek engedni, és magát Palmira városába vissza húzni, mellyet azután Aurelianus ostromlá vett, hogy annak bevételével a' hosszas áborúnak valahára vége szakadjon. Ezen stromlás' alkalmatosságával Aurelianus egy

nyil által megsebesített. — Mennyire
 betsülte, és tsudálta Aurelianus Zeno-
 biának okosságát, és bátorságát, megtetszil
 a' következő levélből, mellyet a' Tsászár
 egyik barátjának írt: „A' Rómaiak” úgy
 mond „szemrehányásokkal illetnek, mintha
 nekem egyedül Zenobia, 's házi katoná
 ellen kellene hadakoznom; és azt nem tud-
 ják, hogy nékem számos ellenségekkel van
 dolgom, kiknek feje egy férjfi asszonyi öl-
 tőzetben. Reménylem mindazonáltal, hogy
 az Istenek, kik segedelmököt tőlünk soha
 meg nem vonták, itt is megáldják fegyve-
 reinket.” — Aurelianus Zenobiához írt leve-
 lében őtet a' megadásra szólítja, mellyben
 azt ígéré, hogy a' rangjához illő tisztelet-
 tel fog eránta viseltetni, és a' legillendőbb
 módon vele bánni; de Zenobia a' level' tar-
 talmát igen kevélynek találta, mellynek
 mintegy illy értelme vala: „Te azt ön aka-
 ratodnál fogva is megtehetted volna, a' mi
 néked ezen levelemben parantsoltatik. Azt
 parantsolom tehát, hogy add meg magadot,
 mert tsak ezen feltétel alatt kegyelmezhet-
 tek meg életednek, mellyet azon helyen
 végzesz, hová téged a' Senatus rendel. Drá-
 ga köveidet, úgy nem külömben minden
 aranyodot, 's ezüstödöt a' Státus' kintstá-
 rába le fogod tenni. A' Palmiraiaknak sza-
 badságai egészen sen fognak tartatni 's a' t.”
 — A' Zenobia' kevélysege ezen büszke ki-
 fejezések által annyira megsértetett, hogy
 ő is a' Tsászárnak szinte olyan hangon fe-

elt, és sem ajánlásai, sem fenyegetései meg nem tántorították. Aurelianus megolvastván Zenobia' levelét, felette megharagudott. A' város ostromlását megkettőztette; Persákat kik Zenobiának segítségére jöttek, megtámadta, és egészen megverte. Több vitézi megtámadások után végre Zenobiát is meggyőzte. Minekutánna a' Kiallynénak többé külső segedelemhez semmi reménysege sem volt, attól pedig nagyon félt, hogy a' Tsászár' kezébe esik, arra határozta magát, hogy éjjel Persiába szökik. De Aurelianusnak tüstént tudtára esett Zenobia' szándéka, azért lóháton üzőbe vette, és éppen midőn Eufrates folyóvizén keresztül menne, elfogta. Zenobia minden szerentsétlen sorsa mellett is állhatatosan viselte magát. Maga Aurelianus bámult ezen szeszony' nagy bátorságán. És hogy a' magairét bé ne motskolja egy olly nagy Kiallyné' vérének ontásával, semmi esetre sem akarta elveszteni, hanem azt határozta magában, hogy őtet mint győzedelmének kességét életben megtartja. Palmira városát elpusztította, 's annak lakosait kardra ányatta. — A' diadalmi bemenetele' alkalmasatosságával Rómába Zenobia igen pompás ősön ült, és noha fogoly vala, még is a' ősösi drága kövekkel volt felékesítve. A' Tsászár' hogy megmutassa, mennyire betsűli Zenobiának nagy bátorságát és virtusait, mellyek őtet méltóvá tették volna, hogy az egész világnak törvényt szabjon, Róma vá-

rosa' szomszédságában egy mezei-házat aján-
dékozott néki, hogy ottan hátra lévő nap-
jait, rangjához illő fényben gyermekeivel
együtt békeségben eltölthesse.

Iszonyú Véték.

Faloise városában (Calvados Departa-
mentumban) f. eszt. April. 1ső napján egy
irtóztató vétket követtek el. Bizonyos Ra-
m-
bouillet nevű fonó-mester, két napi tá-
volléte után, mellyet ő a' tsapszékekben
's kávéházakban töltött el, haza került; a'
felesége 's két leánya nagyon kikeltek el-
lene, és ötet a' korhelységért 's rosz visele-
téért szemrehányásokkal illették. A' mámo-
ros fejű fonó-mester ezért úgy megharagu-
dott, hogy bemenvén az oldal szobába egy
nagy kést ragadt a' kezébe, és azzal a' leg-
nagyobb dühösségben szikrázó szemekkel a'
szobába vissza tért, és a' földre leterítvén
a' feleségét egy sebet a' nyakán, 's egy
mást a' szívéen ejtett; azután az egyik leá-
nyához fordult, 's azt úgy megöklözte,
hogy azonnal elájult, és a' nélkül hogy a'
másik leánynak időt engedett volna, hogy
segítségért kiáltson, feléje fordult, és a'
kést háromszor a' szívébe dőfte, azután
vissza fordult az első leányához, és mivel
ezt már meghaltnak tartotta, még egyszer
megütötte a' nyakát, azután vissza húzta
magát a' szobájába, hol néhány pillantatig
maradt. Azonban a' leánya, kit meghaltnak
képzelt magához jöven felment a' gráditsra,

nagy szóval segítségért kiáltott; a' gyilkos látván, hogy semmi mód sincs az elökésre, leugrott az ablakról, elillantott, mindekkoráig nyomába nem akadtak.

Nemzeti iparkodás.

A' mult esztendő óta Orosz országban 1,000 púd (1 púd - 44 font) pamukot fonnak fel, és azt mondják, hogy folyó esztendőben még kétszer annyit fognak fogni. 2,000 púd selyemből, mellyet a' Moszkvai fábrikák esztendőnként feldolgoznak, Kaukazusi Orosz tartományokból 14,000 púd került ki, azon tartományokból pedig, ellyeket a' Persák az Orosz Birodalomnak tal engedtek, kikerül esztendőnként 4000 púd. 1803dikban Orosz országban hire sem volt az Orosz merino-gyapjunak, most pedig érette több milliom Rubelt veszen be a' külföldiektől, és ezen kereskedési czikely olyan jó, hogy az Angol fábrikások legjobb Szász, és Orosz merino-gyapjuhoz semmi különbséget sem találnak. A' nemzeti szerek mind ott készülnek, és már tökéletességnek azt a' léptsőjét érték, ellette pedig olly rendkívül oltsók hogy az Oroszok ezen tekintetben semmitsem félnek a' külföldiek' concurrentiájától.

A p r ó s á g o k.

Melly nagy bátorszívúséggel bírnak a' jérszemélyek, azt láthatni volt Drezdában

a' jég' elindulásának alkalmatosságával. A' víz olly hirtelen áradt meg, hogy a' Fridrik külső városában 20 személy kéntelen volt egy arra felé menő holt testeket hordó üres kotsira felülni. Majd mindnyájan irtóztak ezen borzasztó fiakeren magokat vitetni, 's ennél fogva mihelyest a' szárazra értek leszállottak. Egy szegény puttonyos asszony egy tseppet sem ütköztén meg, tsendesen ült, és azt mondta magában: Én bizony bevitem magamat a' városba, mert úgy is igen ritkán kerül a' kotsizás' sora a' szegény emberekre.

Folyó esztendei Februarius 20kán Odeszszában a' Jusuff-Basa' Felesége is megnézte az Operát. Ezen Török asszony üle Voronzoff Grófné' Losijában, igen vékony kárpit megett, honnét ő mindent látott, de őtet senki sem láthatta; még arra is ügyeltek, hogy oda semmiféle férfiú be ne lépjen, vagy pedig haza menetelének alkalmatosságával vele szembe ne jöjjön. A' következő napon Jussuff-Basa Voronzoff Grófnénak a'beli szives barátságát megköszönte.

M e s e.

Nem állat, de azzá lehet,
Hordótska forma, megehet'd;
Ha elromlik, nints olly kádár,
Ki öszve rakja, ügyes bár.

Jegyzet: A' 36-dik számbeli Rejtett szó: Név.

N° 38.

H A S Z N O S
T U L A T S Á G O K.
1 8 3 0.

---

*élt. Almásy Mihály Úr³ életének rövid
rajzolata.*

Zsadányi és Török Sz. Miklósi Almásy
Mihály Úr Ö. Ts. K. Felső Kamara, Gróf
Ádasy gyalog Ezerejének volt Kapitánya,
Ö. Ts. Ns. Vármegyék első rendű Tábla-
rája, e. f. esztendő Sz. György Havának
18. napján estve ötödfél órakor éppen
szombat - Pénteken, mintha a' boldog lelkek'
szellemét különösen ez napon kívánta volna
szelleme nevelni az Örökkévalónak kegyelme,
szentes életének 60dik évében az örök világ-
ságot költözött. — Ő Almásy Antal Ts. K.
Ö. Strázsa - Mester, Vécsei és Hajnátskői
Máró Vécsey Anna szülőktől Olasz ország-
ban Como városában vette életét. — Házas-
ságra lépett 1790dik esztendőben Május 30-
dik napján; Borsodi Latinovics Péter Úr
maradott özvegyét született Csalmai Jan-
ovics Therésia Asszonyt vette házastársul,
vel öt gyermeket nemzett; ezek közül
hároman életben vannak: u. m. Eugén a'
szemesi kerületben Tartománybéli Fő Biztos,
Mihály atyának egészen nyomdokába lépett;

Gedeon, és Mária, tellyes reménységű magzatok. Ő életében több szegény gyermekeket neveltetett, kik közül némellyek mostan hivatalt viselnek; megszorúlt özvegyeknek hópénzt adott, számtalan szegényeket 's szűkölködőket gyámolított, vagyontalan betegeket maga költségén gyógyíttatott, és jobbágyai eránt igaz atyai gondoskodással viseltetett; most mind ezek siratják és áldják hamvait; e' mellett az egész emberiségre kiterjedő jó akaratja mellett nem tsak valóságos vallásbéli buzgósággal, fedhetetlen erköltsel, hozzá tartozóinak boldogítására, saját rövidségével, fáradhatatlan gondos törekedéssel, a' sors tsapásainak az Isteni gondviselésben való bizakodása által könnyű eltűrésével, nemes szívésséggel, nagy lelkűséggel, a' magáéval nyugodt meglegevéssel, hű indulattal, egy szóval a' házi körben minden szép tulajdonokkal birt, de nemes ösztönétől a' köz szolgálatra is indítatott; ifjukorában a' Király' és Haza' szolgálatjának erevében, katonai pályáján, jelesen viselte magát, a' Török és Francia háborúkban, nevezetesen Monsnál a' ditsóság' sebet kapá; Lillénél pedig 1792ben Mindszent Havának 5kén jobb karját zúzámeg egy szétpattant bomba, 's a' vívás közben a' bástyáról történt szerentsétlen esése a' mejjét törte meg. Ez hozá őtet, még mint virágzó ifjút a' ditsóság' útjáról hazájába, 's azután később boldog egybeköttetése óta, ama fent említett tsendesebb, de nem ke-

sbé nemes munkálkodásnak szentelte nap-
it.

Igen nevezetes állat-szelidítő.

Egy Rolle Denis nevezetű Anglus, született 1725ben felette tsudálatos tapasztalásokon esett keresztül az állatok' birodalmának megnyerésére nézve, úgy látik, hogy ő résszerént a' legvadabb — részserént a' legmérgeesebb — állatokat is megszelidítette, s magához hódította, mert az 1789dikben nyomtatásba kijött élet-írásában magáról ezeket adja elő: „Próbát tettem egy vad medve' emlékező tehetségével, melly egy hónapi távollétem után magát megfogatni, és a' szájánál fogva vezetett megengedte. A' lovak' hajlandóságát erántam legendóképpen meg nem magyarázhatom, mellyeket minden mesterséges fogás nélkül megszelidíthettem; nem külömben a' legvadabb szelindekek' torkába kezemet minden sérelem nélkül bedughattam, szinte a' legmérgeesebb kigyók' szelidségét eléggé nem tsudálhatom, mellyek előtt egyáltaljában minden félelmem és irtózásom megszűnt. Mint vadász a' legsűrűbb erdők' regegekiben soha sem vigyáztam lábaimra. Egész tsztendőkig botorkáztam az erdőkben, a' nélkül, hogy valaha tsak egy újjomat is megsértettem volna. Gyakran olyan mocsáros helyeken is feküdtem, mellyek tele voltak mérges tsúszó-mászó állatokkal, és a' kigyók' nekem vánkös gyanánt szolgáltak,

a' nélkül hogy megmártak volna. Egy daruról azt mondhatom, hogy mindenütt utánam futott, és a' mezei munkámban hív követőm vala; egy idegen kutyáról azt állíthatom, hogy egyszer az országúton szeliden megfogta a' kezemet, mintha engem védelmezni akart volna, és midőn tőlem elmaradt, nyivákolás által jelentette utánnam vágyását. Még emlékezem Floridában egy kis matskáról, melly nagy távolságról hozám futott, és némelly körülöttem ugató kutyákkal, mellyekről azt gondolta, hogy engem meg akarnak támadni, dühösen viaskodott. Ezeket 's más számtalan tanubizonyosságait az állatok' hajlandóságának tsak az által magyarázhatom meg magamnak, hogy engem a' természet az állatok' szeretetével különösen megajándékozott, melly engem halálom órájáig késért." Ezen megjegyzésre méltó állat-szelidítő külömféléket írt, mellyekben az állatokkal való emberséges bánást ajánlja, és a' kakas-viadalnak, és Yika-hecznek eltörlését, vagy legalább nagyobb megszorítását, mint a' Londoni Parlamentomnak köz tagja hathatósan sürgette. (Tsakugyan Angliában valami 8 esztendő előtt Parlamenti végzés által büntetést szabtak azokra, kik az állatokat, kivált a' lovakat, kinozzák).

A' Czechovitz Uradalom' Lotteriájáról.

„Az olvasóink”, ezt írja a' Bétsi Theater Zeitung, ”nem fogják rossz néven venni, ha

zechovitz uradalom' Lotteriájának utolsó
 húzásáról, és a' szerentse játékaról egy rö-
 vid értekezést adunk. Hiteles kútfőből eze-
 et közölhetjük: A' fő nyertes ez alkalmat-
 ossággal Bétsben maradt. Eddig a' Magyar,
 Erdély országiak tartottak just a' szeren-
 te Isten-asszony' kedvezésére. Ugyan is a'
 Bétsi théatromot Nagy-Szombatban M a y e r
 r; Fischer Úrnak Bétsben a' Grabenen lévő
 házát egy Gazda-Tiszt Magyar országban;
 Schönstein uradalmat a' Nagy - Szebeni
 polgármester Hofmeister Úr nyerte-meg;
 szerént igen illendő volt, hogy a' szerentse
 alabára Ausztriára, és nevezetesen Béts
 városára is mosolyogjon. A' dolog különös
 módon történt. A' szerentsés nyertesné
 Schmälzel Katharina nevezetű Bétsi Pol-
 arné a' húzás előtt mintegy 4 héttel azt
 mondta, mintha egy szegény ember, kinek
 5. ezüst forintot költsönözött volt, vissza-
 zette volna azon summa pénzt ezen szá-
 akkal: „Én további adósságommal szeren-
 téjét nem akarom megakadályoztatni; fo-
 adja el a' 25 forintot, vegyen rajta 5 sorsot
 a' Czechovitz Uradalomra, de ezeket ma-
 gával a' Bankirral adassa magának. Ezért
 kap 5 sorsot, és egy ingyen sorsot, és ezzel
 az ingyen sorssal megnyeri az említett ura-
 dalmat.” Felébred az asszony, és fő gond-
 olatának tartja az álomban megjelent szegény
 ember' szavainak engedelmeskedni, 25 fo-
 rintot a' kezébe venni, és Hammer's Karis
 nagy kereskedők' házához sietni; de Karis

Urat nem találta otthon; az álom' pontjait szorosán megtartván, ekkor sorsokat nem vesz; még egyszer elmegy, de ekkor sem találja a' Bankirt otthon, elmegy harmadszor, midőn már odahaza volt. Előbeszéli néki az álmát, a' Bankir sorsokat ad néki ezen szavakkal: „Kivánom, hogy az asszony' álma bétellyesedjék”; a' mi meg is történt. mert Schmalzel asszony az ingyen nyerő sorssal megnyeré az urodalmat, vagy is 300,000 forintot váltóban (ő a' pénzt választotta). A' második fő nyertesnek Magyar országban kell lenni, de a' szerentsés még eddig nem jelentette magát, az pedig bizonyos hogy a' sors Magyar országba küldett. A' harmadik fő nyertes Gréczben van, és a' 20,000 forintot Teschinben nyerték. (A' 15,000ret nyerő sorsot Posonyból Nyitára küldötték). Az való, hogy a' szerentsé hasonló a' kerékhez, mellynek midőn egyik része sárba hág, a' másik abból kigázol.”

A' vad lovak éjszak - Amerikában.

Misisippi nyugot részén a' nagy kiterjedésű réteken egész ménes vad lovakra találhatni; ezek azon lovaktól származnak, mellyek a' Mexikói Spanyol birtokokból elszöktek. Előbb a' Kutannik' tartományában is voltak a' Kolumbia' egymásba fakadó folyói körül, főkép' a' Roky Mountain keleti részeiben; az újabb időkben mindazonáltal onnét kiirtották. Innen tovább az éjszaki szélcségnék egész ötvenkettődik, vagy ötven-

rmadik grádusáig azokat vad állapotban so-
 sem látták. A' mén tsikók egész ménest for-
 álnak, mivel a' vénektől elüzettetnek, és
 szelid kanczákkal tsalogatja az ember,
 en könnyen megfoghatja; a' Kutannik
 tudják a' Spanyol Amerikaiak módját
 en vad lovak' elfogására. Az Osagiaknál
 ollyas lovak fő tárgyai a' vadászatnak.
 nek nagy számmal egész seregben járnak
 Red-River Kanadai tájékán. Ha ezek egy
 éneest feltalálnak, mindjárt három részre
 zlanak; egyik a' felzudított lovakat üző-
 veszi, 's a' másik rész felé hajtja; és
 ivel az üldözők mindég fris lovakra ül-
 k, addig kergetik, míg a' szegény állatok'
 vább szaladni nem képesek. — A' szelid
 vak, mellyek a' Sackatschevan, és Mis-
 ri közt lévő széles térségeken kerengenek,
 Indiaiakra nézve megbetsülhetetlen ár-
 ak, mert ezek nem tsak akkor, midőn
 lamelly familia egy helyről a' másikra
 ltözik a' sátorok', 's egyéb terhek' hor-
 sára hasznosok, hanem a' bival-vadászat-
 is, melly nekiek legkedvesebb foglalá-
 sságok, legalkalmatossabbak. Valamelly
 lenségnek lovát ellopni, olyan bajnoki
 tt, mint midőn valaki ellenségét a' tsata'
 aczán leteríti; melly messze földön men-
 k által a' ló-lopás végett, és melly sok
 ükségeket szenvednek, szinte hihetet-
 n. Egy Indus, kinek jó lova vagyon, éjjel
 ig mer aludni, hanem a' sátorának ajtaja
 ott ül, egyik kezében a' kantárt, má-

sikban a' puskát tartja, egyszer'smind lovának első lábait egybe köti, megnyűgözi, és mind a' mellett, ha csak néhány pillanatig erőt veszzen rajta az álom, gyakran felébred a' mellette elugrató tolvaj' lármája miatt. A' Spokánok, kik a' Kolumbia' két fő folyó közt fekvő tartományt lakják, valamint más Indus nemzetek is, a' lóhúst megeszik; de még a' Hudson-Bai melléki kereskedő társaság' tisztjei is, kik ezen folyónál vigyázaton állanak, gyakran ilyen ételre szorulnak.

A p r ó s á g.

A' Jó Reménység foki Újság f. e. Jan. 2kán köz hirré teszi az odavaló Kitov Haramia Kapitánynak megölettetését, ki a' maga idejében Lieutent, Farvellt, és a' maga pajtását is megölte. Egy Kaffer Fejedelmet akarván megrabolni, elfogattatott 's agyon veretett. Az újságok azt állítják, hogy ez a' gonosz ember saját kezével 1617 embert gyilkolt meg.

Rejtett szó:

A' barmod eszi-meg, ha elejbe teszed,
De magad eszed-meg, ha fejét elveszed;
Két szótag, az első ha hosszú, elnyulik,
A' másik holnapig örökre elmulik.

Horkovits.

Jegyzet: A' 37-dik számbeli Mese Tojás.

N^{ro} 39.

H A S Z N Ó S
I U L A T S Á G O K.
1 8 3 0.

Tegváló, 's idvezlő Dal két Hazánkfiához.

lhagyál minket szeretett Tanítónk,
l, — de köztünk leng nemes érdemidnek
egyven, és több év' szakain kivívott
Szép nefelejtse.

tt ragyog büszkén, hova tilos út nyilt
'kevély Párkák dühödött nyilának,
hol haján Chrónus' fogait kitörni
Látszik az élet.

sendre mégy nyelvünk' mívelője, Czinke!
sendre? Oh hát vedd köszönet jeléül
ála-csókunkat, mivel úgy szerettél
Mint Atya, végig.

udja azt hidd-el paizsos Minervánk.
lelly ditsőséges koszorút arattál
erhes útabban, mívelője lévén
Honni ügyünknek.

' Magyar Téged kebelébe ringat
S századok multán nevedet kizengve
Áldja. és porló tetemidre könnyet,
'S Cziprusokat hint

Nagy Királyunkat szeretett Ferenczet
Áldva tiszteljük, ki az érdem útján
Partra érőket kegyesen tetézi

Titusi kézzel.

Tisztelő lanttal vigadozva Muzsám
Új reményünket, ki ma gondos útat
Révaink, 's Czinkénk megürült helyére
vállala, áldjad.

'S e' jelen korban nemesült Tudósink
Fényes oltárán Magyarok javára
Áldozó Horvát! — Haza' ügye rád van
Bizva mivéllünk.

Frigyre lép véled ma Hazánk nagy ember!
Frigyre szép nyelvünk' Geniussa, — létünk,
És Hazánk védő paizsú örökje
Frigyre, nemesre.

Vedd Anyánk' nyelvét nemesen szivedre,
Vedd kihajtván majd rügye zöldre meglásd,
Plánta vesszőtskéd Európa' térin
Illatot öntöz.

Fel nevelkedvén egekig, 's Libánus'
Czédrusit mulván kiemel Pirénen
Tul, dítsó kertész! 's mutat a' Világnak
Büszke gyümölcsöt.

Akkor a' hármas halom, - és Dunánkba
Bizz; — kizengik majd neved legédesb
Hangon áldással, 's maga Ráhos ekhöz,
'S két rokon Ország.

Sándor Eerentz,
A. M. K. Un. 1ső Eszt. Böltselked.

Ember - ismértetés.

Duna-Földvállról Május 9. 1830. Most olyó hónapnak 4kén sorvasztó hideglelésen meghalt Ts. Morocz Jó'sef Úr, az itt aló királyi Só-Hivatalnál lévő Perceptor, letének 74dik évében. — 1756. esztendően Méltós. Morocz Károlytól ama' hajdan állfy híres Regimentjében volt Al-Ezere-es Kapitánytól, és annak hitves társától uprecht Susánnától született Cremonában. Isó oskoláit Prágában, a' felsőbbeket pedig a' Sopronyi, és Nagy-Szombati Convikusokban ditséretesen elvégezvén, a' Királyi Só-Hivatalhoz rendeltetett Aradra mint outrollor; utóbb Belényesre mint Perceptor, végre ide Duna-Földvállra hasonlóképen mint Perceptor. Ezen hivatalt a' Nagy lélt. királyi Kamarának nagy megelégedére 33. esztendeig híven viselte. Ezen idő latt mint gondos atya, nyájas ember-barát, asznos polgár eléggé kimutatta jámborsáát, ki senkinek, annál kevesebbé Al-Tiszti társainak ártani soha sem, hanem mindeekkel jót tenni igyekezett.

Könnyezik az ő halálát T. Meusch lagdolna bús özvegyén kívül: Anna, ki T. ábold János Úrnál Ts. Ns. Tolna Vgyének dik Orvos Doctoránál vagyon férjnél, Borála, Károly és Jó'sef még gond alatt lévő gyermekei. Áldásban nyugodjanak betses amvai!

A' Homöopathia' barátja.

A' Boroszlói (Breslauer) Újságban egy Gift nevű Doktor erősen védelmezi a' Homöopathia szerént való orvoslást. Azon hitetlen Tamásokat, kik azt meg nem akarják fogni, hogy az orvosságnak egy trilliónyi részetskéje képes lenne valamely betegséget meggyógyítani, a' következő hasonlatossággal akarja meggyőzni: Az úgy neveztetett nagyító üveget, vagy is microscopiumot talán csak ismeritek. Nézzetek azon vigyázva valami tárgyat, azután ne bámuljatok ha egyetlen egy tsepp vízben több millió állatotskát láttok, mellyek mozognak! Tovább okoskodván azt mondja: vegyetek egy olyan állatotskát, és tegyétek azt a' fantáziátok' mérő serpenyőjébe, fogja-e egy gránnak milliomodik részét nyomni? Bizonyosan nem! és még is ezen kis állatotskának behatása vagyon a' szemetek' látó erejébe, melly azt érdekli, hogy látható lehessen. Ez előttetek, valamint előttem is megfoghatatlan dolog ugyan, de még is úgy van. Ha már ez így van, miért ne lehetne más hasonló is úgy? Mért nem lehetne egy betegség az inakra, gyomorra, szájra, és a' testnek más részeire nézve microscopium? Vagy más szavakkal: miért ne vihetné annyira a' betegség az emberi test' érzékeit az orvosi szerekre nézve, mint a' microscopium? melly még is a' testek' világában a' tárgyakat szembe tünteti. Te-

t ne szidjátok ezen orvoslás módját! felegképpen ajánlom néktek némelly ide-
 tozó tüneteknek figyelmes vizsgálá-
 t. Elegendő példák vannak, hogy némelly
 emberek' bőre a' kiállott betegség által olly
 zékennyé lesz, hogy a' leghigabb levegő
 valma is fájdalmakat okoz. A' szoros di-
 ta, vagy a' nagy betegség, vagy mind a'
 ttó együtt gyakran a' legdurvább, és leg-
 zéketlenebb embereket is olly érzékeny-
 g'e hozzák, mellyről nem is álmodtak;
 hát egy kis erős méreg beadása nem?

Jó nevelés a' keleti tartományokban.

Chinában a' gyermekeknek szülők eránt
 iseltető, és tiszteletből származott szere-
 te határtalan. — Egy Chinai asszonyság-
 ak hat leánya, 45 onokája, és másod-ono-
 ája vala. Ő mint nyolczvan esztendősz
 zony ezen nagy számú familiát a' legszo-
 osabb házi fenyíték alatt tartotta. A' leg-
 regebb leánya, ki már maga is a' 60dik
 sztendőben volt, egykor valamit hibázott a'
 házi rendtartás ellen, mellyért az annya maga
 leibe hívatta, és külömbféle szemrehányá-
 sokkal illette, sőt keleti karakterének ele-
 zenségénél fogva öreg ökleivel nem keves-
 sé meg is deklinálta. Az engedelmes leány-
 nak szemei könnyekbe lábbadván, az anyai
 hatalomnak ellen nem szegezte magát; az
 annya ekkor megszűnék, és így szólla hoz-

zá: „Miért zokogsz szerentsétlen, hisze te soha sem tselekedted ezt olly nagy métkben, ha mindjárt keményebben is do gáltalak, 's büntettelek?” — „Oh kedv anyám!” felele az engedelmes, és méltalanúl büntetett asszony, „én a' verés' gyereségében érzem a' te' megélemedett nagkorodot, és tsupán azért sirok.” — És im a' keresztény Európában, oh fájdalom! nem ritkán találtnak ollyan gyermek-kezek mellyek az anyák ellen felemelkednek, sem mirekellő fiúk, kik az annyok szegénységéből, és véres verétékkel szerzett keresményeiből élnek, és ha a' gonosz életnek üzésére azoktól pénzt ki nem tsikarhatnak rosszul bánnak velök, 's gyakran embertelen módon meg is támadják. És ezen gatemberök még a' keresztények' gyülekezete közé számlálják magokat, és még valahatya' lenni, és gyermekeket nemzeni kívánnak? Hasonló esetekben a' törvények rendelésit keményebben kellene végrehajtani, az ollyan elfajúlt gyermekek ellen, és nem várni a' panaszra, mellyet a' fiától felelembe ejtett anya tenni sem mer; mivel tudja, hogy azután még embertelenebbül bánand vele. Már tsak az illy gyalázatos tselekedetnek hírből való hallására is a' Törvényhatóságoknak nyomozást kellene indítani, 's a' dolog' valósága kisülvén, tisztökben szorcsan eljádni.

A' Tobák veszedelemben forog.

Párisban nem rég egy figyelemre méltó r kezdődött, mellynek tárgya a' tobák az abból kikerülő jövedelemnek megsökkenése. Egy Duchâtelier nevű Úr olyas valamit készített, a' mi szagára, illatjára, ejére, és minden tulajdonságira nézve kelletesen hasonlít a' dohány levelekből készített portobákhoz, és azt feleáran adja. A' tobákot a' reá felügyelő Tiztség a' veszedelemtől törvény útján próbálta megmeneni. A' dolog mindazonáltal a' kívánt czélt nem érte, mivel az esküvéssel megerősített Chemiai vizsgálódásokból az sült ki, hogy azon keverékben egy mák-szemnyi tobák sints, noha annak minden tulajdonságaival bír. Azt mondják hogy a' napokban is kellett volna mondani a' Sententiat, de a' perlekedő felek' kívánságára fel van függesztve, mivel ezek alkudozásra léptek. Duchatelier Úr 200,000 frankot kér azért, ha kívánják, hogy titkát felfedezze, 's a' maga készítményének további árulásáról emondjon.

A p r ó s á g.

Illyen rendel következnek azon férjfiak kik 1829ik esztendő' kezdetén Amerikának ülömbféle Státusaiban Elölülők voltak, és azoknak, ki mostan 1830ban diszeskednek ezen főhivatallal: 1829ik eszt. Januar. 15ő napján az Eggyesült Státusokban, Adams

John; — most Gen. Jackson. — Mexikóba
 Gen. Guerrero; — most Gen. Bustamen
 — Guatimalaban, Gen. Acre; — most Ge
 Moranzan. — Kolumbiában, Gen. Bolivá
 — most is Gen. Bolivar: — Peruban, Ge
 La-Mar; — most Gen. Gamarra. — Chi
 ben, Gen. Pintó; — most is az. — Bo
 viában, G. Sucre elmenetele után Orszá
 las-szünet (Interregnum); mostan Gen. Sa
 ta Cruz. — Buenos Ayresben, Gen. L
 valle; — most Gen. Rosas. — Montevide
 ban akkor senki; most Gen. Andrevs.
 Haytiban; Gen. Boyer; most is az. —
 így most mind Katonak; a' mi éppen elle
 kezik azzal: „Cedant arma togae.”

1828ik esztendőben Burkus Országba
 vala 12,726,823 lakos, kik között 8228 s
 ket-néma, az az: 1548 ember közt egy s
 ket-néma. A' legkedvezőbb arányosság va
 Klevében, és Bergben, legkevesebbire m
 hettek velök Burkus országnak keleti ta
 tományaiban.

Rejtett szó:

Míg üt, használhat'd szüreten rá vetve erődöt;
 Sarkán jár ha fejét leveszed, 's nincs nélküle háza
 A' négy elsőben jó étket lelsz; az utolsó
 Kettőben víz áll: a' két szélsőben izet lelsz.

Pintér Mihály.

J e g y z e t : A' 38-dik számbeli Rejtett-Szó
 Szalma;

N^{ro} 40.

H A S Z N O S

I U L A T S Á G O K.

1 8 3 0.

Új üstökös tsillag.

Folyó esztendei Aprilis 21kén Marseille-n Gambart Úr felfedezett egy kis üstökös tsillagot a' kis ló' tsillagzatjában. Ez nap integy 4 óra tájban 15 minutumkor egyenes felmenetele volt $317^{\circ} 27'$, és éjszaki térése $8^{\circ} 37'$ Aprilis 22kén 17 órakor, 49 minutumkor (astronomiai idő) ezen üstökös tsillag követte a' kis lónak δ tsillagát minutum 's $1\frac{4}{10}$ perczenetnyire, és éjszakhoz közelebb állott 10 minutummal 54 perczenettel. Ezen tudósítás Május 4kén megérkezvén Bétsbe, az üstökös tsillagot megvizsgálták, és mindjárt első éjjel Lamert tsillag-vizsgálói Segéd (Adjunctus) megálalta. Az üstökös tsillag kitsiny, kerekded, ark nélkül, és úgy látszik, hogy a' gőz-köre zikrázó. 6ik és 7ik közt volt éjjel úgy etszett, mintha az üstökös tsillagnak magja s látszó lett volna, mindazonáltal a' hold ölte miatt ezen gyengéden világosító tsillagot kinyomozni nem lehetett. Május 5kén 2 órakor 40 min. 46 perczenetkor reggel a' Bétsi közép időben az egyenes felmenetele

volt $21^{\circ} 16' 4'' 31$, és 2 óraker 41 m
nutumkor 27 perczenetkor a' közép időbe
az éjszaki eltérése vala $18^{\circ} 26' 60'' 3$.

Ezen újonnan feltalált üstökös tsillag
ról Hamburgból ezeket jelentik: „Minel
utánna több esztendeig semmi üstökös tsil
lagunk sem volt, most ismét láthatunk egy
gyet. Áll a' Delphin, és Pegasus között (a
egyenes felmenetelnek 318° éjszaki eltérés
nek 17° , mind a' kettő pedig tsak hozzá
vetőleg, mert a' vizsgálódások szerént mé
nintsen útja kiszámlálva) és még szabad, de j
szemmel is, leginkább reggeli órákban haj
nal előtt láthatni; ezt először Harding Pro
fessor mult hónap 26dikán, azután Dokto
Olbers m. h. 28, és végre az Altonai tsil
lag-vizsgáló toronyban tsak 29kén vette
észre. Az üstökös tsillag Harding Tánit
állítására szerént éjszak-keleti lineában meg
a' nap felé. Szép fejer világossággal gyö
nyörően tündöklik, és van magva's egye
nes farka.”

A' Persiai kereskedésnek virágzása.

A' Sz. Pétervári Journal a' Tiflisi Újság
ból e' következő cikkelyeket közli a' Per
siai kereskedésről: „A' Persákkal való ke
reskedés felette fontos tárgy, és a' mint
mondják, egészen a' Bukiri, 's Tiflisi Örmé
nyek' kezeiben vagyon. A' Bukiri Örmé
nyek a' napkeleti Indusokkal majd kire
kesztőleg úzik a' kereskedést. Azon hajóknak
mellyek a' Bukiri, és Bombay közt való

kereskedésnek gyakorlására használtatnak, legnagyobb része a' Maskati Imámé; Bukiába tsak igen kevés Anglus hajók jönnek. A' kelet-Indiából bévitett portéka áll: fűszerekből, indigóból, czukorból, kásából, elyemből, és pamuk-készítményekből, tsá, án-patyolatból, festett, és festetlen karbonból, fa-olajból, és mintegy 2 milliomm arany árura mennek, mellyek közül a' pamuk' készítményeket 400,000 tomanra lehet tenni. A' Persiából Indiába kivitetni szokott czikkelyek: az aszalt szilva, száraz gyümöls, mindenféle külföldi orvosúvek, mellyek között elsőséget érdemel az úgy neveztetett Assa-foetida, külömbféle gumik, lovak, durva pamuk, és selyem az utolsó czikkelyekkel való kereskedés (823iktól fogva felette nevededett) a' Kernani híres sálók, szőnyegek, arany-szővetek, Ásiai selyem-szővetek, sál-rajzolatokkal, mellyeket T i r m e - N a m a n ának neveznek, és sáfrány; ezen kivitetni szokott czikkelyeknek a' betse teszen 300,000 aranyot eszendőnként. A' kereskedési arány (bilanx) igen nevezetes hasznot hajt az Anglusoknak. A' kelet Indiai kereskedés nagyobb része Baszorán megy keresztül, honnan a' kelet-Indiai Anglus készítményeket Eufrates, 's Tigris folyókon felviszik, és azután Török birodalomban találnak vevőkre. Előbb a' mi kereskedőink a' Kaukázusi déli tartományok' belső szükségeire a' Ghilani, és Persiai selyem-portékaért kész pénzt adtak; de ké-

söbben, minekutánna t. i. Tabrisban Orosz Követség állittatott fel, némelly Orosz kéziművek virágozni kezdettek, és azokból üveg-portékát, porzellánt, nankint, posztót, nyomtatott kartont, 's a' t. odavittek. A' Tiflisi, Karabághi, Scheki, és Schirvani Örmények hoztak Tabrisba 1822ikben 95,960 aranyat érő portékát, kész pénzben pedig 93,821 aranyat, mindössze 189,681 aranyat; 1823ikban 226,353 a., kész pénzben 90,991 a., öszvesen 317,344 a.; 1824ikben 122,005 a., készpénzben 56,613 a., öszveséggel 178,618 a.; 1825ben és 1826ik kezdetén 237,890 a., készpénzben 68,700 a., mindössze 306,590 a. — A' külföldi portékáknak általvitele, mellyek nagyobb részént Lipséből jönnek, a' Tiflisieknek a' Persákkal való legnagyobb kereskedése. Azon kereskedést mellyet a' Tiflisi lakosok Persiának egyéb részeivel űznek, úgy lehet tekinteni, mint a' Tabrisiakkal való kereskedésnek 16od részét. Az Astrachán és Ghilan közt virágzó kereskedés a' Persákra nézve nem kevesebbé fontos; de ez többnyire kész pénzbeli fizetéssel gyakoroltatik, és az Astrachanba megtelepedett Persa-Kereskedők' kezeiben van. A' Persák hoznak Konstantinápolyból Franczia, és Anglus portékát, u. m. selyem-materiát, arany-szövetet, nyomtatott kartont, órákat, aranyból, 's ezüstből készített portékát, posztót 's a' t. Ezen bevétel tehet esztendőnként mintegy 1 milliom tománt (az az 3,750,000 tallért). A' kivitel

ellenben áll: Kasemiri, és Kermani sálból, dohányból, indigóból, kávéból, fapipa-szárakból, 's a' t. 800,000 tománig. A' kereskedési arányosságot, melly itten veszteni látszik, a' határos Török tartományokkal való kereskedés, hová a' Persák durva selymeiket, 's pamuk-szövegeteket viszik, 's kész pénzen eladják, gazdagon kipótolja. Ide Erzerumból ónot is hoznak, és Bagdadból 10,000 tomannal felérő Európai portékát. A' Kandaharban és Kahulban kiütött lázadás Persiának a' kereskedésre nézve ezen tartományokkal közösölését felbontotta; úgy annyira, hogy a' Kasemiri Kereskedés' útja egészen megváltozott; ezen város karavánjai az Induson lefelé hajóznak, és a' tengeren által Bukirba érnek. Persiának mostanában sok kézi műhelyei vannak, mellyekben mindenféle fegyverek, selyem-pamuk-gyapju-szövetek, és külömbféle egyéb kereskedési cikkelyek készítettnek. Ispahán városa leginkább megkülömbözteti magát a' mesterségekre fordított igyekezete által; készítnek itten külömbféle pamuk-szöveteket, nevezetesen a' nanking posztónak egy nemét, mellyet kadeknek hívnak, kardot, handszárt (tőr), kést, 's ollót az Ásiában igen jeles Khoraszáni vasból; czukor fabrikák is találtnak itten. Jettában vannak sál-és selyem-szövet-fabrikák; továbbá keszitenek itten igen jó szőnyeget, és a' fentemlitett Tirmena-nan a nevű selyem-szövetet; az oda való

nádméz tisztító mülhelyek jobbak, mint Is-
pahánban. Kaschan városának sok selyem-
fábrikai vannak; Buschir majd egész Per-
siát kitartja festett kartonnal; Kasbin es-
méretes híres puskáiról, és Miami szőnye-
geiről. Szóval pamuk- és selyem-szövetek
készítésére Persiának majd minden városá-
ban vannak fabrikák.”

Ifjusági hiba.

M*** Úr, kit a' revolutio' kezdetén St.
Domingóban mint Ezeredes Kapitányt öltek
meg a' maga katonái, tizennyolcz esztendő
korában Francia országban vetélkedett
egyik pajtásával valamelly Ásiai városnak
fekvése felett, és ennél fogva több geogra-
phiai könyveket, 's mappákat néztek meg,
de minthogy ezekből semmit sem vehettek
ki, a' mi kétségöket elhárította volna, fel-
tették magokban, hogy a' dolgot magok
egymás közt fogják elvégezni. Elindultak,
t. i. gyalog a' kétséges helyre. Úti költségök
csak 25—30 Louisd'orból állott, 's így igen
gazdálkodva kénytelenítették élni. Elértek
Marseillebe, hol egy oltsó hajóra találtak.
Eljutván Ásiába, tovább folytatták útjokat
gyalog, és feltett szándékokat csak ugyan
végre is hajtották. Meghatározták a' kérdés-
ben forgó város' fekvését, és ugyan olly
módon; a' mint oda mentek, vissza is tér-
tek; de minthogy ezen két Tisztnek útazása
két álló esztendeig tartott, és otthon nem
tudták, hová lettek, de nem is hallottak

amit felölök, másokat neveztek ki he-
kbe. A' pattantusoknál szolgáltak, és
gondolatlan tselekedetök azt okozta,
gy az alatt szolgálatjokból kiestek. M***
nak pajtása szolgálatba többé soha sem
thatott, de amaz szerentsébb, vagy
erentsétlenebb vala, mert ismét katonává
t, és a' gyarmati seregeknél Ezeredes
apítányi rangra is lépett, és ez volt oka
erentsétlen megölettetésének. Az Ameri-
i háborúban is részt vett, mellyben vi-
zül viselte magát.

A' Harag' ártalma.

Münsterben Tourtual Tanácsos, és
rvos Úr a' mult esztendőben ezen czim
att: „A' gyermekek' betegségeinek thera-
ájához járuló practikai toldalékok” ki-
lott Értekezésében egy esetet beszéll elő,
alami 11. hónapos tsetsemős gyermeknek
irtelen haláláról: „1820dik eszt. Husvét
apján nagy veszekedésbe eredt egy idevaló
sztalos a' nála szálláson volt katonával;
katona kivont karddal ment ellene; az
sztalosné eleintén a' harag, 's félelem miatt
minden tagjaiban reszketvén, dühös indu-
attal közbe vetette magát, kirántotta a'
atona' kezéből a' kardot, azt eltörte, és
darabjait elvetette. Ezen nagy lármára
ok ember oda tódult, és a' dühös veszeke-
őket elválasztotta egymástól. Az asszony,
ühös indulatja még egészen le nem tsilla-
odván, felkapta a' böltsőben játszó gyer-

két, ki tökéletes egészséggel birt, 's adig soha sem volt beteg, és még a' méregtől, és haragtól dobogván a' szíve, az szoptatni kezdette. Egynehány minutumulva a' gyermek nyughatatlankodni kezdett, kiereszté szájából az emlőt, és meghalva anyjának ölébe eldőle. — Vegyenek minden anyák ezen rettentő esetről példát és hogy ha boszús indulatban vannak, gyenge kisdedeiket ne szoptassák.

A p r ó s á g.

Az Orosz Invalidus nevű Újság Kilsjäu Kaukazia tartományából, melly Sz. Péter várától 2480 verstnyire esik, egy levelet vett, melly szerént ott Márt. 12kén földindulást érzettek, melly 12 perczenetig tartott. Andrejevskaja faluban, Kilsjærtől 2 napi járányira, a' földrengés sokkal keményebb volt, az Órmény templom összeomlott, néhány metsetek, és 400 lakos az omladékok alá temették. Egy hegy nagy ropogással elhasadt, és fele része alább sülyedt; Andrejevskájában még azután 9 napig folyvást éreztek föld-rázkodásokat.

Rejtett szó:

Az egész, ha eszed, rikat;
 Fele, ha tartod, úgy sikat;
 Mégis a' Magyar szereti,
 'S a' köny miatt meg nem veti;
 Vége meg van minden napban,
 De nints tegnappan, 's holnapban.

Eö. L.

Jegyzet: A' 39-dik számbeli Rejtett-szó: Sajtó.

N° 41.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 0.

---

*ő Tisztelendő Vajky György, Szent
Magdolnáról nevezett Felső Eörsi
Prépost Úrnak halálára.*

Vajky-nak is csak kelle tehát érezni tsapásod'
Arva halál? példás éltét feldulni merészled?
hunyt Ő — hátran kiüríté kelyhedet; — Ő nem
em tuda Ő alaton lelkek' módjára remegni
ilyfödtől, mert a' ki erény' útján halad, az bár
ljon jég-darabon, mellyet ragad Iszter, erősen
l, és semmi veszély meg nem renditheti keblét!
bús Arva! borulj itt sir dombjára, 's epesztő
idalmid' panaszd, — sebeidre ki balzsamot öntne,
magyatott ügyedet venné karjára: kimult már!!
zokogó özvegy! — szomorú özönébe merülj itt
slakodásidnak; — könnyed kebeledre pöröghet,
hatnak szemeid: nints már, ki letörteni szokta!!
Te szegény! kinek enyhíté szükségeit, erre
, 's ez Akász allyán óhajtsál Néki nyugalmat!
És Te ditső lélek! méltó több emberi korra!
gy lelked, szives indulatod — vég rendetedből
nt Nap felhőkből kitünik — poraidra örökké
lást von. Mi pedig végső tisztünket akartuk
nni az emberiség' képében Gyászfedeledre
ögvé hajol keblünk, 's szemeink' sűrű zápora
omlik;
mnyei lakhelyedig szívünk fájdalma ha felhat:
dd köszönetjét most rebegő ajakinknak, amott
majd

A' hol az elhaltak ragyogóbb életre derülnek,
Fogja örök koszorú földet díszesíteni Menyben!

Veszprémből.

A' három leghiresebb Orvos.

A' gazdag birtokost Sperling Urat (ki rövid idő előtt előbbi Park-Place nevű birtokát, melly a' Temse folyó' mentében a' Henley' szomszédságában fekszik, Mailard Úrnak Norbury-Park nevű birtokával eltserélte), nem régiben meglátogatták Herczeg Clarence, és Herczeg Eszter házy késérőikkel együtt. Egy valaki a Clarence Hg. emberei közül, ki Sperling Úrral közelebből vala esméretes, nagyon hajtogatta magát, 's különösen örvendezett, hogy Sperling Urat fris és ép egészségben tisztelheti, mellyre Sperling azt felelte, hogy ő noha sem nem Tsászár, sem nem uralkodó Herczeg, még is sok esztendő óta három Orvost tart, kiknek tudományával és bánás-módjával nagyon meg van elégedve, és ezeket bátran-kinek kinek ajánlhatja. Azonkívül igen mérsékletes fizetést kívánnak, és hasznos szolgálatjokért, 's fáradságokért többet nem kívánnak tsak a mennyi illendő: Az egyiket *Levegőnek* a' másikat *Mértékletességnek*, és a harmadikat *Mozgásnak* nevezik.

Az Angolok' iparkodásának tsudái.

Anglia a' mesterségekre, és kereskedésre nézve óriási lépéseket teszen; az

minné az ember, hogy olyan világban él,
 mellyet nagyobb lények (ens) laknak, mint
 magok az emberek; a' műszerek irtóztató
 nagy terheket mozgatnak képzelhetetlen
 könnyűséggel, majd hogy nem mondom ügyes-
 séggel. Láttam, így ír Custini útzó Úr,
 hogy némelly műszer talitskák által acajou
 ökéket, a' fejemen keresztül egy felette
 nagy életes tárház' más végéig húztak,
 melly élő-fa sokkal vastagabb e' legvénebb
 ölgly-fánknuál, a' műszer úgy vitte ezen
 riási tőkéket, mint mikor az ember egy
 asábfátskát forgat a' tűzhelyen. — Láttam
 egy fertály órányira nyúló fedett folyósókat,
 mellyek arra valók, hogy azokon bátor-
 ígosan egyenként számtalan nádméz hor-
 ókat egész a' szomszéd tárházakig lehet
 inni; ezen lerakó helyek alatt földalatti
 árosokat építettek, hová a' rum-tonnákat
 empergetik, mellyek Jamaikából kereskedő
 ottákon érkeznek meg. — Láttam, úgy
 mond egy más nagy kéziműhely' leírásának
 kalmatosságával, mellynek műszerei gőz
 tal indulnak mozgásba, kétszáz ötvenszö-
 ő-széket, következőképpen 500 mester
 mberi kezet, mellyek egy roppant épü-
 tnek 4ik emeletében öszvedolgoztak. Lát-
 um számtalan gombolyító motóllákat, fo-
 ó-székeket, gyapjú gyaratókat, és mind
 zon műhelyek, mellyekben ezek dolgoz-
 ak, üresek valának. Nagy távolságban egy-
 rástól alig találtam ottan egynéhány fiatal
 éánykákra, és igen kevés férjfiakra, kik-

nek egyéb foglalatosságok nem volt, mint a' tsendesen dolgozó műszerekre felügyelni. Az ember ottan tsak fő felvigyázója a' műszerek' járásának, és tsak szomorúan tévelyeg egy pusztaságban, mellyet maga teremtett, és hol még a' mozgás, és munkálkodás sem bizonyítja az élet' jelenlétét. A' műszerekről szóló cikkelynek berekesztésére, az iparkodásnak egyik tsudáját akarom leírni, mellyet ma reggel láttam; tudniillik láttam egy műszert, mellyben negyven horgos tő egy darab tsalán - patyolatot egyszerre köt. Ezen néma figurának tudománya, eggyetértése, és ügyessége mellyet az ember egy esméretlen célra törekedni lát, mint valami természet feletti lény félelembe ejti az ember fiát; a' mesterség a' tőkben vagyon elrejtve, mellyeknek munkálódásait valami gonosz tündér látszik végbe vinni; és ez a' tündér mindég a' gőz. Oda van rendelve egy asszony, ki mind a' negyven tőre vigyáz, és így ezen egyetlen egy asszony annyit dolgozik, mint negyven személy!..... Ezen leírásában Custine Urnak öszvetsoportozva vagyon a' bámulás, tsudálkozás 's játszi képzelődés, a' mi az Anglus műszerekről nagy és valóságos poetai ideát ad. Az író a' gőzből tsinál egy hatalmas, és gonosz tündért, haragos és irigy manót, melly az embernek tsak azért engedelmeskedik, hogy őtet szerentsetlenné tegye. Ugyan ki legyen az, a' ki ezt nem hiszi, ha a' véghetetlen dolgozó népesség-

nek számát tekinti, kiket a' g ő z a' dolog-
ól megfoszt, és koldussá tesz? Lehetséges-
e a' Concurrentiát kiállani ezen ál-dolgo-
zóval, a' ki sem nem eszik, sem nem iszik,
a' kinek sem felesége, sem gyermekei nin-
senek, a' kinek nem szükséges nyugodni,
a' ki soha sem beteg?

A' Nápolyi Piacz.

Egy idegennek, ki legelőször volt Ná-
polyban, nagyon szemébe tűnik a' révtöltés'
lején a' Largodi Castello nevű nagy pia-
zon látható sürgölődő víg sokaság. Azt hin-
é az ember, hogy országos vásár tartatik
ittan. A' piacznak mind a' két oldalán fe-
lette sok bódé vagyon felállítva, mellyek-
en kötélén tánczoló, külömbféle mester-
égekre tanított állatok, dróton tánczó
babák, 's a' t. vannak. Mindegyik bolt
lőtt egy Pulicinella (alakoskodó) rettentő
ármájával, és tréfás kiáltásaival tsalogatja
a' Publikumot, hogy térne bé a' boltba. Ha
zen tsalogató tréfás ficzkó elhallgat, elkez-
ődik a' lármás muzsika, hol azonban a'
agy dobnak mulhatatlanul szólnani kell.
A' piacz' közepén mindenféle ételek talál-
hatók a' köz nép' számára. Mindenféle em-
erek körül vesznek egy irtóztató nagy üs-
t, mellyben készítették az Olasz nemzet-
ek macaroni nevű kedves étele, A' ven-
égek közelgetnek az üsthöz tálaikkal, és
az áruló egy favilláról, melly az üst felett
eresztben fekszik, belepiszkálja a' mac-

caronit a' tálokba, egy kevés levet tölt reá, és morzsolt sajttal is meghinti. A' vevő nem keresvén asztali szereket, annyi macaronit vesz a' jobb kezébe, a' mennyi tsak belé fér, 's belé ereszti a' nagyra kítátott éhes torkába.

A' bolond Fösvény.

Cosala nevű városkában (Új-Mexikóban) él valami Friarte Francesco nevezetű Úr, ki a' Nuestra Senora Quadaliessé gazdag bányát birja. Ez egy különös teremtés, a' ki nem akarja hasznát venni rendkívül való sok kintseinek. Ő tsak egynehány hetek alatt ásat 100 font aranyot, és olly szűken él, a' mint tsak lehet. A' lakása bival bőrökkel van felkészülve, hogy soha el ne szakadjanak, a' fa-székek és asztalok felette faragatlanok, és rongyosok; a' három fia, kiknek azon kis városból kimenni soha sem szabad, kén-telenek egy kis deszka-kalyibában lakni, és magokról gondoskodni; a' leánya ki ritka szépséggel bir, ügyetlenül nevelkedik! — Hej! mint fog bámulni valaha a' világ ezen fösvény nyaku teremtés' örököseinek irtóztató sok kintsein. — A' Mexikói Státusban az éjszaki tartományak arany dolgában felette gazdagok, és az új bányákból, mellyeket 1827ikben nyitották meg, igen sok arany kerül ki, melly ezen tartománynak a' népességre, és pallérozódásra nézve felette nagy hasznot hajt.

A' festés' ártalma.

Egy tökéletes egészségű 's vidám kedű asszonyság a' minap egy estve haza jö-
 én a' társaságból, tsak hirtelen megbete-
 edett. A' betegsége állott hideglelésből,
 zorongattatásból, erőltetett hányásból, fő-
 újásból, lankadtságból, szédülésből. A'képén;
 yacán, és karjain fekete foltok támadtak,
 esti gyengülésbe esett, melly naponként ne-
 ekedett. Szine megváltozott, lábai meg-
 idegültek, az aggodalom 's szorongattatás
 mindég jobban elhatalmazott, a' hideg izadt-
 ág meglepte testét, és estvéli 9 órakor,
 övetkezéséppen 24 óra mulva a' halál is
 megjelent, nem használván semmiféle or-
 osság. A' teste' felbontása' alkalmatossá-
 ával azt találták, hogy rák-fene gyuladásban
 agyon belső része; a' méreggel való meg-
 etésnek mindazonáltal semmi nyomai
 em voltak. És mégis a' halál oka vala egy
 ülső méreg, — a' f e s t é k. A' hiú asszony-
 ág minekelőtte a' társaságba ment, a' ké-
 ét, nyakát, melyét, és karjait tündöklő
 jérre olyan festékekkel mázolta-bé, melly,
 mint a' vizsgálódásból kisült, kénesből
 smuthból, és egérköből (arsenikum) ál-
 tt. A' festék a' szívó edények által a' bőr'
 ukatskáin béette magát a' testbe, és így
 uságának áldozatjává lett. — „A' kinek
 le van, hallja!”

A p r ó s á g o k.

A' Sandvichi szigetekben u. m. Mauvi-
 n, Morotaiban, Ranaiban, és Voahuban

már 174 oskolát állítottak, mellyekbe 6027 fiu, és 5854 leány jár. A' nyilvánosságos tanítás itten még nagyobb előmenetelt tehetne, ha az író eszközökben nagy fogyatkozás nem volna, de a' papiros ritka madár, és egy számoló-tábla 1 dollárba kerül.

Whitvellben (Derbyshire kerületében, Angliában) a' papiros fábrikában nem rég készült egy árkus papiros, mellynek hosszúsága 13,000 láb, szélessége 4 láb, és így $1\frac{1}{2}$ acrét borítana be, az az 21380 $\square$ lábnyi területet.

Erzerumból Mart. 10kén jelentik: hogy oda egy butsújáró Karaván érkezett Persiából, melly Mekkába megyen. A' Karaván 500 személyből áll, kik közt vagyon Mirsa-Mussan-Kan, a' Tabrisi Helytartó' testvére, feleségével együtt, ki a' Sáhnak leánya; továbbá köztök van egy asszony a' Sah' feleségei közül, és a' Persa korona-örökösnek Abbas Mirzának egyik felesége. Több Tabrisi, 's Khoi Kánok, és Bégek kísérték a' Karavánt, melly Erzerumból Haleb (Aleppo) felé fordult.

Rejtett szó:

Két tag segéd-eszköz emelés' dolgába;

Fej-vágya ne szálljon a' Magyar' nyakába.

Jegyzet: A' 40-dik számbeli Rejtett-szó: Torma.

N° 42.

H A S Z N O S

I U L A T S Á G O K.

1 8 3 0.

Pesti Lóverseny 1830. *)

A' folyó év' Febr. 26ikán kiadott Gyep-
r, és az Ujságokban megjelent bővebb tu-
sítások szerint az idei versenyzések, az
ő viszontagságaira minden tekintet nélkül
következő napokon fognak változatlanul
égbemenni:

Május 26-ikán délelőtt

Első hazafi díj. 100 ar. fúthat ma-
gyarhoni m.k. 1600 öl ism: Második ne-
vetlen díj. 21 ar. magyarhoni m. k.
000 öl.

Május 29-ikén délelőtt

Első nevetlen díj. 51 ar. Austriai
eszt. nem idősb mén. 1600 öl. Sándor
illikom. Minden ló. 2 ang. mf. ism.
Batthányi-Hunyady díj. 100 ar. min-
en k. 2 ang. mf. ism.

Junius 1ső napján délelőtt

Nemzeti díj. Ezen díj némelly köz-
ó-szerető hazafiak adakozásai által nem

---

*) ang. mf. = angol mértföld. ar. = arany. ism.
= ismételve. k. = kancza. m. = mén.

rég állván fel, most van gyarapodásában. Feltételei: futhat magyar-országban- 's tartományokban nevelt 4 eszt. nem fiatalabb olyan m. vagy k., mellynek szülei honunkban születtek, de arabs vagy angol televérűek ne legyenek. Távolság; 1500 Pos. öl. ism. Teher: 4 eszt. 100 ft. 's a' t. A' futtatni akaró tartozik lovát a' pályanap előtt egy hónappal bejelenteni. Ha ezen díjra 100 ar. kamat jó öszve, 65 az első, 25 a' második, 10 a' harmadik lóé. Ha 100 arany. nál több gyűlend egybe, a' felosztás ugyanazon iránylat szerint fog történni. A' lovas született magyar legyen. Tíz eszt. endei díj. 111 ar. magyarhoni m. k., mellynek anyja 's nagyanyja is már honunkban született 's neveltetett. 2000 öl. Nyolcz évű díj. 280 ar. Minden m. k. 7 eszt. nem idősb. 2 ang. mf. A' futtató, ha díjadó, 10; különben 40 aranyat tartozik letenni. Gr. Esterházy József billikoma. Minden szárazföldi ló. 2 ang. mf.

Junius 3ikán délután

Károlyi-Széchenyi billikom. Minden m.k. 1600 öl. ism. Edélyi díj. 106 ar. minden k.; televért kivéven. 4 ang. mf. Nákó díj. 21 ar Minden szárazföldi m.k. 1600 öl ism. Gr. Széchenyi István első ezüst pohara. Birtoktalan magyar nemes vagy paraszt gazda akármelley saját lova. 1600 öl ism. Hg. Liechtenstein billikoma. Minden ló. 2 ang. mf. ism. az ezen díjért futó lovon urának magának kell állni.

Junius 6ikán délután

Pesti billikom. Austriai m. k. 1600
ism. Paraszt gazdák díja. Gr.
chönborn Filep adta 20 ar. és 150 tallér,
elleyekért több ízben lesz versenezés. Al-
tmutatás. Paraszt kanca csi-
ók jutalmazása.

Junius 9ikén délelőtt

Asszonyok billikoma. Au-
riai m. k. 1600 öl ism. Húsz hazafi
díj. 100 ar. magyarhoni m. k. 2000 öl ism.
r. Széchenyi István második
züst pohara. Mint felebb az első ezüst
pohárnál. Esterházy díj. 75 ar. ma-
garhoni k., televért kivéven 1732 öl. A'
ard, érette nem lévén kihívás, ez idén
ostani birtokosánál marad.

Junius 11ikén

Reggel 8 órakor közülés fog tartatni a'
nemzeti lóiskolában, hol az i. ó. v. Választottság az Állattenyésztő Társaság szerkez-
tésére és a' Részesek közül kinevezendő
egy Választottság iránt, javallatját fogja
lőadni köztanácskozás és határozás végett.
Ezt követi még az nap ugyanott a' lódobra-
érés, melly

Junius 12ikén is folytattatik.

A' díj melletti parasztpórfutásokat
s különfogadásokat körülállásokhoz képest
fogja a' Választottság elintézni, mint a'
api rendek fogják mutatni.

A' futtatni akaró parasztpórfutók bi-
zonyosság-leveleik előmutatásával a' versene-

zés' reggelén a' pályagyepen jelentsék magokat. Nevezetesen a' Gr. Széchenyi ezüst poharaira vágyók tartoznak bém bizonyítani, hogy birtoktalan nemes vagy paraszt gazdák, és hogy a' gyepre állítandó ló sajátjuk.

Azon lótulajdonosok, kik dobraverésre vagy állatmutatásra lovakat vagy egyéb házi állatokat szándékoznak állítani, méltóztassanak azok' feljegyzését az alólírt' neve alatt a' nemzeti Casinóba küldeni.

A' tavali nézőhely ismét fel van állítva. Zárthelyet és zártszéket a' Játékszin' pénztáránál vagy Hänzler Ignácznál (Korona utsza 413) válthatni.

Pest Máj. 21. 1830.

Kiadta Gr. Andrássy György,
mint az Állattenyésztő Társaság Titoknöke.

A' lopásnak mindég rossz következése van.

Madrid, Aprilis 27dikén A' napokban heten vagy nyolczan fognak a' Nápolyi Királyi Felség' alsóbb rendű udvari tselédjei közül fegyveresek által ide késértetni, innen pedig tovább azon módon Carthagenába vitetnek, és ott hajóra szállittatván, Nápolyba késértetnek, hol már az akasztófa készen várja őket, — Egyik a' Felségnek házi főbb tisztjei közül észre vette, hogy az utazás alatt valahányszor Ő Felségök ebédeltek, vagy vatsoráltak, sok asztali ezüst készületek vesztek el, de a' tolvajt semmi módon ki nem tanulhatta. Az alatt

Egy Ó Felségök Madridban mulattak, még
 több ezüst készületek veszttek el; szinte úgy
 időn innen Burgoszba utaztak. Ez a házi
 tiszt, kinek kötelessége volt minden asz-
 li ezüstre felvigyázni, és arról számot
 tenni, nyomába nem akadhatván az ezüst
 pótolvajnak, kétségbe esett, és ki akarta
 magát végezni, sőt már több nagy sebet
 tett is magán, midőn valaki az udvari
 emberek közül azt észre vette, az öngyil-
 osságban megakadályoztatta, és a Király-
 ak a mi történt elbeszélte. A Felség azon-
 al megvi'sgáltatta a dolgot, s annak okát;
 ahhoz képest mihelyest Burgoszba megér-
 ezett, parantsolta, hogy az úti társzeke-
 kről a tselédeknek ládái mind lerakattas-
 nak, s szorosán megvizsgáltassanak. E-
 kekben megtalálták nagyobb részét az elve-
 tett ezüst készületeknek; voltak Spanyol
 királyi czimmerrel jelelt, és külömbféle Olasz
 Francia országi vendégfogadókból elsik-
 asztott ezüst készületek százakra menő
 őszerek: kések, villák, kanalak, ezüst
 lak's a t. — Ez előtt egy hónappal már
 ok mindenféle butorok küldettek innen el,
 melyek Carthagenából Nápolyba vizen száll-
 tattnak, s midőn ezek a Felsőség paran-
 olatjából helyökre megérkeztek, ott a vá-
 osok által szorosán megvizsgáltattak, és
 ezek között hasonlóképpen sok ilyen lopott
 rágaságokat találtak.

Koloniai víz.

A' Graetzi Aufmerksame, Maj. 19ikén így ír: „Melly nagy betse vala a' jó Kolónia víznek már sok esztendőök óta a' Publikum előtt, de leginkább a' szép nem előtt, azt kiki tudja. Méltán sajnálhatjuk, hogy mindekkoráig ezen cikkelyért felette nagy summa pénzvitetett ki a' külföldre, és mellette a' nagy harminczadok, 's vele járó más költségek miatt olly drága lett, hogy azt tsak a' tehetősebbek használhatták. Ezen hajos környülálláson a' V. N. Zusner Úr találmánya egyszerre segített. Ő ollyan Koloniai vizet készít, melly a' várakozásnak tökéletesen megfelel, és rendkívül való ereje mellett felette jó szagú, és méltán mondhatjuk, hogy ez mind erejére, mind jóságára nézve egy a' Koloniai vízzel. Zusner Úr találmányát már az Újságokba is kihirdettette ezen cím alatt: Finom három liliom Koloniai víz, és hogy a' Publikum hozzá könnyebben juthasson, Styriának majd minden városaiban lerakó helyeket állított fel. És minthogy vele nagy kereskedést üz, az árrát annyira leszállította, hogy fele árral jutalmasabban jó a' Koloniai víznél; ezen derék Német meg érdemli, hogy az ember szerentsét kívánjon, mert ő találmánya által kieszközlötte, hogy többé nem folyamodunk Koloniai vízáért a' külföldiekhez, és így azon bal előítélet eltörlötetett, mellynél fogva tsak az tartatik

nak a' mi a' külföldről jó, és minden ember, ki az úgy nevezetett három liom Koloniai vízzel csak egy próbát szeszre, részre hajlás nélkül kénytelen lesz megvallani, hogy ezen cikkely ország szerényegéremli az ajánlást".

Pénz-vesztegetés.

Rothschild Náthán Ur Londonban, ájus 4kén kihirdette a' Courierban, hogy a' Szuferin-aranyokkal megtöltött 2090 font sterlinges Skatula (20,900 forint pengő pénzben), mellyet valami esméretlen ember a' ő kapuja alá tett, kezéhez jött. — A' Times czimű Ujság erre ezt a' megjegyzést teszi: „Azon környülállás, melly ezen hirtetésre okot adott, felette különös, és a' íróban sokféle gyanításokra szolgáltatott kalmatosságot a' dolognak miben léte eránt. Áttak tudniillik egy embert, a' ki a' Rothschild Ur pénzváltó házának nagy kapuján bemenvén, egy kis skatulát, mellyet őna alatt tartott, a' kapuba letett, és a' legnagyobb sietséggel eltávozott. Az ember gy volt öltözve, mint egy közönséges lehel-hordó. A' skatulya, melly Rothschild Urhoz volt intézve, hozzá vitetvén, megnyitott, és benne 2090 font Sterling találtott aranyokban. A' pénz mellet egy kis zédulátska levett, mellyben Rothschild Urnak megköszön az író közönséges kifejezésekkel bizonyos nyereségeket, és hasznokat, mellyeket általa nyert, és kéri, hogy

ezt a' tsekélységet a' skatulában fekvő aranyokban fogadja el. Rothschild Úr mindjárt megparantsolta, hogy a' pénznek valóságos vétele egy Újságlevélben hirdettessék ki. Az említett czédula aláírás nélkül, és tellyességgel nem tudatik, kitől való legyen, és mi indithatta az esméretlent arra, hogy ennyi pénzt, egy ilyen dús gazdag-háznak oda ajándékozzon, és a' tengerbe — hogy így szóljunk — vizet vigyen."

A p r ó s á g o k.

A' Párisi Újságok szerint Marszelyből két Francia indult Konstantinápolyba, ho Török és Francia nyelven egy Ujságok szándékoznak kiadni. Már ez eránt kérelmet adtak be a' Szultánhoz, és arra a' kedvező választ várják.

Május 5kén éjfélkor Sz. Pétervárott többen láttak egy gyönyörű éjszaki fényt tiszta holdvilágnál, a' mi ezen év-szakasban felette ritka tünemény. Az éjszaki fénynek sugárai egy széles fél-ívet formáltak, midőn felváltva bíbor, fejér, és zöldes színnel ragyogván, majd halaványabbak, majd tüzesebbek lettek, és gyakran rakéta' módjára felvillogtak.

M e s e.

Mint derekam, nagyobb fejem,
- Kövéredem sertéssel;
Kertben, 's mezőn nyárban helyem,
Hordóba zárnak ősszel.

Jegyzet: A' 41-dik számbeli Rejtett-zó: Tsiga.

N° 43.

H A S Z N O S
U L A T S Á G O K.
1 8 3 0.

TT. Földváry Jó'sef Úr' sirtáblájára.

JOSEPHUS FÖLDEVÁRY,

crorum, dum vixit,
florentissima Ref. Eccl. Debrecinensi
r continentes 35 annos Minister,
V. Tract. ejusd. nominis ab a. 1813 Senior;
ristianae pietatis et virtutum, quas prae-
dicabat,
nfessione omnium,
rum et dignum omnino,
od optimus quisque imitetur, exemplar,

Vir,

nimi et ingenii dotibus,
curatae eruditionis copia,
dicendo facundia,
disserendo acumine,
scribendo elegantia,
capiendis consiliis providentia,
exsequendis constantia,
agendo fide,

Nulli secundus;

cilis, placidus, summis, infimisque ama-
tus in vita communi,

Gravis, acer et immobilis, ipsisque aesti-
 matus adversariis in publica,
 Candidissimus in utraque,
 Nunquam aliud clausum in pectore,
 Aliud promptum in lingua habens,
HIC SITUS EST.

Natus die 17a Febr. MDCCLXVI,
 Exstinctus 19a Maii MDCCCXXX,
 Fracto, e gravi ac diuturno morbo, corpore
 Sed animi viribus ad extremum integris
 Vir Reipublicae et aliorum commodis,
 Non sibi genitus:
 Memoria quam jucunda,
 Tam justo sui desiderio,
 Ecclesiae, Civitati,
 Moestissimae viduae **ELISABETHAE**
MARIAY,
 Cognatis, Collegis et Amicis,
 Notis denique omnibus
 Relicto.

Nagy elszánás.

Két fekete rab-szolgának (Szeretsennek) rendkívül való nagy lelkűségéről ezeket olvas-
 suk: Múlt esztendei Augustus' hónapjában a' „Hat Leány-testvér” nevezetű hajó el-
 hagyta a' Sechelli szigeteket, hogy Mauricebe (Móricz szigetébe) evezhessen; a' hajón valának: ezen szigetnek nyugalomba tett fő kormányozója, négy utazó, és negyven szeretseny, kiket Port-Louisba azért küldöttek, hogy ottan a' Kormány' engedelmével a' tartomány' mívelődését előmozdítsák.

hajó gyapjával vala megterhelve. Har-
 adnapra az elindulás után olly nagy tűz
 adott, 's olly sebesen elharapódzott,
 gy a' hajón lévők attól való eltávozásokat
 onnal elhatározták. Fejérek, és feketék
 rándoztak a' tsónakba, mellyben legfel-
 ob harmincz személy férhetett. Midőn a'
 onak már tele volt, és a' benne lévők lát-
 k, hogy el kell veszniök, ha az jobban
 agterheltetik, felfegyverkeztek szerentsét-
 n útitársaik ellen, és ha a' tsónakhoz tsak
 zelítettek, fejszékkel agyon verték. Azok,
 k a' tsónak' urai lettek, bévetettek abba
 ehány darab bészózott húst, és egynéhány
 rkát, gondolván, hogy ezen tsekély ele-
 ggel a' száraz földhez juthatnak, melly
 indazonáltal még 150 mértföldnyire volt.
 zon reggel, melly az előtte való szeren-
 étlen napra következett a' tenger hány-
 ódni, és irtóztatóképen kezdett háborogni,
 szélvész annyira kegyetlenkedett, hogy
 minden pillantatban várták a' salup' elme-
 ilését, melly a' mértéken feljül való teher
 miatt, menetelében megakadályoztatott. Ta-
 átsot tartottak, és azt végezték, hogy sors-
 úzás által határozassék el, kiket kellessék
 ' tengerbe vetni, hogy a' salup megkön-
 yebbüljön. Azon szempillantásban kiállott
 ét szeretsen Mallefile utazó asszony-
 ágnak rab-szolgái, és arra kérték paran-
 soló asszonyokat, hogy magát az eset' ve-
 zedelmének ki ne tegye, mivel ők szive-
 en meghalnak, tsak hogy asszonyoknak 's az

ő gyermekeinek életét megtarthassák. „Parantsolónénk” úgy mondának „mi öröme meghalunk, tsak hogy a' te, és urfi gyermekeidnek életét megmenthessük.” Mind a mellett, hogy Mallefile asszonyosság ezen bajnoki nagy lelkűségből származott áldozatot érette tenni ellenzette, a' rab-szolgalábaihoz borúltak, megtsókolták kezét, és karjai közt lévő gyermekeit gyengéden szorongatták, azokat az Isten' oltalmába ajánlották, és elszánt bátorsággal a' tengerbe ugráltak, mellynek színén még sokáig úsztak. Míg tsak láthatták a' salupot; kezeiket felemelni el nem múlasztották, hogy azok által szeretett asszonyoknak a' végső Isten hozzád-ot kijelenthessék. Ezen szivrebható elszánáson a' jelenlévők annyira megindultak, hogy a' sors-húzástól közakarattal elállottak, és közönségesen meghalukészek voltak. A' tenger letsendesedett, de az eleség már fogytán volt. Nyolcz nap múlva a' rettenetes szenvedés után, száraz földre találtak. A' salupot a' Digue nevű sziget' tetejéről vették észre. A' sziget' Igazgatója azonnal oda küldött, hogy ismernék meg a' salupot, 's a' rajta lévő útazókat. A' „Hat testvér-leány” nevű hajó megmentését a' sziget' nagy érdemű Kormányozója gondoskodásának köszönheti.

Római régiségek.

Folyó esztendei Martius 21kén Berthouvilleben a' Bernay kerületben (Eure Depar-

nentumban) Villerettanya mellett szánt-
 n egy mezei-gazda, a' szántó-vasa meg-
 adt egy Római téglába, mellyet ő a' bal-
 a' segedelmével kiásott, és már nagy kő-
 akra talált; ezekben nagy számmal igen
 tartott ezüst szerek valának, mellyek
 ytt nyomnak 50 's néhány fontot. Az
 ság-levelek' állítása szerint belső értékek
 művészség' barátjai előtt nem nagy te-
 tetet érdemelnek; mivel ezek nagyobb
 szent állnak áldozó eszközökből, és fogá-
 isi ajándékokból, és majd mindenik fel-
 ásokkal van ékesítve; ezek közül némel-
 ek a' legszebb Görög izlés szerint vannak
 dolgozva. A' régiségek a' Tsászárok' ide-
 ből valók, és a' mint látni, a' Mercurius'
 mploméi voltak, melly úgy látszik hogy
 azon hely' szomszédságában volt, hol a'
 ondott tárgyak találtattak, ezeknek
 iásásával mostan is foglalatoskodnak. A'
 ár talált eszközök közül különös figyelmet
 rdemel egy ezüst kép-szobor, melly 18 hü-
 elyknyi hosszú, 's a' Merkurius' egész fi-
 uráját, és egy más, melly azon Isten'
 nelyképét ábrázolja, egy vastag ezüst kéz,
 tét edény, szentelt-viznek való, valamint
 más két figura, mellyek a' farsangi bolond
 nnepeket ábrázolják; továbbá egy ötödik,
 nelly a' Musák' és Böltselkedők' képeit ad-
 a elő, két áldozó tál (praefericula) figurák-
 kal ékesítve, mellyek a' Trójai hadat ábrá-
 zolják, nagy áldozó tsészék, és koczkák,
 kis áldozó edények (simpula) tömjén, kana

lak 's a' t. Mercuriusnak egy jeles mivótsupa ezüstből készült mely-képét elsikasztották. A' basreliefek közül többek meg vannak aranyozva, némellyek arannyal egészen bevonva. Mind ezen tárgyak addig is le vannak téve Bernayben azon birtokos atyafiánál, kinek földén ezek találtattak.

Új találmány, melly által a' megtompult részselőket hamarjában ismét meglehetőleg élesíteni.

Az Annales de l'Industrie nevű havi írás mult 1829. esztendei Augustus' hónapjában azt jelenti, hogy Lyonban E y n a r d Doktor Úr olly szert fedezett fel, melly által a' megtompult részselőket ismét meglehetőleg élesíteni. A' mondott Orvos Úr e' végre használja a' kén-savanyt, mellyet ötször annyi nehézségű vízzel ereszt fel; ebbe belé teszi a' tompa részselőket, és benne hagyja több napokig, ezen felette egyszerű szer által a' már használt, és megtompult részselők élet kapnak, 's majd úgy használhatja az ember, mintha a' részselő új volna. A' találmány felette hasznos lehet a' mesterségekre nézve, főképpen az Órások, és Aranyművesekre nézve, kik igen finom, és közönségesen igen drága részselőkkel dolgoznak.

A p r ó s á g o k,

Az Algiri Expeditióval, a' mint mondják, visznek a' Francziák egy tellyes készületű Könyv-nyomtató Intézetet is, hogy

áborozás' ideje alatt hetenként kétszer ágot adjanak ki „Afrikai” nevezet alatt.

Egy Sváb városban rövid idő előtt megogató egy polgár a' másikat; a' gazda a' kezében foglalatoskodván, lement a' vendég is, és mivel köztök a' beszélgetés a' verekedésről folyt, annyira jöttek, hogy összeveszván, egymásnak hajába kaptak.

A házi úr földhez vágta a' vendégét; ez azonban volt, hogy felkelhessen, ennél fogva letlenül egyik nagy hordó' tsapjához kapt, mellyben 22 esztendő's ó bor vala, de a' tsap a' kezében maradván, a' bor pataként folyt. A' házigazda elereszté a' vendéget, és nagy ujját a' hordó' lyukába dugta. Ekkor a' vendég a' háziúr felé fordulván, azt mind addig verte, míg bosszúját rajta élesen ki nem töltötte.

Az úttazókra nézve mostanában egy rendes útat nyitottak Páris és Sz. Pétervár között. Párisból Amsterdámba szárazon úthozhat az ember, onnan gőz-hajóra felülván, Hamburgba megy. Hamburgból gyors-szeren Lübekbe, és onnan gőz-hajón Sz. Pétervárra. Páris 's Szent Pétervár közt a' távolság 580 mértföld, mellyeket 10 nap alatt haladhatni. Folyó esztendei Julius elsőjével fogva szinte olyan rendes póstaút fog nyittatni Párisból Stokholmba, 's onnan Kopenhágába.

Egynehány nap óta Párisban az Algiri népek több mely-képeit láthatni kifüggesztve: de szerentsétlenségre egy tapaszt-

talt rézmetszés-gyűjtő azt fedezte fel, hogy az igazi kép' fogyatkozásában az esmeretes Janinai Ali-Basa képet változtatták a' Deif képévé, és a' szerént készítették az aláírást.

Az tudva van, hogy a' Yorkshiri lakosok ügyességökről, és feltalálásokról községesen egész Angliában esmeretesek. Egy utazó, ki déli Angliába igyekezett, beszállott egy vendégfogadóba, és egyszer csak azt veszi észre, hogy a' vendégfogadót szizma-tisztító Yorkshiri születés; erre tsudákozását jelentette, hogy azon tsizma-tisztító már nem maga a' vendégfogadónak tulajdonosa. „Igen is” felele a' szolga rázván fejét: „de a' házi úr is ám Yorkshireből való.”

Marseilleből azt jelentik, hogy a' levegői hajós Margat Ur az Algiri Expeditióban részt fog venni, és a' seregeknek kiszállásakor egy jól készített levegői golyóhison fog felmenni, hogy a' várat megvizsgálja.

Rejiett szó:

Heves megye' városkája

Vagyok, vagy Bíró' szolgája;

Első hármam tündődnek árt;

Fő nélkül kinek van, jól járt.

Közép tagom jó nem lehet;

De a' végsőm gyorsan mehet.

Jegyzet: A' 42-dik számbeli Mese: Káposzta.

H A S Z N O S
 I U L A T S Á G O K.
 1 8 3 0.

A' Gersoppai viz-omlás.

A' legnevezetesebb, 's talán a' föld' ke-
 ségén legszebb viz-omlások közé szám-
 tatik a' Gersoppai, melly Kodakainy
 utól nyugotra mintegy 1 fertály óranyi tá-
 ságra esik, éjszaki Kanarában, közel a'
 gara kerület' határához Maissurban (Indo-
 n). A' folyót, melly ezen omlást okozza,
 ravattinak nevezik. A' viz-zuhanás alatt,
 sz a' tengerbe szakadásig (melly Hono-
 nál esik meg) lehet hajózáni. — Úgy
 szik, hogy Gersoppa városa valaha hi-
 volt, és az omladékok' kiterjedéséből
 lehetni, hogy benne 50,000 ember lak-
 tott. 70, Besty nevű templomok közül,
 k egy vagyon meg, gránitból építve, és
 vekkel bēfedve. A' 4 ábrázatú bálvány
 pek között még most is láthatni D g a i n t,
 valaha itt lakott, de már többé nem tar-
 ik tiszteletben. Gersoppából nagy nehe-
 mászhatni-fel Gats nevű hegyre; a' fel-
 netel számtalan meredekeken esik meg,
 tsak hat óra mulva lehet a' valóságos
 óre jutni. A' reggel igen kellemetes volt,

és vasárnap történt. Az erdő mély tsendésége nagy komolyságba helyezteté lelkünket, midőn hirtelen nagy zörgést hallánk, melly egy iszonyú égi háboruhoz hasonlított. Kéves idő múlva igen közel estünk a' vízhez, a' nélkül, hogy annak zuhanását láttuk volna. Tovább lépven egy kevéssel, clönkbe termett egy feneketlen mélység. Hogy veszedelem nélkül ezen örvénybe lehessen tekinteni, kéntelen az ember hasra nyújtóz kodni, 's fejét egy kiálló éles sziklára tartani. Így lát az ember egy setétes szikla nyilást, melly a' mint látszik a' bele rohanó víz által van formálva, és a mellyből a' víz' gőze nagy oszlopokhan emelkedik fel, magát a' felhőkkel egyesítven, mellyek a' hegy' tetejét környékezik. Azt hinné az ember, hogy inkább egy Vulkán torkolatjába tekint, mint egy víz-rohanás üregébe. A' látás annál szemfényvesztőbb ha a' nap a' víznek szikrázó poraira süt, mer akkor úgy látszik, mintha az egész tűzben volna. Ezen víz-omlásnak területe, melly egy ló-patkóhoz hasonlít, mintegy 10 minutumnyi nagyságu. A' víz-rohanás' helye egyik oldalról igen gyönyörű erdővel véte tik körül, melly a' nézését annál gyönyörűebbé teszi. Bal oldalról pedig néhány szántó földeket láthatni. A' víz öt-részről esik az örvénybe, mellyek között legerősebb a' éjszak-keleti; ez a' mélységbe egyenes lineába esik, 's azután nem sokára két oszlopba oszlik. Egy másik ága, a' folyónak természete

es tsatorna által tsergedez, és ugyan egyen-
 en folyik, de azután félre tsap, kiterjesz-
 magát, és így omlik a' mélység' setétsé-
 ébe. A' harmadik esés tsendesebben törté-
 ik meg, és ellenkező helyheztetésben áll a'
 bbi zúgó esésekkel. A' negyedik délfelé
 olyik. Ez szikláról sziklára esik, és vég-
 re legyező formára kiterjeszkedvén, az ör-
 énybe ereszkedik. Az ötödik omlás e' mel-
 tt van, ebben nints semmi különös meg-
 gyzésre méltó, azonban a' pompás tüne-
 ényt neveli. Ezen felyül jobbra Gats hegy-
 ek pompás szikla - oldalai emelkednek-fél-
 ok száz galambok, mellyek egy pillangó
 agyságuaknak látszanak, repdestek a' tűz
 zínű por - oszlopok között. — Több ízben
 ettünk próbát ezen viz omlás - mélységének
 itanulására, de mind hijjában. 300—400
 bnyi mélységre a' beeresztett ón-függelék
 egakada a' kiálló siklákban, de feneket
 em ért. Többször Kokus-diót vetettünk le,
 megjegyztük az órán, hogy az esés min-
 ég 8 perczenetig tartott, és így a' mély-
 gnek $965\frac{1}{2}$ Párisi, vagy 1030 Angol láb-
 zinak kell lenni.

Chronoglobion.

Hogy az újabb időkben a' Tsillagok'
 szágában olly jeles vizsgálódásokra, és
 erentsés találmányokra tehettek szert, azt
 ginkább a' physikai eszközök' tökéletesí-
 sének kell tulajdonítani; ezeken, mint
 ajókon, az emberi lélek az üregnek meg-

mérhetetlen Oczeánján kovályoghat. A' tsillagtudomány' megtanulásának könnyebbítésére a' legjelesebb astronomiai eszközök közé méltán tartozik azon Chronoglobion, mellyet Bétsben Ziebermayr Mátyás Urnak esze kigondolt, 's keze készített. Ezen időmérő golyóbis jó szolgálatot tesz mindazoknak, kik a' szokott astronomiai tüneményekről világos ismereteket akarnak szerezni; ezen eszközt a' Bétsi Ts. K. Tsillagvizsgáló Intézet megbirálván, igen jelesnek, czélarányosnak ismérte. A' Chronoglobion fő részei ezek: Egy föld-golyóbis, általmérőjében 5 Bétsi hüvelyk, melly az égi testekre nézve éppen olly állásban van, mint a' földünk; egy igen nagy karika, melly a' golyóbis' egyenlítőjéhez (aequator) $23^{\circ} 27'$ hajlik; egy igen nagy karika az egyenlítőn keresztül, órákra osztva; egy árnyék-szély a' golyóbison; az árnyék-tekének folytatása; a' föld, és hold golyóbiskái távolságok' arányában; egy üveg tsillagos golyóbis az egész eszköz felett, és egy Boussole (Kempasz) a' feltalálás, vagyis orientálás végett. Az egész műszer tsak egy egyszerű óraműv által tétetik mozgásba, és matematikai hibátlansággal 's pontossággal mutatja a' minutumot, órát, és héti napot, a' nap idejét a' földnek minden helyeire nézve, a' hó'napját (hónap' napját), a' földnek naponként való mozgását, a' napnak úgy tetsző esztendei mozgását, a' nap' ál-

át a' földre nézve, az évszakaszok' kez-
tét, a' nap' hosszását a' föld kerekiségé-
k minden helyeiben, 's minden időben;
hóld' állását a' napra, és földre nézve,
hóld' mozgását, a' holdnak naponként
ló culminatiója idejét; a' hold fogyatko-
sa' támadásának lehetséges voltát; a' tsil-
gzatok' culminatiójának idejét minden év-
akaszban. Ezen műszer nem tsak sokféle
olgalatjára, hanem álmélkodásra méltó
yszerűségére, és tsinos készületére nézve
egérdemli az ajánlást. Egész magassága
lpától fogva tetejéig 21 hüvelyknyi. Ezen
hronoglobionnak ára 350 for. ezüstben.
kesítésére 1½ font ezüst van feldolgozva.
Ziebermayr Ur lakik Bétsb. Landstrasse,
Vaaggasse Nro 434) — (Nem jut-e eszébe
t az olvasónak Archimedes' üveg tsillag-
olyóbisa?).

Bátor Társalkodó.

A' Thori mellett történt ütközet előtt
éhány nappal IVik Henrik Francia Ki-
ály megérkezék Alençonba, hol titkon
gy hiv tisztjének házához beszállott. A'
iszt' felesége, ki a' Királyt nem esmérte,
anem mégis valami Generalisnak tartotta,
agy megütközését nyilván kijelentette,
nelly nagyobb részént onnan származott,
ogy ollyas semmije sem volt a' háznál,
nível kedveskedhetett volna a' betses ven-
légnek. A' Király észrevévén az asszony'
nyughatatlanságát, kérdezte annak okát;

az asszony minden további vonatkozás nélkül nyílt szívvel megvallotta, hogy bizony neki semmije sem lévén a' házánál, kénytelen a' szomszédjához folyamodni, de ennek is tsak egy pujkája van, és azt is azon feltétel alatt adja, ha ő is részesül benne a' betses vendéggel együtt, pedig ő tsak mester-ember. Erre a' Király azt kérdé: társaságba való-e az a' kivántsi mesterember? Az asszony: „Igen is” — „No hát hadd jöjjön” — A' mester-embernek tudtára esvén a' dolog, azonnal oda sietett, elhozta a' pujkát, 's míg a' nyárson megsült, a' Királyt külömbféle elmés, 's vig történetekkel mulatta; evés közben sem szünet meg mesélni, és a' Király igen jó ízűen nevetett neki. De minekutánna a' pujkát együtt elköltötték, a' mester tsak hamar a' Király lábaihoz borul, mondván: „Felsőges Uram, botsáss meg nékem, mert ez a' nap valóban legszerentsésebb napja egész életemnek. Olyan szerentsés valék, hogy Felsőgedet megérkezésekor azonnal megemérem, és felette kivántam az én szeretett Királyomat egy óráig mulatni: ennél fogva nyilván kijelentettem a' szomszéd asszonynak, hogy a' pujkát másképp oda nem adom, hanem leszen szabad nékem is enni belőle a' tisztelt vendéggel egyetemben. De már minekutánna ezen felette nagy kegyelemben részesültem, fájdalom nélkül vissza nem gondolhatok reá, hogy mertem én illy

„Ékely ember létemre a' Felséged' asztalát egkissebbíteni, és tsak egy módot tudok, elly által ezen nagy hibát meglehetne igaztani.” — „És az volna?” kérdé a' Király. — „Engem meg megnemesíteni” — „Téged?” — „Igen” — „Mondá a' Király; „És miért nem, Felséges Uram? hiszen bátor én tsak egy meszter-ember vagyok, de azért mégis Francia vagyok, és olyan szívem van, mint akár egy nemes embernek; és éppen úgy szeretem Királyomat,” a' mint tsak szerethetiegy nemes ember, vagy inkább egy hiv jobbagy Fejedelmét”. No hát legyen meg a' te szíved, de mitsoda czimert választasz magadnak?” — „A' pujkát, melly ma szerencsémnek alapját vetette.” — A' Király elvetvén magát, a' kívánságát helyben hagyta. Ennek következésében az új nemes ember jószágot vett, mellyet az örökösci most pujka czimer alatt birnak.

Hasznos Észrevételek.

Tavasz' vége felé a' Krumpli, melly földbe egy lábnyi mélységre van temetve, szárazni kezd. Ha két lábnyira fekszik, a' szárazja tsak nyár közepén bujik ki a' föld' színére. Három lábnyira ki kezd ugyan szárazni; de a' föld' színére soha sem jó fel. Három és öt lábnyi mélység közt egészen megszárazni, tenyészni. Ezen észrevételek' következésében $3\frac{1}{2}$ lábnyi mélységre néhány krumplit a' földbe temettek, egy

és két esztendő múlva megvizsgálták, azokat minden hajtás nélkül olly friss, kemény ép s jó ízű állapotban találták, mint azelőtt.

New - Yorkból Mart. 24kén ezt írják: Bostonban — de egyebütt is az egyesült Statusokban — olly szükség van a' gyapju'dolgában, hogy a' mi most ott készen van, alig lesz elég a' kézi műhelyeknek egy kevés ideig, és az árra nagyon felment. Ez a' nagy vámtól származik, melly alá ezen cikkely a' tariffla szerént van vetve, és ez kézzel fogható kára az egyesült Státusoknak.

A p r ó s á g o k.

Februarius 14dikén a' Jóreménység fokán rettenetes meleg uralkodott tudniillik Fahren.) szerént 49° , (Reaumur szerént 28°) az árnyékban.

A' Times nevű Újság azon égésről tudósít bennünket, melly által Mascat városa, a' Mascati hatalmas Szultán', és az Arabiai Omán' lakhelye porrá égett.

Rejtett szó:

Hijában bújsz, mert szavadról

Előbb utóbb meglelnek;

Feled kétséges; feled jó

Elé — vissza ételnek.

Jegyzet: A' 43-dik számbeli Rejtett-szó: Poroszló.

N^{ro} 45.

H A S Z N O S

U L A T S Á G O K.

1 8 3 0.

---

melly isméretek Franczia országi Jeszeniczei Jankovichról.

anczia Országban meggyökeresedett Jankovich Báró Nemzetségéről a' Biographie Historique et Genealogique des hommes marquans de l'ancienne province de Lorraine et plus particulièrement de ceux de la Meurthe par Michael. — Juge de paix du Canton de Verelise, Nancy 1829. czimü Frantzia Munkában következő vonások adatnak elő:

Magyar Országból eredett Nemes, nemzeti Jeszeniczei Jankovich (Jó'sef) úr, Felsége Szaniszló Lengyel Király alatt kam-adási Ellen-őr (Controleur) volt: et Ó Felsége több ízben bizodalmaival egtisztelte nevezetesen 1736ban a' Francia Országba szállítandó embereivel, 's jóágának egy részével terhelt hajóját gondselésére bizta. Ugyan ezen Jankovich Úr, Lengyel országi Kis-Petsét Titoknokának

és Braclavi (Kis Lengyel országban Vajdaságbeli Crotunska nevű) Tárnok Mesternek leányát vette el házastársul.

1746ban Franciaországban megnemzetesedett, és az Ország' Jövedelmeiről számoló Kamarának végzése szerint a' régi Nemesség számába felvétetett.

Ennek (a' most is élő) fia Antal, Szaniszló, Péter, Fourrier, Báró, a' Becsület-Rendnek lovagja, Kerületbeli követ, a' Kerületi közönséges Tanátsnak Tagja, és Marimontnak Ura, született Lotharingiának Luneville nevű városában 1763ban — Kereszt Attya volt Szaniszló a' Lengyel-Király

Elvégezvén Törvény-tanulását mint Tiszt lépett bé a' Truchsess nevű gyalog Ezeredbe, és néhány esztendeig katonászkodott.

1789ben A' közönséges Rendek összehívásakor a' Lünevillei Nemesség Tisztválasztó Gyűlésében részt vett, és a' Szent Jakab Hava 14ki történetek után a' Nemesség az állandó Biztossághoz tulajdon képviselőjévé választá. —

(Fel-állván a' Polgári Törvény-Székek, ő is szintén azoknak Tagjává választatott, és midőn őtet a' város, bizonyos kedvezések kieszközlése végett a' Kormányi Tisztséghez (Ministeriumhoz) küldené, azon ügyben szerentsésen el is járt: — onnan visszatérvén más Hivatalokat viselt; — nevezetesen pedig Kormányzója lett a' Nemzeti Testörző Seregnek; éppen akkor Lüne-

le-ben az úgy nevezett Royal-Allemand, Perche Katonai Ezeredek között zendülés nada, mellyből nagy baj, 's rendetlen áradhata a' városra, ha Jankovich Úr szerentsésen le nem csillapította volna.

1792dik évben Páris vidékén tartózkodn Jankovich Úr, meg tudá, hogy 16- k Lajos a' könnyen sejdíthető fergeteg hárittása végett pénzt szándékozik költsönni, a' Királynak tizenöt ezer forintot tt, és maga ezen veszélyes idő-szakasz- n minden Hivatalról lemondván a' Napá- z Falconnet Asszonyhoz, az úgy nevezett res Képfaragó Menyéhez vonulva, a' ret- tő idő alatt csendes magányban élt.

1808dik esztendőben Jankovich Ur a' örületi közönséges Tanátsba meghivatott, ellynek ötször volt Elülülője, és mint ol- an 1814ben és 1815ben 18dik Lajos Ki- lyhoz küldetett a' Meurthi Birtokra vetett ndkivül való adó eltörlésének eszközlése ggett, a' mire a' Királyt reá is birta; az orosz Császártól pedig kinyerte, hogy a' otharingiára rovott 4,500,000 frank adónak yharmadát elengedte légyen: továbbá meg olt hatalmazva Jankovich Úr, hogy a' szö- etséges Seregek kivánságának tellyesítésé- a' rendes, és rendkívül való pénz-tárok- ol elegendő pénzt merithessen.

Ezen utolsó üdőszakaszban Jankovich r Bouthillier Marquis távüllétében a' Meurthi Kerület Igazgatói Hivatalát viselte;

nem sokára azután az új Kamara' Követjévé nevezte a' Kerület, és azon Tisztében 1820—1824 — 's 1827dik évek alatt megmaradt minekutánna a' Chateau-Salins város Választó Gyűlésének négyszer lett Elölülője.

1817ben Báróvá neveztetett, 's Méltóságának díszjeleivel felékesítetett a' Bordenax-i Herczeg keresztelése' ünnepén, melyen szinte, mint Xdik Károly' Király' koronáztatásán jelen volt.

Jeszeniczei Jankovich Ur mindenkor fizetés nélkül szolgált, és soha sem keresett, soha sem vállalt fel fizetéssel járó Hivatalokat, és ő volt az, ki a' Kamarát azon Javalattal kínálta meg, hogy a' követségek ideje alatt Tisztségeket vállaló Kerületi Követek új-választás alá vettessenek.

Tizedik Károly Király nyílt levele által megengedé néki: hogy Szaniszló Anselm nevű egyetlenegy fiának javára, ki a' Törvények Tudósa, és a' Meurthi Megyében a' Farkasok ki-irtására ügyelő Hivatalnak Hadnagya, első szülöttségi örökösödést (Majoratust) állapithasson Jószágaiban. (Eddig az említett Biographie; — de érdemes Olvasóink tudják már a' f. e. 29ik számú Hasznos Mulatságokból ezen nagy reménységű ifjunak, és utolsó tsemetének véletlen szomorú halálát). (Lásd erről az 1830. Tud. Gyűjt. V. Köt.)

Ritka Kotsizás.

Egy falusi Angol nemes ember beérkezett a' minap Londonba olyan 4 kerekű

tsin, mellyet 3 egy széltében befogott ár húzott. A' Londoniak eleintén azt gondolták, hogy Grönlandiai kotsit látnak; azonban nem sokára meggyőződtek, hogy hintóban az említett Angol fiával ül, és megláthatva értették, hogy illy formán egy óra alatt 7 Angol mértföldet haladtak; sőt ezen 47 Angol mértföldnyi útban gyakorta gyors-szekeret is hátra hagyták, és az ész fordulás megtörtént 6 óra alatt. A' tudósoknak az a' haszna volt, hogy út-vámot sem fizetett, mivel a' kuttyák nintsek húzó, vagy vontató állatok' nevezetűk miatt, 's ennél fogva a' taksa alól kivagyk véve. — (A' gőz-kotsik is még eddig vámtól mentek voltak; de a' fuvarosok kedző levelet nyújtottak be az idej Parmentnek, hogy a' nékiek okozott nagy rok' tekintetéből, azokat is vetnék vámtól. Attól lehet tartani, hogy majd ezen arak ellen is panaszolni fognak.)

Levegői hajós.

Depuis-Delcourt egy tudósítást nyújtott be a' Párisi Tudományos Akademiának, mellyben jelenti, hogy ő már olyan műszert talált fel, melly által a' levegőben, szinte mint a' vizen, lehet hajókézés. A' műszere egy levegő-tartó melly zsákmára van készítve, és mint a' hajónak bocz-fája vagy on, ennek tetején vannak arányozó készülétek, mellyek szárnyas rekekből állanak. A' műszernek legfelső

végén áll egy kormány, alsó végén függ egy hajótska. Úgy látszik, hogy a' feltaláló a' gőz' használatát is tekintetbe vette; de nagy nehézség fekszik abban, hogy a' levegői hajósnak különböző erőre van szüksége, midőn hajója' útját akarja változtatni; mert más tsendes időben kormányozni, más megint a' kemény szélnek ellentallani.

A p r ó s á g o k.

Europa' kebelében elébb nagyobb darab platina nem volt, melly az általmérőjében nagyobb lett volna egy lineánál, míg Humboldt nem hozott egyet déli Amerikából 1788ikban. 1822ig ezt legnagyobbnak esmerték, de azután a' Madridi Muzeum kapott egy darabot, mellynek általmérőjében van 2 hüvelyk, és 4 linea, ezt Condotoban az arany - mosás' alkalmatosságával találták. Mind ezeket feljülhadja az a' darab platina, mellyet az Urál hegyén a' Demidoff bányájában találtak, és Lubarsky Professor Szent Pétervárott platinának ismért. Ebben vagyon Iridium és Cadmium (mind a' kettő érczeknek a' neme) és nyom 4320 Kilogrammat az az: 90 fontnál többet.

Boroszlóba, az odavaló bátorságra ügyelő hivatalhoz érkezett egy nevetlen levél, mellyben 30 tallér volt. Az író tudtára adja a' Publikumnak, hogy ő az előtt tolvaj volt, és több rendbeli tárgyakat lopott, mellyek felérnek 45 tallérral; e' miatt a' lelki esmérete soha sinsen tsendességben

felette bánja gonosz tetteit, és hogy a' gy gazdálkodás által öszve szerzett 30 lért, mellyekkel azon személyeknek ká- vissza akarja téríteni, kiket tolvaj rában meglopott. (A' neveiket ki teszi.)

Az Afrikai tartományokba járó keres- lő Zsidók azt állitják: hogy Algirban b kints van, nevezetesen ezüstben ösz- halmozva, mint a' világ' akármelleyik osában, még Persiát sem vévén ki, Dey' kintsét mostanában 40 milliom dol- ra teszik.

A' Varsói Újságok ritkaság gyanánt em- k, hogy Lengyel országban vagyon egy társzéli (véghelyi) tisztviselő, ki most 2 esztendős, és 87 esztendő óta mostis akadatlanul szolgál.

Mostanában a' kivándorlások' tsudái zé azt is számlálhatjuk, hogy a' Hattyu lyóvízhez Londonból egy olyan Familia megy el, mellynek a' legkelelmetesebb uarén (nagy piac Londonban) nagy háza gyon, egy más háza pedig van a' gyönyö- tájékú Ulsvater-tó mellett.

A' Jöreménység' fokától délfelé terje- tartományban egy valóban nevezetes fo- óvízre találtak, mellynek partjai felette rmékenyek, és a' szántás-vetésre különö- n alkalmasok.

Április 16kán Gibraltárból Tangerbe egerkezett hajón volt egy láda, melly a' árdiniai Consulhoz vala útasítva. Ezt a' mháznál felnyitották, és a' felnyitáskor a'

képzelt portéka helyett igen nagy bámúlásra egy alvó tsötsümös gyermeket találtak. A' láda belől olly mesterségesen volt készítve, hogy a' gyermek se hogy sem sérthette meg magát, még szelelő-lyukak is valának a' láda' oldalain. A' gyermeket czélarányos szerek által megmerevedéséből felébresztették, és mostanság él, 's egészes egy dajkánál.

Azon idő óta, hogy az idei hajózást elkezdették, Odesszába megérkezett 101 hajó, és onnan 141 vitorlázott el.

A' minap egy pisztrang' gyömrában, mellyet Vaclusé mellett fogtak, találtak egy 1000 francot érő gyémántot. Mindjárt több ok eggyel, miért szeressék a' pisztrangot, — de tsak a' nagy Urak!

Stewart Kültő, ki az „Abäländ-Helvéhez” írt leveleket szerkesztette Nápolyban, a' katholika hitre lépett, és most Palermóban él, mint Benedictinus barát.

Rejtett szó:

Délre vég Vármegye vagyok; vedd fejem' el,
'S lábam', majd gazdaggá, 's birtokossá emel.
Visszás három elsőm soha jóságodért.

Nem lehetsz, de igen rút gonoszságodért.

Három elsőm hadd-el, feltalálod benne,

A' ki nélkül még tsak egy gyermek sem lenne.

Tóbi A.

Jegyzet: A' 44-dik számbeli Rejtett szó: Harizs.

N° 46.

H A S Z N O S

U L A T S Á G O K.

1 8 3 0.

Angelo, és Rafael.

Betses Olvasóink előtt kétségkívül esetes dolog, hogy Buanorotta Angelo hály, és d'Urbino Sancio Rafael itt igen nagy vetélkedés uralkodott. Ezen nagy férjfi, kiket a' természet rendki-
való ésszel ajándékozott vala meg, fe-
e sokat szenvedtek azon természeti be-
égben, mellyet mesterségi irigyveteke-
nek neveznek. Valóban Angeló Miháy
jól tudta, hogy Ráfáel neki köszönhe-
művészségének olly nagy tökéletességre
lét, midőn a' Syxtus' kapolnát ékesítő
sco-festéseit a' „Sybillákat” (mellyeket
elo készített) vette gyakorlásiban pél-
l. Azonban ő maga megvallotta, hogy
ael' festéseiben több kellemetesség 's
óság találtatik, mint az ő óriási művei-
, de a' mellett azt is nyilván megmon-
ta, hogy vetélkedő tarsa rajta soha
fog győzedelmeskedni. — A' Farnese
nilia Tiberis folyóviznek partján a' Lon-
a út mellet egy múlató házat építettett.
nese Kárdinális legkellemetesebbé akar-
t tenni ezen helyet egész világ kerekse-

gén, feltette magában, hogy a' szálákat Ra-
fael által Frescora festeti. Ó Eminen-
tiája a' Kardinális eleintén sok nehézségekre
talált a' művész' részéről, de minekutánna
a' Kardinális ajándékok, és hízeltedések
által Fornarina' (Rafael' kedvese) párt-
fogását megnyerte, azt ígérte a' nagy Me-
ster, hogy ezen major-házat etsete által olly
hiressé fogja tenni, hogy a' világon párja
ne legyen; de egyszer'smind akarta, és
ki is kötötte magának, hogy míg a' munká-
jával egészen kész nem leszen, addig sen-
kinek se legyen szabad bé menni. Idő köz-
ben Ráfáel' számos tsudálói nagy tüzzel
beszéltek azon festett képekről, mellyeket
az említett mester a' Farnesinában már
már elkészített volt. Különösen ditsérték
az Istenek' vendégségét, Psyche' és Amor'
menyegzőjét; felette magasztalták a' Gala-
tea' győzedelmi pompáját, 's ezen számta-
lan ditséreteket mindenkor ezen szavakkal
fejezték be: „Szeremők látni, mit mond
Angelo Mihály ezen remek darabokra”.
Midőn ezen lárma, ezen irtóztató ditsére-
tek a' Buonarotta' füleibe hatottak, ő Danté'
poklára megesküdt, hogy ollyan módot
fog kigondolni, melly által bemehet a' Far-
nesinába, hol Ráfáel' munkáját megvizsgálja,
és azt tökéletességre vitelében megakadá-
lyoztatja. Tudni fogják betses olvasóink,
hogy Ráfáel Fornarinát igen szerette, és
csak hogy nála sokáig múlathasson, nagyon
későn ment munkájához. Innen azt paran-

ta, hogy délfelé azon falak mellett, dolgozni akart, minden készen álljon. Reggel Angelo Mihály igen jókor kelt, és mint Aquavita-áruló (ezen szeszest igen szeretik az Olaszok) álruhába öltött, egy piskótával megrakott nagy kosarat, és aquavitát vévén kezébe, Farnesina felé ment. Midőn azon helyre ért, hol a' kőművesek dolgoztak, kiáltotta nagy fentszóval: Aquavita! Aquavita! A' dolgozók alig hitték az Aquavita kiabálást, azonnal kinyitották a' Farnesina' kapuit, hogy az árú bemehessen. Mihelyest betsúszott Angelo Mihály a' Farnesina' belsejébe, mind a' kőtás kosarat, mind az aquavitát a' dolgozók' prédájának kitette, maga pedig a' falába futott, hogy a' Ráfáel' festéseit megtekinthesse. Minekutánna az első, és második alakon nagy sietséggel keresztül futkosott, megpillantotta a' Galatea' gyönyörű képét, látván, hogy ugyan azon szalában a' fal körül készen van az állás, felmászott marjában, és a' Jupiter' óriasi fejét lezúzta szénnel; ezeket megtévén a' Farnesinától hirtelen eltávozott, és a' portékát is ott hagyta. Midőn Ráfáel déltájban megérkezvén, ezen felséges fejet látná, felkiáltta: Angelo Mihály! Ez napságtól gyanem festett a' Farnesinában és minden munkáját félben hagyta. Azon fő, mellyet Angelo e'képpen a' falra rajzolt, még ma is megvan üveg alatt, és a' művészek' tsudálozását magára vonja.

Orvosi Intézet Egyiptomban.

A' Párisi Újságok egy Tudósítást vettek Páris et Dektortól, mellyben Egyiptomban az Abu-Zabel városi orvosi Intézetben tartott próba-tételeket (mellyeken maga is jelen volt) e'képpen írja le: „Februarius 5kén” így ír az utazó Orvos „elhagyván Damiettet, az említett hónap' 12kén estve felé Bulakba érkeztem, Februarius 13kán viradóra már Kairóban voltam, és jól tudván, hogy Abu-Zabelbe az oda való nevendékek azon próbatételeikre várnak, mellyeket az orvosi tudományokból szándékoztak adni, Abu-Zabelbe siettem. Éppen délután 1 órakor értem oda, hol már minden készen állott. Engem nagyon vártak, mivel megígérttem vala a' Basának, hogy megjelenek, és nálam nélkül semmi sem akartak kezdeni. Februarius 14dikét felette nagy pompával kezdődtek a' próbatételek, mivel jelen voltak: Ministerek, Generálisok, Fő-törvénytudók, mindenféle Muzelmánok, Francziák, Olaszok, és minden Európai nemzetből valók. Szóval a Gyülekezet olly fényes volt, hogy kevés lehet hozzá fogható; a' hajtogatásokból semmi sem hibázott, a' nyájas 's kellemetes beszédek úgy folytak a' szájokból, mint a' főtelen borsó a' fazékból. A' Serif mellett ült egy Kapuczinus, mind a' ketten egy asztalról ettek, és egy másnak költsönöset nagy pohár vizet töltögettek. A' dolgot a

szőbb muzsika is ékesítette; a' fiatal Arabok játszották, 's énekelték (Francziául): Éljen IVdik Henrik, és éljen a' Király, éljen Franczia - Ország!... Az oskola engem mulásra indított. Az első Classisból való mulók vetélkednek a' mi legjobb deákakkal, talán a' mi fiatal Doktorainkkal is. Mind 20 vagyon ezen korból való, és mársok. Láttam olyan 8, 9, 's legfelyebb esztendőös gyermekeket, kik a' tsontzt a' legnagyobb hihetetlen világositással meg tudták mutatni. Tsont-vázt látni a' medanus kézben!... Mekkából fiatal emereket, mély physiologusokat! Melly tsulatatos dolog! talán Serifek, talán a' Prótanta' maradékai az inas húsokban, 's az Anamiának legfinomabb részeiben járatosok; gy talán Ulemák, kik ezen tudományhoz szgón ragaszkodnak! Nem, mert ezek csak emerekek. Éppen el nem mulaszthatom, gy a' Basát ne tudósítsam ezen oskola lól....., én mind a' jót, mind a' rosszat hilt szivvel megmondom, mert bal olda- is vannak, de ugyan hol niatsenek yenek?"

Rendszabások az egészség' fentartására.

Az Algiriak ellen küldött Franczia segekre nézve egy útasítás jelent-meg, mi-ent tartsa fel egészségét a' Franczia katona Afrikában. Ebből kinek kinek adtak egy nyomtatványt, mellyből 50,000 nyomtat-

tatott. Az orvosi javallatok e' következók:

- 1) az ember mossa meg a' képét napjában legalább háromszor; 1) fürödjön tüstén a' napnak feljöyetele után, vagy mikor a nap már mindjárt lenyugszik, de a' nagy forróság' uralkodásakor soha se, és nem az álla vizekben, annyival inkább nem a tengerben; 3) kerülje az erős italok' ivását
- 4) a' bort mértékletesen igya, 's ezt, min a' pálinkát is mindég vízzel keverje; 5) sok vizet egyszerre soha se igyék, hanem mindenkor borral, vagy pálinkával keverje; 6) óvja magát az éretlen gyümöls től, sőt fügét, vagy tengeri baraczkó még akkor se egyék, ha meg van érve; 7) a' motsár-vizet valami ruhán álta előbb meg kell szűrni, azután úgy kell meg inni, ne hogy valami nadályt lenyeljen az ember; 8) nem tanátsos enni semmiféle nyers húst, a' nélkül, hogy azt a' főzés előtt néhány órával vízben nem áztatták volna
- 9) még a' legnagyobb forróságban sem tanátsos egészen levetkezni; 10) háló sapkákat kell tarⁿⁱ, és azzal szemét, fülét betakarni.

A p r ó s á g o k.

Az Algiri tengeri erő mostanság : fregáta, 62—40 ágyús; 2 korvet, 36—30 ágyús; 2 brigg, 20—18 ágyús; 5 gály 24—14 ágyús (kettő ágyu nélkül); 1 polacre, 20 ágyús; 1 sebek, 10 ágyús. Azonban még három új gályát most építenek

yekeket e' nyáron a' tengerre eresztnek, mint 35 ágyúzó salupot is most ké- nek

A' Párisi hadi Ministerium az Algiri önyvből 500 kötetet vett-meg az Afri- expeditio' számára.

A' Párisi Geographiai Társaság 1000 kot érő arany érdem - pénzt tett-ki ju- mul annak, a' ki legjobb munkát ír az ai Szeretsen (Néger) fajnak eredetéről. Chinai történet-írók szerint a' Szere- kek Kuenlen hegyeken laktak Tibettől akra; most is vannak némelly maradé- ezeknek azon hegyek között, mellyek Namot elválasztják Kambodjétól. Sza- ng nemzetség között is, vagy a' Malak- hegyeken találtatik egy Szeretsen gyar- nak maradványa, kik olly nyelven beszél- , mint az Ocuanei Szeretsenek. Által- an az tudva van, hogy atyafiság vagyon n gyarmatok, és a' Malájok faja között, Formosa szigetétől Madagaskárig, va- mint Új-Hollandiától a' Sandvich szige- ig elterjednek. A' kérdésben forgó mun- tak tsak ezen gyarmatok' eredetét kell yomozni, és minden Szeretsen fajt fel- yezni, melly keleti Ásiának külömb- e részeiben lakott, vagy most is lakik. vábbá azt óhajtanák, hogy az író álli- ait Chinai írók' bizonyosságaival tamó- ná.

Bizonyos Doktor Mayer tapasztalta, hogy a' Majoránát ha porrá törve naponként 5—6 szippantásnyi tobák gyanánt használják az olyanok, kiknek orrokat polypus kinozza, abból tökéletesen gyógyúlna k.

Párisban az Orvosi Karnak nem rég tartott ülésében be adott Dr. Lores két embert szarvat; egyik olyan volt mint a' kos-szarv, és egy 46 esztendős férjfinak jobb-vak szeméről vették-le; a' másikat pedig bal lába száráról metszették le.

Mit nem tudnak még a' külföldiek! A' Hamburgi Referent nevű újságban áll: Bahnigg, a' Drezdai udvari tenorista, Magyar országban vagyon, és ottan saját jószágában nyugossza ki a' kemény telet.

Rejtett szó:

Egy tagu szó, város; fordítván, kézbeli eszköz,

Mellyel az élelmünk' magját nótára kizúzzák.

F. E.

Jegyzet: A' 45-dik számbeli Rejtett szó; Baranya.

N° 47.

H A S Z N O S

U L A T S Á G O K.

1 8 3 0.

---

*gy Tiszt. Hutter Antal Úrhoz
Az ájtatos oskolák nagy reményű
Nevendéki^o Oktatójokhoz, lelkes nemze-
ti Lantoshoz Privigyére*

---

ol vagy szeretett Hutterem; és szelíd
ésim', ha csak a' gyenge Etéziák
gő szárnyaikon Privigyé térére
nem hordnak, nem is értenéd.

kor, míg (hova reppentetek édeni
ik!) karjaidon szedtem az életet
ígító szeretet' szép nefelejtseit
Nálam ki vala boldogabb?

ndám: Allj ide most Attalus, életet
m váltok veled. A' létel' igaz betsét
menny szülte barátságot ezer halom
fündér kintseidért adom?

zik ragyogó gyöngyeid a' hiú
gyások' nyügeit, 's földi csalóka fényt
ő balgatagct; nem pedig a' magosbb
Lelkeknek nemes ösztönit,

Mondám; ámde öröm napjaim egy futó
 Villámként, tsak alig fényre derültenek,
 Eltűntek! 's szeretett Antalom, ah hová
 Vitt egy bólts, de nekem komor

Végzés! Nem dagad im már kebelem karod
 Közt. Terhes bajom enyhül vala ott; de most
 Tündér képzetimen kívül egyéb~~be~~ nem is
 Könnyebbítheti ügyemet.

Iszter^o partjain elzengni szokom, Felem,
 Jóságod^o, szeretett csend kebelében, itt
 A^o viszhang bizonyítgatja szavam, 's szívem
 Andalgásaiban hevül.

Ha elvonva magam^o városi gond, 's robaj
 Közzül, kellemetes berkeken érdemid^o
 Számlálom, csevegő fülemilék bajom^o
 Enyhítik; de nem űzik el.

Létem^o terhe alatt nyögve, tsak egykori
 Boldog napjaimat képzelem, és tova
 Létedből eredett fellegim oszlanak,
 Új fény tölti be keblemet;

Míg te kellemetes lantodat a' világ^o
 Nesszétől szabadon pengeted. A^o Haza,
 Melly nem hagyja való érdemidet soha
 Fényetlen; koszorút kötöz

Majd, 's Lantossai közt véled is egykoron
 Büszkén kérkedik. — „Oh tsak betset
 éltedet

Hosszabbítsa az Ég” — Nemzeti lantodat
 Majd gyász sirodou egy magyar

isan pengeti, szép érdemidet világ'
 ét sarkára ki hirdetve. — Jutalmad e'
 sz. — — Boldog kinek ezt engedi a' kaján
 Sors zsóldúl, neve nem hal el. —

W. I.

Hazai Művészség.

Tudva van a' jó Hazafiak előtt a' Vesz-
 ém Vármegyei muzsikai Egyesületnek
 tséretes iparkodása, mellytől most a' XIII.
 gás került-ki illy czim alatt: „Magyar
 ták, mellyek született Peréni Báró Pe-
 nyi Antonia Csillag-Keresztes Dáma Asz-
 onynak Ő Nagyságának, Mélt. Galanthai
 Fraknoi Gróf Eszterházy Károly Cs. K.
 marás Úr Ő Nagysága Hitvesének ajánl-
 nak Veszprém Vármegyéből. Fortepia-
 ra alkalmaztattak Ruzitska Ignácz által.”
 ben is, valamint a' többiben, jeles hang-
 ivészeink vettek részt, u. m. Bocsári
 astics János, Ruzitska, Stirszky János,
 zsavölgyi. Kivánatos, hogy a' nemzeti
 nosodásnak illyen szép bélyegei örökre
 maradjanak. Az ének, a' muzsika,
 táncz az érzésnek tolmátsa; és ezekből a'
 nemzet' miveltségének léptsóit könnyen
 meghatározhatni. Ha ezeknek példái Atil-
 ól fogva a' mostani időkig valamelly
 újteményben együtt találtatnának, men-
 i világosságot háritnának a' Nemzet' haj-
 niállapotjára! — El nem mulaszthatjuk itt,
 gy ditsérettel ne emlittsük Rothkrepf
 bor Úrnak fáradságos hazafiui munkáját

melly által a' Muzsika történetét és Literatúráját a' Tud. Gyüjt. mult eszt. Köteteiben, és az idén folytatólag a' IV. Köt. leirta főgondját egyedül a' magyar Muzsika történeteire fordítván, 's a' mostani időkig lehozván. — Egyebaránt, ezen Fogást találhatni Pesten Miller Szép - Művész kereskedőnél a' Kis-Hidutszában, és Pápán, T. Sebestyén Gábor Tiszti Ügyész Urnál. Ára 24 kr. ezüstb.

Elmés Meghatározás.

Párisban a' süket-némáknak egyik Intézetében a' próba - tételek, alkalomával, én is, így szól egy utazó, több rendbeli jó barátjaimmal megjelentem Septemberben 1815ikben, ezen alkalmatossággal Abbé Siccardnak a' tökéletességig mivel két nevéndéke, u. m. Massieu, és Leclerc urak az eleikbeírásba tett kérdésekre felette elmésen feleltek, és ez által megmutatták metaphysikai észbeli tehetségöket, megmutatták, melly derekasán tudják a' tárgyakat meghatározni, 's egymástól megkülömböztetni. A' többi közt Massieu Urnak ezt a' kérdést tették: Mitsoda külömbséget tudna a' Kivánság és Reménység közt? mellyre ez vala a' felelet: A' Kivánság hajlandósága a' szívnek, a' Reménység a' lélek' bizodalma; de ennél még elmésebb volt a' Leclerc Úr' definitiója ugyan ezen tárgyra nézve, melly által ritka elmebeli tehetségét nyilván megmutatá, mondván: A

ivánság egy leveles élő fa, a° Re-
 ényiség egy virágos fa, és a° Hasz-
 tilás egy gyümölttsel megrakott fa. —
 eken kívül még más szép és meghatáro-
 tt leírásokat fejtettek meg a° fentemlitett
 két-némák, mint p. o. hogy az örökké-
 alóság egy tegnap 's holnap nélkül való
 p; a° Háladatosság a° sziv emléke-
 te; az Erköltsök idea-hordók.

Egy Lengyel Asszonyinak bajnoki tette.

Sobievsky János Lengyel ország
 rályának uralkodása alatt Trembowola
 űs várt kemény ostrom alá vette Ibrahim
 sa 1675. A° tsekély katonaságnak, melly
 en várban bévala zárva, vezére volt Ka-
 nowsky Generális. Ezen kis Lengyel
 reg példás bátorsággal állott ellent a° Tö-
 k katonaság' erőszakos rohanásának, és
 nagy számú ellenséget vitézül vissza ver-
 De még is végre ezen kis ör-sereg rész-
 erént a° sok kirohanások, részszerént a°
 tegségek által igen megtsökkent, azon
 jül mind a° hadi szerekben, mind az ele-
 gben nagy fogyatkozást kezdett látni. Illy
 lyheztetésben lévén a° dolog, a° vár' Kom-
 andánsa jónak vélte magát az ellenségnek
 nyival is inkább megadni, hogy a° Tö-
 kök a° Lengyel katonaságnak vakmerő
 entállását, 's maga elszánását több ízben
 osztalván, úgy látszott hogy igen ked-
 ző feltételek alatt akarják megvenni. A°
 mmandáns már majd abban volt, hogy

az ellenséghez követséget küldjön, melly a' vár' kultsait által adja, 's egyszer'smind a' feladás' feltételeiről a' Basával alkudozna. Ekkor a' Kommandáns' hitvese kétségbe esve meztelen gyilokkal a' férje' szobájába belép, és őtet ezen szókkal megtámadja: „Az én, 's a' te” szívednek vérebe fog mártatni ezen gyilok, ha te mint gyáva hadi ember haza-áruló leszel, 's magad' az ellenségnek megadod.” A' Generális, ki a' fegyverek alatt őszült meg, 's különben derék katona volt, a' felesége' bajnoki nagy lelkőségén mód felett megilletődött, és a' helyett, hogy a' vár' megadásáról az ellenséggel alkudozott volna, közönséges ki-rohanást rendelt, mellynek következése az volt, hogy az ellenség megveretvén, a' vár' további ostromlásával felhagyott, és a' legnagyobb rendetlenségben nagy veszteséggel magát hirtelen vissza húzni kénytelenített.

A p r ó s á g o k.

Egy kutyának szájába tévén egy garast a' gazdája, azt minden reggel a' sütő-mesterhez küldötte, hogy fölöstökömre zsemlet hozzon. Ezen szolgálatban sokáig híven eljárta a' kutya, azonban egyszer a' sütő megváltóztatja áruló-emberét, és ez nem tudta, mitsoda járásban legyen a' kutya, azért reá sem nézett. A' kutya felette megboszonkodott, hogy a' fölöstökömre olly sok ideig kell várni; erre letévén szájából a' garast irtóztatóképpen kezde ugatni, mellyet is

t felemelt, 's azzal együtt magához a' őhez ment, ki a' legényét elkövetett osaságáért felette megdorgálta. A' legény rossz néven vette, 's feltette magában, hogy boszút áll a' vevőn, t. i. a' kutyán, még egyszer eljő; azért félre tett egy meleg zsemlét, 's midőn a' kutya eljött, azt oda adta. Az állat szokás szerént megragadta, de mivel igen forró volt, letette, és egyszer megpróbálta, de akkor is feletmeleg lévén, szájából ismét elejtette. Harmadszor is megpróbálja de a' zsemlék még mindig meleg. Ekkor észrevette a' fát, mellyet vele űzött a' legény, megfogván, felugrott a' zsemlés almáriuma' garasát vissza vette, és máshonnét elment a' zsemlét hordani.

Californiában éjjel tájban egy szokottnagyságu Oroszlány észrevehetetlenül ment egy atya' 's annak két fia' lakásába, az elsőt a' földre terítette. Már a' fogait, körmeit be is akasztotta volt a' szerentlen testébe, és azt széljel is akarta szagni, de a' nagy lármára a' két fiú tüstént felébredt, kik nagy dühösséggel reá rohantak az irtóztató állatra. Midőn az Oroszlány látta, hogy a' prédáját el akarják tőle venni, feldühödött, és közöttte 's az ellenző felek között rettenetes viaskodás kezdődött. Jóllehet az oroszlány irtóztatóképen megszagatta a' két fiatal embert, még végtére annyira vitték a' dolgot, hogy

a' vad ellenséget egy kis késsel megölheték. De az attyok meghalt, és véghez vitt győzedelmöknek egyéb jutalma nem volt, mint a' kedvesnek holt teste, és a' mély sebek. Nagy fáradsággal gyógyíthatták ki; még most is élnek Californiában, de az orczájok rút, és annyira széljel van tépve, szaggatva, hogy reájok irtózás nélkül nem nézhetni.

Lima' tajékán, valamint általjában egész Peruban az embereknek nintsen réz pénzök, hanem ha a' vásárra mennek, és minden cikkelyért egy reált kiadni nem akarnak, egy reál áru tojást vesznek, egy tojásért vásárolnak zöldséget, egy másért egyebet, és ha még a' tojásokból marad, azokat a' venni kívánóknak eladják.

Rejtett szó:

Katonák' nagy része két tagom' használja;
 Ebben a' rá bizott helyeket strázsálja;
 Elsóm, 's közép hármam szaporit nyájakat;
 Uroknak gödölyét adnak, 's malaczokat.

Jegyzet: A' 46-dik számbeli Rejtett szó: Péts.

N^{ro} 48.

H A S Z N O S

I U L A T S Á G O K.

1 8 3 0.

---

*Manibus Andreae Haliczki
In Universitate Regia Scientiarum
Pestanae, literaturae germanicae Pro-
fessoris emeriti, et librorum Censoris.*

ut aliquid Manes, letum non omnia finit,
nequidaque evictos effugit umbra rogos.

Ovidius.

Adcurrite

propinqui et quos arcta junxit consuetudo

Cum exanimi;

Adcurrite et sistite!

In tumulo, funesta sub cupresso,

Charae molliter cubant exuviae

Viri abstinentis

Integri,

Amore patriae accensi,

Nitide munere functi,

Piissimi,

Qui, sensu venusti praeditus,

Juventuti Ungarae

aporem linguae Teutonicae instillavit,

Sermonem Latium,

Non tantum probe loqui,

Verum etiam sincere et emendate scribere
novit.

Felix, facilisque veterum aemulus,
Limata, facunda, puraque oratione,
Quam ore scriptisque probavit.

Anima candida,

Comis, placida, mitis, humana
Moribus, sermone, consuetudine.

Meritorum ergo

Ab Augusto Rege,

Cui singularem praebuit fidem,
Majore numismate aureo decoratus.

Conjux constans,

Pater optimus,

Musis et amicis charus,

Svavis, officiosus,

Magister eximius,

Discipulorum deliciae.

A cunctis certatim amore complexus

Fraterne, nimium.

Multis flebilis septimo supra septuagesimum
anno occidit,

Flebilior mihi,

Quem quadraginta suspexi

Et amavi annis,

Quem supremam ante horam

Oculis intueri,

Amplectique non licuit,

Quamquam ipse

Jam dudum,

Ferale ante tempus

Me videre optaret.

Quum sors adversa non concesserit

Sacros ejus cineres.

Sepulcro inferre

Lacrymisque humectare

hile hoc amoris et observantiae monumentum

Carolus Antonius Gruberius

Amico aeterna memoria digno

Ut sit *μνημοσύνη*

In so lamén filii Antonii

antiquitatum, numerum, rerumque pretio-
sarum

In Museo Pestano Ungarico servatarum

Custodis,

Patris vestigia prementis,

Lugens P.

MDCCLXXX.

Have!

sit tibi terra levis!

Hazai szép Művek.

Ehrenreich Urnak, isméretes rézmetszót
k, tudva lévő Intézetéből, melly szerén-
: élő, és holt jeles Magyar Férjfiaknak
épeit díszes rézmetszésben kiadja, most
lent-meg a' 22ik Fogás 1) Erdódi Gróf
álfy Fidelis, Vöröskő Vár' örököse-
agyar ország' Királyi Fő Tárnok Mestere
a' t.; 2) Werbewczy István, Ma-
ar ország' Nádor-Ispánja, 's a' t. szül.

Sep. 1475. meghalt 12 Mart. 1541. —
eg kell ismérni, hogy Ehrenr. Úr mun-
ija noha mindenütt tsinos; de leginkább
ten darabokkal a' dologhoz értők előtt is
etsületet vall. Magas érzések gerjednek a'

figyelemmel néző szivében, midőn ama nagy törvényirónak lélekkel tellyes, és sokat jelentő vonásait szemléli; mert meg kell vallani, hogy az eddig közre botosított képeit ez mind messze hátra-hagyja. Eredeti képe, mellyről rajzoltatott, T. Vigyázó Úr gyűjteményében találtatik. — A' másik is méltó az országos fő hivattal díszeskedő nagy Férjfiuhoz, mellyen a' férjfiu szépség a' magas'talentummal párosítva tündöklik. Elevenképéről van rajzolva. — Egyébaránt ezen szép Művekre, mellyek akármelly palotát, vagy uri szobát ékesíthetnek, az aláírást folyvást elfogadjja Pesten Müller Könyváros Úr.

Pestis Egyiptomban.

A' Párisi Journalok e' következő tudósítást közlik, melly P a r i s e t Orvostól érkezett: „Touloni Kor-házból Május 13kán. Már én is minden fiatal embereimmel vissza tértem; Alexandriát Aprilis 10dikén hagyók el, és Május 7kén mindnyájan itt voltunk; és így Junius elején megölellek benneteket, de azért útazásommal ne legyetek megelegetetlenek, mert az való; hogy 1) Egyiptomban támad a' pestis, melly ezen országban hol itt, hol amott, hol mindenütt szüntelenül uralkodik. 2) Ez mint esztendőnként előforduló eset látható, kézzel fogható, és nyilvánosságos okoktól függ. 3) Semmi dolog sem lehetőscbb, 's könnyebb,

mint ezen okoknak kiirtása. Végre 4) hogy az ember ha ezen okokat ki nem irtja, a' nyavalyát maga vigyázatlanságának tulajdonítsa. Hízlekedek is magamnak, hogy a' történelemből megmutathatom: hogy Egyiptomban a' pestis csak 1288 esztendő, e' szerint egészen új betegség, valamint a' járó, és hogy a' holt testek' bebalzsamolásának eltörlése után jelent meg. Ezeket kivül szemébe mondhatom minden orvosinak: hogy Egyiptom nem csak fő, hanem egyetlen egy hazája a' pestisnek: ez egészen a' munkámnak czime, mellyet kiadni szándékozok. Éppen azon pillantatható hányók el Egyiptomot, midőn az ember szánót tarthatott arra, hogy ezen esztendőben nem üt. Következésképpen útazásunk által semmit sem veszítettünk. A' Kór-házak' amphitheatrumában néhány leczkét szándékozok tartani azon vándorló nyavalyákról, mellyek a' világ' kerekiségének minden részeiben nemzetről nemzetre a' háboruk, és kereskedés által elhordatnak. Ezen alkalomatossággal írhatom az Uraknak, hogy Duront Úr Konstantinápolyba utazván, onnan azt a' tudósítást hozta, hogy North Carolina, egy Amerikai hadi hajó vitte magán a' sárga hideglelést Szmirnába, és hogy ezen betegség ottan három esztendeig az az: 1826diktól fogva 1828ig uralkodott; ezen dolognál semmi sem bizonyosabb. Az alsó Delta, az az Rosettének tájéka, és Damiette hazája a' pestisnek. Deltában

lát az ember gyönyörű térségeket, mosolygó szántóföldeket, és termékeny mezőket, lent, gabonát, lóherét, pamukot, bizonyos fajta babot, czukor-nádat, indigót 's a' t. kellemetes tiszta eget, egy paraditsomot, és mellette fertelmes falukat, mellyek tele vannak piszokkal, ganéjjal sárral 's a' t. — Láthatni itten vereses, zöldes, és feketés motsárokát. Ha jóformán esik az eső, mind ezek felforranak, és mondjátok meg: lehetséges-e, hogy az odavaló szerentsétlen emberek mentek lehessenek a' mirigy-nyavalyától?"

Ünnepi szertartás.

Stuttgardban Május 23kán vasárnap a' legkritkább módon tartatott egy ünnepelés 138 Vürtembergi Tiszt és hadi Tisztviselő azok közül, kik miat katonák 1812-dikben az Orosz háborúban részt vettek, közletről, 's messzéről öszvegyülekeztek, hogy ama' rettentő 's borzasztó idő' emlékezetének áldozzanak. A' Königsbadi nagy szála a' vendégek' méltó elfogadására igen pompásan vala felékesítve. A' szála' alsó végén volt nyílt részen a' lópatkó forma asztállal általellenben álla legújabb fegyverben Vilhelm Király Ó Felségének képszobera egy legjobb izléssel készített vak-ablakban, ezzel szemben pedig a' szála felső végén vala egy hasonló fegyverekből formált emlék-jel, melly mind azon vitéz hazafiaknak van szentelve, kik ezen ütközet' al-

almatosságával mint a' Haza' áldozatai
 estek; minden oszlopok czifra táblákkal
 alának felékesítve, mellyeknek felirásai
 ezen időben viselt háború alatt legneve-
 tesebb helyekre u. m. Moszkvára, Bere-
 nára, Smolenskre, 's a' t. mutattak, 's
 okról említést tesznek. Egy oldal-kabi-
 tben vala a' nem régiben meghalálozott
 őzhetetlen Scheler Gral - Lieutenant'
 pe kitéve, úgy nem külömben a' nagy
 zú Faber du Four Major által ritka elmés-
 ggel, és mesterséggel elkészített más hat
 pek. Ezek ábrázolják az akkori hadnak
 lapotját, a' rettegést, a' szenvedést, és
 ömet. Délutánni 1 órakor öszvegyüleke-
 tt a' társaság. Nyolcz még szolgálatban
 vő altiszt, kik mind közlegények az Orosz
 borúban részesültek, strázsáltak a' szent
 vakablakoknál; azután felállott Hügel
 adi Minister, és hathatós 's szívet indító
 széde által a' gyűlés célját előterjesztette.
 után az asztalhoz ültek. Azonban két óra
 ülva minden lárma, 's pompa nélkül egész
 yszerűségben és tsak egy Adjutans' késé-
 sében belépett a' Király a' szalába, hol
 gyülekezetet örvendetes jelenlétével meg-
 te, melly a' kegyelmes vendéget Éljen
 áltásokkal fogadá el. Ő Felsege a' köszön-
 t barátságosan visszanozván, a' Hadi-
 nister' helyét elfoglalá, evett, ivott, és
 hódoló társaságban tellyes megelégedés-
 másfél óráig mulatott. Estvélyi 10 óra
 é a' társaság eloszlott.

A' Párisi Újságok kelete.

Párisban naponként 27,866 példányt nyomtatnak a' Rojalista Újságokból, és 32,929ret a' constitutiósokból. Aprilisben naponként a' Constitutionell' nevű Újságból nyomtattak 16,666 nyomtatványt; a' Journal de Debatsból 9,900; a' Gazette-ből 9863; a' Courrier Francais-ból 5000; a' Quotidienne-ből 4166; a' Moniteur-ből 2666; az Universal-ből 1000; a' Drapeau blanc-ból 666; a' Temps-ből 4000; a' Gazette de Tribunaux-ból 3000, a' Journal du Commerce-ből 2500; a' Figaró-ból 2336; a' Globe-ből 1833; a' National-ból 1590; a' Messenger-ből 1330; a' Nouveau Journal de Paris-ból 1330; a' Courrier de Tribunaux-ból 1160 's a' t. Legkevesebb Újság nyomtatványok küldetnek a' világra a' „le Cosaque” nevű újságból; „la jeune France-ból”, és „le Phare de Parisból” az elsőből tudniilik tsak 3 küldetik, és a' más két Journálból egy egy nyomtatvány.

Rejtett szó:

Három tag; a' bajnok régen érte halt, élt;
Ha felbokkrétázod, mostan tsinál fényt, 's élt.

Jegyzet: A' 47-dik számbeli Rejtett-szó: Bakkants.

N^{ro} 49.

H A S Z N O S
U L A T S Á G O K.
1 8 3 0.

---

smélkedés N. Tiszteletű Grosser János Urnak, Az Ájtatos Oskolák' legdütsőbb Tagjai' egyikének érdemi feleltett János' napján.

---

nybéli lángnak kellemes isteni
krája, túl hatsz domboros ormain
A' fellegernyőnek; Te áldott
Virtus, örökre dütső valóság!
fényt felöltvén mint ragyogó ruhát,
bóltos égnek kék szövevényiből
Öntesz halandók' kebleikbe
Érdemekért tüzesülő szomjat;
egy halandót por, 's hamu létiben
éségesebb vágy gyújtogat érdemek'
Elérhető szerzésök útján,
Megveti tiszta kebelével a' föld'
alóka fényjét, 's tsillagokon felyül
ebb életet tud nyerni el általad,
Nem retten ő a' sír' fenyítő
Súlyaitól meg: erős reményje.
gy illy halandó romladozó agyag
estébe ihlett mennyei szent tüzét
Rendíthetetlen réz erővel
Élteti, és kivezérli tévedt

Emberbarátit Phárusi méts gyanánt
 Az együgyűség tengeriből kies
 Földére a' művészsiségnek :
 Út mutató az igazra, szépre.
 A' semmiből is száz tsuda dolgokat,
 A' bús homályból szülni tud új meg új
 Világokat. Gátolhatatlan
 Repteit a' siető üdőnek
 Használja böltsen ; 's érdemivel rövid
 Vóltát korának nyújtja tovább utó
 Lehelleténél. Mert „soká élt
 Kit sirat a' Haza” így itél ő.
 A' por világnak kétes ügyén , nemesb
 Valóra vágyván, nem töri ő magát ;
 Nem a' veszendőség' homokján
 Rakja nyugalmas üdőkre lakját.
 Itt egy siralmas sorsra jutott szegényt
 Kitelhetőkép' ápol : amott szelid
 Erköltseit , 's őszinte szívét
 Hirdeti tiszta barátja híven.
 A' föld kidőlhet sarkaibúl , az ég
 Bús csattogással szórhat ezer tüzet
 A' nagyra termett Istenének
 Bátran imádja ditső hatalmát.
 Édes Hazáját , Nemzete' fő javán
 Törődve , buzgón tiszteli 's tettivel
 Pecsétli , hogy keblébe' vére
 Érte foly , érte fogy , érte hül meg.
 Értesz e' G r o s s e r , Dísze , Reménye , szent
 Intézetednek ? Virtusidat merőn
 Csodálva majd el is ragadnak
 Képzéletim tsoda-tengerőkben. —

jđ halhatatlan virtusid' a' világ'
 rgó tekéjén lelkesen énekim
 El híresítik, 's érdemedre
 A' vas idó soha sem von éjjelt.

W. I.

Római Régiségek Magyar országban.

I. A' folyó 1830. esztendőben Május
 napban Ts. Ns. Szabolts Vármegyében
 yheztetett Karász helységének határában,
 dón Ts. Sóvári Soós János Urnak, mint
 Ides Urnak szántottak volna, egy homo-
 s, de ez előtt mintegy huszonöt eszten-
 vel erdőből kiirtott földből az eke kivá-
 tt némelly Régiségeket, mellyek Jun. 12-
 kén a' Nemzeti Muzeumba beadattak;
 ek mindazonáltal sem edénybe, sem sír-
 lyen nem voltak letéve, hanem egyedül
 földbe igen tsekély mélységbe a' nélkül,
 gy valami épületnek legkisebb maradvá-
 ai látszottak volna, szorgalmatosabb ásás
 án. — A' sok sarló forma sárga rezek,
 ellyek ezen Régiségek közt találatnak,
 y, Ceres Isten-asszonynak a' Rómaiak által
 entelt helyre mutatnak. Hogy Római ma-
 dványok, azt az említett sarlók' formája
 egy igen tsinos de közepén eltört lántsa,
 ignum militare) bizonyítják.

II. E' folyó esztendőnek Junius 5dik
 pján Lukits Mózsés Péter Úr, Újvidéki
 lgár és kereskedő, 's egyszer'smind a'

Szép Tudományok' kedvellője, a' Nemzeti Muzeyumnak Bátskában és Szeremben talált Régiségekkel kedveskedett, úgymint 6 darab Római ezüst, és 40 darab a' közép és újabb időkben tsinált ezüst pénzekkel; 2 réz-pénzével 4dik Béla magyar Királynak, Rákóczy Ferencznek réz-pénzével „pro Libertate”, 4 török réz-pénzekkel, 19 darab réz-pénzekkel, a' közép időből, és az újabból, végre majd kétszáz esztendő's török petsétnyomóval.

Erős lélek.

Don Sebestyén Portugalliai Király 1578dik esztendőben Mulei Moluk Marokkói Tsászár' birtokaiba béütött, hogy Tsászári székét elfoglalja, és reá onokaöttsét ültesse. Mulei Moluk éppen akkor halálos betegségben feküdt, mellyről maga megvolt győződve, hogy meggyógyíthatatlan. Mindazonáltal megtette a' szükséges rendeléseket a' közelgető ellenség' elfogadására; de ereje már annyira elfogyott volt, hogy nem reménylette azon napig élhetni, mellyen az ütközet megfogna történni. Mivel azonban tudta, hogy fiaira nézve rossz következéseket szül, ha hamarább meghal, mintsem a' háborúnak vége legyen, azért megparantsolá Vezéreinek, hogy ha az ütközet alatt megtalálna halni, a' hadi sereg előtt titkolják el halálát, és tsak lovagoljanak folyvást karszékéhez, mellyen magát vitette, mintha parantsolatot vennének tőle

okás szerént. Az ütközet előtt seregei-
k minden sorai előtt elhordoztatta ma-
t a' karszékben, és felszóllította őket,
gy a' vallásért, és hazáért viaskodjanak.
tsata elkezdődött, és midőn katonái min-
a felőlről hanyatlani, hátrálni kezdenek,
ha haldokló félben volt, még is kiugrék
rszékéből, seregeit ismét rendbe szedé,
megtámadásra vezeté, melly tellyes győ-
delmet szerze neki. De alig vitte embe-
it a' tsatára, midőn egészen elbádgyadva
karszékbe viteté magát. Itt újját szájára
vé, jelt adván a' körülötte lévő Generá-
toknak, hogy halgassanak, 's illy módon
hány pillantat múlva örökre elnémúla.

Képzell tetlen nagyságú madár.

Egykor, úgy mond egy Amerikai utazó,
kalmatosságom vala egy keselyű Grifma-
urat (vultur Griphus) meglőni; ez egy
öglött ló' húsából annyit evett, hogy en-
em egy pistoly-lövésnyire engedett magá-
oz közelíteni. Minekelőtte irtóztató szár-
yait, mellyek nékem jelül szolgáltak a'
vésre, kiterjesztené, a' jól megtöltött
iskámmal reá lőttem, mellyre a' rettene-
s állatot leesni láttam! Ez majd hihetet-
n dolog, hogy egy repülő állat, a' száraz
ldön, vagy az Oczeánon lévő óriási te-
mtésekhez hasonlithasson, és a' ki tsak
özönséges sasokat látott, bámulni fog ezen
tudósításon, hogy egy sas-fajta madár
ldünk' déli felén olyan nagy 's erős, hogy

körmei között egy ökröt is felemelhet a levegőbe, mellyet onnét a földre ereszt azért, hogy leesésében megdögöljön. De a tsudáلكozás azonnal megszűnik, mihelyest a madár nagyságát méltó figyelembe vesszük, melly noha hihetetlennek tetszik, legalább az én mérésem szerint a kiterjesztett szárnyának egyik végétől a másikig volt 40 lábnyi; a tollai 20 lábnyi hosszúságúak, és a toll-szárak 8 hüvelyknyi vastagságúak voltak. Azt mondják, hogy ezen óriási madár egy eleven Rhinoceroszt is elbir (?) (Temple's Travels in Peru).

Nehéz választás.

Ama nagy hírű Pápa ötödik Sixtus, midőn legelőször Rómába ment, olly szegény volt, hogy alig tengődhetett. Minekutánna nagy fáradsággal öszveszerzett volna egy kevés alamisnát, megállta egy vendég-ház előtt, hogy megfontolja magában, vajjon a gyűjtött pénzt egy ebéd' fizetésére-e, vagy egy pár új tsizmára fordítsa. Egy Római Kalmár látván őtet elhatározatlanul ott állani, kérdésgondolkodásának okát. „Éppen azzal van bajom, így szólla Sixtus, hogy az éhes gyomrom, és meztelen lábaim között támadt veszekedést eligazítsam.”

A p r ó s á g o k.

Sváb országban nem régiben egy kereskedő olyan levelet vett, mellyhez egy

tallérral megterhelt pakéta vala tsatol-
ezen kifejezésekkel: „Az Úr' vas ládá-
ból néhány esztendőök előtt mintegy 70 el-
ott tallérért, ide számlálván a' tőkepénzt,
ól járó kamatot, és a' póstabért is.”

Párisban a' természet' játékanak ezen
dáját terjesztették az Orvosi Kar eleibe:
m régiben született, és elevenen a' vi-
ra jött egy fiu gyermek, kinek sem keze,
a lába nintsen, és még azon feljül a'
elve a' felső álltsonthoz keményen van
ze. Ha ezen szerentsétlen tovább él, sem
n beszélhet, sem nem ehetik; mivel
nmit sem rághat, és a' kezeit tsak mász-
ásra fordithatja.

Midőn Aprilis Skán Havre' tájékán
lkodnék a' rendkívül való égiháború,
7 lovas útaxót lován a' villám tüze agyon
pott. Egynehány óra mulva ezen irtózta-
tűnemény után a' szegény embert olyan
yheztetésben találták a' lován, mintha
ven lett volna, és úgy ült rajta, mint-
hajolni akart volna.

Marszelyben a' Polito Úr' állatok' fog-
zában egy rendkívül való tűnemény adta
gát elő. Az Oroszlány, és tigris, mellyek
r ketreczben valának, öszvebagzottak. Az
berek felette kivántsik, mitsodások lesz-
k ezen természet ellen való párosodásból
ágra jövő kölykek.

Már felszámlálták hogy Amerikában
,647,000 Angol; 10,581,000 Spanyol,
49,000 Portugallus, 1,242,000 Franczia,

219,000 Hollandus, Dán és Svéd vagyon, és 7,593,000, kik Indiai nyelven beszélnek. (Hát a' Németek, meg a' Tótok hová lettek)?

Ama híres két száz esztendő's tekenyős béka, melly a' Londoni Püspök' kertjében Reterboroughban élt, a' f. e. Apr. 2dikán megdöglött.

Buzannoban Bolonnya mellett egy paraszt asszony, ki még alig volt hét hónapos terhes, a' f. e. Jan. 27ikén szült elsőben egy leánykát, ki öt óráig élt, ázután egy fiút, ki 52 óráig élt, 's végre ennek halála után négy órával két leányt, kik még most is igen jó egészségben vannak. Ezen négy iker-gyermek' hossza volt mindeniknek $11\frac{1}{2}$ hüvelknyi, és együtt tizenkilencz fontot nyomtak.

Egy Müncheni Újság azt jelenti, hogy az utolsó Udvari bálban Ó Felsége a' Bajor Királyné a' mulatságot egy lengyel tánczal Thorwaldsen híres Romai képfaragóval nyitotta meg. (Tisztesség a' Művészetnek, tisztesség azoknak, kik a' mesterségeket betsülik!)

Rejtett szó:

E' szép szint az ifjak egészben szeretik,
A' három utolsót vének hörpölgetik;
Tanultál deákul? érthet'd négy elsőjét,
Szabad is lenyelni három vég betűjét.

Tóbi A.

Jegyzet: A' 48-dik számbeli Rejtett-szó: Koszoru, köszörü.

N^{ro} 50.

H A S Z N O S

I U L A T S Á G O K.

1 8 3 0.

---

*Pesti Kir. Universzitas' félszázados
ünnepé.*

Éppen a' f. e. Jun. 25dikén lesz 50
ztendeje, hogy a' ditsó emlékezetű M á-
a Therésia, a' Nemes Magyar Nem-
ttel közlött számtalan jótéteményei, 's
alhatatlan fényes érdemei között, a' régen
előtt állott, de az idők, 's hadak' vi-
ontagságaival ingadozott Magyar Universzi-
snak állandóságot, és biztos erőt szerzett.
időn ezen ditsó napnak emlékezete fél-
ázad mulva most előfordúl, egyszer'smind
zünkbe jutnak azon számtalan hasznok,
elleyek ez által Felséges Asszonyunk' ke-
zelméből, úgy szinte ditsóségesen uralko-
ó Ferenczünk' jóvoltából Hazánkra ára-
oztak — Ezen emlékezetes napot te-
it a' Felsőség' helybenhagyása után az
nya-oskolának TT. Előljárói, és minden
agjai fényes pompával megülneni készül-
ek a' közelgető Vasárnap, u. m. Jun. 27-
ikén. Díszesíteni fogják ezt, (hogy most
övebben ne szóljunk róla) az ünnep' mélt-
ságához illő beszédek az Univ. nagy pa-

lotájában; díszesíteni fogja azon arany érdem-pénzek' kiosztása, mellyek a' mostani Nagyságos Rector' adakozásából azoknak a' négy tudományos Karból való ifjaknak számára készítették, kik az ezelőtt négy hónappal feladott kérdésekre legjobb feleletet eltakart név alatt adtak bé; — díszesíteni fogják végre azon Értekezések, tudományos írások, mellyek e' végre készítve részint már kinyomtatva, részint kéziratban vannak beadva, de későbbben közrebotsáttatnak. — Ezen munkák közül némelyekről már tettünk említést; itt pedig egy igen jeles könyvetskét kívánunk érdemes Olvasóinkkal megismértetni, melly hasonlóképpen ezen alkalmatosságra készült:

„Az ifju Magyar Böltselkedő. — Neki, hanem mit? — Pesten 1830. Petrozai Trattner J. M. és Károlyi Istvánnál”. — „Iskolájából kilépő Tanítványainak a' nagy világba úti könyv gyanánt szeretete zálogaként ajándékozta Tanítójok Imre János”. (Sad-rétb. 134 lap. találhatik Eggenbergernél Pesten). — Ez böltselkedésre tanító könyv; ám de nem kell ezt valami száraz, unalmas olvasásu Philosophiának tartani, nem; — különös, és neki tulajdon módja által tudott a' Szerző Ur a' közönséges nyavalyán — az illy szabásu könyvek' olvasásának unalmát értem — segíteni. A' magában elmélkedésnek és józan okoskodásnak (minden szigorurendszabások, vagy regulák' elmellőzésével), világos előadása; a' jó hazafiusággal tellyes lélek, melly ugyan

indenütt, de kivált hol a' haza-szeretettel van szó, kitündöklik; a' tiszta és gyönyörű magyar nyelv — mind kellemetessé, kívánatossá teszi ennek olvasását. Szép látni benne, miként gondolkodik egy az oskóból kiszabadult ifjú az Istenről, lélekről, lángról, 's ennek egyes tárgyairól. — Tsak ezt jegyezzük itt meg, hogy a' tudós Szerzőnek ezen ünnepi alkalmatosságra ismét ajtó alatt van Deák Logicája, mellyet új gondokkal kidolgozott, 's megebővített. — Így let a' munkás Hazafi Hazájának élni!

Különös nyelv-tudós

Nagy Péter Czár 1722-ik esztendőben siberiából néhány levél kékes fekete papírost kapott szép és ékes betű-jelekkel' béreva, de mellyeket Pétervárában senki sem tudott olvasni. Tudni vágyását nem mértekelhetvén a' Tsászár, Schumacher könyvárnokot egyik papiros tekerttsel elküldé Párisba, hogy az odavaló Tudósokat eránta megkérdezné. A' kézirat Fourmont Urnak, az Arab nyelv' Professorának, 's a' Feljülrások' Akademiája' tagjának, adatott-által, aki legtöbb keleti nyelvet, 's valamit a' Chinaiból is értett. Ezen merész nyelvtudós, aki talán az előtt soha sem látott olyan írást, az idegen nyelvekben való járatossága' bizodalmatól eltsábittatni engedé magát, és a' hírségből fejébe vevé, hogy isméri az írást, és azt képes átalfordítani. Azt mondá, hogy az valósággal régi Tanguti, vagy Tittetáni nyelven legyen írva; hihetőleg azért, mi-

vel az általvivő neki mondta, hogy Muszka országban annak tartják; 's így lefordítá magától költött értelemben. A' Tsászár jól megajándékozá őtet fáradságáért, de a' tolmácsolás eránt inkább kételkedését, mint helybenhagyását mutatta. — Szép olvasni (a' *Histoire d' l' Academie roy, des inscriptions et belles lettres T. V. p. 4.*) miként sajnálja Fourmont nyelvtudós, hogy többet nem kaphatott ezen drágalátos kéziratból; miként beszéli, hogy az egy halotti Prédikázióinak része legyen (mert tudni kell hogy egy elromlott templomban találtatott.) Tatár ízléssel, 's beszéd-ékességekkel a' Muzulmánok' szokása szerént tellyes; hogy abban meglehető jőzan erköltsi tanítás foglaltatik a' jövendőbeli életről, valami *Metaphysica* a' lélek' halhatatlanságáról, 's mellette sok hasonlítások vannak kivált a' lovaktól véve mellyek a' Tatároknak olly kedves állatai. — De mi történt? Anna Tsászárné' uralkodása alatt Pétervárába megyen két Orosz, kik Pekingben 16 esztendeig tanulták a' Chinai nyelvet, 's mellette az attól nem távol eső Mandtsur nyelvet is. Ezek első pillantatra Mandtsurinak ismérék az említett papiroson való írást, azt megakadás nélkül olvasák, többeket általfordítanak, 's azok között a' Párisba küldöttet is. Ezen fordításból még tsak egy szó sem egyezett meg a' Fourmontéval; és a' foglalatja, melly a' Párisi meggyarázattól olly messze van, mint ég a' földtől, világosan megmutatá,

y Fourmont ezen írásból egy betűt sem ért, sem értett. — Az eredeti papiros-
 ertsek, valamint az egymástól annyira
 lömböző két fordítás most is Pétervárában
 'Tudományok' Akademiájának Könyvtá-
 an vagyon. Ott akárki megláthatja, kinek
 dve van oda utazni.

A' veszedelem és segedelem.

A' f. e. Junius Isó napján la Rochel-
 mellett, Francia országban, irtóztató
 élvészes időben, a' rév' töltésétől mintegy
 ölnyire egy romlékony kis tsónakban,
 ellyet a' dühösködő tenger' hullámai majd
 nyeltek, látának egy ifju asszonyt, ki tér-
 in állva, eggyik kezével az evező-lapát'
 elét fogta, 's egészen kifáradva dolgo-
 tt, hogy az előtte lévő halál' veszedelmé-
 l megmenekedhessék, másik karjával
 gyermekét szoritotta melyéhez. Ezen látásra
 partra gyülekezett nézők elborzadtak:
 szél felette dühösködött, és a' szerentsét-
 n minden bizonnyal a' habok' áldozatja
 tt volna kisedével egygüt, ha tsak bizo-
 yos Courlot nevű az ő megszabadítására
 átran a' tengerbe nem ugrott volna. A' hul-
 mok kétszer tsapták vissza őtet a' rév töl-
 séhez; de ő azért el nem veszté bátorságát,
 régegyszer megfeszítvén minden erejét, a'
 eszéllyel küzdőhez vergődött, és ekkor olly
 zerentsés volt, hogy megragadván, a' jelen-
 oltaknak nagy tapsolása közben a' partra
 zerentsésen kihozta. Alig tette le a' töltés

tetejére — ki írhatja le az örömet? — midőn a' megszabadított asszonyban tulajdon feleségét megismérte, ki gyermekével a' közel lévő Rhé nevű szigetbe akart evezni szülőinek látogatására. — Ez már a' tizennyolczadik személy, kiknek a' derék Courlot életét megmentette.

Gurney' gőzkotsija.

Gurney Úr Jun. 2dikán ismét próbát tett gőzkotsijával a' Regents-Parkban (London mellett), hogy a' közönség előtt megmutassa a' kotsinak vonó, és vivó ereje között lévő különbséget. Eddig egy másik kotsit szoktak a' gőzkotsi után akasztani; de most az útasok (tíz Úr) magában a' gőzkotsiban ültek, melly nem sokkal nagyobb a' közönségesnél, 's attól nem is igen különbözik; a' műszerei úgy látszottak, mint tengelyei, és rudja a' szekérnek. A' kotsi egyformán haladt, és hol a' sokaság miatt lehetett, igen sebesen is; néha igen hirtelen fordulásokat tett nagy biztossággal, hol Gurney Úr maga tartotta a' kis nyelet, vagyis kormányt, mellyet egy gyermek is igazgathat. Minthogy a' nap igen szép volt, temérdek sok ember gyűlt a' Parkra, és fellette sok kotsi, asszonyságok ülven benne, valamint számos lovaglók is követték a' kotsit mindenfelé, a' merre csak valami másfélóráig tartott útjában fordult. Gurney Úr kotsija (mellynek alap szabása, vagy principiuma minden egyszerűsége mellett is

g titok) minden gőzkocsiktól különbö-
 t, mellyeket ismérnek, az által, hogy
 m tsak nagyobb erővel bír a' többinél,
 nem nagyobb bátorsággal is lehet rajta,
 vele járni. A' műszer' könnyedsége azt
 szi, hogy súlyához (nehézségéhez) képest
 résszel nagyobb ereje van a' Boltoné, 's
 atténál, és $\frac{1}{2}$ $\frac{6}{0}$ résszel nagyobb a' Trevet-
 ck, vagy Woolf' masinájánál. Igen külö-
 s készületű melegítő ürege van, Gurney
 t. i. tulajdon plánuma szerint az üst
 első üregét megkissebbítette, és külsejét
 egnagyobbította. — A' mozgása ezen ko-
 inak olly könnyű volt, mint egy tsajkái,
 a' kerekek nem tettek nagyobb zörgést,
 mint egy közönséges szekéré a' kő-területen.
 inél tovább ment a' kotsi, úgy látszott,
 gyorsasága is mind inkább nevededett.

Vigyázatlanság.

A' Ronchamp-i kőszén-bányában (a' fel-
 6 Rajnai megyében) a' f. e. Máj. 31dikén
 ettenetes szerentsétlenség történt. Reggel
 tödfél órakor meggyult a' kőszén-bányának
 ggyik ürege; 30 bányász legény vesztette
 z által életét, és 5 megsebesített. Ezen
 zerentsétlenség majd mindnyájan tselédes
 mberek valának; a' legirtóztatóbb nyomo-
 uságban hátra hagytak 20 özvegyet, és 60
 rva gyermeket, kik a' kőszén-bányák' tu-
 ajdonosítól gyámolitást várnak, 's talán
 yerni is fognak, mivel néhány esztendő
 lótt hasonló esetben jótévőségek kitündök-

lött. Ezen első szerentsétlenségtől fogva a bányákba a' Davy' bátorságosító lámpás bévítették. Ezen irtóztató szerentsétlenség pedig, a' mint mondják, úgy történt, hogy egy munkás, ki a' megrettenhetetlen embert akarta játszani, és társainak meg akarta mutatni, hogy a' gáz' meggyuladását semmit sem kell tartani, ostoba könyelműséggel felbontá lámpását, 's azon pillanatban szerentsétlen dolgozó társaival együtt öszve-szaggattatott. Azon torok, hol az eltsattanás történt, nem igen van megrom gálva.

A p r ó s á g.

Midőn a' Lengyel Követek Párisba menének, hogy az Anjoui Hg.nek 3diki Henriknek, Lengyel Királya lett választását jelentsék, az egész Udvarnál csak egyetlen egy személy volt, ki deákul tudott válaszolni a' Lengyel Követeknek, és ezen személy vala — egy Asszonyság, t. i. Retz Marsalné.

Rejtett szó:

Kitsin neve, de nagy madár;
Forditva ismétélést vár:
Ha így a' fejét elveszed,
Földön hijában keresed.

J e g y z e t: A' 49-dik számbeli Rejtett szó: Bibor.

N^{ro} 51.

H A S Z N O S

M U L A T S Á G O K.

1 8 3 0.

---

*Méltóságos és Fő-Tisztelendő Pacséri
Szűtsits Pál Mátyás Úr Szé-
kes Fehérvári Püspöki - székből a'
Diakováriba lett kineveztetésére.*

---

onnunk' dicsőült városa hajdani
egyek Királyink' lakhelye, 's hamv-vödre
Székes Fehérvár! hát szünetlen
Szorja reád keserű csapásit

Sors kegyetlen vas keze, 's vérezi
inok' dühétől megfanyarultszived'?
Hát csak sirással, 's jaj-szavakkal
Kell-e örökre gyötörni kebled'?

lig szakasztá a' sűrű köd-homályt
kopácsy szélyel, melly Vurumod' kora
Váradra történt átkelésén
Árva vidékeidet borítá.

ig hegedt bé csak kevesé sebed,
nét megújult; és kiderült napod'
Homály borítá, mert Kopácsyt,
Mint Vurumot hamar elröpítéd.

Szutsits ki a' jót tiszteli, és nemest,
 Lépett fel a' két Fő Pap után üres
 Székedbe, 's ismét fényt sugárza
 Békéketült szomorú egedre,

Mert Ó Atyád lett, és keserű ügyed'
 Enyhíteni tudván, irt hoza vérbe dült
 Sebedre, Ó véd, és letörli
 Már megapadt szemeid könnyűit.

Csüggedt hajónk is már ide, már oda
 Hánykódni védő pártya alatt szünik.
 Aeol' süvöltő rossz cselédit
 Csak hamar elveri tengeréről.

De ah! mereng a' Csókai hérczeken
 Feléd vonuló gyász-zivatar megint,
 Melly felderült lelkedbe ismét
 A' keserű nyilakat lövelli,

Mert jó reményed' csillaga eltűnik,
 Diákovárnak Fő Papi széke hisz
 Őt hívja, hogy mennyen tapasztalt
 Bő kegyeit neki osztogatni. —

Elhagysz tehát oh drága Atyánk! — Te is
 Meg szűnsz viselni árva megyéd' ügyét?
 Örökre meg szűnsz boldogítani
 Lakhelyed' e' kividult Fehérvárt!

Elhagysz, de köztünk fenn marad érdemed
 Hálálva áldjuk jó Atya! tettidet.
 Légy pártolónk! és majd ha a' sok
 Tompa harang' szava útra szólít,

Aldj meg, kik érted könyre fakadnak. Oh
 Ald meg Fehérvárt, 's a' magos Ég urát
 Kérd: hogy Megyédnek védet adjon,
 Melly az irigy zivatart elűzze.

Ambrus Sándor.

Pesti nevendék Pap Sz. Fehér V. M. részéről.

A' természet' gondoskodása.

A' tenyésző valóságoknak bőtermékeny-
 ége némelly természeti tárgyaknál hihetet-
 en nagy mértékben van. A' fű- és virág rendé-
 en felette sok mag-szemek vannak, és egy
 nák-fejben 32,000 szemnél többet találtak.
 Tódfelett termékenyek a' vad- 's megneme-
 ített fák is. Egy szilfán esztendőnként terem
 00,000 szem. Nem sokkal kisebb a' bőtermé-
 enység az alacsonyabb rendű állatoknál is,
 képpen a' bogaraknál. Egy méh -királyné
 tojik esztendőt által 6000 tojást. Igen sza-
 orák a' férgek is, de legszaporábbak a' ha-
 ak. A' legkisebb hering 10,000; egy ponty
 00,000—300,000; egy sigér 324,640; egy
 ok 7,635,200; egy tőkehal (Stockfisch)
 ,344,000 tojást tojik. Az állatok' nemesebb
 osztályában már kisebb ezen bőtermékeny-
 ég, és gyakran egyben csak öt tsemetét
 alálhatni. Honnét van ezen különbség? A'
 természetben cél nélkül semmi sins, és
 ezért ezen rendkívül való bőtermékenység-
 nek bölts okai is vannak. Úgy látszik, hogy
 ezen tárgyak felett még eddig senki sem
 mélkedett. Legalább még eddig kérdésbe

sem jött, hogy a' tenyésző kitsiny és tsekély tárgyakra ezen bámulásra méltó bőtermékenységé tsak azért van, hogy a' főbb rendű nagy tárgyakra táplálásul szolgáljon. A' plánták' világa többnyire minden száraz földön lévő teremtéseknek táplálást ad, sőt a' mag is használtatik arra. Innen van a' szaporaság. A' bogarak 's férgek eledelül szolgálnak a' madaraknak, 's más kisebb 4 lábú állatoknak. Ezért van a' bőtermékenységök. A' madarak, és kisebb négylábú állatok ismét szaporábbak, a' nagyobb állatoknál, és miért? azért mert tsak eledel gyanánt használják amazokat. Végtére a' nagyobb fajú vízi lakosok honnét vennék eledelőket, ha a' természet az apró halak' irtóztató szaporodása által nem gondoskodott volna. A' vizeknek hibázik a' plánták' világa, énnél fogva kéntelen vala a' természet a' tengeren, tavakon, és folyókon nagy számmal lévőkre nézve különös módon az állatok' világa által gondoskodni. Ki nem esméri el ezekből a' világ' kormányozójának nagy böltseségét?

Példás Feleség.

Nagy Péter Orosz Tsászár szokása szerint egyik Kamarása' társaságában kikotsizott a' városon keresztül, és ott, hol a' kalmárok portékáikat árulás végett kirakták, észrevett egy darab nyomtatott lenvásznat, melly néki felette megtetszett. „Ezt” úgymond „kedves Katharinámnak vi-

szem;” arra elhallgatott, és a’ vásznat megvette. Alig tért vissza Tsászári palotájába nagy örömmel hitvestársának az ajándékot oda nyújtotta. A’ Tsászárné az örömnél, ’s köszönetnek minden észrevehető jeleivel fogadta, és a’ Tsászárnak nyilván kijelentette, hogy ő soha életében ennél szebbet nem látott. Mihelyest visszafordult szobájába a’ Tsászárné, azonnal parantsolatba adá ki, hogy a’ Tsászárnak nem sokára következő születése napjára ruhát ebből készítsenek neki: „Felséges Asszonyom”! így szólla egy udvari Dáma „egy Gála-napra talán csak fel nem veszen lenvászonból való ruhát”! „És miért ne?” felele a’ Tsászárné, a’ férjem ajándékozta nékem ezen ruhát, s kezéből a’ lenvászon sokkal betesebb lőttem, mint akármelly drága Persiai szövet.”

Tsudálatos Almafa.

St. Valeryben (Franciaországban) omme kerületben vagyon egy különös almafa, mellynek tulajdonosa nem tudja, honnét származik, de a’ melly mindazonáltal már 40 esztendő. Az említett élő fa mind külső tekintetere, mind a’ levelek’ formájára, mind pedig a’ virágzásának idejére nézve tökéletesen hasonlít más közönges almafához; de virágjából hibáznak a’ virág-levelkek, és a’ hím-szálak. A’ virágiban van 14 kinálló virág-szív (pistillus) egy virágtok, melly alól öszvenőtt 10

levelkéből áll. A' fa' illy szerkeztetésének szükségképpen-következése a' terméketlenség. Egykor mindazonáltal arra a' gondolatra jött valami orvos, hogy a' terméketlen fának virágjait más termékeny fának virágjaiból kiszedett virág-porral meghintse, 's így mesterségesen gyümölts-hozókká tegye, és ebből tökéletes gyümöltsök termettek; mióta ezen operatio tart, minden tavasszal kis ünnep gyanánt szolgál a' Valery asszonyokra, és leányokra nézve; mert ezek fogadásból egy egészséges almafa' virágjával virág-levelekkel, és hím-szalakkal, mellyeket száraz időben valamelly közel lévő almafáról szakasztanak, ide jönnek, és azokat a' terméketlen fa' virágjaira hintik, és mind addig rajta hagyják, míg tökéletességre jövén a' gyümölts, magától le nem hullanak, azután a' növevényre kötnek egy színes pántlikát, hogy a' következő ősszel kiki megtalálhassa, 's megesmérhesse az általa tenyésztett gyümöltsöt. Ezen foglalatosságot Franciaországban a' mezei gazdak faire sa pomme-nak nevezik, és szerentse-játék gyanánt szolgál, mert sem minden virágok, mellyeket meggyümöltsözni gondol az ember, nem gyümöltsöznek, sem minden fiatal gyümöltsök tökéletesen meg nem érnek. Az e'képpen tenyésztett gyümöltsök mind nagyságokra, mind ízökre, 's színökre nézve különböznek egymástól, és annak az almafa' gyümöltsének természetét követik, mellynek virágjai te-

yésztésökre fordítottak. A' magtartó-ház 4 rétegből áll; ezek közül 5, miat más alában, a' közepében vagyon, a' többi 9 próbb pedig a' hegye felé. A' gyümölts hasonlít két öszvenőtt almához, mellyet hosszában kétfelé hasítván, mindenik hasábján, mint a' hegedű lapja.

A p r ó s á g o k.

Bizonyos Lars Bengtson Grauberg, Svéd zületés rendkívül való tehetséggel birt a' zámbelei feladásoknak tsupán tsak fejében való megfejtésében. Ötödik Krisztián Dán Király, ezt adá fel neki: Egy kereskedőnek ára $33+441+55+66+77+88+99$ medvéje; minden medvének volt ugyan annyi ölyke, minden kölyöknek ugyan annyi arka; minden farkon ugyan annyi szőr; minden szőr ugyan annyi Karolin-aranyba érült. Mennyi arany volt hát együtt? A' elelet vala: 21,047,953,604,832.

U. Zsidónak Testamentomában ez vala: „Azon esetben, ha a' Mindenható — a' miől az Isten őrizzen — jobb világra találna zóllítani, 's a' t.”

Május 25ikén a' nézők' legnagyobb bánulására járt a' Londoni útszakon egy olyan gőz-kotsi, mellyben általjában semmi mozgó erőt sem lehetett észre venni. Az ember sem füstöt nem látott, sem legissebb zörgést nem hallott; úgy tetszett mintha ön akaratjának erejéből járt volna;

más kotsikhoz közel menvén, azokat úgy elkerülte, hogy az elhagyott kotsi' lovait meg sem ijesztette, annál kevesebbé sértette: fél karikában igen ügyesen fordult meg az utszán. Tsézákkal, 's más eleibe kerülő kotsikkal fogadásból verset futott, és egyenlő sebességgel és bátorsággal mind az egyenes, mind az egyenetlen földön villám' módjára repült. Benne ült öt ferjfi és egy asszony a' legnagyobb alkalmatosságban. Egy személy igazgatta a' kormány-rudat, és egy más hátul ült minden foglalatosság nélkül, de mind az által úgy látszik, hogy ez a' vizre és a' szénre vigyázott. A' kotsi igen tsinos 's könnyü volt, és éppen semmi zörgést sem okozott. Sebességét úgy lehet mérsékelni hogy egy óra alatt 5—12 Angol (1—2 $\frac{1}{2}$ német) mértföldet béjárhat.

Palermóból írják, hogy az Aetna rettenetesen kigyuladt. Hét uj katlanja támadt az oldalán több faluk egészen semmi-vé lettek. A' nagy hamu-essőt még Rómában is tapasztalták, mivel a' földközi tengeren akkor uralkodott nagy szélvész melly miatt néhány Francia hajók: u. m. Adventure, Siléne, el is vesztek, felette messze elhordotta. Ezen hamu-esső Kalabriában nagy károkat tett, hol sok olajfák érzették annak kártékonyságát.

Rejtett szó:

Három tagom jó hely, nem messze Budához
Fordítva tartozik a' tsinosgatáshoz.

Jegyzet: Az 50-dik számbeli Rejtett-szó: Gém.

H A S Z N O S
 U L A T S Á G O K.
 1 8 3 0.

Nemes indulat.

Midőn Mirabeau' munkája Burkus or-
 ágról megjelent, valaki Henrik Burkus
 herczegnek II. Fridrik Király' öttének
 egy boszorkodással és sajnálkozással je-
 nté, hogy Ő Kir. Herczegségével az író
 en gyalázatos módon bánt, és róla sok
 szszat írt. De a' Herczeg sokkal feljebb
 vén emelkedve, mintsem hogy az illy
 egtámadásokon megütkezött volna, való-
 gos philosophusi tsendes lélekkel ezt fe-
 lé: „Ugyan miért bánkodnak azon? Én
 em tudom szerentsémre-e, vagy szeren-
 étlenségemre, olly állapotban születtem,
 ellynél fogva a' Historia fog rólam itéle-
 t hozni. Ha igaz, a' mit Mirabeau rólam
 ond, tsak a' Historiát előzi meg, 's azért
 mmi okunk sints a' panaszra, vagy ha-
 gra. Ha pedig állításai hamisak, nem kell
 zért bánkodnom, majd a' Historia boszút
 ll érettem. Ugyan kérem az Urat, vegyen
 zámomra 16 nyomtatványt ezen munkából,
 azokat nekem hamar hozassa meg.” Mi-
 őn ez megtörtént, a' Herczeg egyet magá-
 ak megtartott, hogy elolvassa, a' többbit

jó barátai között kiosztotta. „Imé egy munka, így szólla, mellyben engemet nem igen szép színnel festenek; kérem, az én kedvemért olvassa el, és jól vizsgálja meg vallyon hasonlitok-e azon képhez, mellyen itt rólam festenek.”

Nem jó tréfálni az Ördöggel.

Ennek tanubizonysága egy szerentsétlen eset, melly a' minap a' Bajor Törvénszék előtt fordult elő, tudniillik: egy fiatal ember véletlenül a' kezébe veve egy úgy nevezett ördög idéző könyvetskét, melly még a' régi babonás időkől maradt. Ezen ritka és váratlan találmány felette nagy kíváncsiságot gerjesztett az ifjuban, és feltette magában, hogy a' dolgot barátjaival közli, és azzal próbát teszen. Öszvebeszélgettek tehát, és azt végezték, hogy a' könyv tulajdonosa egy bizonyos napon éjféltájban a' többi pajtásai' jelenlétében az ördögöt megidézi. A' mint megis történt. A' végre helyül választatott egy kereszt-út, melly egy kis erdőnek szomszédságában volt. Minekutánna minden megkívántató eszközöket a' megirt mód szerént az a' végre választott helyre vittek, és a' jelenvaló személyek karikába állottak volna, belépett az ördög czítáló is a' karikába, és jól figyelmeztvén mind azon jelekre, 's alakosságokra, mellyeket a' könyvetske parantsolt, elolvasta az ördög-idéző formát. Alig végezte el az olvasást, már is a' szomszéd erdőben zör-

tropogást, és nagy lármát hallott, a' mi
 óban a' gonosz lélek' 's pokolbeli legényei-
 megjelenését hirdette. Azon szempillan-
 ban az ördög egyik segédjével a' kariká-
 rohant, és azt, a' ki őtet megidézte,
 ragadván, mind a' mellett is, hogy se-
 ségért tellyes torokkal kiabált, az erdőbe
 cizolta. Hihető a' többiek elvesztették
 orságokat, azért nem mert senki segít-
 géért menni. Tsak akkor, midőn már a'
 al ember' láróját többé nem hallották,
 az erdőben minden eltsendesedett, men-
 oda az ördög-czítáló társak, kik pajtá-
 kat, öszveverve, és majd félig halva a'
 dőn feküdve, a' képzelt ördögöt, 's tár-
 t pedig a' levert szerentsétlen' életének
 szahozásával foglalatoskodva találtak. De
 zel tsak akkor boldogultak, midőn a' kö-
 lévő faluba vitték, és minden orvosi sze-
 ket reá fordítottak. Az ördög, a' mint az
 zasó igen könnyen eltalálhatja, vala egy
 orzás izmos ember, ki azoktól, kik a'
 rikában valának, a' dolgot előre megtud-
 n, ezt tsak azért tette, hogy azon vakbuzgó
 úból a' babonaságot kiűzhesse. De a' tré-
 nak szomorú következése is lehetett vol-
 t, mert ez a' félelemtől, és veréstől majd
 lhalva volt, és tsak nagy fáradsággal hoz-
 atták életre, és kétséges dolog, mitsoda
 következése lehet még. A' Törvényszék ezen
 ajkosságot szorosán veszi, az iránt vizsgáló-
 ásokat rendelt, és alkalmasint az ördögö-
 et kiűzi a' világból.

Orvosi figyelmeztetés.

A' Londoni Times nevű Újságban sokféle szerek javasoltatnak a' kutya-düh ellen. Az e' végre készített több Értekezések között különös figyelmet érdemel a' Coulson W. fiatal Orvos által kidolgozott Értekezés; ezen fiatal Doktor az orvosi Tudományokat hosszasabb ideig hallgatta a' Berlini Universitásban. Ő azon bánás-módra figyelmeztet, mellyet a' Boroszloi, és Zürchi Kór-házakban több esetekben használnak, hol tudniillik nem tsak a' megmarrészt kivágták, hanem, még a' sebet is megnyitották, és azt eves állapotban 6 hétig úgy tartották. Azon dühös kutyák által megmarrt betegek' száma, kiket 1810—1824 a' Boroszloi Kór-házba bévettek vala, felmegy 184re, kik közül tsak kettő halt meg dühödésben, 1783diktól fogva 1824dik eszt. bezárólag a' Zürchi Kór-házba bévétetett 233 személy, kik között 182őt a' veszett kutyák martak meg, 50et a' veszett metskák, és rókák, és 1 egy dühös nyest. Ezen nagy számbói tsak négyen haltak meg; kettő mindjárt másodnap a' bevitel után, ezeknél a' betegség alkalmasint már kifejlett volt; a' más kettőnek pedig a' szemhéjja, és az ajka belől vala megmarva, úgy hogy kimetszeni nem lehetett. Coulson Úr a' maga Értekezésében alkalmatosságot adott B. Ezredes-kapitánynak, hogy azt megvalósítsa, a' mit ő tapasztalt egy hasonló eset-

, melly kelet Indiában szemelättára magát elő: tudniillik 1809dik esztendőben, midőn az Ezredes Kapitány Indiában feküdt, egy felette nagy szelindek, melly egyik katona Tiszté volt, egy esztendő gyermekeket megtámadt, és azt megmarta. A' Subadar, vagyis a' szelindek' daja (Indus Tiszt Zászlótartói ranggal) fogá a' szelindeket, de azonban neki megmarta a' nagy újját. Mind a' két sebest, azonnal bevitték a' Seb-Orvos' orába; ezen Orvos magának egy különös orriát készített, melly szerént az ilyen tekben gyógyított. A' gyermek' sebének olyan helyén volt, hogy ahoz Orvos nem férhetett, 's ennél fogva az tudományát arra nem fordíthatta, hanem telen volt a' szokott mód szerént a' sebs részt békötözni. Ellenben a' Subadar'jét felhasította, és az Eau de luce nevű zszel szorgalmatosan kimosta, és azután ró vízzel, mellyet ő bizonyos magasságl tsorogtatott reá, és a' kezét jó darab eig meleg tengeri vízbe tétette, melly idő att a' kéz nagyon vérzett. Annakutánna kötötte kőrös-bogár flastrommal, és így hétig nyitva tartotta. Az Operatio' napján adtak a' betegnek 30 grán colomelát, és grán moschust, és ezen orvosságot ugyan nap háromszor ismételték, tudniillik 3, 4 óra közt, úgy hogy napjában 120 grán colomelát, és 4 grán moschust kapott; köetkezett napon tsak a' felét kapta, az az

60 grán colomelát négy izben moschus nélkül, és harmadnap 30 gránt, úgy a' mint a' sebet naponként hólyag - flastrommal kötötték. Más nap estvefelé a' Subadar' szája dagadni kezdett, és erre nyál-solyás következett, és még is a' sok kéneső, mellyet bevett, és 210 gránra ment, nagyobb alkalmatlanságot nem okozott. A' gyermek' sebé igen hirtelen béhegedt, és úgy tetszett, mintha tökéletesen meggyógyult volna; azonban az eset után egy hónap mulva a' dühödés rajta kiütött, és abban még is halt; jele, hogy az a' kutya, melly őtet megnarta, valóban veszett volt. A' Subadar mindazonáltal ment maradt minden egyéb nyavalyáktól, néhány esztendő mulva belépett a' kiszolgált erőtlen katonák' Intézetébe, és ha meg nem halt, most is él.

Indiai kegyetlenség.

Az Angol Újságok Canton Register című folyó-írásból e' következőket közlik: „A' Laosi Király, 's annak familiája, kik nem régen a' Sziámiak' fogságába estek, mintegy 14 nap előtt a' Bang-Koki köz népnek látására vas kaliczkákba tétettek - ki azon külömbféle kinzó szerekkel együtt, mellyekkel őket kivégezni akarták, és ezen szegyen-székhez közel a' nép' multságára egy víg játék is adatott elő. Az öreg Király igen szomorú vala, de mellette tsendes, ki nem sokára szívbeli fájdalmaiban kimúlt, és így előzé megkinzóinak elhatározott borzasztó szándékát. Holt testét a' büntető helyre

ték, és megfejezték; fejét a' várostól nem
 ssze lévő folyó' egyik partján karóra
 irták, hogy minden arra menő idegen
 zónak szemébe tünjön, és a' ragadozó
 darak' prédája legyen. Tomlin Úr egy
 almatossággal megnézte a' vas kaliczkat,
 a' benne lévő 9 személyt, kiknek nya-
 i, és lábai kegyetlenül megbilintseve
 lanak. Kettő csak gyermek volt, s ezek
 y ültek, mint a' legártatlanabb bárányok,
 m tudván szenvedésöknek okát, valamint
 t sem, mitsoda következése lészen szo-
 orú helyheztetésöknek.

Iszonyú nagyságú Sas Chinában.

Még eddig azok közül, kik Chinába
 aztak senki sem tudósított arról, a' mit
 imwowski a' Pekinngbe tett útazásában
 mond, hogy tudniillik Badakhchan nyugoti
 eszen olly sas-fajta találtatik, melly felette
 agy, és veszedelmes. Ezek közül, ha va-
 mellyik repül, a' felhőhez hasonló árnyé-
 ot vet, esztendőt által egy teve' nagyságnyira
 ő. Ha a' mezei gazdák illyes óriás-állatot
 epülni látnak, a' magok' oltalmoknak te-
 intetéből azon vannak, hogy minél előbb
 aza juthassanak. Gyakran a' lovakra, és
 krökre száll. Szárnyainak irtóztató tollai
 annak, mellyeknek hosszasága 8—10 láb-
 yi. Az oda valók ezen sasnemét (Syrm-
 nek, vagy Berkoutnak is nevezik.

A p r ó s á g.

Újságunk' gondos olvasónéi nem fog-
 nak többé búsulni, ha tsészéik, vagy tá-

nyéaraik eltörnek, mert a' végre egy felett jó enyvvet találtak fel, melly által a' törporcellán-, kő-, vagy üveg-edények s a t. olly erősen öszve ragasztatnak, hogy inkább más helyen válnak el egymástól, min ott, a' hol öszveenyveztettek; ez egy egyszerű tsiga-enyv, melly vagyon a' kerti és érdei nagy tsigák' (*Helix Pomatica*) testének hátulsó részén függő hólyagotskában ez egy kövér fejéres nyál, mellyel a' törött edényt meg kell kenni, öszveragasztani azután megszáritani, és úgy tart, mint a forrasztott vas.

Rejtett szó:

Hét tagból áll a' Személyem,
Nagynak mondja a' termetem

Első tagom: — másodika

Hogy szabad a' Nemzetem:

Harmadika az az eszköz

Mellyel ősz szabadsága

Keresődött; — negyedike

Az Orr' tulajdonsága;

Az ötödik ezen Mese

Író elő-neve lessz;

Hatodik oly tulajdonság

Mellyet csak a' madár tesz.

A' hetediket mutatja

A' kapás a' mikor ás,

Hét egészem tesz egy várost;

Én tudom, mondja meg más.

Uy István.

Jegyzet: Az 51-dik számbeli Rejtett szó: Kerepes.

(Vége az első Félesztendőnek.)

M u t a t ó T á b l a

a' Hasznos Mulatságok

1 8 3 0

Első Félesztendéjére.

I. Magyar Nyelv.

Dalok.

	Lap.
a' Torma ellen	97.
amelyet a' N. Körösi Ref. Gymnasiumbeli Ifjúság e' f. e. Febr. 12kén harmoniával énekelt	121.
Tiszt. Tudós Szeder Fábián Urhoz	57.
megvalló, 's idvezlő Dal két Hazánkfiához	305.
évi háláérzés T.T. Szabó Pál, és T.T. Bresztyénszky Béla Antal Tanító Urakhoz	25.

Ódák.

Élt. Szutsits Pál Püspök Urhoz	401.
Tiszt. Grosser János Urhoz	325.
T. Hutter Antal Urhoz	369.
Eszteendőre	3.
Magyar Benedek' sír-halmán egy tisztelője	81—153.

Epigrammák.

A' Magyar Bölcselkedéstől idegenkedő Magyarhoz	289.
Barátság, Szerelem, Szerentse	190.

4. Magyar Nyelv-vizsgálás, Értekezések a' M. Nyelvről, M. Intézetek.

	Lap.
A' Pesti Királyi Universzítás' félszázados ünnepe	395.
Bétsi Lóversenyezések 1850dik esztendőben	241—249.
Egy két szó a' Pesti pálya-futásokról	10—17—26.
Kaposvári olvasó szoba nemes Somogy Vármegyében	33.
Ludoviceum, vagy is a' Pesti Magyar Katona-Akademía	120—281.
Magyar Hazánkban a' Kisdedek' gondviselésére felállított Intézetről	95—99—105.
Nemzeti nyelv Baranya Vármegyében	146.

II. Szép Tudományok, és Mesterségek.

1. P o e z i s.

A' Hazám	257.
A' Magyar Poesis Angliában	232.
A' Poeták' betse Sz. Pétervárott	191.
Egy elhunyt Lantos Költő' sirjára	193.
Egy nagy Magyar Lantos nemes hamvaira	217.
Nagyságos és T.T. Dertsik János Kanonok Urhoz	9.
Virág Benedek emlékezete	113.

2. Szép Mesterségek.

Almát és körtvélyt betűkkel megjelelni	205.
Angelo. és Rafael	361.
A' Török muzsika eredete	127.
Diis manibus Andreae Haliczkii	377.
Ebner Pestifí és a' hegedűn virtuosus	142.
Ehrenreich' művészége	201.
Emlekezet az elmultakra	73.
Hazai szép művek	379.
Parányi Könyv	151.
Rómában a' külföldi mesterek	95.
Tek. Földváry Jó'sef Úr' sir-boltjára	337.
Veszprém Vármegyei Noták	371.

III. Természet-Tudomány.

Álmában járó	51.
A' China hejj gyógyító erejének megismerése	215.
A' kemény telek' krónikája	65.
A' megfagyott tagok ellen való orvosság	161.
A' déli éghajlat Sziberiában	82—92.
A' tél kemény volta Spanyol országban	135.
A' tüdő és máj betegségek ellen	133.

	Lap
' természet' gondoskodása	403.
' veszett kutya' marása ellen való szer	112.
z éj hosszasaága külömbféle helyeken	70.
z Orosz Tüz-Király, és Szalamandra-gyék	269.
habert Tüz-Király	141.
hampollion és Rosselini' Tudós társasága	41.
doctor Sauter észrevételei a' himlőről	273.
szrevétel a' Gólyáról	75.
nyémánt bányászat Sziberiában	136.
gen nevezetes állat-szelidítő	299.
rokodilus-tojások	31.
majoránna a' polypus ellen	368.
lagy meleg a' jó Reménység' fokán	352.
lagy platina-darabok	358.
estis Egyiptomban	580.
latina-bányászat Orosz Birodalomban	7.
tendszabások az egészség' fenntartására	365.
Természet-Historiai nevezetesség	20.

V. Kézi 's egyéb hasznos mesterségek.

A' Párisi Telegraf	11.
Az Angolok' iparkodásának tsudái	322.
A' tő	43.
Furney' kotsijának tökéletessége	272—398—407.
Szabó-Intézet	35.
Út a' viz alatt	52.

V. Házi és Mezei Gazdálkodás.

Által nem ázható enyv	134.
A' körös-fa-levél mint hathatós 's tápláló szer a' tehe- tehenekre nézve	52.
A' szarvas marhák' bográzása ellen való szer	239.
A' Szegfüt télen eltartani	267.
A' viz egy bizonyos gyógyító szer az állatok külső sévelmeire, és sebeire	124.
Egyszerű flastrom a' gyümölts-oltáshoz	210.
Gabona-tartó	213.
Gazdasági nevezetesség hazánkban	265.
Hasznos észrevétel a' Krumpliról	351.
Hasznos tapasztalás a' lóhere' szárításáról	185.
Hathatós és egyszerű szer a' marha-dög ellen	116.
Hathatós szer a' megégetés ellen	199.
Jó mód, melly által a' krumplit meg lehet oltalmazni a' levegői viszontagságok ellen	141.
Két rendbeli Krumpli-ásás egy esztendőben	135.
Koronázott jutalom - irás	169.
Különös Birka-nyavalya	194.
Tápláló, és igen oltsó ebéd 90 személyre	68.
Török Búza	141.

VI. Új Találmányok és Felfedezések.

	Lap.
A' bűdös férgek ellen felfedezett hathatós szer	245.
A' levogői hajó igazgatásáról	357.
A' Paraditsom messze látó tsöben	283.
Aura-trombita (szellő trombita)	141.
Chronoglobion	347.
Flota à la Sontag	119.
Különös papiros, szerelmes leveleknek való	264.
Megéghetetlen boriték az épületi fákra	59.
Muzsikás billiárd és ágy Londonban	119.
Muzsikáló billiárd ugyan ott	118.
Nevezetes találmány a' harang' repedésére nézve	189.
Rugós, vagy hajló fésűk Párisban	56.
Szép feltalálás a' szükség esetében	204.
Új féle Indigó	63.
Új Francia gyújtó hajók	125.
Új Koloniai-víz	334.
Új 's rendkívül hirtelen mód a' selypeskedés ellen	200.
Új szigetek' feltalálása	85.
Új találmány a' megtompult reszelő' élesítésére	342.
Úszó oskola	134.

VII. Élet - Irások.

A' bolond Fösvény	326.
A' telhetetlen Domery Károly	174.
Barri izmos ember	183.
Dorottya Krisztina mint az orvosi Tudományok nak Doktora	285.
Felette hosszú életű ember	164.
Majd száz esztendőss asszony' élete	279.
Méltóságos Almásy Mihály Úr	297.
Milos Szerviai Fejedelem	251.
Nagy Alfred Angliai Király	182.
Némelly észrevételek Francia országi Baró Janko vichról	355.
Tek. Morocz Jó'sef Úr	307.
Tek. Szent Katolnai Cseh Ignácz Úr emlékezete	89.
Xdik Károly Francia országi Király	191.
Zenobia Palmirai Királyné	290.

VIII. Külömbféle Értekezések.

A' Bordeauxi Bál	152.
A' dohányzás' rendszabásai	196.
A' Farsang	19.
A' Homöopathia' barátja	308.
A' Krumpli 's Tobák,	275.

	Lap.
' Párisi Kalapok	182.
' régi Tor	245.
' visszontagságokkal tellyes gyűrű	187.
z ördög mint Poeta	258.
zethal-fogás az éjszaki tájékokon	49.
rtekezés a' fetskéek' költözéséről	192.
lándel' esete	132.
ycurgus két kutyája	44.
ó tanács a' hó-fuvatagokba való elsülyedés ellen	58.
ok idő múlva is kisül a' titkos gonoszság	270.
örvényes kérdés	71.
ltto dtto annak megfejtése	78.
udományos dolog	4.

X. Historiai, Geographiai, 's Statistikai nevezetességek.

A' Bairam ünnepe Sz. Pétervárott	266.
A' Franczia Akademiának ülése Párisban	156.
A' Görög katonaságnak felosztása	206.
A' Hassziai uralkodó nagy Herczegnek háza	261.
A' Kávé' emésztése Belgiumban	224.
A' képes Gyűjtemények Angliában	243.
A' kép-írókra nézve szerentsétlen az 1830ik eszt.	176.
A' Királyi Könyvtár Párisban	154.
Algir' tengeri ereje	366.
A' Londoni Parlamentum	61.
Amerikában a' külömbféle nemzetek' száma	319.
Amerikának eredeti népesedése és a' vonó kutyák	287.
Amerika külömbféle Statusaiban volt Előülők nevei	311.
Angliában a' kö-szénből, és érczekből való jövedelem	69.
A' Párisi Újságok' kelete	384.
A' Persiai kereskedésnek virágzása	514.
A' Sz. Kereszt' mártása Eufrates vizébe 9 század mulva	248.
A' vad állatok' éjszak Amerikában	302.
Az Anglusoknak Buenos Ayresbe való megfészkelése	286.
Az Európai nevezetesebb harangok	135.
Báró Humboldt jegyzései a' bányákról	198.
Callé Urnak Tombuctu városába tett utazása	183.
Jegyzések a' bolondokról	278.
Ismét elégett egy theátrum	102.
Jutalom-tétel az Asiai Szeretsenyekről irandó munkára	367.
Körösi Csoma Sándor' jegyzései	129.

Londonban a' Sz. Pál templomának eredete	Lap.	185.
Nagy Britániában a' tsatornák		112.
Napkeleti Történet-írás		236.
Nemzeti iparkodás Orosz birodalomban		295.
Odessza városának népessége		264.
Orosz Újságok' száma		46.
Orvosi Intézet Egyiptomban		364.
Páris és Sz. Pétervár között megnyitott út		343.
Rövid út Kelet indiába		5.
Spitzberga	209—218—225—237.	
Statistikai észrevételek	55—62—118—	263.
Újabb ismértek Algirról		276.

X. Természet , és Mesterségbeli Ritkaságok.

Aetna kigyuladása	408.
A' Gersoppai viz-omlás	345.
A' két öszvenőtt leány Dublinban	167.
A' két öszvenőtt Siami ifju	71.
A' tél veszedelmei Spanyol országban	165.
Az állatok' nagy kora	181.
Az ügyes majom	48.
Bál a' jég palotában	111.
Égő Forrás	139.
Éjszaki fény	336.
Ember-szarv	368.
Földindulások	46.
Három fejű gyermek	78.
Hosszú élet példája	21.
Hotay irlandus' finom hallása	143.
Képzeltetlen nagyságu madár	389.
Két száz esztendős tekenős-béka	392.
Levegői hajós Algir felett	344.
Mesterséges Almárium	23.
Nadály egy asszony gyomrában	112.
Nagyerejű gőz-szekér	53.
Nagy szaporítás	52.
Négy gyermeket egyszerre szülő asszonyok	119—216—391
Okos kutya	374.
Öreg Tisztviselő	359.
Oroszlány' 's tigris párosodása	391.
Rendkívül való természeti tünetmény	147.
Ritka számvető fejből	407.
Ritka szaporaság	54.
Sokáig alvó	151.
Számtalan madarak	38.
Tengeri szörnyeteg	60.

	Lap.
engeri tsuda	254.
ermészeti tünemény	5-130.
ollas nyulak	143.
sudálatos alma-fa	405.
suda gyermek	391.
jjonnan támadott' sziget	76.
jj üstökös tsillag	313.
eres színű oszlopok a' nap' feljötte előtt	8.

XI. Nemzeti szokások, régi Épületek, Helyírások, és Régiségek.

Algir városa	264.
A' Londoni szolgák, 's szolgálatok a' vendégfogadóban	177.
A' Nápolyi piac	323.
A' Prágai hid Cseh országban	151.
Egy Amerikai Könyv-szerzőnek állítása a' nemzetek külömbféle természetéről	193.
Fő nevelés a' keleti Tartományokban	309.
Különös nyelv Tudós	395.
Párisban a' Koldusok intézete	55.
Régi pénzek	6.
Romai pénzek	340-387.

XII. Ritka Történetek, és elmés Apróságok.

A' Dey kintse	359.
A' Festés ártalma	327.
A' harag ártalma	319.
A' három leghiresebb Doktor	322.
A' jó lelki esmeretű adós	128.
A' jó lelkű Tolváj	358-390.
A' lelki esméret' mardosása	117.
A' lopásnak mindég rosz következése van	332.
A' Párisi Vadászat-intézete	87.
A' Párisi Fiakerek' rendszabásai	277.
A' pajkos tsizmadia-inas	158.
Asszonyi bátorság	296.
Asszonyi ügyesség	103.
A' Spanyol Királynének töre valója	22.
A' tisztátalanság egykri haszna	159.
A' veszedelem és segedelem	397.
Az elámitott	102.
Az elefánt tsonban talált gyémánt	216.

Az érzéketlen kotsis	Lap. 168.
Bátor társalkodó	349.
Borzasztó történet	171.
Czechowitz uradalom' lotteriája	300.
Deákos asszony Párisban	400.
Egy halász. asszony jeles tette	24.
Egy Lengyel országi asszonynak hajnoki tette	373.
Egy szerelmes leánynak bosszúállása	24.
Elefánt a' Londoni théatromban	22.
Elmés meghatározások	372.
Erős lélek	388.
Érzékeny történet	138.
Férjhez menési ajánlás Párisban	210.
Gazdag Koldus	63.
Gobriás megfejtése	20.
Gyászos eset	229.
Hallatlan álmom	122.
Hauser Gáspár talentoma	137—233.
Hayti Szigeti fekete Tsászárné	6.
Helyes észrevételek	208.
Hirtelen oltalom a' tsergő kigyó marása ellen	46.
Ifjusági hiba 's a' t.	818.
Majd hihetetlen történet a' Páviánokról	110—114.

XIII. Mesék és Rejtett-Szavak.

1. *M e s é k.*

Harizs 360, — Idő 24. — Káposzta 344, — Levegő 208, — Makk 176, — Rák 272, — Tojás 304. —

2. *Rejtett-Szavak.*

Bajusz 264, — Bakkants 384, — Baranya 368, — Bibor 400, — Borju 280, — Dertsik 112, — Fenyves 88, — Fogaras 216, — Gém 408, — Görbe 40, — Gyepő 105, — Harang 8, — Hír 32, — Jászoly 232, — Kard Kar 192 — Kerékgyártó 64, — Kerepes, 408 — Koszoru köszörű 392, — Levegő-golyóbis 80, — Malom 128, — Mész 288, — Nád 184 — Név 296, — Oltalom 136, — Péts 376, — Pipáts 256, — Poroszló 352, — Prókátor 240, — Rákóczy 96, — Rosta Rozsda 16, — Sajtó 320, — Szalma 312, — Szántó 72, — Szoba 268, — Torma 328, — Tsalán 120 — Tsigá 336, — Tsóka 144, — Vásár 152, — Vér Ér 200 — Veszprém 48, — Villax 248, — Üрге Üreg 160, — Üstök 224, Zsoltár 56.